

(3)

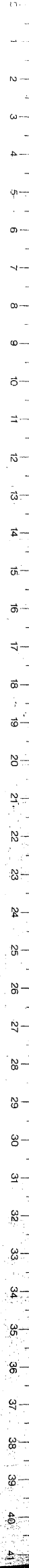
Solēnis ac practicabilis Rep. l. rē ma
 ionis precij. E. de rescindē. vendi.
 prestāri. J. v. docto. d. Pan
 thaleonis Calderij
 cremensis no
 uiter re
 uisa.
 †

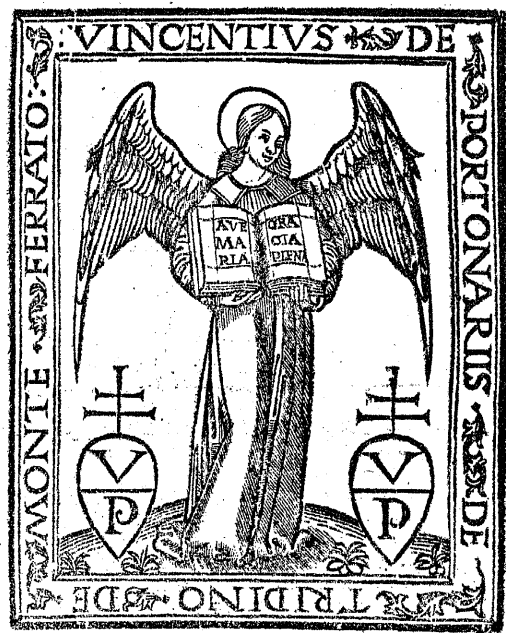
2 400 50

MADE IN SPAIN

Solenis ac practicabilis Rep. l. rē ma
 io: is precij. E. de rescindē. vendi.
 prestāiss. J. v. docto. d. Pan
 thaleonis Calderij
 cremensis no
 uiterre
 uisa.
 †

Constantinus Calderius, J. v. doc. de Crema: clarissimo et cōsiliatissimo pōtificij et cesarei iuris interpreti, d. Jafredo Caroli benemerito P̄fessidi insignis curie Delphinatus: et dignissimo Vicecancellario Regij senatus Mediolani: suo obseruan-
dissimo salutem plurimam dicit.

Hactenus vir sapientissime annis tam pluribus elapsis studio camerario vacans: causarūq; patrociniō: nec non iudicandi munere: non sine laboribus et vigilis plurimis in vnum coagulasse plurimas vtilis iuris pontificij et cesarei decisiones: hinc inde ex vtridario amplissimo iuris decerpas in materia vtilissime in practica et famose. l. ij. C. de rescin. vendi. simulq; consequenter et capitulorum cum dilecti et penultimi. de emp. et vendi. vago et inordinato stilo imperfectoq; tradidit: ex quo fortuito et nō sine lectorum graui labore reperit̄ur questiones: difficultates et decisiones sub eorū materia occurrentes: non modicam concepi admirationem: q̄ tam vtilis et famosa lex materiave totiens in palatijs et consilijs pertractata: et si a quibusdam imperfecto et minus pleno commento delibata fuerint propria et peculiari dote derelicta sit. Expropter diuino solo confidens auxilio nactus temporis et loci oportunitatē: in hac regie relegationis mee gratia nonopolitane necessitate: vtilis aliorū consummatissimorum virorum scriptis super ea. l. et materia editis: pro aliquo dotis sue augmento insitui legem ipsam nouo commento repetitiōis: alio quoq; (q̄ quisq; hactenus fecerit) stilo plantiori decorare pro viribus. Tum vt otium ignauiamq; fugaret: quo nil humano generi deterius: et ne debilis ingenij vires inde tepescerent: torpescentire aut debiliores efficerentur: sicuti ferrum nō vsu rubigine confectū p̄sumit: tum etiā vt plurimā moralis philosophiē et libe-
raliū artiū professorum monūmētis edoctus nature munus hoc prestet: qui testant̄ bono cuiq; viro et literato: maxime natura infun-
ctam cupidinē: non sibi solū: sed etibus quib; possit prodesse: qm̄ quidem non nobis solum nati sumus: s; orū nostri partim ami-
ci partim patria vendicant: et tantum est in eōdem hominū societate conferendum: quantum quisq; ingenio opere et labore assequi pos-
set: quoniam teste Aristotele peripateticorum p̄ncipe. omne bonum quanto cōmunius tanto melius. Deinceps cupiens p̄u-
scorum conditorum et scriptorum hactenus obseruatos mores et vestigia laudabilia sequi: qui optimo instituto opus suum p̄ue-
nere cupiant p̄ncipi aut insigni grauiq; viro dirigere et dicere: ne quodammodo id operis et laboris vigilisq; sue absq; noie in
medium prodeant: ex pluribus grauioribus viris quibus opusculum hoc dicarem menti mee occurrentibus: delegi: non ab re
clarissimam Do. tuam cui me plurimum debere feci: tum ex multis p̄tici benigno affabili: hilariq; vultu quibus semper me vidit:
auduitq; plurimiq; benemeritis et obsequijs quibus me affaret: tum etiā vt opusculum ipsum impressioni dandum: nō ina-
nis glorie mee cupiditate: sed quo si quid in eo fuerit bonū vtilitatē: vel incensis oculis tuis perspectum castigatumq; et sublimis
ingenij tui acumine libratum: equissimo: cōsiliatissimo: perp̄sōq; iudicio suo comprobatis pluribus cesaree pōtificiēq; disci-
pline cultoribus: amicisq; precipue commune fiat: et perpetuum apud Do. tuam extet pignus enire mee in te beneuolentiē zob-
feruantie. Sit quoq; testimonium et indelebilis memoria quanta apud me: sicut et plerōq; alios graues viros: sit estimationis
nomen et sapientissimum: expertissimum: approbatissimumq; iudicium suum: qui non minus iustitia: prudētia: ingenijq; acumi-
ne prestat q̄ animi fortitudine: morum integritate et sapientia. Inflexibilis namq; est in te rectitudo incorrupti iudicij: in agen-
dorum administratione cautio. Tu clemēs es et affabilis: p̄obis facilis: improbis inexorabilis: oibus equus. Tu non immeri-
to virtutum tuarum flagrantia et suauitate exploratissimo et sapientissimo iudicio. R. D. ceteris regijs senatorib; insignis curie
Delphinatus p̄fessidis: simulq; vicecancellarij aut vicep̄fessidis nomen merito obtines inter sapientissimos grauissimos et p̄e-
stantissimos regios senatores Mediolani. Hec omnia simul et in visceribus meis naturalis quedam inserta cupido dum men-
ti succurrunt vite morumq; tuorum progressus simul et virtutis experimenta me uigent et excitant te colere: amare: summe obser-
uare et precipua deuotiōe admirari. Tu mihi queso digneris p̄tecto: benefactorq; esse quem propter morum litera-
rum et virtutum optima instituta in speculum agendorum delegi. Sia igitur queso vir clarissime me digneris in numero dilecto-
rum tuorū aggregare et amplecti: foneasq; et protegas simul cum euigilato labore: iam tibi dicato: quod cuz maxime ab arduis
occupationibus tuis ocium erit pertractes et sic legas vt tuo arbitrio illud castiges: nihil sane mihi iucundius gratiusue eueni-
re poterit: q̄ si excellenti iudicio tuo emendatum et auctoritate illustratum id ipsum esse intellexerō. quo malignitas et emulorū
detes enitare possit. Et si quid in eo succi vel nerui iuris boniue esse cognoueris: soli rerum omnū conditori laus omnis (si qua
fuerit) referatur. Si vero inspidi aliqd minusve terri fuerit: imbecillitati ingenij mei ascribatur. Tum vero meas has lucubras
tunculas tibi gratas fuisse sentero: forte eius auspicijs alijs vigilis et studiorum laboribus me accingas. Vale. felixq; longos
videas annos iustitie decus et solidum gubernaculū: meq; zmea diligas et commendata habeas rogo: et huic tam longo damno-
sōq; et vrbibus meis impari infortunio relegationis cōpatiari: ex quo vltra graues impensas et rerū mearū nō vulgare pertur-
bationem et damna plurima et incommoda: studio et solito aduocationis munere (nō sine maximo dāno) vacare nequeo: simulq;
erulo a copia libroꝝ meorū et patrie cōmodis et rei mee familiaris. Iterumq; vale. Datis Ast die sexto Aprilis. 1510.

Constantinus Calderius, J. v. doc. Delphinatus P̄fessidis: ac Regij Senatus Mediolani Vicecancellarius: Magnifico ac p̄fati-
ssimo iurecōsulto, d. Pantaleoni Calderio de Crema. S. J. D.

Cum sane politum ac vndequaq; exercitum opus hilari fronte vidimus et iucundo amplexi fuimus aior: qd vt sa-
tis perlegite talem prestisse conspicatus sum: qualē ore oim fama p̄dicabat. Opus est collectū: cōpressa oia et
mīro colligata ordine: vt facile sit innumera toto iure late vagantia ad sedem vnam redncta: variasq; et passim erran-
tes doctorū opinionones nunc vno digestas libello inspicere. Tui insuper inter cetera in rem communem necessaria
beneficia hoc maxime est coniectura vt quuz inter domesticas curas: variōsq; et inarum labores diu noctuq; ver-
seris: operam naues studijs: quod et aliquos fecisse cōperimus. Quidem Cicero exilio mulctatus turbatis obuolutus ne-
gocijs multa scriptitasse dicitur. Et poetarum ingeniosissimus ab Augusto in pontum relegatus varia poematum eudit volu-
mina. His te similem ostendisti: hos imitari p̄tendis quos nec patrie amor: soliq; natalis a studio amouere potuit recordatio.
Superest tantuz vt tuo incepto ocio fortunam patiāre variasq; eius sufferas vicissitudines: que et aliquando (nō semper vno si-
ca pede) depresso ad altiora euehit. Habebis certe me fauorem tuum: ac in oibus propitium: qd si aliqñ tibi cognoscendi da-
bitur copia: me precipue salutis tue fuisse aurozē cognosces. Vale.

Resistantissimi acutissimiq. J. v. doctoris do. Panthaleonis Calderij de Crema solennis Repetitio legis Rem maioris precij. C. de relem. vendi.

Rem maioris precij.

Lex ista scda que incipit Rem maioris precij. C. de rescidenda ved. h3 do te condignam et materia vtilissimaz saluti aie z rerum: quotidianamqz z nō plene cumulata: sed sparsaz invarijs locis inordinate traditam: ex qz fortuito potius z nō sine lectorū valido labore reperitū qdnes z difficultates sub eius materia occurrentes. Quāobī ego Panthaleon Calderius de Crema inter iuris vtriusqz docto. minimus: extraordinario studio nō laudis cōsequēde audita: res sed pro ingenij z memorie tm virtibus debilibus exercēdis excitandisq: dū oculo necessario relegationis Brationopoli detentus essem: illam repetendam assumpsi. Prius tñ omnis potentis dei p̄sidio invocato: q̄ Moyse eum invocanti exodi quator: r̄dit. Perge z ego ero in ore tuo: docēs quid loquaris. Eo igit̄ duce z cooperāte prouiciā hāc nō aspernēdā arbitratu suz: cui laus ois ascribā: si boni quicqz adert: z si in discreti aliqd: castigationi cuiusqz rectius sentietis id libes subijcio.

In laudem istius legis secunde est materia: z infrascripte repetitōis: dixit pulchre hic Pau. de ca. i. prin. cā eē legē famosam z hīc materia singularē z notādā quā licet fm eū doct. plene z vtiliter examinēt: qz pluries i practica occurrūt: ego tñ copiosius multū z alio qui vt puto magis placebit ordine cōmentabo. Ideo lex hec est summa attentione digna. arg. vulgate. l. legau. ff. de libe. lega.

Pro clarioz igit̄ intelligentia infra dicēdoz p̄mitto q̄ in iur habemus tres principales spēs dētū sumēdo terminū dētus ḡnalr: nō aut̄ pur sumit̄ in specie z proprie p iuriconsultum in. l. labeo. §. dētus. ff. de ver. sig. Vel rectius loquēdo, habemus tres spēs actionū. Hā quedā actiōes dicunt̄ bonēfidei pro eo qd plurimū d3 in eis exuberare bonafides: et ois fraus remoueri ex pte vtriusqz p̄p̄t̄. l. bonā fidē. C. de actio z ob. l. bona fides. ff. de p̄. Ad dō q̄ si in istis dētibus dolus vnius ex p̄p̄t̄ibus daret eam dētū: quia forte induxisset suis p̄suasionibus z machinationibus studiosis siue dolosis aliq̄ quē ad p̄p̄t̄ dē q̄ alias ex intētiōe sua nō erat dēturus: talis dētus rōne doli redditur ipso iure nullus. l. z elegāter. in p̄. vbi late gl. Barto. z alij no. ff. de dolo. z j. aliquid ponam. et gl. l. d. l. bonaz fidē. Quedā vero actiōes siue dētus dicunt̄ esse stricti iuris: eo qz ius illis stricte p̄cedit: z tm habēt d̄ substantia quantūz de forma. l. qd qd asfringēde. vbi no. ff. de ver. obli. Et et dicuntur stricti iuris ppter accessiones: puta vsu ras vel fructus qui non ita facili ter insequunt̄ actiones istas prout in alijs que sunt bonēfidei in quibus decemunt a tempore moze. l. moza. §. in bonēfidei. ff. de vsur. Item in istis stricti iuris officiū iudicis nō habet ita latas habenas prout in alijs bonēfidei. vt declarat glossa z doctores in. d. §. actio num. in situ. de actionibus. Et ibi imperator: ponit predictā distinctionem actionum licet omittat tertium membrū distinctionis de quo infra. sed illud suppleo per alias leges. Et imperator ibidem particulariter enumerat que sint ille actiōes que sunt bonēfidei. Et secundum glossam secundam ibi quas sequuntur communiter doctores omnes. alie actiōes que ibi in textu non enumerantur dicuntur esse stricti iuris. Et istam distinctionem facit etiam glossa in. c. cum venerabilis. in vers. bo bonēfidei. extra de exceptionibus. Quedā z tertio dicuntur actiones stricti iuris que tamen habent similitudines in aliquibus cum actionib⁹ bonēfidei. puta actio ex testamento. vt probat textus cum glossa. z ibi Bartolus in. l. in minorum. C. in quibus causis in integrum restitutio non est necessaria. z pulchre Bartolus qui istud declarat in. l. heres. ff. de eo quod certo loco. Et late clarissim⁹ etate nostra preceptor meus dominus Jason in dicto. §. actionum. in tertia et quarta columna.

Secūdo principaliter premitto q̄ p̄tor: semper habens eq̄tate tanq̄ speculuz quoddā ante oculos: arg. l. quod si p̄p̄t̄. ff. de eo qd certo loco. semper curauit obuiare fraudibus et iurēdabat prouidere illis qui sibi propter aliqua impedimēta prouidere non poterant: vnde fecit multos titulos siue edita z rubricas circa istam materiam. Et propterea Specul. notabiliter z magistraliter in titulo d̄ emptione z veditiōe. §. sexto. p totum ponit plures vias z modos: ex quibus re

scindit̄ cōtract⁹ precipue emptionis z venditiōis. vs aliquando ppter vitia z defect⁹ rei iura tituli. ff. de edictio edicto. z C. de edictio. actio. cū ibi notatis. Aliqñ ppter enozmē lesio nē: vt hac. l. cū materia. de qua latius infra dicef. Aliqñ ob doli toto titulo. ff. z. C. de dolo. z. ff. de exceptiōe doli. Aliqñ quando ob simulatōem toto titulo. C. plus valere qd agif. z per Lano. in. c. ad nostram. de emp. z vend. z in. c. illos. d̄ pigno. z latissime ac magistraliter per d̄m Barto. veronē. i suo solēni tractatu de simulatiōe contractus z alibi. Aliqñ quando ob metum toto titulo. ff. z. C. qd metus cā. Aliqñ do ob protestationes factas emproibus ne emerent z venditoribus ne venderēt: vt ibi latius per Specu. hoc prosequen rem. Primo igit̄ p̄tor: edidit tituli illi generalem potestuz in digesto veteri de in integrū restitutio. qui respicit tanq̄ caput z generales sex rubricas proxime sequentes: vt probat in. l. i. eiusdem tituli. Postea sequit̄ titulus qd metus cā: ideo succurrif illis q̄ per iustū metū. de quo per docto. i vtrius locis. z precipue in. l. interpositas. C. de transactio. fuerūt inducti ad aliquid faciendum non sponte sed metulose: qd quibus p̄tor: dedit actionem personalem in rem scriptā iusto officio iudicis mercenariū illi deseruenti: vt probat in. l. metum autē presentē. §. ex hoc edicto. z. §. cum autē. ff. qd metus causa. Sequitur deinde titulus. ff. de dolo. per quez succurrif illis qui dolose inducti fuerunt ad aliquid faciēdū dando illis actionem de dolo subsidiaria. Et de isto dolo quando interuenit in contractibus dicam aliqd̄ infra prime vltra superioris dicta. Successive sequitur titulus. ff. d̄ minoribus vbi succurrif minor. xxy. annis lesio aliquo casu ex suo facto non considerando an interueniret dolus vel metus aut alia deceptio studiosa contra minorē sola etatis ratione illi succurrēdo cuius fragilitate lesus. fuit: vt in. l. i. eiusdē tituli. z per totū. Post incontinenti sequitur rubrica de capitis dimi. q̄ forte aliqbus videret̄ ibi posita extra propositū materie pro ut alias mihi Zyroni videbat̄. Sed recte intuenti multū p̄tate materie restitutionis conuenit. Pro cuius declaratione aduertendū est: q̄ quādo filius. emancipatur a patre dicitur pati minimā capitis diminutionē: insti. de capitis diminutione. §. j. per quā efficit̄ quodā modo nouus homo: licet tempore quo erat in potestate patris obligaret̄ efficacit̄ ex omnibus contractibus suis z delictis perpetratis tunc. l. filius. ff. de actio. z obli. l. taz. et contractib⁹. ff. de iudicis. adeo q̄ propter illos poterat tradī in carcerem: vt est gl. in. l. iij. §. sed vtrum. vbi Bar. sequit̄. ff. de minoribus. tamē quia propter illam emancipationē z sic capitis diminutionē efficit̄: uti nouus homo: de rigore iuris ciuili liberabat̄ i totūz a q̄buslibet obligationibus q̄bus tenebat̄ ouz esset in patris p̄tate. arg. l. qui res. §. aream. ff. de solu. Cū p̄tor istud considerans subuenit creditoribus illi: filij emancipati vt cōtra eum restituatur: oēs actiōes q̄ erant ante emancipationē in solidum z efficaces. Hinc est q̄ ille titulus nō loquit̄ de triplici capitis diminutiōe pur q̄libet forte si vltra p̄sideras creditif. ser. de q̄bus insti. eodē in principi. sed loquit̄ solū de minima capitis diminutiōe p̄ quā nō p̄d̄t̄ ciuitas vt attestat̄ iurecōsul. tus in. l. ij. in prin. ff. c. Postea et p̄tor p̄siderauit factis iniquis esse q̄ ille filius q̄ de iure ciuili erat in totū liberatus per emancipationē vt p̄d̄t̄: teneatur nunc in solidum creditoribus propter restitutionem quam fecit: p̄tor: p̄ eum ex dispōne dicit̄ tituli de capitis diminutione: fecit aliud edictum per quod mitigauit istam rigorosam restitutionem vt non teneatur in solidū: sed solum in quantū facere potest istud dispositio. esse dicitur. maxime in. l. ij. z ibi ex gl. j. colligitur ista declaratio. z ex glo. in. l. ij. ff. de capitis diminutione. Et ita declarata materia istorum duorum. Post illum titulum. ff. de capitis diminutiōe. sequit̄ rubrica. ff. ex qd̄ cau. maio. vbi p̄tor: ex clausula generali posita in. l. j. in fi. eiusdē tituli. succurrif cuiuslibet et̄ maioris lesio intercedere iusta cā. puta qz eo absente causa resp̄ublice res sua fuit vsucapta vel prescripta. Postremo sequitur rubrica. ff. de alienatione iudi. mutandi causa facta. per quam p̄tor: succurrif illi: qui volebat contra aliquēz agere vt i possessorē vel detentatorē actione forte reali. Sed ille futurus reus rem petendaz alienauit studiose ne cōueniretur: z possidere desijt in aliquem forte rixosum vt actori submitteret duriorē aduersarium: propter quod p̄tor: p̄uidit dari debere actionem contra ipsum alienantem perinde ac si rem adhuc possideret z eam non alienasset.

Tertio propius ad ter. l. nostre principaliter p̄mitto q̄ in cōtractu p̄t̄ interuenire dolus seu deceptio dupliciter. Hā ali quando est dolus deceptiuus q̄ dicit̄ qñ quis studiose conat̄ alium decipere. vt declarat̄ ter. in. l. iurifgentius. §. dolo. z ibi

glo. in verbo. sed si fraudand. ff. de pactis. ziste dolus pot esse
 quoz modis: vt declarat Bal. h. nota. l. i. col. in. iij. oppositio
 ne. S; reguli iste dolus non psumit adesse. l. quotiens. §. qui
 dolo. ff. de pb. nisi probeat ex indicis pspiciens: q; nō pot pba
 ri nisi psumptiue: iuxta illud sol^o deus est scrutator cordium
 boium. l. dolum cum glo. que ponit de eo qui studiose cuidam
 bibenti misenit vinum albi cum nigro vt ebrius fieret. C. de
 dolo. z quasdam doli psumptiones ponit glo. in. l. dolo. z ibi
 eā cōmendat Bar. qui legit sub. l. si voluntate. et Et Bald. j.
 eo. z glo. i. l. item si i pretio. in. §. si. in. fi. z ibi simplr Bar. ff. lo
 cati. glo. in. l. apud cellum. in. prin. in verbo causa. ff. d exceptio
 nibus doli. Et iste dolus pot duobus modis interuenire i cō
 tractau. Primo mō si daret cām dtractui inducēdo illū qui
 non erat alias contracturus ad contrahēdum: z tūc annullat
 i pfoliure contractū bonēfidei: vt declarau supra in euidētiā
 Et ratio est: q; dolus est contrarius bonēfidei: que requirit i
 talibus contractibus. l. ij. z ff. pro socio. z iuribus. §. allega
 tis. Et istud pcedit qm interuenit ex parte vnius ex cōtrahe
 ntibus: secus si adhibeatur ab alio tertio: vt no. per docto.
 in. d. l. z. eleganter. in. prin. post glo. ibi. ff. de dolo. S; iste do
 lus dans causam cōtractui stricti iuris nō annullat illū ipso
 iure sed tantum operatur vt perinde oriat exceptio doli con
 tra dolo sum. l. dolo vel metū. C. de iur. i. ff. p. l. si q; est aliter.
 vbi no. ff. de verbo. obli. Et rōne diuersitatis ponit Bar.
 z alij in. d. l. z. eleganter. in. prin. licet Pet. de bellap. z Do
 der. in. d. §. actionū. in. fi. de actionibus. illaz impugnent post
 antiquos ibi relatos. Et aliqua sup hac materia pulchre po
 nit Bal. de vbal. hic in. §. col. sue repe. quā facit sup hac. l. ij. q
 rōdit quibūsdā oppositionibus: quare secus sit in decreto et
 p rogatione iurisdictionis q sunt stricti iuris: et tū error in
 tercedens qui dolo equiparā: illa ipso iure annullat: sed ista
 late vltra est tangunt in pzallegatis iuribus. C. Secūdo mō
 potest adhiberi iste dolus deceptiuus: non dando cām cōtra
 ctui sed faciendo eā blanditijs z p suasionibus de quibus per
 glo. in. d. l. dolo. z in. d. §. si. q. ille qui bene erat derturus con
 trahit sed visor aut maior pretio q valeat res: z tūc iste do
 lus q; nō interuenit circa totalitatē aliquoz ex substantiāib⁹
 contractus sed solū circa aliquā partē pretij: vel q; interuenit
 solum in modo vel qualitate contractus fm eūdem Bald.
 de vbal. hic in prima col. multa i hoc dicit post Pet. in. d. si q; est
 aliter. ff. de verbo. obli. qui Bal. etiā pulchre rōdit quib
 ūsdā oppositionibus. Ex quibus videt argui posse pra
 ctum debere ipso iure annullari ratione dolo de deceptionis
 que videt consensus impedire substantiāle contractui. ar. l.
 qui cus iuribus. §. qui per fallaciā. ff. de transactio. Tūc iste
 dolus qui dicitur incidens non annullat ipso iure contractū: sed
 bene facit quod ex illo contractu oriat actio contra dolo sum
 ad restitutionem damni passi propter dolum. per. l. iulianus.
 §. si venditor. ff. de actio. emp. l. ea que. in. fi. ff. de contrahenda
 emp. Et quod dicitur dolus incidens. tener. glo. z oēs in. d. l. et
 eleganter. in. prin. Et istis duobus casib⁹ doli substantis nō
 est opus lesio vti remedio istius. l. ij. q; sibi succurrat remedijs
 de quib⁹ supra. C. Immo fortius q; p supponit doli adē
 se principaliter vel incidenter nō requirit lesio vltra dimidiā
 de qua lex ista loquit: sed sufficit modica cōsiderata rei z plo
 narum de quibus agitur qualitate. ar. l. seio. cum ibi notatus
 ff. de in integ. resti. Item in casu doli p suppositi non esset in
 facultate emptoris supplere iustū pretium prout posset in ca
 su istius. l. Ita declarat Pau. de ca. hic in prin. z bal. de vbal.
 in. §. col. per tex. in. d. l. z. eleganter. vers. hoc est. z dicit infra la
 rius super glo. j. Et an vedito rem venalem cōmendando di
 catur dolo se agere z ob hoc teneatur. ponit glo. in. l. quod vē
 ditoz. ff. de dolo. C. Secūdo modo principali pot in dca iterū
 venire dolus impoprie: q; non est deceptiuus: sed pot in du
 stralis z negotialis ppter que quis dicit decept⁹ non p sua
 stionibus dolo sis aduerfari: sed re ipsa. de quo dolo loquitur
 ista. l. ij. z. d. l. si q; est aliter. ad si. ff. de verb. obli. z. c. cū dilecti. d.
 emp. z vendi. vbi hec materia tractat. Et tunc aut q; est dece
 ptus vltra dimidiā iusti pretij z valet eo casu veditio z dertus
 vt probat in. d. c. cū dilecti. fm p. anoz. ibi in pzo no. Et etiā
 in hac. fm Pau. de cast. in primo no. dū apostillat tex. hic in
 verbo humanū. Et satis pstat ipso iure dca valere: q; datur
 facultas ledenti vt re retēta possit iustū pretiū supplere vel rē
 restituere: nisi isti lesio succurrat remedio istius. l. ij. que fundat
 super equitate scripta. vt hac. l. in verbo humanū. fm eundem
 pau. i. prin. q; subijcit hāc equatē cessare: si supplet iustū pretiū
 ideo tunc etiam istius. l. v. p. nō cessare: alioquin equitas
 hec rigori z validitati dertus pvaleret. l. placuit. cū ibi nota
 tis. C. de iud. z hic in glo. j. Et hanc opt. q; in casu istius. l. va
 leat contractus tenent domini de rora conclusionē. c. ij. incip.

item l. cā z c. Quod valde prodest: q; interim possidens dicit
 tur habere titulum et est bonēfidei possessor: sic facit fruct⁹
 suos per. l. certum. z. l. si fundum. C. de rei vendi. Idem etiam
 tenet dicit Fabianus in suo solenni tractatu emptoris z ven
 di in fine. vij. colum. vij. questionis principalis. vers. z aduer
 tendum. z ibi in sequenti col. que est vltima dicte questionis.
 subijcit notanter q; in dubio precium inter partes conuentijs
 psumitur iustum: q; non psumitur venditorem calūniari
 z lites exacerari. l. minoribus. ff. de minorib⁹. l. hereditatis. C.
 mandati. Et etiam dicit q; res minorē pretio vendita dicitur
 quasi pfecta. l. si pignora. ff. de cunctis. ail. Bal. in. l. p. diuer
 sas. in. iij. q. C. manda. Aliquando quis est deceptus in pre
 cio: nō tamen illa deceptio excedit dimidiā iusti pretij rō
 finis: sed vel est dimidia vel minus: licet citra. z contra istam
 deceptionem factam tamen sine dolo non succurrit: sed to
 lerant deceptionem. contrahentium sine lesionem. l. in causa.
 la secunda. §. finali. ff. de minoribus. l. item si in pretio. §. fina
 li. ff. locati. z per Baldum hic in prima columna in prima op
 positione. Et de hac deceptioe citra dimidiā late dicit in
 fra super glossa prima. Et istud tertiū euidētiā colligo ex
 glossa notabili z finali. d. c. cum dilecti. sed ante eam est glossa
 iuris ciuilis in. l. in cōtractibus. §. ex quibus causis matorz
 z puto quod glossa finalis hic dū se remittit ad notata in di
 cta. l. in contractibus. voluerit facere pstatum euidētiāle.

Nunc se offert eadem. l. ij. §. de

rescindenda veditioe. que incipit. Rem maioris precij. quā
 diuido in tres partes. In prima ponitur propositi thematis
 repetitio. In secunda tacte questionis eiusdēz thematis res
 solutio. In tertia remouetur dubium circa solutionem que
 stionis. Secunda ibi: humanum. Tertia ibi: minus autem.
 Et hoc dicit in effectu ista. l. vbi res aliqua venditur z in ven
 ditione sit deceptus venditor: vltra dimidiā iusti precij tam
 ipsi venditori quam eius heredi duplici remedio succurrit
 vel restitutorio pretio recepto res sibi tradatur: vel precij in
 stum suppleatur. facultate eligendi emptori seruata. z hoc se
 cundum Baldum vel secundum Salyetuz hic qui ponit du
 plex summarium. hoc dicit. Venditor deceptus re ipsa vltra
 dimidiā iusti precij pot pretio recepto restitutorio rem recupe
 rare nisi emptor malit precij iustum z verū supplere. C. rōz
 summarij in se bonum est.
 In tex. ibi iustoz: ribi pars veri precij zc. qualiter probeat istud
 iustum z verum precium. z intellige q; erat tempore contract⁹
 vt infra dicitur per. l. si voluntate. in. fi. j. eo. z. c. cum dilecti. de
 emptioe z venditione. late declarabitur infra super glo. ma
 gna. in vltima parte.
 Nota primo ex textu isto in verbo humanū. quod humanū
 tas sine equitas pferatur rigori. vt hic etiam in glossa prima
 sed est tex. clarior. et ibi omnes no. in. l. placuit. C. de iudi. Et
 eodem tex. in verbo. ipso humanum. subtilius et propius ad
 materiam legis nostre pondera secundum Paulum hic in pu
 ci. probari quod ipso iure valet contractus de quo loquitur
 ista. l. vt dixi etiam supra in tertio euidētiāle: sed ob equita
 tem in hac. l. scriptam potest rescindi: data questione vt i. tex.
 et qua emptore suppleat iustum precij cessat lesio: et sic cau
 sa equitatis: ideo etiam tunc cessat resolutio contractus z dīso
 positio istius legis.
 Secundo noto ex tex. ibi si emptor elegerit. quod emptor in
 cuius lucroz resultat ista eno: mis lesio: habet duplitem facul
 tatem: vel restituere rem emptam: accepto pretio quod vendi
 tori soluerat: vel iustificare contractum supplendo quantita
 tē veri et iusti pretij: et hoc est sua electio. Et potest ratio esse
 quia in alternatiuis regularit electio est debitoris: l. pletiq; in
 fine. ff. de iure dotium. C. rōz tunc iterū secundum Saly.
 hic in prima col. tenentem cum Bal. hic in. vij. colum. in. fi.
 ne in. xj. q. qui confirmat aliquibus rationibus etiam idē
 tenet Paul. hic in prima col. per istum textum in verbo iustū
 dicens hoc esse perpetuo menti tenendum quod velit emptor
 supplere pretium vsq; ad illam quantitatem que si a principio
 interuenisset non fuisset sufficiens ad rescindendum contra
 ctum: quia forte venditor: non fuisset lesus nisi in dimidia vt
 intra dimidiā iusti pretij: ita quod lesio non exessisset dimi
 diā: sed requiritur quod suppleat integrum iustum pretiū
 vsq; ad vnum denarium. Et per hoc allegat glo. in. l. j. si ma
 ior. fac. venditionem a se factaz rat. hab. et. tex. in. l. si. ff. d. p
 acis. qui mihi ex toto istud non videtur probare. Et ex p
 acis infero quod etiam in alternatiua iuris datur electio de
 bitor: per hanc. l. quod est notabile per extensionem. d. l. plet
 rum q; in fi

261/2

et p con tractum

legno dolo loq z ffic

Tertio principaliter nota regulam principalem istius. l. ij. q. si venditor alicuius rei respectu precij communis in pretio conuenito super contractu venditionis reperitur lesus ultra dimidiam iusti precij communis agere potest alternativae contra emptorem vel ut restituito pretio conuenito rem sibi restituat vel suppleat iustum precium conuenitum in hoc reo electio ne ut. s. ex summarijs. l. colligitur. **L**ux ista regula concordat ter. no. in. l. si voluntate. ad fi. j. co. z in. c. cum dilecti. z in. c. cuz causa. de empt. z vendi. z ibi canonici tractant materiam istius l. de qua etiam posuit aliqua Specu. z Joan. and. in titu. de emp. z ven. s. sexto per totum. **B**ar. Ludo. Ro. late z alij in l. si quis cum aliter. ff. de verbo. obliga. Sed pro declaratione predictae regule est notandum q. emptor quando eligeret via supplendi iustum precium tenetur illud supplere integre. pur possit res communiter vendi tempore contractus. ita supra conclusus est in secundo notabili post Bal. Pau. z Salyc. z alios. s. allegatos. Secundo aduertendum est q. ista facultas supplendi iustum precium durat solum vsq. ad sententiam vel vsq. quo agitur ex sententia: ut hic per Paul. de castro in ij. col. qui ponit rationem. in ceteris vide que latius infra dicentur super vltima pre glo. magne. z in. xij. limitatione istius regule. z que hic ponit Pau. in. i. col. respectu dicti precij iusti supplendi. **E**x predictis inferitur q. procedit petitio alteri natiua: de quo latius dicitur infra in vltima parte dicte glos. magne. Secundo inferitur q. si interesse siue precium commune excedit conuenitum ultra duplum q. precium conuenitum reducitur ad commune vel lesio vsq. ad dimidiam iusti precij et non ultra: ponam infra late super glo. i. **S**ed ut pro facilitate intelligenti z ordinato stilo tollantur q. plures oppositiones z questiones glosarum z doctorum facte in hac materia: primo ponam plures extensiones ad regulam predictam collectam in hoc tertio notabili: deinde plus q. triginta sex limitationes: ex quibus conclusiue quisq. doctus percipiet sublatas esse multas contrarietates z in hac re amaritudines occurrentes.

Extende igitur primo z amplia regulam predictam ut l. loquatur in venditore decepto: tamen idem sit e contra: mutatis mutandis emptore ultra dimidiam iusti precij decepto. ita t. glo. magna hic post medium in versi. item habet locus. quam sequitur Bar. hic. in. ij. col. ver. quero quid econuerso. Bal. in. xj. col. versi. decimosexto. Salyc. in. xij. col. ver. reuertor ad glo. z omnes alij communiter in hoc transeunt. z idem voluit glo. z docto. in. d. cap. cum causa. de emptio. z vendi. pro quo facti. l. si cui ibi no. C. de indic. vidui. toll. c. si infinitis rōnibus z autoritatibus ibi signatis. vbi ponit regula q. dispositum in vno correlatiuoz censetur semp. in alio dispositum: z coprobatur alijs iuribus que non repeto ibi allegatis.

Secundo extenditur ut necesse procedat. d. l. z regula in contractibus bonae fidei: z sic etiam in locatione pmutatione: comodato: deposito: estimatorio: z alijs de quibus supra dixi in euidentibus: z habet p. ter. magistrū in. s. actionum. insti. de actionibus. ita extendit glo. magna hic in tertia sui pre: licet nihil alleget. z sequit. Bar. hic in. ij. col. i. prim. qui allegat bonum ter. in. l. in contractibus. s. ex quibus causis maso. z in. l. maioribus. vbi glo. idem sentit in verbo vel perperā. dum vult q. loquatur habeat in iudicio comuni diuisi. s. cōtia vtriusq. iudi. z ibi no. docto. idem tenet Bar. in. l. item si in pretio. s. si. vbi istud bene probat. ff. locati. sequitur Bal. hic in. v. col. versi. tertio quero. Salyc. in. vj. versi. quarto quero. qui ultra predicta allegat ad hoc gl. in. l. si ea pactioe. s. de vsuris. z in. l. si olei. j. locati. vbi probatur q. hec lex habet locū in contractu diuisionis z permutacionis. idē tenet Panoz. z alij in. d. c. c. sup. glo. fi. in prin. de emptio. z vendi. z Pau. de cast. hic in. iij. col. sup. iij. q. glo. magne z est cōmunis opinio.

Tertio z fortius equitas z regula predicta procedit etiam in contractibus stricti iuris z innominatis: puta in do. ut des. z similibus in quibus aliquis esset deceptus re ipsa: ultra dimidiam iusti valoris: tunc re integra bz ille lesus exceptionē doli: ut probat in. d. l. si quis cū aliter. in. ff. de verbo. obli. Sed si lesus iam soluisset rem an illam posset repetere. In hoc doctores variant. **P**ā Ly. hic vt refert Bar. in. ij. col. z Pet. et An. in. d. l. si quis cum aliter. tenet q. non possit repetere: quia ex quo erat tutus doli exceptione. d. l. si quis cū aliter. i. ff. que est odiosa. l. c. in exceptione. in. ff. de condi. ob causas. nō potest repetere si soluit ut ibi no. Sed Bar. hic in. ij. col. z in. d. l. si quis cū aliter. in. j. col. vbi etiā Ludo. ro. in. j. col. Bal. hic in. ij. col. z vij. opposi. z in. v. col. versi. dico etiā q. equitas. Salyc. hic in. iij. col. in. ff. in. ij. q. post Bal. tenet distinguendo ex me

te Bar. hic: q. aut res nondum erat soluta: tunc siue in cōtractibus bonae fidei siue stricti iuris habet locum exceptio doli: ut probatur in. l. qui nondum. s. de heredi. vel actio. vendi. dicit ibi loquatur de dolo non re ipsa: sed ex proposito. z. d. l. si quis cum aliter. ad fi. que loquitur de contractu stricti iuris. **A**ut iam res erat soluta: tunc fm Bar. hic est differentia inter contractus bonae fidei de quibus proprie loquitur ista lex: quia in illis datur lesio actio ex illo contractu pro lesione restauranda: ut hic in glo. magna in prin. z illa actio habet privilegia competentia alijs actionibus bonae fidei: puta vsurarium post mortem cursum officij iudicis z similibus de quibus supra dictum est in euidentibus: z per glo. z docto. in. d. s. actionum. insti. de actionibus. Sed re tradita in contractibus stricti iuris competet lesio: fm Bar. hic in. ij. col. ad fi. cōdictio indebiti que est stricti iuris z sic in ea non esset vtilitas circa accessiones. Bar. vero in. d. l. si quis cū aliter. tenet q. hoc casu succurritur isti lesio in contractu stricti iuris per actionem de dolo vel in factum per rationem de qua ibi per eum. Bal. autem hic in loco preallegato cum quo simpliciter tenet Salyc. quez supra allegauit: tenet q. isti lesio in contractu stricti iuris competat cōdictio incerti ad hoc vt res tradita circa quam fuit lesus reponat in pristino statu: sic apud tradentem. argu. l. si tibi liberum. ff. de actio. emp. cum similibus hic per eum adductis. **E**t licet fm eum nō competat actio ex illo contractu ad resolouendum prout facit in contractu bonae fidei: ut hic in glo. magna in prin. tamen habent locum alia remedia subsidiaria puta actio in factum subsidiaria. argu. mento. l. quotiens. ff. de prescriptis verbis. z hoc vt tollatur iniuquitas que non debet etiam adesse in contractibus stricti iuris: vt notatur per glo. in. l. bonam fidem. s. de actioni. z obligatio. **E**t ratio quare ex istis contractibus stricti iuris non competat actio ad resolouendum sed in illis seruetur illa sola forma quam illis tradiderunt cōtrahentes: est quia iudex nō debet suam condemnationem formare aliter q. sit forma contractus stricti iuris: ut hic per Bal. in prima colum. z. vij. oppositione. idem etiam tenet Romanus in dicta. l. si quis cum aliter. in. vij. col. in fine licet referat Joan. an. in. d. c. cum dicitur de emptio. z vendi. tenere q. ista lex solum extendatur ad permutationem propter maximam conformitatem quam habet cum contractu emptionis z venditionis: sed est falsa opinio Jo. andree. **A**d rationem autem Ly. Petri z Ange. respondet Bar. hic z Bal. in septima oppositione. Salyc. in secunda. q. vt non competat repetitio illi qui erat tutus exceptione odiosa. **E**st verum quando illa exceptio orta fuisse ab initio tempore contractus: tunc solum non repetitur. Sed quando oritur ex post facto puta eo ipso q. promissum petebatur a lesore ipsa siue machinatione odiosa aduersarij non dicitur odiosa: z tunc solum repetitur fm doctrinam glo. not. in. l. qui se debere. ff. de condi. ob causam. per illā ter. z per glo. in. d. l. qui exceptionem. ff. de con. indebiti. z per. d. l. qui se debere. in prin. licet parus stringat retenta solutione glo. ibi q. loquatur in exceptione doli intentionis: et facti. **T**enet fortius Ludo. romanus in. d. l. si quis cum aliter: in prima colum. contra communem opi. q. etiam illi qui est tutus exceptione odiosa que orta fuit a principio z ex dolo commissi ad d. l. qui exceptionem. in prin. q. loquatur in exceptione macedoniani que est odiosa magis quia filius illa vtendo tractat de lucro cum alterius iactura. **S**ecus in proposito nostro vbi non tractatur de alterius dāno licet haberet locum repetitio. **D**ouetur etiam per. l. si non fortem. s. indebitum in generalitate sui. ff. de conditione indebi. **E**t istam solutionem. Ro. comperio ante euz posuisse Bar. qui nil boni ignorauit in. l. ij. C. quod metus cau. Pau. de ea. z Hoder. in. d. l. qui exceptionem. in prin. ff. de conditione ob causas. vbi videt. **P**ostremo in hac difficultate Pau. de cast. hic in. iij. col. super ista qōne glo. reprehendit predictam solutionem. Bar. z sequacium: dicens q. immo etiam in casu glo. exceptio doli orta est a principio: sed nil ad hoc allegat. **D**icit tamen alia ratione dari repetitionem soluti: quia tunc exceptio doli est odiosa quando succedit in locum exceptionis inducte cōtrahens commune: puta loco exceptionis macedoniani prout loquitur. d. l. qui exceptionem. **S**ecus est quando cōpetit ex equitate naturali puta loco exceptionis metus: prout etiam hic competit ad tollendum lesionem. ita dicit velle Ly. z alios in. d. l. ij. C. quod metus cau. ideo ipse Pau. tenet cū Bal. supra relato q. ppetat cōdictio indebiti vel incerti vel res reponat in pristino statu. **E**t p hoc infert q. etiā ista lex pcedat in transactione: licet in ea dicat estimari solum dubium enentis litis: de quo vltimo late dicit infra in nona vel sequenti extensione

presentis regule.
Quarto extenditur regula predicta etiam procedat quando stipulatio interposita fuisset pro confirmatione et executione contractus bonifidei de quo quis erat lesus ultra dimidiam iusti precij, prout communiter solet apponi in instrumentis notariis: tunc et ante rem soluta competat lesio exceptio doli vel alia remedia de quibus supra in proxima procedenti extensione: per hoc non cessaret actio et remedium istius, l. v. actio ex contractu principalis, vel alio super quo interposita fuisset ipsa stipulatio: et in quod lesus esset quia illa stipulatio non novat precedentem contractum vel actionem nisi expresse agatur cum dicatur conventionalis et coequiva, l. duo societatem, ff. pro socio, l. si. C. de novatio. Et dato quod novaret tamen novat cum privilegij et qualitatibus competentibus in propria actione l. aliam, in p. ff. de nova. Faciunt no. p. Bar. in multis questionibus, licet imperator, ff. de lega. 1. et quod tradit magistrater Bald. quem omnino vide in l. si eum, §. qui infuratum, in prima col. in ff. si quis cau. Facit tex. in l. §. si conditioni, ff. vt lega. nomine cauea. ita et Bar. in d. l. si quis cum aliter, et ibi Zudo. in ij. col. et Bar. hic in ij. col. qui ad ibi dicta per eum se remittit. Sequitur simpliciter Saly. hic in iij. col. in ij. q. Sed caue ne fundamentum Bar. videat falluz quod immo stipulatio super contractu interposita que respicit facit vt totus contractus censetur stipulatio non esse quod censet actus in re perfectus: quod illa rei traditio potius vt facta ad implendum stipulationem incontinenti sequenti argu. l. cum enim, ff. de novatio. Ita et ipsemet Bar. in l. singularia, in iij. col. in distinctione, ff. si cer. pe. Sed aduerte quod si bene consideret tota distinctio Bar. ibi apparet ad hoc solutio: saluo nisi presupponeremus quod in casu istius, l. stipulatio fuisset interposita super vno actu qui reperiretur de quibus in istis quibus mo. re contrahit oblig. tunc militabit predictum fundamentum. Item videtur quod ista extensio non procedat, quia ex quo iste lesus bis contraxit et bis eadem rem promissit, ista geminata promissio debet operari constitutam, §. de pecunia, in istis, de actio, licet ad ista stipulatio in secunda promissione. Item duo vincula magis ligant, argu. aut. defuncto, §. ad tertium, et eorum que tradit no. Bar. in l. cum scimus, ad fi. C. de agrico. et censu, l. ij. et tex. in l. si mulier, la. ij. C. ad velleian. cum simi. Sed potest responderi quod contraria loquuntur quando ille due promissiones fuerunt facte ex intervallo, secus si incontinenti fiant vt in proposito per iura superius adducta. Et facit per ista extensione tex. et quod ibi no. Bar. et alij in l. si. §. idem questij. ff. de condi. inde. et quod no. dñs Alex. in cons. xlij. in prima parte.

Ex predictis extensionibus in genere factis infertur ad alias extensiones, in specie. Et ideo quinto loco extendit predicta regula vt etiam procedat in contractu locationis et conductionis, ita vult glo. in l. si ea pactio, in glo. ff. in iuncto, ter. C. de usuris. Et idem vult solentis doctor, do. Bartho. veronen. in suo tractatu de simulatione actus in primo casu principali sue magnae distinctionis in ij. col. vbi ad hoc plura adducit, ponit late, Zudo. ro. in cons. ccccxxij. incip. pro pleniore discussione et vbi declarat qualiter hoc casu estimabit pensio iusta. Idem et etiam Bal. de vbal. hic in vij. col. in ij. q. vbi et etiam quod ista l. procedat in permutatione in diuisione contractu, in actu dotis, in emphyteosim in do vt des. et etiam in stipulatione ex causa lucrativa: et alij actus ex his sunt stricti iuris vt hic late per eum qui post disputat qua actione agat per reuocanda lesio de contractu stricti iuris vigore istius, l. de quo, §. late dictum est in ij. extensio, et oia hic tacta per Bal. latius, §. et partim infra dilucidabunt locis suis opportunis. Et hanc quintam extensionem et etiam Bar. in l. ite si in pretio, §. si per illum, ter. ff. locati. Et pro ea facit generalis extensio, §. facta secundo loco de omnibus actibus bonifidei et alie oes extensiones hanc precedentes.

Sexto extendit dicta regula vt etiam procedat in actu do vt facias et sic stricti iuris et innotatus, Ita sentit glo. ff. in iuncto, ter. in l. si olei, §. locati. Et per hoc factum quod ex quo locum habet in locatio vt prime dixi et etiam locum habere in actibus que locationi equi parantur per ista actus per tex. in l. §. si quis seruus, ff. de positi, iuncta regula glo. in l. ob es, cum simi. C. de predijs minor. Et ista extensio est precedentem de locatione sequit Bal. de vbal. hic in vij. col. in ij. q. p. d. l. si olei, et idem vult Roma. in d. l. si quis cum aliter, in vij. col. Caue tamen quod per ea §. in iij. et iij. extensione dicta sunt non puto quod isto casu ageretur actione ex illo contractu do vt facias, ad reuocationem lesionis ex hac, l. sed actione de qua ibi late dixi, quia iste contractus est stricti iuris. Et idem puto dicendum si deceptio esset in contractu feudi vel emphyteosim de quibus infra dicitur.

Septimo extendit vt dicta regula procedat etiam in concessione feudi facta per pecuniam, ita probat tex. in c. ad nram, in

verbo enorme, et ibi glo. idem sensu dux allegat ista l. pro limitatione illius ter. extra de rebus ecclie, no alienan. Secus autem si concessio feudi esset facta solum ad hoc vt vasallus teneatur prestare seruitia personalia et fidelitatem domino: tunc quia illa fidelitas et seruitia debita per salute domini sunt inestimabilia: argu. l. si pater, ad fi. ff. de donatio, non potest dici quod dominus directus in concessione feudi fuerit damnificatus et lesus ultra dimidiam: quia concessio non potest excedere seruitia inestimabilia, ita per istam rationem tenet. Specul. de emptione et venditione, §. nunc dicendum, vers. sed nisi quid, et sequitur simpliciter Bal. hic in vij. col. vers. sed an habeat locum, Saly. in vij. col. et vij. questione, Roma. in d. l. si quis cum aliter, in vij. col. ff. de verborum obligata. Pau. de castro hic in iij. col. qui dicit idem esse in emphyteosim de qua infra proxime dicitur latius. Sed mihi videtur considerandum quod ratio Specul. quam ceteri sequuntur non videatur tuta. Nam bene concludit si aliquid facit quod dominus concludens feudum non potest dici lesus: sed non concludit quod vasallus propter obligationem successivam et continuatam seruitiorum inestimabilium vt ipse affirmat non possit esse lesus: put esset in casu quo concessio esset modica et seruitia excederent multum: nonne posset dari casus quo vasallo expedit vt hoc remedio: cum ista lex procedat hinc inde in beneficium vtriusque contrahentis: vt conclusum est supra in prima extensione. Cogitabam si forte posset dici hoc: ideo quia vasallo potest succurrere forte esse alio remedio: videlicet vt feudum domino relinquatur. Tamen ista responsio non est tuta cum an hoc possit facere non pono pro constanti nunc maxime propter ea que magis latenter ponit Bar. et alij in l. in diem adiecto, ff. de aqua pluuiarum arcenda, ideo est cogitandum super hac extensione.

Octavo extendit hanc l. vt etiam procedat quando quis esset lesus in contractu emphyteotico ultra dimidiam iusti precij: quia tunc cessat ratio Specul. Bal. et sequacium facta supra in proxima extensione de feudo cum ille qui concedit emphyteosim faciat propter meliorationes: vt patet ex etymologia vocabuli ab emphyt grece quod est melioratio latine, vel vt hoc die sunt contractus emphyteotici in pluribus locis propter pecuniam, quo casu idem est in feudo vt in eo locum habere hec lex, d. c. ad nostram, de rebus ecclie non alienan. et conclusum fuit supra in proxima extensione, et pro hac extensione facit ratio quia emphyteosis assimilatur locationi, §. adeo, in situ, locati, ergo in ea debent locum habere remedia competentia in contractibus quibus assimilatur, probatur hic in d. l. §. si seruum, ff. de positi, et per glo. in d. l. ob es, C. de predijs minorum, et ita tenet Specul. in titu, de locato, §. nunc aliquid, vers. lxxvj. et allegat istam l. sequitur Bal. hic in vij. col. vers. sed nunquid habeat locum, Saly. in vij. col. in v. q. Pau. de castro, hic in iij. col. Bal. de vbal. in vij. col. in ij. q. Zudo. roma. in d. l. si quis cum aliter, in vij. col. Sed ibi ponderat Innocen. sentire contrarium in cap. cum causam, extra de emptione et venditione, dum allegat, cap. constitutus, de religio, domibus, quod loquitur in emphyteosim. Et istam secundam partem tenet etiam Specul. sibi contrarium in preallegato titu, de emptione et venditione, §. sed nunc dicendum alias videndus, in vers. quid de concessione in emphyteosim: vt hic referunt Bal. et Saly. in locis preallegatis, et Roma. loco simili de quo supra. Et huic secunde opinioni videtur etiam adherere excellens preceptor meus do. Jason in l. i. in xxvij. col. vers. vt nihil et C. de iure emphyt. per rationes et iura ibi per eum adducta. Sed aduertendum est quod ista extensio de emphyteosim potest dupliciter intelligi. Nam habito respectu ad verum valorem rei date in emphyteosim potest quis aliquando esse deceptus ultra dimidiam illius valoris: et tamen puto quod per hoc non habeat remedium istius, l. quia non fit iste contractus emphyteosim super directo dominio sed solum super vtili siue super iure emphyteotico, et isto modo intelligendo forte posset saluo opinio Specul. relata supra in d. titu, de emptione et venditione. Aut vero quis est deceptus ultra dimidiam iusti precij habito respectu tantum ad valorem iuris emphyteotici et sic vtilis domini et naturalis possessionis que transfertur in emphyteotam, et isto casu puto quod procedat et intelligatur prima opinio de qua supra in hac extensione quod habeat locum remedium istius, l. in ipso contractu emphyteotico, et ultra doctores preallegatos: ita tenet Jo. de imo, in d. cap. cum causa, in fi. de emptione et venditione, et do. Bartho. de salyceto in quodam suo consilio incipiente super puncto quo queritur et. qui mouet per regulas glo. in l. excepto, in verbo fructus, C. locati, ad fi. glo. que vult quod oes regule procedunt in contractu locationis pro ut est remedium istius, l. ij. et regula preacta procedunt etiam in contractibus

supp. etc. in hanc

contractibus sibi similibus, put est emphyteosis et contractus do. ut facias. et per glo. in d. l. si olei. C. locati. §. allegatam. Eandem opinionem tenet etiam Anto. de but. in d. c. c. si dilecti. de emptio. et vend. ubi fortius tenet qd ista lex locum habeat in quacunq; locatione siue linello vel emphyteosi temporali siue perpetuo ut predicti. et ibi ponit distinctionem valoris rei concessae in emphyteosim quas supra proxime retuli inter directi et utile dominium ab alijs non relatam. idem etiam tenet. Ita noz. in. c. cum causa. super glo. ff. in prin. de emptio. et venditio. et domi. Bartho. cepolla veronensis in preallegato suo tractatu simulationis contractus in primo casu principali siue magne distinctionis in. ij. col. et sequenti. et ibi colligit etiam plures glorias et docto. qui tenent istam legem habere locum in temporalis locatione ut predicti.

¶ Nono extende istam. l. ut procedat etiam in estimatione red date in dotem facta ultra dimidia iusti pretij. ita probat ter. in. l. iure succursum. §. si. et ibi glo. et in. l. si res. §. si mulier. ubi etiam glo. ff. de iure dotium. et facit ter. in. l. si circumscrip. C. soluto matrimonio. ita extendit Roma. in dicta. l. si quis cum aliter. in. vij. col. Et facit ratio. qd iste contractus dotis est estimatus assimilatur venditioni: ergo idem ius debet esse. d. l. i. §. si seruum. ff. de positi. Et per rationes in simili allegatas supra in duabus proximis precedentibus extensionibus facit etiam pro hac parte glo. in. l. si ex causa. §. dotis. ff. de minoribus. et que no. ponit Barto. in sua disputatione incipiente. mulier habens amplum patrimonium. et quod vult Bal. in. l. ij. C. de iure dotium. et hanc extensionem tenet etiam Bal. de vbal. hic in. vij. col. in prima questione: per notata in dicto §. dotis. Sed hanc extensionem ab omnibus approbatam limita non procedere in casu quo res dotalis estimata super cuius estimatione allegatur lesionem illatas non extaret: quia tunc stareat estimationi fauore dotis ne periret fm Ange. et Salyc. in. d. l. si circumscrip. C. soluto matrimonio. et Salyc. ce. hic in. xliij. q.

¶ Decimo extende fm aliquos de quibus infra regulam predictam ut etiam procedat quando quis esset lesus in trasactione non ultra dimidiam iuste et vere estimationis. Nam isti lesio succurrit et hic: et iste erit pulcher et disputabilis articulus. Nam si dicimus qd trasactio sit contractus bone fidei clare patet ex his que supra dicti in secunda extensione qd ista lex procedat etiam in trasactione. et qd dicatur esse bonafidei sensu glo. in. l. de tutela in glo. magna. C. de in integrum restitutione minorum. Et istam primam opinionem affirmatiuam contra Dynum et sequaces ultra Barto. et alios quos infra referam: tenet etiam Pau. de cast. hic in. iij. col. in secunda questione glo. magne. dicens tamen in ea non considerari valorem rei nisi respectu dubij litis euentus: prout etiam infra dicitur.

¶ Pro hac opt. prima videtur ter. in. l. si supstite. vers. sane. C. de dolo. licet aliqui respondeant qd ibi dolo dedit cam tras actioni. et hoc vult glo. ibi in verbo lesa. et pz quia competit actio in factum que succedit in locum actionis de dolo. et tras qd presuppont dolum ex proposito. Sed huic solutioni ob stare vt ter. ibi in verbo bonafidei. tamen respondetur ex mente glo. ibi in primo intellectu qd ibi erat bonafides ex parte filie tantum que agebat: sed dolo ex parte patris. Vel dic qd ibi duo concurrerant videlicet minor etas et lesio enormis: sic cus si vnum eorum tantum adesset. Pro Bar. et sequacibus facit etiam ter. in. l. sub pretextu. C. de trasactionibus. ibi error autem proprietatis vel rei apud alium constituit nocere non potest: tamen in predictis iuribus et solutionibus est cogitandum. Sed pro clarioz et melioz indagatione veritatis et opinionis predicte in hoc articulo considero qd trasactio potest dupliciter fieri. Aut per aquilianam stipulationem sub sequente acceptilatione de qua loquitur textus in. l. aquiliana. et in. l. cum aquiliana. ff. de trasactionibus. et tunc esset stricti iuris: cum stipulatio in ea interveniens vt dixi sit stricti iuris. Aut sit pacto nudo qd large dicitur contractus fm glo. in. l. i. in prin. in glo. magna. in fine. ff. de actionibus et obligationibus. Istam doctrinam ponit ter. in. l. ij. ff. de trasactionibus. et etiam isto casu erit stricti iuris cum pactum nudum non committeretur inter contractus bonafidei de quibus in dicto §. actionum institui. de actionibus. Sed ad cognoscendum an trasactio sit bonafidei vel stricti iuris: aliter est distinguendum. Aut enim sit sup contractu vel actione bonafidei: et censetur similiter bonafidei. Aut super contractu stricti iuris: et tunc similiter stricti iuris. Istam theoriam voluit glo. in dicta. l. de tutela in glo. magna. et Barto. in. l. sub pretextu. la prima. C. de trasactionibus. Et sic ex his que dixi supra in secunda. tertia et sequentibus extensionibus istius regulae vi

deretur qd semper ista. l. locum habeat in trasactione: et consequenter qd bec prima opinio sit veratquam tenent doctores preallegati. Sed aliam secundam contrariam opinionem videntur in hoc articulo Dynus Jacobus de are. Ray. et Dynus hic. Bal. in secunda col. in. vij. oppositio. Saly. in quarta col. in tertia questione glo. in dicto. c. cum causa. in glo. fina. et ibi cano. magis communiter ita tenet excepto Panoz. ibi qui tenet sententiam Bar. hic et in locis infra allegandis de qua infra dicitur. Eandem opinionem tenet etiam. Barbatia confi. xli. in. xxiiij. col. in prima parte consiliorum. licet non bene clare hoc firmet sed dicat de hoc dubitari inter doctores tamen potius videtur inclinare in istam opinionem. Ide tenet excellentissimus inter Moder. b. Alex. de imo. in consil. xliij. incipiente Redeprozis et super premissis themare diligenti animaduersione prehabita in. ij. z. vj. col. in primo volu. vers. vij. q. et. ubi ad hoc multos concordantes allegat fortius dicens istam esse eodem opi. Et etiam contra infrascriptas opi. Bar. tenet idem do. Alex. in. d. l. si quis cum aliter. in. iij. col. ff. de verb. obliga. ides et Bal. in. l. ordo. in. j. col. vers. modo quero. C. de executi. rei. iudi. Pro ista opin. Dy. et sequacium facit ter. in. l. sub pretextu. C. de trasac. Et qd per illum ter. tenet glo. in. l. admonendi. in verbo noua instrumenta. et ibi doc. ff. de in iur. et glo. in. l. in bonafidei. C. de reb. credi. Si quis tamen veller tenere disputando istam opi. Dy. et sequacium esset tripliciter limitanda: vt per glo. in. d. l. sub pretextu. cum concordantibus. Et etiam limitari non procedere quia do trasactio est facta pretextu iuramenti necessarij dilati rei in supplementum probationis: nam tunc potest retractari: non per istam. l. secundam: sed per. d. l. admonendi. gl. est nota. in. l. i. et falsis. in verbo precipimus. in. fi. et ibi doc. C. de trasac. de quo latius per repetentes in. d. l. admonendi. Pro ista secunda opinione Dy. et sequacium adducitur etiam ter. in hoc magistralis et principalis in. l. lucius. §. si. et ibi glo. no. ff. ad rebel. ubi non rescinditur trasactio facta super fideicommissio: licet fideicommissarius sit lesus in quadruplo. Et sic lesio fit ultra dimidiam valoris fideicommissi debiti: tamen ad istum ter. potest responderi ex mente Bar. hic et in. d. §. si. et in. d. l. si quis cum aliter. in penul. q. ubi dicit qd glo. in. d. §. si. tenet cum sua opinione quod est verum: qd ibi lesio excedebat dimidiam veri valoris fideicommissi: prout consideratur totum ipsum fideicommissum: sed dicit qd ad istum valores non debet haberi respectus immo ad valores dubij euentus litis. I quod debetur. ff. de peculio. et isto valore attento qui solus debet considerari fm eum: lesio ibi non excedebat dimidiam valoris pretij: quod fuisse perceptum si illa lis fuisset tunc alienata. Et qd ibi illa lis non fuisset tempore trasactionis: multo plus alienata qd reciperet fideicommissarius transigendo: ultra alios comprobo. Nam verus valor rei in hac materia istius. l. consideratur attento tempore contractus in quo lesio interuenit: vt probat ter. in. l. si voluntate. in. fi. j. eodem. et in cap. cum dilecti. et ibi pulchre glo. ij. de emptio. et vendi. et dicitur est supra in textualibus istius. l. post alios ibi relatatos quo attento cum in casu. d. §. fina. ibi penes heredes tempore trasactionis non fuissent alie res qd ille que tradite fuerunt fideicommissario per trasactionem: quod patet quia vt ibi dicit ter. alie res que fuerunt vt diceretur lesus in quadruplo fuerunt inuenite post trasactionem vt ter. presuppont: ergo ibi non potest dici deceptus fideicommissarius attento tempore trasactionis: siue consideretur verus valor totius fideicommissi et rerum pro eo debitarum siue valor dubij euentus litis qui fm Bar. est considerandus per glo. in. l. per diuersas in glo. magna. C. mandati. pro qua opinione Bar. facit quia alibi etiam consideratur valor habito respectu ad dubij euentum litis tantum in. l. item labeo. §. si. cum. l. sequenti. ff. fami. hercif. et glo. in. l. si pecuniam. §. sed si acceperit. in verbo toto. ff. de condi. ob causam. Et ex predictis infert Bar. in preallegatis locis qualiter cognoscatur: an laudus arbitratoris sit iniquum: ad hoc vt possit ab eo peti reductio ad arbitrii boni viri: iuxta nota. per Bar. late in. l. si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. et per canoni. in. c. quinta uallis. de iuretura. nam fm Bar. ex quo arbitramentum est quedam trasactio: vt no. in aut. si vero contigerit. C. de iudicijs. et in aut. vt disse. iudices. §. i. in glo. in verbo conuentum. sicut in trasactione consideratur iniquitas vel lesio penes valorem dubij litis euentus: ita etiam in arbitramento considerabitur iniquitas respectu valoris eiusdem dubij litis euentus: nec fm est sufficeret parti peteti reductione pbare lesionem respectu illius qd peti vere debebat: nisi et pbaret lesio enormis respectu dubij euentus litis: et ita vbiq; in predictis residet Bar. S; istud de iniq; arbitrameto infra latius excutiet postq; tractauero de isto arti.

culo trasactionis. **Sed** pro opi. **De** sequacius adducitur. na trasactio no dz rescindi preteritiolesionis enozmis p generale dispositione istius. l. eo quia fuit principaliter inueta ad hoc vt p modico fiat magna remissio. l. cū hi in principio. z. l. j. z. ij. ff. de trasactionibus. **Quic** tamē possit responderi q inmo fuit pncipaliter inuenta ad tollēdas lites. l. quāuis. C. de trasactionibus. z. patet qz est exceptio litis finite: vt not. in. d. l. j. z. ij. ff. de trasactionibus. z. in. l. ij. z. in. l. na z. postea. in principio. vbi late docto. ff. de iurcirando. non autem fuit in ueta vt qis p ea enozmiter ledat vt probat in. l. q. cū tutoribus §. j. ff. de trasactionibus. siue illa lesio pueniat ex dolo aduer sarij vt ibi siue ppter errorem: qz forte ille qui trasigit nō cōsentit. l. cum aquiliana. ff. de trasactionibus nā erās non dicit cōsuetire. Sed cū in materia istius. l. p̄supponamus q quis fit lesus ppter errorem vt probatur in. l. j. in verbo perperā. §. si maior factus. z. in. l. maioribus. in verbo perperā. §. i. cōmunia vtriusqz iudi. iuncta expositioe glo. in verbo perperā. in. l. qui exceptione. in prin. ff. de verbo. obligatio. z. per. **Bar.** hic dūz ponit practica istius. l. z. late dicit. §. in prima limitatione istius regule si p̄supponimus illā qui trasigit errasse circa valore euētus litis quē trasigēdo remisit nō dicitur cōsensisse in eo quod errauit: ergo non venit in trasactione. d. l. cū aquiliana. **Fateor** tamē q ppter generalitatē trasactionis sibi ferat pre iudiciū nisi sibi succurrat remedio istius. l. Et p istud fundamētum vt puto tolluntur quasi oia fundamēta Saly. hic z. Ro. l. d. l. si quis cū aliter. in. vij. col. z. sequē. dū dicitur q trasactio equiparatur sentētie. l. ij. z. l. post rem. ff. de trasactio nibus. Sed sententia nō rescindet preteritiolesionis. l. j. C. de cōdictio. in debiti. ergo nec trasactio: qz fateor. q sentētia nō rescinditur quatenus iudex super re de qua iudicauit cogita uerit z de causa cognouerit. argumento. l. de qua re. ff. de iudicijs. vel nō rescindit de rigore iuris: secus de equitate istius l. p ea que dicit gl. §. hic **Itē** non obstat q sit speciale in trasactione odio litis: dicitur qz fateor: quatenus trasigēs non errauit: sic cōsensit in trasactioe. d. l. cū aquiliana. **Itē** nō obstat q sit speciale fauore liberationis. l. sub preterito. C. de trasactio. qz fateor: q si trasigēs cogitauit in specie vel in genere: secus si errauit in valore dubij euētus litis. **Itē** non obstat q trasactio equiparetur iuramēto qd non retractat preteritiolesionis. l. nō erit. §. dato. ff. de iurcirurā. z. j. dicit in limitationibus istius regule: quia fateor de iuris rigore: secus de equitate istius. l. vel fateor: si nō errauit: secus si errauit z cōsente quēter nō cōsensit ex predictis. **Item** non obstat. in. l. a diu pio. §. si pignora. ff. de re iudi. in verbo illud pacto trasigisse. quia intelligi q ibi nō errauit: ex quo. ter. aliter nō apparet vel ibi de rigore iuris: secus de equitate istius. l. Et vltra predicta cū opi. **De** sequacius supra relator qz bec. l. nō pcedat in trasactione: z. etiā **Spec.** de emp. z. ven. §. nūc dicendū. ver. qd in trasactione. que refert z nihil clare decidit in hac questione: ne Jo. de ana. in. d. l. xxiij. cū addi. **Bolognini.** ibi dicens idē tenere etiam **Inno.** z. Jo. and. in. c. pe. de emp. z. vendi. z. cū eadem opinione **De** in vera tantū z propria spē trasactionis z. etiā **Bal.** de vbal. hic in. x. oppositioe qui post lōga argumēta hinc inde facta in hoc articulo late distinguit l. ij. z. iij. col. vt hic p eū. idē t. **Bal.** in. l. filius. in aliquibus lectu. C. de cōtrahen. emp. vt refert **Ro.** in. d. l. si quis cū aliter. in. vij. col. ff. de verb. obliga. tamē idē **Ro.** ibi t. cū opinio. **Bar.** s. relata in varijs locis que magis auribz applauder: z honesta distinctione in effectu concordat presatam opinionem **De** z sequacium cum contraria opinione. Cum opinione eiusdez. **Bar.** etiam vltra **Ro.** **Panoz.** in. d. c. cum causa. de emp. z. v. super glo. si. in prin. motus: qz iste qui tā grauiter est lesus trasigēdo nō vt habuisse animū liberandi vel remittēdi tam enozmē lesionē. ar. l. tres fratres. ff. de pac. Et ita in predicto articulo trasactionis apparēt expedite tres varie opiniones que etiā late disputant p. d. **Fabianum** de mōre. sancti **Sauini** in suo eleganti trac. de emp. z. v. in. iij. z. v. col. vij. qōnis prin. q tandem in iudicando firmat tenendam esse opinionem **Bar.** s. relata tanquam equiozem.

omenda oppi bar. tanqz
quor. resp. panthaleo obba
fabiam

Circa vero titud quod incidenter t. **Bar.** hic: z. in. d. l. lucius §. si. z. in. d. l. si quis cum aliter. in penul. q. de iniquitate laudi. que fm eum attenditur penesvalorem dubij euētus litis: nō autem iuxta verum z iustum valorem veri debiti prout in simi li idem **Bar.** z sequaces supra relati tenent in trasactione. **Adde** q iniquitas arbitramēti ad hoc vt possit peti reductio ad arbitrium boni viri iuxta no. per. **Bar.** in. d. l. si societate. §. arbitrorum. ff. pro socio. nō dz de necessitate esse vltra dimidiam iusti pretij: sed sufficit q quis fit lesus vltra tertiam partem. ita **Bar.** in. d. §. arbitrorum. in antepenul. col. in fi. verfi. pio declaratione predictorum. per tex. in. l. vnde si nerhe. co. ti

tu. z. ibi assignat rationē diuersitatis inter iniquitatem arbitri. l. que requirit lesionem dimidie z vltra: z iniquitatem arbitri mentis. Sed dum **Bar.** hic: in locis re allegatis t. q in laudo consideratur valor dubij euētus litis: reprobenditur per **Bal.** hic in. iij. col. in. vij. oppositioe qui de eo truffatur dicens q quomodocūqz pars est lesa ex arbitramento siue habito respectu ad valorem dubij euētus litis siue ad valorem veri debiti semper potest petere reductionē ad arbitriū boni viri. nec fm eum debet coram arbitratore dici proprie loquēdo litis euētus cū non sit lis corā arbitratore: sed ad eū amabiliter recurritur. z ad hoc alleg. **Inno.** in. c. quinta uallis. de iureiu. z. cūz **Bal.** in hoc tenet etiā **Bal.** de vbal. hic in penul. col. ver. sed ecce arbitratore. qui dicit q opinio **Bar.** hic z in. d. l. si quis cum aliter. in hoc est truffat: qz petitio reductio nis a laudo arbitratore est quedaz species appellandi. l. nō distinguemus. §. cū quidā. ff. de arbitris. Et ideo nō probatū probabo. l. per hanc. z. l. amplioz. C. de tempo. appel. Et idē contra **Bar.** tenet etiā **Saly.** hic in. v. col. super. iij. q. licet distingat inter dentes tamen finaliter tenet cum opi. **Bal.** qz sufficit quecunqz lesio ad hoc vt peti possit reductio modo non sit modica: qz arbitratore potest auferre aliquid modicuz de iure vnus partis z assignare alteri. de quo est glo. licet ipse non alleget in. l. si de meis. §. receptis. ff. de arbitris. **Cum** **Bal.** etiam tenet **Roma.** in. d. l. si quis cum aliter. in. ix. col. et sequenti. dicens q arbitramētū non est proprie trasactio sed large. Et sic per hoc vt puto: voluit tollere equiparationem **Bar.** de trasactione ad laudum. z. q ista inter se differant probatur fm eum ex eo quod tenet **Bal.** in. l. j. in secunda lectura. ff. de trasac. vbi ponit vnam differentiam. z. pbat **Roma.** illa differre. Nam trasactio proprie loquendo non potest esse nisi aliquo dato vel retento. l. trasactio. C. de trasac. z. c. super eo. extra eodem. z. tamen laudum potest esse aliquo non dato vel retento cum arbitratore: possit partem in totum absoluere vel condemnare. Illud autē quod dicit q laudū est trasactio est vērū large nō pprie. ita dicit no. **Bar.** in. l. quod si ephesi. ff. de eo qd certo loco. §. inter dū. in fi. z. l. furti. §. qui iussu. in fi. ff. de iuram. **Bal.** in. l. eos. in. vij. col. C. de executio ne rei iudi. z. he ex pdictis patet istos duos passus esse valde ambiguos z disputabiles.

CUndecimo extendere regulam predictam vt procedat non solum quādo lesio excedat dimidiam iusti pretij in magna quā titate: sed sufficit q excedat in quocunqz modico: etiam si solum excedat in vno solido vel numo. nam sufficit quilibet excessus. ita tenet glo. in. d. c. causa. in glo. §. circa medium. et sequitur **Bal.** hic in. ix. col. verfi. sed nūquid sufficit. **Saly.** in §. col. **Panoz.** in. d. c. cum causa. in. ij. no. sequitur **Pau.** hic in §. col. qui etiam sequitur rationem **Panoz.** ibi quare lex ista requirit excessum dimidie vt. §. dixi in secundo notabili: z dicitur infra super glo. j. quod est eo quia si esset dimidia vel mi nus ratio fauens contractū preponderat vel esse equalis vti tiolesionis z deceptionis propter quod illi preferretur. sed ad faciendum q vitium preferatur z sic resoluatur cōtractus debet vitium excedere dimidiam z sic fauore cōtractus. arg. l. queritur. ff. de statu homi. **Panoz.** ista extensione facit ratio: nam vnus numus facit excessum z remouet numerum taxatum a sua taxatione: vnde taxatio dimidie ratione vnus numi positi in excessu excederet a terminis suis sic vt in ponderē vnus solus nummus positus a latere equalis bilantie facit preponderare. nam etiam seruus dī peculiatas: licet minimū peculium habeat. ter. est in. l. siquid venditor. in. fi. ff. de edili. edifi. licet glo. ibi exponendo ter. faciat in cōtrariū. Sed huic extensioni obstat videtur quia qui parum trasgreditur non dicitur trasgressus: vt probatur in. l. quāuis. ff. de cōdi. z. demō. z. facit dictum **Aristo.** fm **Bal.** hic. **Ultra** quem contra istam extensionem facit. l. scio. ff. de in integrum restitū. m. no. vbi solet regula inferri q de minimis nō curat pretor: etiā in materia restitutionis in integrum: tamen huic cadit facilis responsio recte intuenti: nam hic in effectu est magna lesio in dimidia: z vltra eam in modico excessu vltra dimidiam qui facit preponderare lesionem fauori contractus. vt. §. dicitur est. Facit etiam contra dictam extensionem quod t. glo. in. l. scie dum. in prin. in glo. magna circa medium. ff. qui satisfada. cogā. vbi p vili cespite terre quem quis possidet non euitat satisfaditionem de qua loquitur ille titulus de iudicio fisti. **Item** obstat quod t. **Ange.** in questione statuti in. §. hinc nobis. post glo. no. ibi in verbo facultatem. in aut. de heredi. z. falcī. z. qd t. **Aug.** in. §. hoc autē. in fi. in aut. de aliena. z. emp. dīteofi. vbi pzelatus sine solemnitate potest alienare paruum vincam. z. tenet **Joan.** and. in regula qui tacet. in mercurialibus. **Panoz.** in. cap. vt super. in. iij. col. de rebus eccle. non alie. z. ibi sequitur

quatur Pet. de anchor. 2. Imo. Facit quod not. dicit Imo. in l. senatus. §. marcellus. per illum text. ff. de lega. 1. et quod vult Bal. in aut. preterea. in vltima col. C. vnde vir et vxor. et idem Bal. post Ep. in aut. sed iam necesse. per glo. ibi. C. de dona. ante nup. 2. ter. no. in l. j. §. sed sciendum. in verbo proin de leuis febricula. ff. de edil. edic. per quem infert ibi Albericus q. statum loquens de vulnere non comprehendit parum vulnus puta sgrafignaturam. Facit etiam quod dicit Bart. in l. semper. §. negotiatio. cum concor. ibi signatis. ff. de iure iur. 2. ter. no. in l. i. §. quis in pignore. §. ff. de pig. act. Et de veritate ca me remitto admulta similia in quibus non curatur modicitas collecta per do. Joan. bapri. de casulupis in suo solenni tractatu de debitoribus suspectis et fugitiuis. in ij. q. principali. Et latius an et quando lex curet de minimis. vide plurima hinc inde collecta per do. Antonium cosetum scilicet floridi erate nostra in suo tractatu de minimis; infer to per eum sub tractatu de potestate regia. Et ex multis ibi collectis videtur iura vltimum non curare de modico qd est contra hanc extensionem in qua modicus excessus causat beneficium istius legis. Propter quod Bald. hic not. 2. sub tiliter licet predicta non alleget sentiens difficultatem respō det: sed fuit ante eum ex mente Pet. de anchor. in repetitio. c. canonum statuta. in. cxij. colum. ad ff. de constitutionibus. q. tenet hanc vndecimam extensionem quem refert domi. Bar. tpo. veronen. in preallegato suo tractatu de simulatione contractus. in. iij. colum. secunde p. presumptionis primi casus sue principalis distinctionis vers. verum quia dictum est 2c. per hanc rationem Bald. 2. Pet. Quod ideo hic curat lex de modico: quia lex in isto modico excessu figit pedem. Et quia in hoc lex est certa non debemus ultra curare: sed contentare de legis determinatione: iuxta illud quod voluit glo. not. in l. si non fuerit. §. fina. in glo. penult. in ff. pro socio. 2. hanc opinionem 2. solutionem per istas rationes Bal. que tamen vt dixi alterius fuerunt refert 2. sequitur hic Pau. de cast. in. iij. colum. vers. sic. sexta conclusio 2c. Et ultra predicta pro ista extensione in qua curatur de modico addo facere qd not. Bal. in l. j. in prima colum. per illum text. C. de communi seruo ma numisso. vbi per hoc infert ad statutum loquens de consorte q. aliquis dicatur esse consors alterius in aliqua re: etiam re spectu millefime partis: ideo stante statuto q. res debeat p. vendi consorti infert vt comprehendatur consors: etia pro pter minima. Et circa hanc questionem consorts vide aliam pulchram questionem ponendam infra in vltima colum. itan te dicto statuto.

¶ Duodecimo extende regulam predictam vt procedat etiam si ille qui esset lesus vltra dimidiam esset minor viginti quinque annis. Et sic esset talis persona que tanq. lesa regulariter potest petere restitutionem in integrum iuxta titulum. ff. de minoribus. cum similibus. Nam cum remedium istius legis sit de iure commune: quia competit etiam maioribus: non debet denegari illi qui habet remedium de iure special: prout est restitutio in integrum cum ius commune faciat cessare speciale l. in causa. in princip. la secunda. ff. de minoribus. no. pulchre Bar. in l. in provinciali. §. j. ff. de operis noui nun. Et per hoc glo. in l. j. in verbo minore. 2. ibi eam sequitur Bar. C. si aduersus fideum. tenet q. isto casu licet isti minori lesio competat remedium istius. l. quod est iuris communis 2. ius ordinarij: non tamen sibi competet restitutio in integrum: quia est extra ordinarij remedium. Sed per istud argumentum attenta theoria Bar. in. d. l. i. provinciali. §. j. non excludit minor a beneficio restitutionis in integrum: quia quando remedium extraordinarij prout est restitutio pinguis prouidet non excluditur per ordinarij remedium: vt ibi dicit Bart. quod autem plenius 2. pinguis prouideat patet. ex pluribus. P. di mo quia remedium istius. l. j. est alternatiuum data optione reo: vt in ter. 2. supra declarauit in textualibus; sed restitutio operatur vt contractus simpliciter 2. p. cesset rescindatur: quod secus est in hac. l. vbi valet contractus ipso iure vt supra conclusum est: in evidentiali tertio. Et si iustum precium suppletur prout est in facultate rei remaneret contractus firmus vt colligitur ex traditis per Bar. in l. si quides. C. de predijs minoru. 2. etiam ex no. supra in textualibus in verbo. hama num. Item plenius prouidet restitutio in alio quia non oportet minorem probare necessario lesionem excedere dimidiam iusti precij: prout requiritur in remedio istius. l. vt late infra dicitur in practica eiusdem. l. super vltima parte glo. magne. Item istius. l. remedium est introductum in fauorem lesi principaliter: sed si faciat cessare restitutionem in integrum retorqueretur in eius odium: contra. l. quod fauore. C. de legibus. Et per ista fundamenta tenet contra glo. d. l. j. 2. contra Bar.

et sequaces Bal. ibi 2. Panoz. quem tamen Bal. no allegat in. d. c. cum dilecti. in. j. colum. ad ff. super glo. de emptione 2. v. di. vbi etiam tenet idem esse in ecclesia que habet ista duo remedia nec vnum excludit aliud: pro quo facit quod dicitur in sequentem extensione.

¶ Decimo tertio extende istam. l. vt procedat etiam si lesus contractum lesionis fecisset cum ecclesia: ita Bal. hic in. x. colum. in. xij. q. Salyce. in. rj. col. 2. xvj. q. per text. qui bene probat in. d. c. cum dilecti. de emptio. 2. venditio. per que iura idem tenet etiam hic Pau. de cast. in. ij. col. in tertia limitatione referens aliter 2. male tenuisse glo. x. q. ij. c. hoc ius porrectum. per rationem que fm Pau. retorquetur contra glo. vt hic latius p. eum. Et fortius in loco preallegato subijcit Bald. q. si vnus prelatus ecclesie vel alius administrator: puta tutor: curator: procurator: vel commissarius vendat rem aliquam ex his que administrat sciens se esse deceptum re ipsa vltra dimidia iusti precij: que scientia in priuato excluderet beneficium istius. l. vt dicitur. j. in prima limitatione: tamen in istis personis alieo no nomine administrantibus scientia eorum non excluderet istud beneficium: immo contractus facilius debet rescindi fm eum: quia ista scientia arguit presumptionem doli. per ter. in l. qui filium. ff. de manumif. testa. Sed ad hanc extensionem 2. dicti Bal. de prelo 2. similibus alienatibus. vide q. latius dicitur. j. in prima limitatione istius regule. 2. in. vij. limitatione regule que ponetur. j. super glo. j.

¶ Decimo quarto extende vt etiam beneficium istius. l. competat lesio: qui tempore venditionis fecit pactum cum emptore vt si infra certum tempus restituerit venditori precium q. res vendita sibi restitueretur. Nam licet fuerit lapsus tempus re petendi rem 2. soluendi precium iuxta formam pacti quod de iure valet. l. ij. C. de pactis: inter empto. 2. vendito. tamen no est lesus exclusus quin possit contractui contrahere ire 2. vti beneficium istius. l. quod est de iure communi. argu. l. si domus. ff. de seruitu. vba. predio. Pro quo facit quia licet quia remittat tacite per lapsum temporis beneficium quod sibi competit ratione etatis: non tamen intelligit renunciare beneficio istius l. j. si maior fact. ita tenet Bal. hic in. vij. col. in. vij. q. Salyce. in. vij. col. in. ff. in. ix. q. Pau. de ca. in. ij. colum. 2. iij. limitatione. qui dicit quosdam alios aliter 2. male tenere: sed ad predicta vide q. dicitur. j. in. xij. limitatione istius regule.

¶ Decimo quinto extende istam legem vt procedat etia si lesus in contractu: ignorans tamen verum valorem rei dixisset in contractu se vendere rem: puta decem cum hac additione q. si plus valeret illud donat emptori: nam licet per ista verba 2. si plus est donat: intelligitur donare quid modicum emptori. l. cum filius. §. pater. ff. de leg. ij. 2. ibi glo. no. 2. est text. expressus in l. hec ad lectio. ff. de verbo. signifi. not. in l. cum furti. ff. de in lit. iur. tamen quia ignorauit iustum valorem rei no intelligitur remittere illud in quo plurimum ledebatur: cum liberatio no extendatur ad incognita. l. cum aquiliana. ff. de transac. l. mas ter decedens. ff. de inoffi. test. ita tenet hic Bar. hic in. iij. col. 2. seq. vbi dicit secus esse si sciret iustum valorem. ibi sequitur Bal. hic in. vj. col. in. ff. in. vij. q. quem refert 2. sequitur Pau. hic in. ij. col. vers. sexta conclusio. Limitando tamen nisi lesus dixisset 2. si quid plus valet omne totum 2. quicquid plus valet remittit: tunc per ista verba omne totum 2. quicquid: videtur saltem generaliter cogitasse de valore rei: quia i liberatio ne generali sufficit cogitasse de re saltem in genere: iuxta no. p. Bar. in l. sub preterij specieru. C. de transac. l. Bal. non moueat ista ratio. sed per ter. in l. q. extrinsecus. in verbo nec rursus. ff. de verbo. obli. Sed non inuenio in ea. l. dictum ver. Et sic reducendo rem ad practicam in ista extensione Bar. 2. Bal. prius detrahetur illud modicum quod censetur donatum emptori: postea in reliquo lesionis enormis haberet locum ista lex. Et fm Saly. hic in. vij. col. in. vij. q. qui etiam tenet cum ista extensione illud modicum quod censetur donatum vel remissum per dicta verba iudicabitur arbitrio iudicis qui etia habebit aduertere an illud quod superest eo deducto ascendat ad lesionem: requisitam in hac. l. vj. q. excedat dimidia iusti precij: tunc habebat locum ista. l. sed si illud quod superest deducto illo modico esset solum dimidia vel minus iusti precij. Secus est fm eum super quo tamen si casus occurreret eet cogitandum iudicio meo. Unde ad tollendum remedium istud l. Bal. 2. Saly. in locis preallegatis dant cautelam q. fiat remissio hoc modo. Et sciens valorem rei dictus venditor offic illud totum quicquid valet plus aut de pluri remittit 2. donat ipsi emptori: tunc quia fm eos presumitur sciuisse iustum valorem: illa scientia presumpsa valoris excludit venditorem a beneficio istius. l. vt infra dicit in prima limitatione istius regule. Addo q. istam extensionem 2. cautela voluit etia Bar.

in. d. l. si quis cum aliter. in vltima col. z questione vbi ad p^o bandū qd ignoras valore rei intelligatur tñ remississe qd modici. allegat. l. si libertus ita. in fi. prin. ff. de oper. lib. vbi verba generalia preiudicant solum in modico: licet possit dici illud ideo ibi esse qz verba generalia erant collata in patro nstantē in arbitriū boni viri. qd secus est hic: vbi ex forma verborū venditor intendit liberam donationē exercere. allegat etiā no. in. l. si de meis. §. recepisse. ff. de arbitris. vbi arbitrator pōt tollere qd modici de iure vntēs partes z illud alteri assignare. de quo late in. l. si societatis. §. arbitramēto vñ. ff. p. so. Cum ista extēsiōe Bar. Bal. Saly. z Pau. sic vt supra declarata: tener etiā Bal. in. l. cū filiū. §. pater. p. illum rex. ff. de leg. ij. Pet. de anch. z Imo. in. c. cū causam. de emp. z vendi. z Imo. in. c. cū otingat. in. xxvj. charta. de iure iurā. seu sit idem Bar. post Buil. in. l. si tibi. ff. de pactis. facit rex. in. l. fina. §. idem que sūt. z qd ibi not. Bart. z alij. ff. de conditiōe indebiti. z quod dicit Bal. in rubrica. C. de cōtrahenda emptio. in. xij. q. z domi. Alexand. in. d. l. si quis cum aliter. in. vj. colum. ff. de verborum obliga. vbi fundamentis Roma. z Jo. de Imo. tenentium contra Bald. et sequaces respondit. Et quia verba debent semper intelligi in qualibet dispositione vt aliquid operentur: argumē. l. si quando. ff. de legatis pmo. imo quilibet syllaba z dictio censetur apposita cum ministerio operandi in actu disposito: vt voluit glo. no. in. l. i. ff. qd metus causa. pulchre. Bal. in rubrica. C. de p̄trahēda emptio. ne. in. ir. q. ideo Bart. z alij volūt qd ista verba. z quod plus est zc. operentur donationē: quia potius censent apposita ad tollēdum dubitationem q̄ ad donationem inducēdum: ergo nihil operantur argumē. l. qui mutuum. ff. mandati. z l. hec stipulatio. ff. vt legat: nomine caueatur. Sed isti male sentiunt: qz verba dubia interpretantur in preiudicium pferentis. l. veteribus. ff. de pac. ergo zc. Alij dicunt qd effectus dictorum verborum non trahitur ad magnā quantitatem: qz presumit igno rante verum valore rei ex quo vendidit citra dimidiā iusti p̄cij per glo. no. in. l. quisquis. §. eo. vbi Barto. no. z eoz q̄ dicunt Spec. z Jo. an. de emptioe z venditione. §. nunc videndum. ver. quid si adiciat zc. Sed iura contraria pcedunt qm̄ adest sola vēditio: secus si iuxta cōtractū est apposita ista vel simili clausula: ppter quā presumit in genere saltim cogitasse de iusto z vero p̄cio rei. Et ppter ea mihi videtur teneuda de claratio Bar. z sequacū de qua supra. Sed vt nihil substantiale omittat: addo qd Ro. in. d. l. si q̄s cum alr. in. x. col. dicit istud de modico remisso: videri satis dubitabile: hac ratione qz verba in cōtractibus debet sic intelligi vt aliqd operent. d. l. si q̄s. ff. de leg. i. z. c. si papa. de rescrip. ergo illa verba: z qd plus est donat zc. etiā in igno rante non debet referri ad modicū sed ad talē quantitātē cuius respectu possit intētari beneficiū istius. l. que in modica lesione de nihil offeruit cū in ea liceat partibus se decipere. l. in causa. in princ. la secunda. ff. de mīno. quod equaliter procedat late infra declarabitur in gl. ij. Et sic in modica lesione dato qd non essent apposita ista verba z quod plus est donat zc. non rescinderetur contractus: ergo nihil operantur. Sed aduerte subtilius: quia per rationes de quibus supra tollitur istud motiū: cum hec verba ita simplicia z generalia non possint referri ad magnam lesionē: de q̄ lesus non censetur cogitasse in specie vel in genere. d. l. cū aquiliana. z l. mater decedens. ¶ Item etiam operantur aliquid: licet ad modicum referantur determinandus iudicis arbitrio vt predicti sūt Saly. quia deducetur istud modicum qd censetur donatum z in reliquo operabitur istius. l. beneficiū: z effectus erit iste: quia si emptor eligeret supplere istud pretium prout potest vt predicti in textualibus. §. non erit necesse qd suppleat illud totū in quo vēditio fuit lesus: sed p̄s detrahatur beneficio emptoris illud modicum tarandū iudicis arbitrio tanq̄ donatū vi illoz verborū emptori. In ceteris autē Ro. ibi trāst cū p̄dictis doctoribus saluo qd impugnat limitationem Bal. §. relatum: dñ voluit qd ista extēsiō nō pcedat qm̄ fuit dictū: z oē illd z totū qd plus est donat zc. Sed ex rōne quā supra feci: p̄ solutio ad argumēta Ro. Et cum p̄dicta opt. Ludo. ro. cōtra Bar. z sequaces tacita tñ autoritate z fundamentis Ro. t̄ hic Bal. de vbal. in. xij. col. iij. ver. sed qd si est clausula zc. qz verba hec simplr dicta vt aliqd operentur debent simplicif intelligi. l. emptor. §. lucius. ff. de pac. Et vide etiam in proposito predictorum que late dicuntur. j. in quinta limitatiōe dicte regule istius. l. Et late de hac extēsiōe z eius materia vide in tractatu do. Fabiani de emptio. z ven. in. viij. questio. princ. in. vj. col. ver. quarto quero. vbi multa notabilia dicit in hoc proposito. et precipue refert alios hoc aliter q̄ supradictum sit tenētes: z quod dicta clau

sula z quicquid plus est zc. in casibus in quibus operatur nō inducit donationē sūt Bar. z Bal. in. l. si tibi. ff. de pac. z An ge. in quolibeto suo in verbo clā. Et nec operatur in cessione turis sūt post Bal. quē ad hoc allegat in. l. per diuersas. in. ij. q. C. manda. Et nec operatur in pcuratore z iudicō p̄relato z aliis administratoribus quibus etiā scientibus nō est permissum in tanto ledere eccliam vel principales eoz congrue referēdo: imo sciētes in sū p̄ccis z nihilominus ita diffusio sermonerentiantes videntē dolose agere: vbi latius per est: z dicā. j. in prima limitatione istius regule.

Decimosexto extendēditam lem vt procedat non solum quādo tempore venditionis vel contractus continentis lesione res valebat plus p̄cio conueto vltra dimidiā: z illud p̄ tempore contractus apparebat z potuisset probari: sed etiaz quando ille valor tunc non apparebat nec potuisset probari: tamen in rei veritate inerat rei a principio: vel tempore contractus puta si vendidi tibi domū vel fundum in quo aderat magnum thesaurum latens: quod post venditionem inuenisisti non habito respectu ad solam domum: p̄cium forte fuit iustum: nec venditor fuit lesus. sed si habito respectu ad thesaurum latens cum domo dico: lesus vltra dimidiā iusti p̄cij sūt aliquos cōpeteret lesio remedij istius. l. ita tener Ro. in. d. l. si quis cum aliter. in. v. colum. vers. septimo moueo pulchrum dubium zc. vbi dicit se ita consuluisse z obtinuisse in ciuitate Romana z mouetur hac ratio. nam licet regula sit qz in hac materia attendatur iustum p̄cium p̄nes tempus contractus. l. si voluntate. in. fi. j. eo. z. §. sepe dictum fuit: tamē sufficit qz res tñ in veritate valeret: licet ille valor non appareret tunc per. l. iij. §. diuis. ff. de iure fisci. ¶ Zetera sūt cum nō obstat. qd voluit text. z ibi clarus gl. no. in. l. a tutore pupilli. ff. de rei vendi. vbi si in domo vendita reperitur thesaurus: nō le pro dimidiā efficitur domini domus z sic emptoris z pro alia inuentoris: quia licet ibi in emptorem transferatur domini thesaurus: tamen p hoc non negat illa glo. sūt Ro. qui venditori lesio competat beneficium istius. l. Zetera sūt cum nō valet argumētū de locatione ad emptionem sicut econtra. l. ij. §. locati. z in. l. i. in. prin. ppter magnam quā habent ad in uicem similitudinem. sed si redditus rei locate multum augetur propter casum fortuitum: pensio debet per conductorem locatori augeri: vt per glo. z doct. in. l. si merces. §. vis maior ff. locati. secus tamen esset si augetur redditus rei locate ex industria conductoris: quia pensio non augetur per tex. in. l. iij. C. de fundis rei p̄ua. lib. xj. qui mihi paruz probat: tex. in. l. i. §. quis autoritate. que est. l. fi. z ista bene probat. C. de omni agro deser. lib. xj. per quam. l. dicit ibi notanter Bar. nota contra infatigabiles p̄elatos qui vellent conductoribus pensiones augere ppter fructuum augmentū sequūtū ex eoz industria: qz nō possunt de quo late per glo. z cano. in. c. p̄hibemus. de censib. ita etiā sūt ipm̄ Roma. debet esse qm̄ emptio ppter casum fortuitum reparationis thesauri in re empta facta est vberior: quia debet p̄ccis augeri: ita residet Roma. Ego autē in hoc articulo puto aduertendū primo qz magna est ratio diuersitatis hoc casu inter locationem z venditiōes: nam ideo in locatione augetur pensio ratione vberitatis fructuum ex casu puenitēti: quia eodem modo pensio remitteretur sicut casu fortuito redditus rei locate multum diminuere tur. d. §. vis maior. vbi no. per Bar. z alios. Sed in venditiōe nō si res vendita post traditionem factam emptori periret casu fortuito periculum tñ esset emptoris. §. cum autem. instit. de contrahēda emptioe. z toto titulo. ff. de periculo z commo. rei vendite. ergo eodē modo augmentū quod fit illi rei ex casu fortuito debet esse emptoris vt par sit ratio lucri z damni: qz quē cōmoda sequūtū debet incōmoda sequi. regula iuris vulgata. ff. Postea idem Roma. in loco predicto in eadē col. paulo infra dicit p hac sua opinione facere tex. in. l. si quis domū. vers. huic subiungi. ff. locati. vbi si moriatur usufructuaris qui locauerat rem in quinquēniū in qua vsum fructum percipiebat: sit remissio conductori pro rata temporis ppter mortem z sic casum fortuitū. ergo eodē modo ppter augmentum proueniens casu fortuito debet fieri augmentū in pensioe Sed respondēri pōt qz illud bene pcedit in locatione prout loquitur ille tex. sed casus noster in emptioe z venditione iter que est magna ratio diuersitatis vt predicti: vñ in hoc est cogitandū. Et sūt Roma. facit qd tenet glo. no. in. c. cū dilecti. i verbo tunc valentē. de emptioe z vendi. vbi tenet qz res vendita post cōtractum multū augetur etiā sine industria emptoris tamen per hoc venditor non dicitur lesus ita qz habeat remediū istius. l. z dicit. c. cum dilecti. quia inspicitur tempus emptoris. Itē quia si in illa res ingruerit diminutio etiam sine facto emptoris nō cōtentaret vēditio: qz a se peteretur supple

mentur: vt ibi in glo. Tamen forte opinio Ro. posset defendi ab eo qd ibi tenet illa glo. nā Ro. bene vult q attendatur tēpus cōtractus. quo casu cū thesauri etiā tunc lateret in re dīcebatur res vēdita esse longe maioris precij q̄ fuerit venditā: sic erat in ea valor saltem intrinsecus. qd̄ secus est in casu illi? glo. in quo tpe cōtractus etiā intrinsece latenter nō inerat valor: sed post superuenit. Et p̄pterea cōperio cōtra istam op̄tionē Ro. in effectu eo tacito tene. Bal. de vbal. hic in. ix. colum. vñ. quid si post cōtractū zc. qui in simili dicit q̄ si forte p̄ instrumēta nouiter reperta post cōtractū detegere re tempo re contractus valuisse vltra dimidiā precij conuenit vel si post detegatur thesauri in ea re repertū nō habet per hoc vēditō beneficium istius. l. quia nemo emit ea que non apparēt. l. rustia. z. l. in lege. ff. de cōtrahen. emp. z quia homo non indicat de non apparentibus licet lex aliq̄n indicet. l. si pecuniam. §. si seruum. ff. de condi. ob. causam.

Decimo septimo extēde p̄dictā legē z regulāz vt procedat etiā qñ lesus vltra dimidiā iusti precij renūciasset generalis ter omni legū auxiliō facienti in contrariū vel exceptioni do lit: qz licet ista renūciatio extendatur ad modicū: nō tamē intelligitur de enorimi lesione de qua lex ista loquitur renūciare ita tenet Bar. in. d. l. si quis cū aliter. in. fi. ff. de verbo. obli. et ibi respondet si opponeret q̄ exceptioni doli non pōt renūciari. idem vult Pau. hic in. ij. col. vñ. q̄ futū conclusio zc. post Bal. z Nico. de matta. licet dicat Hofre. de hoc videri dubitasse. pro qua extēsiōne facit pulchre no. per do. Alex. de imo. in. cōsi. xlij. incip. redemptiois zc. sup. p̄missio thema re zc. in. j. z. ij. col. in. j. volu. vbi multa ponit q̄ similes renūciationes nū vltra naturā p̄tractus operant etiā si essent in rarietate: immo post Anto. de bu. ibi relati nō requirit absolutio a iuramento: p̄supposita enorimi lesione de qua lex ista loquit. S; postea idē. d. Alex. in eodē p̄silio r̄s̄det oibus istis fundamētis z tenet oppositā op̄tionē ex multis qñ p̄supponit in renūciante scientia veri valoris vel iurasset vt vbi latissime p̄ eū. Et cuius dicitis possent limitari dicta in hac extēsiōe. Ad do qd̄ fortius dixit Bal. hic in. vj. col. in. v. q. q̄ lz aliqs̄ esset maior viginti quinq; annis z discretus zc. p̄udēs qui renūciat per ista vba generalit̄tū vere ignorabat iustū precij rei per ignoratiā facti vel dubitaret an sciret precij rei iustum: lz isto casu recurrat ad coniecturas: an sciverit vel ignorauerit iustū precij fm̄ euz de quibus dicit multas infra in p̄ma limitatione istius regulē: rōne ignorante vel dubitatis ista renūciatio generalis nō tollit sibi beneficium istius. l. Et facit rō: qz cū semp̄ in hac materia p̄supponat q̄ lesus ignorauerit iustū precij rei vt p̄bat in. l. ij. in verbo perperam. C. cōia vtriusq; iudi. z in. l. j. ff. maior factus. z late dicit. j. in di cta p̄ma limitatione p̄ntis regule vbi sciētis denegat: vñ illo erro re quo quis inducitur ad restituendū precij cōuentū: eodē met errore inducitur ad renūciandū vt supra. arg. tex. no. in. l. fi. §. idē que sit. ff. de p̄di. in debi. vbi soluens ignorat̄r in debitiū non p̄iudicat sibi quominus illud repetat per conditionē in debitiū: etiam si p̄testatus fuisset tpe solutionis se nunq; repetitū vel cōtrauenturū. ad idem facit tex. no. in. l. doli ma li. vñ. diuersum. ff. de noua. z ibi Barto. eū no. in ferendo ad duo. P̄mo q̄ mulier intercedēs p̄ alio lz renūciat velleis no sibi. nō p̄iudicat de iure. P̄dem in minore qui renūciat resti tutioni in integrū per rōnem p̄dictam: z etiā facit quia iuramētū interpositū super aliquo actu regulatur fm̄ naturā illius. l. si. C. de nō nume. pecu. Sed iud. in. d. l. si quis euz aliter. in. pe. col. z sequenti. istud limitat nisi renūciatio facta fuisset ex interuallo: tunc cessant p̄dicta per rationes z iura de quibus ibi per eū. P̄ro limitatione etiā Ro. addo facere qd̄ habetur l. l. j. C. de plus peti. z no. in. l. si alio. ff. ad trebel. p̄ Bar. in. l. serui electione. ff. de leg. j.

Decimo octauo extēde vt p̄dicta regula p̄cedat nō soluz qñ quis rem p̄p̄riā venderet: sed etiā qñ venderet rem alienā p̄t pōt. l. rem alienā. ff. de cōtrahē. emp. qz lz nō transferat dominiū nisi in emptorē. l. traditio. ff. de acq. re. do. sed solā possessionē que sola ideo videtur esse estimada: z ea sola considerata p̄cū forte esset iustum. arg. l. si mulier. in. prin. ff. qd̄ metus cā. tamē considerato q̄ venditor est obligatus pro enictione rei toto titulo. ff. z. C. de enictio. debet etiā considerari iustus valor totius rei etiā p̄p̄riat̄is vēdite pleno iure z nō solius possessionis. nec cōquerat emptor q̄ p̄ traditionē nō fuit cōsequutus dominiū. qz lz electionē vel supplēdi iustū p̄cū z postea re eni cta agēdi de enictio: vel re alienā emptā restituēdi de qua cō querit̄ reperēdo p̄cū soluti vēditōri. Et q̄ p̄sideret valor rei cū p̄p̄riatē p̄bat tex. in argumētū. in. l. seruus que. §. si sciēs ff. de actione emp. ita tenet notā. Bal. hic in. xj. col. z. xxvij. q. Saly. aut z alij non tangunt.

Decimonono extēde istā legē z regulā vt procedat etiā si ego vōdo rem tuā te cōsentiente z vtroq; nostruz participante de p̄cio. Nam licet ego qui vēdidi rem tuā nō dicar p̄p̄rie lesus ex hac vēditiōne facta cū mediā iusti p̄cū: nisi in materia istius. l. oportet agere actione ex eo cōtractu in quo lesio interuenit vt hic in glo. magna. in. princ. q̄ actio cōpetit mihi qui cōtracti nō tibi cuius erat res. l. si mādato titi. in. prin. ff. mādati. l. quecūq; gerimus. ff. de actio. z obli. ego qui vendi di agi p̄ lesione isto remedio legis scēde nō tu cuius erat res: quia nō potes dici venditor: licet cōsentias. l. aliud est vendes re in. princ. ff. de reg. iur. l. si patre. in. fi. ff. de manu. vind. S; aduertendū p̄to qz lz actio nō cōpetat isti qui erat dñs rei z cōsentit: quare nō cogit̄ p̄imus vēditōr sibi actionē cedere vt possit agere tanq̄ lesus maxime cū z tpe p̄p̄rie participatiōne p̄cū teneat de enictio. l. quidā. ff. de enic. z gl. in. d. l. aliud in. pn. z p̄ hoc facit qd̄ dixi supra in p̄ma extēsiōe z dicitur in sequenti p̄ma fm̄ Bal. qui etiā facit istā extēsiōne p̄cū in xj. col. in. fi. in. xx. q. de qua Saly. z alij non tangunt.

Digessimo p̄dicta regula p̄cedit etiā qñ quis esset lesus ex contractu inito: nō a seipso sed per aliū agentē pro eo: puta p̄ procuratorē ab eo habentē mandatū sp̄ale ad alienandū vel vē dendū sine p̄cū expressiōne facta in mandato. Nam generale mandatū nō extēditur ad alienandū. l. mādato generali. ff. de procurator. tunc si illa lesio excedit dimidiā iusti precij z dñs: forte non posset cōtra dicitū suū procuratorē cōsequi indēntā tem pōt cogere procuratorē vt sibi cedat actionēs ex illo cō tractu cum quibus possit agere contra illum cum quo contra xit procurator: ex quo fuit lesus: ita vult Pau. in. d. c. c. causam. in secunda oppositiōne. de emptiōne z vendi. Ro. in. d. l. si quis cum aliter. in. ij. colum. z scda limitationē vbi reprehēdit Bar. in. d. l. si societatem. §. arbitrorum. in. antepenul. col. in. fi. z sequenti. ff. pro socio. dum voluit fortius q̄ etiam si lesio ex contractu procuratoris non ascenderet dimidiā: tamen dñs isto casu competeret beneficium istius. l. quia lesio hic requisita vltra dimidiā habet locum necessario quando quis est lesus ex p̄p̄rio facto immediate: secus fm̄ Bar. si lesus est ex facto alieno vbi sufficit lesio in sexta parte totū? ad hoc vt in simili possit peti reductio ad arbitriū boni viri. Cum op̄tionē Pau. z iud. cōtra Bar. tenet Imo. in. c. quintauall is. in. vj. q. z ibi do. Anto. in quinto articulo de iurē iurā. idēz Imo. in. l. si quis arbitrari. in. fi. ff. de verb. obli. vbi do. Alex. in. vij. col. etiam de hoc tangit. Aliquid ponit etiā do. Vitalis in tractatu clausularum super illa clausula an possit renūciari reductio ad arbitriū boni viri. in. xj. col. vbi late disputat. z in quibusdā conatur sustinere Bar. cum quo videt̄ trāsire Pau. de cast. hic in. ij. col. in p̄ma limitatione. loquēdo de procuratore cū mandato generali. Sed p̄to aduertendū in p̄dictis. nam p̄mo Bar. in. d. §. arbitror. p̄dictā op̄tionē quā dicere refertur. vt. s. nō bene videtur firmare: sed loquitur sub dubio forte. Vñ credo q̄ requirat̄ lesio vltra dimidiā. Nec fm̄ Pau. obstat. l. vnde si nerua. in d. c. prout facit Bar. in. d. §. arbitrorum. quia illud procedit eo q̄ arbitratōr de quo loquit̄ illa. l. eligitur vti bonus vir qui nō pōt lede re etiam in sexta parte totius. iuxta ea que. j. dicuntur de bono viro conscientie z foro poli in limitationibus regule q̄ dabitur in glo. j. sed aliter est in procuratore in cuius electio dñs fuit in culpa si minus idoneum vel dolosum elegit per tex. no. in. l. cum mandato. in. fi. ff. de minoribus. Ro. in loco p̄calle gato dicit dicitum hoc Bart. de procuratore esse falsissimum z se mirari illud prolatum a tanto doctore: z contra euz adducit tex. in. l. si voluntate. j. eo. vbi fundus matris fuit vēditus a filio de eius voluntate z sic a procuratore: z tamen vt ibi dicitur in. fi. dum remittit se ad istam. l. nō fit resolutio contra casu nisi lesio excedat dimidiā: ergo ibi est casus contra bar. expressus. Secundo adducit contra eū dē. naz Platus dicitur quodāmodo procurator ecclesie. c. fraternitatem. xxi. q. j. p̄bat in. c. ij. de donatio. z tamen si ab eo fiat cōtractus papa in d. c. cum dilecti. videtur requirere lesionē vltra dimidiāz iusti precij dum se refert ad dispositionē istius legis. Sed huic argumēto forte posset dici: hoc ideo esse in plato: quia habet liberam administrationem a lege. c. cum a nobis. de electio. in. vj. vnde forte idem dixisset Bar. in quolibet procuratore habente liberam. Ad hanc extēsiōnem vide que dicuntur. j. in xxiij. limitatiōe p̄sentis regule z pulchraz distictionē Aug. in. l. q̄ fundum. §. procurator. ff. de vñscapio. p̄ emptore. quā refert z sequitur do. Fabianus in suo tractatu emptio. z vēdi. in. v. col. vij. q. prin. vñ. p̄dicta tñ limitabis. per quam forte optime concordantur op̄tionēs p̄dictē.

Digessimoprimo haberet locum dicta regula etiā in casu quo vnus ex cōtrahētibz renūciasset beneficium istius. l. put pōt:

et dicitur. j. in limitatōibus: qz licet ipse renunciāns esset ex clusio ab hoc iure ppter suam renūciatōem. si alius qui cū eo co traxit forte esset lesus possit h iure uti. ita t3 Bal. i. c. i. qualr do. p. p. p. facit tex. in l. i. subemus. C. ad velleia. licz ob stare videatur regula. l. cū emptor. in prin. ff. de rescin. vendi. vbi conuētio intelligit reciprocē facta. Et pro qua impugna tione adduci possent que dicta fuerunt supra in prima extēsiō ne istius regule. z late no. in l. ff. C. de indic. vidut. tol. vbi ponitur regula infinitis iuribus z autoritatibus cōprobata. qz dispositū in vno correlatiuoz intelligit z in alio dispositū: s3 tū in hoc est cogitandū de respōso qd forte dari possit.

¶ Trigésimo secūdo extēdit dictā regulā vt pcedat etiā fm alio quos in casu quo quis lesus fuisse ex veditōne facta per sub astationē: s3 videat facere psumptiōē iusti precij: quos referat. j. in viij. limitatōe istius regule vbi de hac extēsiōne an procedat late videas. z per Bal. cōs. cccxliij. incip. casus su per quo in tertia parte. z cōs. cccj. incipit. in d. z creditor: in eadem tertia parte vbi pulchra dicit pro z contra.

¶ Trigésimo tertio procedit etiā si in contractu in quo quis est lesus interuenisset decretū iudicis vel amicorum aut conuincioz copia. ita volunt aliqui de quibus late dicitur infra in nona limitatōe presentis regule tibi vide.

¶ Trigésimo quarto extēditur dicta regula vt procedat etiam si ille puta emptor qz lucratus est ex tractu in quo alius secū strabēs lesus fuit vltra dimidiā iusti precij: ita eandē rem alle nasser z tradidisset alteri: tūc pōt rōne lesiōis agi secus si perē pta esset casu fortuito. ita late pcludet infra sup quarta parte principalis glo. magne. ibi vide z etiā in sequenti extēsiōne.

¶ Trigésimo quinto haberet locū istud bñficiū etiā si res in cuius precio fuerā deceptus citra dimidiā iusti precij nō extaret vel perēpta esset sine culpa mei lesi: qz lz ex carētia rei nō extātis nō possit dari optio veditōri siue suo auzori vt vel retro rē recipiat cū non extet aut suppleat iustū precij iuxta formā istius. l. v. d. i. supra in nota. ppter qd videt dē dē dē qz venditor meus esset liberatus: qz ois debitor: speciei ea perempta ante moxā liberat. l. ex legati. c. ff. de verb. obli. l. qd te. z vtr obiqz doc. ff. si cer. pe. Tū isto casu dabit mibi remediū agēdi simpli citer z nō alternatiue ad supplendū tū iustū precij. Istud fuit singulare verbū Panor. in c. cū dilecti. ad ff. de emp. z vendi. vbi ponit pulchram. q. Et pro sua opt. facit rō qz ex quo tu au tor: mens eras debitor: alternatiu? vna re perempta remanet obligatio i alia. l. i. emptioe. §. emptor. ff. de strabēs. emp. no. in l. i. Stichū aut pampylū. ff. de so. z sic licet nō possit agi alteri natiue iuxta formā istius. l. de qua late dicitur infra in practi ca eiusdē super vltima parte glo. magne qz nō adest facultas rei restituēdētū superest obligatio ad suppletionē precij iusti: ita postea pro valde notabili vidi hoc signatus per claris simū. J. y. doc. cōciūc. mē. d. Franci. de crema in suo singulari lxxxiij. in numero meo super quo vide tibi notabile glo. d. Jo. bap. de castel. declarantē notata per Bar. z d. Alex. in d. l. qd te. in. vi. col. z per Bal. in l. incenditū. ff. si cer. pe. Et qd singu lare. §. allegatiū dicti. d. Fran. incipit. Volo te docere zc. vbi dicit qd istud dictū notabile valere poterit centum ducatos. De quo tamē articulo latius dicitur infra in quarta parte principalis glo. magne ad fl. vbi referam cōtradictentes. Et ali qua de fructibus vendētis: z post peremptis casu fortuito qd iuris sit. Et quis pro eis teneat. Et an emptor teneat. nihilo minus ad precij ponit distinguēdo Bal. de vbal. hic in. iij. q. vers. sed pone qz quis emit spem fructuum zc.

¶ Trigésimo sexto pcederet etiā si qz strabētis renūciaret ex pte beneficiū istius. l. p. supposito qz alter secū strabēs esset in dolo qz dolus alterius pponderat bñdō renūciatōis: z ea nō obstatē possit q renūciatū vti hoc bñficiū. ita voluit glo. no. in l. quis qz. j. co. z Jo. de porta. in l. si quis cū alter. ff. de verb. obli. quos refert z sequit Bertachin? i suo repto. solēti in vbo renūciare z pacisci. l. ij. col. vbi se remittit ad alia loca.

¶ Trigésimo septimo locum haberet dicta regula etiam si forte emptor cōuentus remedio istius. l. ij. p. venditorem obligasset aliquo iure reali puta hypotece vel seruitutis post factum em ptionis talē rem emptam ante q remedio istius. l. conueniat: qd pōt facere qz cū valeat factus iste ipso iure vt pcedit i ter tio euidentiali habet rei dñtā antequas conueniat. Sed tū p remediū istius. l. nō tollit tale ius reale cōstitutū sup rely em ptor teneat venditori rescissionem factus ppetēti ad oē inter est: qz potuit penes se retinere rem suppledo iustū pretiū: vt hac. l. ita colligit ex doctrina Bar. z aliorū in. l. in diem. ff. de aqua plu. arcen. z in iuribus sibi alle. quē Pau. de cast. h. in. iij. col. ver. octauo quero zc. refert. sed allegat Bal. hic melius tene re fm cōpōt lōgā disputatōē qd imo resoluat etiā illud ius reale pstitutū illi tertio p emptorē i re q restituit remedio

istius. l. quia resolutio factus fecit ex cā de pterito zc. vt h la tius per cum notatur. Sed de ista extēsiōne z articulo dicec latius infra super gl. mag. in quarta parte principalit3 aliqd infra in vlti. col. z questione istius repetitiōis.

¶ Trigésimo octauo pcedit bec. l. etiā si talis venditio fuisse fa cta ab herede grauato p testatorē illi emptorē rē ipsam vdeo re simplr aliter nō declarato precio. ita vult no. Bal. in l. i. peo rator. §. si centū. in fi. ff. de leg. ij. Secus autē si grauato fuisse vdeo p certo pco etiā minori dimidiā iusti pco: qz tenetur exeq volūtate defuncti. ita Bal. Aug. z Hoder. in l. si fidei iussor. §. meminisse. in prin. ff. de lega. i. Ro. in d. l. si quis cum aliter. ff. de verb. obli. Qd tū ibi limitat z declarat Rap. Lu ma. z excellentissimus olim. d. pcepto: meus de sero legēs ex traordinarie dñs Hieronym? totius pcedere nisi testator er rasset in pco credens p cū eum expsum esse iustū z verū: qz tūc etiā hoc casu pcederet ista lex. z hoc possit esse alia extē siō regule. Et de isto grauamīne z eius effectu z qualr debeat facere legatarius vt psequatur dñtum rei quā beres tenetur sibi vdeo: vide bar. bal. z alios in d. §. meminisse. Bar. in l. vxozē. §. agriplagā. circa mediet. ff. de lega. iij. z ista oia refert etiā z sequit Bertachi. in suo reposito in vbo venditio res scindit. in. j. col. Sed declara istā extēsiōē ex his q dicent. j. in. vi. limitatōe istius regule.

¶ Trigésimo nono extēdit dictam regulā vt pcedat etiā si ille in cuius beneficiū cedit lesio: de qua bec lex loquit? puta em ptoz: qz emit citra dimidiā iusti pco vellet tū suplere quāuz sufficeret ad tollendū lesionē citra dimidiā vel vltra vt sic fa ciat cessare bñficiū istius? l. forte. dicens qz si in factu dñ fieret b interuenisset nō cōpeteret remediū istud. Pā nō sufficit s3 re quirir vt integre offerat vsqz ad verū iustūqz valorem rei. ita colligit ex traditōis. §. in. ij. no. istius. l. post p. e. z Lyn. hic et Bal. de vbal. in. xiiij. col. in ver. z nota qd scire presumit zc. z etiā p Bal. Pau. de ca. z Salp. in eodē. ij. no. allegatos ad quos remitto ne bis idem repetatur.

¶ Trigésimo procedit bec regula z lex etiam in lesio per viā mo di in onere extrinseco p aliquā dispositionem: quia si modus est estimabilis tū minuit de eo qd reducit ad equū cum repu retur quoddā p cūm. l. fundi parte. ff. de strabēs. emp. l. si steri lis. §. si tibi. ff. de acti. emp. Secus si modus esset qd inestima bile per nota. in l. ij. ff. de lega. ij. z in l. imperator. §. si centum. ff. de condi. demonstra. in l. sed si bec. §. j. z in l. si minor. xxv. an nis. ff. de minoribus. z facit quod in simili dicitur. ff. de leg. j. l. plane. la scda. z in l. titius. ff. de operis liber. Pānc extēsiō nem tenet hic in effectu Bal. de vbal. in. iij. q. p. n. p. ver. sed quid si lesio est in modo zc.

¶ Trigésimo primo locū haberet dicta regula z bec lex etiā in actu spei vdeo: puta tactus retis vel fructus pendentiū aut futuroz qui factus de se vs vt. §. dicitū fuit. z facit. l. spem. C. de dona. cū ibi no. Pā habita relatiōe estimatiōis p cū ad ipsam spem z nō ad rem q ex spe eueniret lesio succurrir bñficiū istius? legis cū spes estimet. l. iij. §. si quis filio. ff. de mino. z d. l. spez ita Bal. de vbal. hic in. iij. q. vñ. sed nūquid bec lex habeat lo cum quādo emitur spes zc. Et deinde idēz Bal. subijcit qd iuris qz quis emitit fructus futuros alicuius rei perēptos casu fortuito post contractum an cederet dāno emptoris vel venditoris vide p eum: quia late distinguit. Sed p corobo ratione istius extēsiōis addo bene faceret que late supra di cta sunt in decima extēsiōne de trasfacione in qua estimat so lum dubi? litis euentus que nō repeto.

¶ Trigésimo secūdo extēdit hac legē z dictā regulā de qua. §. in. iij. nota. vt pcedat etiā si estimatio rei vendite multum cre uisset post factum: qz venditor q forte fuit lesus fm estimatiō ne z valore rei put erat tempore tractus nō teneat emptorē si eligeret forte rem restituere reficere aliquid rōne illius valo ris de pluri: supaddito post factū cū potuisset rem retinere et suplere iustū p cūm iuxta tēpus factus. Ideo sibi hoc elige ti iputer qz illud augmentū estimatiōis rei pcessit a fortu na z sine emptoris impensa put in simili diceret si res creuis set per alluionē. ff. de in diem adiectiōe. l. si p cū. §. si. z qd no. in l. si inter virū. j. de iure dotiū z in hoc pposito vide que latius dicam. j. in. xij. limitatōe istius regule. Aliud tamen esset quādo melioramēta facta in re expensis emptoris vel habentium causam ab eo fuissent causa illius augmēt: quia tunc sibi reficienda essent z aliter nō cogeret beneficium istius? legis suplere iustum p cūm aut rem restituere vt dicec. j. in iij. limitatōe istius regule.

¶ Trigésimo tertio hac legē extēdit procedere etiā in casu quo post contractū venditiōis cōtinentis lesionem citra dimidiā iusti precij in p iudiciū vendētis fieret p emptorē veditōri pa cti de retrovendendo iusto pretio eadē rem: eadēqz locaretur res ipsa

trahit

et dicitur. j. in limitationibus: qd licet ipse renunciatus esset ex alius ab hoc iure ppter suam renūciat. tñ: si alius qui est eo cōtraxit forte esset lesus posset h iure uti. ita tñ Bal. l. c. i. qualr do. ppi. p. uel. facit rex. in. l. i. i. u. b. e. m. u. s. C. ad uelleia. licz ob stare uideatur regula. l. cū emptor. in. p. in. ff. de rescin. vendi. ubi conuēto intelligit reciprocē facta. Et pro qua impugnatione adduci possent que dicta fuerunt supra in prima extēsiōne istius regule. z late no. in. l. ff. C. de indic. uidi. tol. ubi ponitur regula infinitis iuribus z autoritatibus cōprobata. qd dispositū in vno correlatiuoz intelligit z in alio dispositū: s; tñ in hoc est cogitandū de respōso qd forte dari posset.

¶ Cigesimo secūdo extēdit dictā regulā ut pcedat etiā fm ali quos in casu quo quis lesus fuisset ex uēditione facta per sub astationē: s; uideat facere psumptionē iusti precij: quos referā. j. in. viij. limitatione istius regule ubi de hac extēsiōne an pcedat late uideas. z per Bal. cōst. ccc. xliij. incip. casus su per quo in tertia parte. z cōst. cccc. incipit. i. u. d. r. z creditur in eadem tertia parte ubi pulchra dicit pro z contra.

¶ Cigesimo tertio procedit etiā si in contractu in quo quis est lesus interuenisset decretū iudicis vel amicorum aut contum cotum copia. ita uolunt aliqui de quibus late dicitur infra in nona limitatione presentis regule tñ uide.

¶ Cigesimo quarto extēdit dictā regulā ut pcedat etiā si ille puta emptor qd lucratus est ex contractu in quo alius secū strahēs lesus fuit ultra dimidiā iusti precij: ita eandē rem alie nasset z tradidisset alteri: tñ pōt rōne lesōis agi secus si perē pta esset casu fortuito. ita late pcludit infra sup quarta parte principali glo. magne. ubi uide z etiā in sequenti extēsiōne.

¶ Cigesimo quinto haberet locū istud bñficiū etiā si res in cui⁹ pccōto fuerā acceptus citra dimidiā iusti precij nō extaret uel perēpta esset sine culpa mei lesi: qz ex carētis rei nō extātis nō possit dari optio uēditori siue suo auzori ut uel retro rē recipiat cū non extet aut suppleat iustū precij iuxta formā istī: l. v. d. i. supra in nota. ppter qd uideret dēcendū qd uēditor meus esset liberatus: qz ois debitor: speciei ea perempta ante morā liberat. l. ex legati c. ff. de verb. obli. l. qd te. z utrobiz doc. ff. si cer. pe. Tñ isto casu dabit mibi remediū agēdi simpli citer: z nō alternatiue ad supplendū tñ iustū precij. Istud fuit singulare uerbū Banor. in. c. cū dilecti. ad ff. de emp. z vendi. ubi ponit pulchram. q. Et pro sua opti. facit rō qz ex quo tu au tor: meus eras debitor: alternatiu⁹ vna re perempta remanet obligatio i alia. l. i. emptio. s. emptor. ff. de strahē. emp. no. in. l. i. h. c. h. aut pamp. h. ff. de so. z sic licet nō possit agi altera tiue iuxta formā istius. l. de qua late dicitur infra in practi ca eiusdē super vltima parte glo. magne qz nō adest facultas rei restituēdē: tñ superest obligatio ad suppletionē precij iustū: ita postea pro ualde notabili uidi hoc signatus per clarif simū. J. v. doc. cōcū mē. d. Franci. de crema in suo singulari lxxxiij. in numero meo super quo uide ubi notabile glo. d. Jo. bap. de castel. declarantē notata per Bar. z d. Alex. in. d. l. qd te. in. vi. col. z per Bal. in. l. incendij. ff. si cer. pe. Et qd singu lare. s. allegatū dicit. d. Fran. incipit. Solo te docere zc. ubi dicit qd istud dicitū notabile ualere poterit centum ducatos. De quo tamē articulo latius dicitur infra in quarta parte principali glo. magne ad ff. ubi referam cōtradictentes. Et ali qua de fructibus uendētis: z post peremptis casu fortuito qd iuris sit. Et quis pro eis teneat. Et an emptor teneat. nihilo minus ad precij ponit distinguēdo Bal. de vbal. hic in. iij. q. vers. sed pone q quis emit spem fructuum zc.

¶ Cigesimo sexto pcederet etiā si qd strahētū renūciaret ex pte beneficio istius. l. p. supposito qd alter secū strahēs esset in dolo qz dolus alterius pponderat bñdō renūciationi: z ea nō obstatē posset q renūciat uti hoc bñficio. ita uoluit glo. no. in. l. quis qd. j. eo. z Jo. de poza. in. l. si quis cū alter. ff. de verb. obli. quos refert z sequit. Bertachin⁹ i suo repto. solēni in vbo renūciare z pacti l. ij. col. ubi se remittit ad alia loca.

¶ Cigesimo septimo locum haberet dicta regula etiā si forte emptor cōuentus remedio istius. l. ij. p. uēditorem obligasset aliquo iure reali puta hypotece uel seruitutis post factum em ptiōis talē rem emptam antēq remedio istius. l. conuentat: qd pōt facere qz cū ualeat factus iste ipso iure ut pcedit i ter tō euidentiali habet rei dñtū antequāz conuentat. Sed tñ p remediū istius. l. nō tollit tale ius reale cōstitutū sup re: s; emptor teneat uēditori rescissionem factus perēti ad oē inter esset: qz potuit penes se retinere rem supplēdo iustū precij: ut hac. l. ita colligit ex doctrina Bar. z aliorū in. l. in diem. ff. de aqua plu. arce. in iuribus ubi alle. que J. au. de cast. h. in. iij. col. ver. octauo quero zc. refert. sed allegat Bal. hic melius re nere fm est post lōgā disputationē qd imo resoluat etiā illud ius reale cōstitutū illi tertio p emptorē i re qd restituit remedio

istius. l. quia resolutio factus hec sit ex cā de pterito zc. ut B la tius per cum notatur. Sed de ista extēsiōne z articulo dicit latus infra super gl. mag. in quarta parte principalis: z aliqd infra in vlti. col. z questione istius repetitionis.

¶ Cigesimo octauo pcedit hec. l. etiā si talis uenditio fuisset facta ab herede granato p testatorē illi emptori rē ipsam uēde re simplr aliter nō declarato pccōto. ita uult no. Bal. in. l. i. p. rator. s. si centū. in. ff. de leg. ij. Secus autē si grauaz fuisset ereq uolūtatē defuncti. ita Bal. Aug. z Moder. in. l. si fides in sol. s. meminisse. in. p. in. ff. de lega. i. Jo. in. d. l. si quis cum aliter. ff. de verb. obli. Qd tñ ubi limitat z declarat Rap. Lu ma. z excellentissimus olim. d. pccōto: mens de sero legēs ex traordinarie dñs Hieronym⁹ totius pcedere nisi testator er rasset in pccōto credens pccōti p eum ex psum esse iustū z uerū: qz tñc etiā hoc casu pcederet ista lex. z hoc posset esse alia extē siō regule. Et de isto grauamēte z eius effectu z qualr debeat facere legatarius ut sequatur dñtum rei quā heres tenetur sibi uēdere: uide bar. bal. z alios in. d. s. meminisse. Bar. in. l. v. rōz. s. agripla gā. circa mēdiū. ff. de lega. iij. z ista oīa refert etiā z sequit Bertachin⁹ in suo repertorio in vbo uenditio res scindit. in. ij. col. Sed declara ista extēsiōne ex his q dicitur. j. in. vi. limitatione istius regule.

¶ Cigesimo nono extēdit dictam regulā ut pcedat etiā si ille in cuius beneficiū cedit lesio: de qua hec lex loquitur puta em ptoz: qd emit citra dimidiā iusti precij uellet tñ supplere quātūz sufficeret ad tollendā lesionē citra dimidiā uel ultra ut sic fa ciat cessare bñficiū istū. l. forte. dicens q si in factu dñ fieret h interuenisset nō cōpeteret remediū istud. Nā nō sufficit s; re quirif ut integre offerat vtz ad hū iustūqz ualorē rei. ita colligit ex traditis. s. in. ij. no. istius. l. post J. de. z L. yn. hic et Bal. de vbal. in. xliij. col. in. ver. z nota qd scire presumit zc. z etiā p Bal. J. au. de ca. z Saly. in. eodē. ij. no. allegatos ad quos remitto ne bis idem repetatur.

¶ Cigesimo procedit hec regula z lex etiā in lesio per uia mo di in onere extrinseco p aliquā dispositionem: quā si modus est estimabilis tñ minuit de eo qd reducit ad equū cum repu tetur quoddā pccōtum. l. fundi partē. ff. de strahē. emp. l. si steri lis. s. si tibi. ff. de acti. emp. Secus si modus esset qd inestimabile per nota. in. l. ij. ff. de lega. ij. z in. l. imperator. s. si centum. ff. de condi. demonstra. in. l. sed si hec. s. j. z in. l. si minor. x. au nis. ff. de minoribus. z facit quod in simili dicitur. ff. de leg. j. l. plane. la scda. z in. l. titius. ff. de operis liber. Hanc extē siō nem tenet hic in effectu Bal. de vbal. in. iij. q. p. princip. ver. sed quid si lesio est in modo zc.

¶ Cigesimo primo locū haberet dicta regula z hec lex etiā in factu spei uēditē: puta tactus retis uel fructus pendētū aut futuroz qui factus de se vtz ut. s. dicitū fuit. z facit. l. spem. C. de dona. cū ubi no. Nā habita relatiōe estimatiōis pccij ad ipsam spem z nō ad rem qd ex spe eueniret lesio succurrit bñficio istū legis cū spes estimet. l. iij. s. si quis filio. ff. de minor. z. d. l. spez ita Bal. de vbal. hic in. iij. q. vñ. sed nūquid hec lex habeat lo cum quādo emitur spes zc. Et deinde idēz Bal. subiicit qd iuris qñ quis emisit fructus futuros alicuius rei pceptos casu fortuito post contractum an cederet dāno emptoris uel uēditoris uide p eum: quia late distinguit. Sed p corroboratiōne istius extēsiōis qd bene faceret que late supra dī cta sunt in decima extēsiōne de trasactione in qua estimat sol lum dubi⁹ litis euentus que nō repetō.

¶ Cigesimo secūdo extēdit hāc legē z dictā regulā de qua. s. in. iij. nota. ut pcedat etiā si estimatio rei uendite multum cre uisset post factum: qz uēditor q forte fuit lesus fm estimatiō nē z ualorē rei put erat tempore contractus nō teneat emptori si eligeret forte rem restituere reficere aliquid rōne illius ualoris de pluris supaddito post factū cū potuisset rem retinere et supplere iustū pccōtum iuxta tēpus factus. Ideo sibi hoc eligē ti iputer qz illud augmentū estimatiōis rei pccetit a fortu na z sine emptoris impensa pur in simili dicitur si res creuisset per alluionē. ff. de in diem adiectiōe. l. si pccōto. s. si. z qd no. in. l. si inter uirū. j. de iure dotiū z in hoc pposito uide que latius dicam. j. in. xij. limitatione istius regule. Aliud tamen esset quando melioramenta facta in re expensis emptoris uel habentium causam ab eo fuissent causa illius augmētū: quā tunc ubi reficienda essent z aliter nō cogeret beneficium istū legis supplere iustum pccōtum aut rem restituere ut dicit. j. in iij. limitatione istius regule.

¶ Cigesimo tertio hāc legē extēdit procedere etiā in casu quo post contractū uenditiōis cōtinentis lesionem citra dimidiā iusti precij in pūdicij uendētis fieret p emptorē uēditori pa ctū de retrouendendo iusto pccōto eadē rem: eidēqz locaretur res ipsa

ij. Ergo necessario opz dicere qd ibi decretū requirit vt faci
at cessare psumptionē lesionis vel doli re ipsa q̄ alias psumi
tur vt dicit. s. in pria limitatiōe p̄tius regule. ergo ibi ppter
decretū psumit illū lesūm sc̄m̄se iustū p̄tisi quo casu non
h̄z locū ista lex vt dicit. s. in eadē pria limitatiōe. ita illā. l. de
clarat. Ro. C. s. hoc nō obstatē puto posse ad illā. l. r̄ideri
tenēdo s. Bar. s. quētz et d. Alex. in. d. l. i. q̄s cū aliter. in. vij.
col. ff. de ver. ob. vbi multos allegat p̄opi. Bar. z cōtra euz
q̄ fateor qd decretū faciat psumi sc̄m̄: sic facit psumi qd il
le nō sit deceptus ex suo errore vel simplicitate. tñ ipse s̄ ta
le psumptionē poterit probare s̄m̄m qd imo ipse ignorabat
sustū p̄tisi quo pbato habebit remediū istius legis. Et ita
cōtra Bar. t̄z Hanor. in. d. c. cū cā. in. ij. oppositiōe. C. Vel al
ter respondendo p̄t dicit qd ibi psumit doli? Et ex pposito
ppter enormē lesionē p̄ter. i. l. oēs. s. lūci. ff. q̄ in frau. credi.
Licet obstat qd t̄z glo. in. d. l. itē si in p̄ticio. s. ff. in glo. s̄m̄. ff.
loca. s̄z eā declino v̄t decretū hoc operat̄: qd tollit psumpti
ōnē doli ex pposito: nō t̄z per hoc tollit psumptionē doli re
ipsa z sic lesionis. C. Cōtra Bar. et t̄z Ino. Ro. do. Alex.
in. d. l. pacta nouissima. C. de pactis z mouētur. Nā si decre
tū faceret cessare istā. l. sequeret̄ qd lex ista nō haberet locum
in minore v̄dēte rē immobilē qd esset s̄ eius ḡn̄alitatē: z et cō
tra ea q̄ dicit. s. in. xij. extēsiōne regule: qd et decretū in minore
h̄z psumptionē lesionis excludat. ar. l. nā z postea. s. si minor.
ff. de iur. iurā. l. h̄erētū? s. ḡaya. ff. de euic. l. ij. in verbo qd nō
arbitramur. C. de officio ciui. iudicū. tamen potest minor pro
bare cōtrariū. l. si quidē. C. de p̄d̄is mino. ergo idē in casu no
stro iuxta. l. siue possidetis. C. de p̄ba. facit qd no. Inno. in. c.
s̄ij. de cōfir. vti. vel iur. Item p̄toris decretū iuri derogare
non debet. l. i. ff. de ferijs. Nec q̄s h̄z decipi sub p̄toris cly
peo. l. i. ad ff. C. de his qui veniā eta. impe. l. memnerit. C. v̄t
vi. Facit etiam quia in alienatione rei ecclesiastice requirit̄
tur decretum. c. cū apostolica. de his que fiunt a plato. xij. q.
ij. c. abbatibus. z t̄z h̄z locū ista. l. in eo. d. c. cū dilecti. z. c. cum
cā. de emptio. z venditio. Et facit rō qd eamē facilitate qua
cōtrahēs est lesus quia errabar z nesciebat iustū p̄tisi: illa
met p̄t decipi iudex: quia forte ignorabat p̄tisi iustū rē: z
consequēter lesionē. Et ad ea que supra adduxi p̄ Bar. z In
ge. ex p̄dictis p̄z solutio qd fateor qd decretum iudicis facit
cessare psumptionē doli ex pposito: vel etiam re ipsa: tamē
nullus sanū capitis negaret quin lesus pbando s̄m̄z possit
consequi b̄n̄ficiū istius. l. C. Et sic ex p̄dictis concludit̄ cō
tra Bar. z sequaces qd ista lex procedat etiam quando quis
fuit lesus in contractu super quo interpositū fuit decretū
iudicis. Et propterea p̄t etiam idē iſerri qd cū amicorū z cō
sanguinorū interuentus in multis equiparet̄ presentie iudi
cis. iuxta no. in. l. transactionum. vbi Bar. z alij. C. de transa.
iuncta. l. nō est verisimile. in. prin. ff. qd me. cā. que multū pro
bat qd cōtra psumptionem ex clusiuā metus vel doli ex pro
posito vel re ipsa p̄ouenientibus et ex presentia iudicis ad
mittitur probatio in cōtrariū z qd no. Bar. in. d. l. j. C. de p̄
d̄is curia. l. i. x. q̄ sicut ista lex z p̄dicta locū habet etia si in
terpositū fuit decretū sup̄ dictu ledere enormiter: eodē mo
do procederet si in dictu interuenisset copia vel presentia ami
corum z attinentium: quod si est verum esset notabile: licet ta
ctum non inuenierim in hac materia.

Decimo limitatur regula p̄dicta non procedere q̄s credi
tor: autoritate iudicis diffinitiuā sententiā exequentis pign
pro debito insolutum accepit. ex quo ipse vel debitor: forte fu
it lesus vltra dimidiā iusti p̄tisi: tamen per hoc s̄m̄ aliquos
non h̄z remediū istius. l. ppter autoritatē iudicij. Ita Ro. in
d. l. i. quis cū aliter. in. v. col. z quinta limitatiōne per tex. in. l.
ad dno pio. s. si pignora. iuncta glo. in verbo que debetur. et
in verbo cōtētus. ff. de re iud. Postea subiicit aliquos d̄
cere istū esse dictū Bal. in. l. ordo. C. de execu. rei iudi. sed re
putat eos imperitos quia s̄z est Bal. hoc nō dicit ibi. C. Tu
autem aduerte quia istud voluit Bar. in. d. l. j. C. de p̄d̄is
curia. lib. x. z Bal. in suo cōs. cccc. tertie partis incip. iudex
z creditor in exceptione sententię diffinitiuę. quos refert. d.
Fabia. in tractatu emptiois z venditionis. in. vij. col. i. vij.
q. principalis. ver. quinto quero zc. Ad idē faciūt dicta su
pria in octaua z nona limitatiōibus. z idē etiam expresse
in lectura mea dixit Bal. in. d. l. ordo. in prima col. ver. modo
quero quando iudex zc. Sed subiicit qd creditor non cogē
istud faceret: tamen si illud facit non habet beneficiū istius
l. sicut s̄m̄ eum in transactione. l. lucius. s. fina. ff. ad t̄rel.
C. Ad qd cum p̄dicta opinioe Bal. Ro. z aliorū videt̄
transire hic Bal. de vbal. in. x. col. in. iij. q. ad ff. quando p̄
supponitur venditionem istam factam per executorem sen
tentie processisse bona fide z solemniter per tex. in. l. fundus

inter alia

Comit. cond. v. 2

qui titij. ff. de rescinden. v̄t. z in. l. edicto. s. si aduersus fiscoz.
z in. l. si minor. C. de iure. fisci. z in. l. si ipso. C. de fide instrumē
toz. z d̄ iur. baste. fiska. li. x. a contrario sensu. C. Et faciūt p
hac parte q̄ dicent̄ istra in. xvij. limitatiōe istius regule. verū
tamē cōp̄erto in hoc s̄ bal. Ro. z sequēs tenere. l. d. in con
s̄l. x. xvij. incip. ad primā questionē zc. Jo. an. in addi. Spe. d̄
iudi. s. sequitur. in additio. incipit̄ sequit̄ zc. in sine per tex.
in. l. si p̄d̄itū. C. de euictionibz. Nec obstat ter. quem alle
gant Bal. z Roma. pro eozum opinio. in. d. s. si pignora. qz
ibi non excluditur istius. l. beneficiū sed solū dicitur quod
creditor accipiēdo pignus insolūtū v̄t pro toto debito z nō
pro parte accipet̄: min⁹ debito valeat. qd est notabile. vnde
quādo creditor diceret accipio pign⁹ insolūtū. p̄ toto debito
nō negat ille ter. qui possit h̄re remediū istius. l. si postea res
perit se lesūm enormiter ex eq̄tate. l. j. ff. p̄ soluto. ergo eodē
modo poterit agere q̄s tacito toto debito. C. Postea i hoc
articulo mihi occurrit. d. alex. in. d. l. i. q̄s cū aliter. in. vij. col.
qui conat̄ istas opi. cōcordare distinguendo duo mēbra vt ibi
per eū. C. Ad dō et q̄ infra dicā. i. xij. limi. sup̄ regla q̄ tractat̄
b̄n̄ i gl. j. z s̄m̄ i hac limitatiōe facit distinctionē. d. Fab. i dō
suo trac. ep. z v̄t. i. iij. co. vij. q. p̄n. ad ff. vt opl. l. z Jo. and.
pedat i datōe insolūtū extraiudiciali scā sine forma iudicij z
iudicis iteruētū. alia op. pedat i datōe iudiciali. C. Ergo
addo qd q̄s statutum i ciuitate vel loco daret formā z modum
p̄cedēdi in istis datationibus illud debeat seruari: z si seruata
eius forma aliquis lesus esset arbitroz nō posse v̄t remediū
istius. l. qz a forma legis nō recedēt̄: imo est seruata s̄z du
ra. vt dicef̄ in simili infra. in. xvij. limi. regule tradite infra su
per glo. j. facit. l. cū hi. s. p̄tor. ff. de trasac. C. Undecimo li
mita ista regulā z legē vt s̄m̄ aliquozū opinioe supra. in. x.
extēsiōne eiusdē regule relata nō p̄cedat in trasactioe in qua
quis foret lesus v̄ltra dimidiā iustivaloris rei sup̄ q̄ trans
actū est: s̄z qd ibi latissime de hoc terigi de v̄tate z ad sunt. va
rie opi. ad ibi dicta remitto.

Duodecimo nō h̄z locū ista. l. z regula p̄dicta q̄s lesio super
uenit alicui ex postfacto iā p̄fecto z absolutio d̄ctū vt puta si
v̄didi tibi aliquā rē i qua erit an̄erū on⁹ ppter qd minorū p̄
tisi vendidit: s̄ postea illd on⁹ exire re penes te emptorē d̄fici
ciat. z res remaneat libera: ita qd si mō estimaret: ego v̄ditor
esset lesus citra dimidiā. iusti p̄tisi mihi nō cōpetit istd re
mediū ita p̄bat ter. no. iuncta gl. j. l. l. habitatiōnū. in. p̄n. ff. de
p̄t. z cōmo. rei v̄t. z seq̄t p̄ illū ter. Ro. i. d. l. i. q̄s cū aliter. i. v.
col. z vi. limi. ff. de v̄t. ob. C. Pro quo facit rō: qd ad cognoscē
dā lesionē d̄betis de q̄ ista lex loq̄t̄ ip̄siciū? t̄ps d̄ctus. l. si vo
luntate. in. ff. j. ea. gl. i. d. c. cū dilecti. in glo. ij. de emp. z v̄t. tan
git Paul. hic in. j. col. qui post declarat qualr p̄bet̄ qd t̄ps d̄
ct⁹ res t̄m̄ valebat: an sufficiat p̄bare t̄ps an vel post d̄ctum
z qualr cū p̄cia rerū ex t̄pe variēt̄. de quo. s̄. in textualibz d̄
ctū ē z dicef̄ et late. j. i. v̄tita p̄te gl. magne i trac. practice ist⁹
legis: quo t̄pe d̄ctus cōsiderato p̄tisi fuit iustū z cōdecens et
si forte illud gramamē incōtinētū post d̄ctū recessit s̄m̄ glof. in
d. l. habitatiōnū. C. Itē p̄ hac limitatiōe facit: qz etia si i re
post d̄ctus p̄fectionē supuenisset piculū v̄ditor noller p̄ eo
teneri. s. cū an̄t. ist. de cōtrahē. emp. ergo quē cōmoda sequit̄
tur debet sequi cōmoda vulgata regula iuris. ff. de regu. iur.
C. Cōsidero an̄t qd istā limitatiōe vident̄ obstatē qui pos
nunt doc. in. l. ex d̄ducto. s. j. in. l. si vno in. p̄n. in. l. si merces. s.
vis maior. per s̄lla iura. ff. loca. z p̄ cano. in. c. propter sterili
tatē. de locato vbi volit conductori fieri debere remissionem
mercedis ppter tēp̄statē z casus fortuitos superueniētes in
re cōducta vel fructibz in ea pendētibz sicut etiam ppter ma
gnā vberitatē fructuz augeret̄ sibi p̄sio: vt voluit Bar. i. d.
s. vis maior. s̄z Pau. ibi ex pluribz argumētis hoc impugna
uit z teneat s̄m̄m. Sed pro solone forte p̄t dicit ibi: hoc tō
esse qd nō tractat̄ de resolutione d̄ct⁹ sed de sola p̄sionis re
missiōe. hic secus est vbi tractatur de resolutione d̄ct⁹ z sic de
maiori p̄iudicio data optioe reo: vt in hac. l. quam resoluti
ōnē lex cū maiori difficultate cōcedit: qz s̄uenit mutuo p̄tisi
cōsensui z d̄ctui per illud ait p̄tor pacta seruabo. l. iurisgen
tium. s. p̄tor. ait. ff. de pac. Sed tamen v̄terius est cogitan
dum de alia ratione diuersitatis.

Deciotertio nō h̄z locū ista lex in venditione facta cū pacto
redēptiōis ad certū t̄ps in qua forte t̄pe lapsō v̄ditor p̄ten
dit se lesūz citra dimidiā iusti p̄tisi. ita t̄z Bal. z ibi exēptit̄
cat in rub. C. de vsu. alio de v̄t. p̄tisi v̄t. co. z v̄t. q. sequitur
similr Ro. in. d. l. i. q̄s cū aliter. in. v. col. z. vij. extēsiōne. z
faciūt que dicta sunt supra in. xij. extēsiōne istius regule.

Decioquarto nō h̄z locū regula p̄dicta q̄s lesus iurasset nō
s̄uenire d̄ctū: tunc excludit̄ etia si verū p̄tisi rei ignorasset
dūmodo esset maior annis. xij. Sed si fuisset minor requirit̄

tur qd irasser se no contrauenturum p̄ctul rōne minoris etatis p̄cti minoritatis: alias posset d̄uente nō obfate iurō ita plene d̄f. j. i. iij. parte p̄i. gl. magne. Sec? tñ efer in furio fo pupillo demete velp̄brenetico q̄ p̄it indifficte d̄uente nō obfate iurō: vt ibi d̄ca. 3̄ta. xiiij. limitationē sequit̄ cōsulēdo. d. Alex. in cōf. xlij. incip. redēptoris. zc. sup̄ p̄mīso thēmate d̄lligēti aduērsōe zc. in p̄ia p̄e vbi r̄idet plurib? d̄ijs z an possit t̄nc p̄ti absolutio a iurō p̄pter talē lesionē. ali q̄d etiā de ista limitatiōe dicit b̄c Pau. de ca. in. iij. col. ver. septima p̄clo. zc. qui v̄ illā approbare post alios hic p̄ euz allegatos p̄ z cōtraz: ali q̄d ēt p̄ eūde in. iij. col. sup̄ gl. ver. in. iij. q. z t̄git et idē. d. Alex. in cōf. cxxvij. incip. v̄iso p̄cessu. ad fi. in. ij. vo. z late p̄nt hic Bal. de vbal. in. r. col. z duab? sequētib? i. v. q. p̄ici. q̄ h̄ac limitatiōē in effectu sequit̄. C. S. ex tra p̄p̄ia materiā istā? legis p̄nt multa de virtute iuramētī in maiorē z minorē. z que sūt illa ex q̄b? minorē rep̄ntat̄ vt maior q̄ nō refero: qz multū se inuoluit extra p̄positū. l. n̄e zma terie lōgo effuso sermone. z qz hec materia virtutis iurī alibi in locis suis ordinarijs latius tractatur q̄ ipse faciat.

Decimoquinto limita ista legē p̄cedere qñ res v̄dita minus dimidia iusti p̄ctij adhuc extaret in rerū natura: t̄nc p̄t agi sed si nō extaret qz forte cōsumpta per casum fortuitum. tunc secus esset vt plene d̄ca. j. super. iij. parte p̄in. gl. magne. vbi glo. z doc. istud tenent ibi vide.

Decimosexto fallit dicta regula: qz nō procedit in eo qui est deceptus vltra dimidiā in cautione vel pignore sibi p̄stituen do in locū alterius cautōis vel pignoris q̄b? sibi erat forte magis p̄sum. ita p̄bat ter. no. in. l. si rem alienam. S. satisfactū. in v̄bo h̄z decept? sit. ff. de pigno. acti. que ad hoc not. Ro. in suis sing. ccccclxvi. incip. ego legi tibi anno. zc. in. xij. char. h̄z qz illē creditor? decept? possit agere ad totū debitū p̄lo nali actōe iuxta. l. creditor? qui nō idoneū pign? cū cōcor. ibi signi. i. gl. ff. si cer. pe. C. p̄dero tñ ter. l. d. S. satisfactū qz nō cōcludit necessario qz ibi adesset deceptio vltra dimidiā: put̄ in hac. l. requir̄. f. q̄ velle tenere oppositū p̄t dicere qz ibi ēēt deceptio z lesio solū intra dimidiā. quo casu regl? v̄z d̄t? l. in. cā. in. pn. la. scda. ff. d̄ m̄no. z late d̄icē s̄tra sup̄ gl. j. C. S. tenēdo istā limitatiōē Ludo. ro. p̄t illi? rō esse: qz deceptio circa pign? est modici p̄udicij cū creditor? semp sit salua actio p̄sonalis p̄ toto credito. d. l. creditor? q̄ nō idoneū pignus

In sup̄ aduerte qz illa lex non seruat̄ venetijs fm̄ glōf. Bar. z omnes ibi. z in. l. si pro mutua. C. si certum petatur. C. Item non procedit in fenerantibus puta in heb̄rejs. z hoc habui in contingētia facti. ita dicit Ange. in. l. prima. C. de pigno. h̄z do. Alexan. in. d. l. creditor?. hoc limitet non procedere si aliter esset consuetum tamen si hoc esset verū nihil m̄b̄idēderēt speciale contra fenerantes.

Decimoseptimo restringitur hec lex z regula predicta nō p̄cedere in lesione quā quis patit̄ ex aliqua snia h̄z per litis cōte. in iudicialib? litigās d̄ca? quasi d̄iss. l. iij. S. idēz scribit. ff. de peculio. Bar. in. l. ij. S. si. post glo. ibi. ff. de p̄cto. stip. r̄a p̄pter lesionē enormē aut enormissimā: qz nihil forte debebat̄ rep̄ non retractat̄ snia de se valida ēt per instrumēta nouiter rep̄ta de quibus nō erat notitia tpe snie: z cōsequēt̄ multo minus retractat̄ ex iurib? in cā deductis super quib? cogni tñ fuit imo semp obstat exceptio rei iudicate toto ti. de re iud. z litis snie. l. ij. z. l. nā z postea. in p̄i. ff. de iureiur. ita p̄o bar ter. in. l. p̄p̄atores. ff. de re iud. vbi istud limitat̄. z in. l. sub specie. C. eodē. no. per. glo. in v̄bo noua instrumenta. in. l. admonēdi. ff. de iureiuran. vbi late doc. maxie repetētes limitant. z in. l. in bonafidei. C. de rebus credi. z in. c. fin. de iureiur. Immo fortius licet solueti ignozāti indebitum comperat ad rep̄endū id qd soluit p̄ditto indebitū: tñ quādo illud soluit ex cā iudicati. qz fuit cōdēnat? licet inique cū actor: egerit forte sine actione vera sibi competentē forte reo non opponente obstat sibi exceptio rei iud. l. j. z ibi no. per. gl. z oēs. C. de cōd. i. inde. no. per. Bar. z alios in. l. si titius. ff. de verbo. oblig.

Et ratio diuersitatis inter sniam z d̄ctus est fm̄ aliquos: quia est quid iputēf lesio p̄ sniam quare ab ea se non appella uerit: cū possit ab oī snia regl? appellari. l. z i maiorib?. C. de ap. qd non est sic in d̄cti. qui sunt a principio voluntatis h̄z ex postfacto necessitatis. l. sicut. C. d̄ act. z ob. Et ista possit esse ratio diuersitatis inter transactionē de qua. s̄. in extēsiōib? late dixi: in qua locum h̄z ista. l. fm̄ magis cōem opi. z sniam.

Tu autē cōsidera qz ista rō nō videt̄ bona qz in iuramento litis decisio iudiciali nō appellatur. l. generalr. S. j. in verbo de cidat. C. de reb. cre. z tamē. in eo est idē qd in snia vt in sequēti limitatiōe apparebit. C. p̄terea si iniqua sententiā cōfirmaretur in appellatione non posset postea ab ea appellari

55

clē. j. de re iud. p̄pter rei iud. s̄formitatē: z tamē non reperit̄ decisum eo casu posse remediō istius. l. succurri lesio: iō cogitādū reliquo. C. Veritatem addo qz p̄dicta. xvij. limitatiō nō p̄cederet qñ q̄s fuisse enozm̄iter lesus p̄pter sniam laram: ex testib? vel instrumētis falsis in cā p̄ductis nā t̄nc posset in in regrū restitui per. l. diuus. vbi. not. ff. de re iud. z toto titu. C. si ex falsis instrumētis. maxie in. l. iij. eo. ti. vbi glo. no. z ponit̄ doct. late in. d. l. admonēdi. ff. de iureiur. C. Itē ista limitatiō non p̄cederet qñ quis fuisse impeditus ex iusta cā producef iura sua z instrumēta in causa. Et propter hoc fuit p̄dēnat? vel i causa succubuit: qz p̄bato iusto impedimēto posset restitui in integrum aduērsus sentētiā. Ita Bar. singulariter. i. l. j. C. de sen. aduērsus fiscum lat̄is. li. x. z sequuntur oēs in. d. l. ad monēdi. C. Alio ēt casu eadē limitatiō non p̄cederet qñ q̄s fuisse enozm̄iter lesus ex sentētia que fuit lata p̄pter p̄sumptas p̄batiōes. qz apparētib? nouis p̄sumptis p̄batiōibus in d̄ium retractat̄. ita p̄bat ter. reputat? singularis i l. p̄i qui adulterij. que est penul. C. de adul. Et pro hoc inferit̄ Pau. de cast. z alij in. d. l. admonēdi. ff. de reg. iur. qz ista limitatiō ēt nō p̄cederet qñ ille in cui? fauorē fuit lata snia p̄fiteret̄ illā esse iniustāz qz h̄z ex snia oīat̄ p̄sumptio iuris z d̄ iure qd sit iusta. l. herēnius. S. gaya. ff. de euictionib?. l. ingenuus. ff. de statu ho. l. res iudicatā. ff. de reg. iur. tñ cōtra talē p̄sumptionē admittit̄ probatio saltē p̄ confessionem patris vt ibi per eos.

Postremo nō p̄cederet hec limitatiō in multis casib? i q̄ b? snia p̄t retractari p̄pter lesionē. de quibus p̄ gl. no. in. c. i. ter monasterij. de re iur. C. Nec s̄l̄r p̄cedit̄ in oibus casibus in q̄b? snia non trāsit̄ in re iud. puta qz fuit lata ex p̄batiōib? p̄uilegiatis vel ex aspectu corporis vel p̄pter peritiā artis vel in s̄libus casib? quos hic cā breuitatis enumerare omit̄to: qz nō est p̄p̄ie materia. l. n̄e sed vide multos casus remis sine collectos p̄ clarissimū p̄ceptorē meū. d. Jaso. z alios repe tētes. l. d. l. admonēdi. in. v̄j. char. z sequenti sup̄. d. glo. in v̄bo noua instra. in quarta parte p̄ncipali glo. dum respōdet ad contrarium. d. l. imperatores. ff. de re iud. z d. l. sub specie. C. eodem.

Decioctauo limita hec. l. z p̄dicta regula nō p̄cedere qñ q̄s ēēt lesus ex iusto voluntario vel iudiciali: qz h̄z tale iur̄z h̄at̄ v̄z p̄uētōis p̄fessionis iudicij nouatōis ac delegatōis. l. q̄ iuraf. se. S. si. vbi not. ff. de iur. tñ post p̄stitū iur̄z nihil vltra q̄rit: an fuerit debitū v̄ne. l. nō erit. S. dato. z. l. nā z postea. S. j. duo b?. S. exceptio. cū. seq. ff. de iur. z p. l. deseret. ff. d̄ dolo. z vt litēs ex litibus non oziantur. l. terminatō. C. de fruc. et litis. l. pe. z qz suū ē exceptio litē finite. d. l. nā z postea i p̄i. Et ita iz Bal. d̄vbal. h̄z in. r. oppositōe. C. p̄o q̄ facit qd ēt si q̄s velle p̄uēire iusto p̄pter instra nouiter rep̄ta: nō p̄t p̄pter cōsensū p̄stitū q̄ interuēt̄ in iur̄m. d. l. admonēdi. in. fi. ff. de iur. iur. fm̄ dem intellectū ter. ibi. qd vltimū fallit in iusto necessario p̄ eā dē legē: z rōnē. d̄ca? ibi p̄ doc. C. 3̄ta tñ limitatiōez p̄to non p̄cedere in casib? p̄alib? in quibus p̄t d̄iri iurō v̄oluntario vel iudiciali vt in casu. l. si. C. de reb. credi. z in multis alijs casibus de quibus per doc. in. d. S. dato. ibi. vide z per aliquos i d. l. admonēdi.

Decimonono nō p̄cederet. h̄z regula qñ v̄dēret̄ vel emere tur act? fortune siue qd icertū puta iact? retis a piscatorē: nāz si facta d̄lligētia s̄ueta m̄b̄i piscis capiāt? ff. p̄p̄ea r̄ctidēret̄ f̄er? vel restitui deberet p̄uētū: qz hec lesio p̄uenit ex natura rei v̄dite cū v̄dēat̄ dubi? euentus: nō autē qd certū. z idē ēt si piscator: multū piscis caper̄ talr̄ q̄ p̄uētū esset min? dimidia iusti p̄ij. ita p̄bat ter. i. l. nec ēptio. ff. de cōtrah. emp. z. l. emptorē S. si. cū. l. sequenti. ff. de ac. emp. z pro hoc facit qd dixi. s̄. in si mili de transact. in decima extēsiōe istī? regula in q̄ h̄z Bar. ibi relatū lesio cōsiderat̄ respectu dubij euentus litis non autē respectu veri valoris rei sup̄ qua transigit̄. Et p̄ hoc p̄to qd qñ quis exposuisset multo plus p̄ij p̄emptiōe talis dubij euentus iactus retis vel alteri? sibi similis. puta vectigalis aut p̄dagij z non fuit cōiter solitum tantum p̄ eo p̄stari si postea superueniat lesio vltra dimidiā iusti p̄ctij haberet̄ locus de nescium istius. l. quia contractus a principio excessit solitas metas in pretio. Itēz quia simile est i transactione vt p̄dixi. Item quia iste dubius euentus d̄z estimari fm̄ qd cōiter est fo litū p̄ eo p̄stari de pretio: nec sufficit̄ si semel tñ fuisse venditum. ita Bar. in. d. l. si iactum. l. j. q. Item secus esset secūsd̄ Bar. ibi in si. quando non fuisse venditus dubius euentus: sed ipsi pisces vel fructus et iactus retis proueniētēs. et d̄ hac materia vide plene Bar. in. l. cotem ferro. S. qui martimos. ff. de publi. et istam limitatiōem tenet etiam. Ro. in dicta l. si quis cum aliter. ff. de ver. ob. C. Et est simile in fructibus futuris venditis: vt per Jo an. in addi. Spe. in. ti. de vsu. in rub. et Paulum de castro in cōf. xix. C. p̄o ista limitatiōe fa cit ter.

est rex. no. in. l. ex p. ducto. s. i. verfi. si qua tamē vitia. ff. loc. vbi colono nō fit remissio mercedis seu pētionis si patitur dāni pueniens vitio vel ex natura rei cōducte aut fructuuz ipfius: put ē dicit Bar. in. l. si merces. s. vis maior. vbi alij no. ff. lo ca. licet alias ex dāno intolerabili superueniente casu fortitō to sibi fieret remissio. d. l. ex cōducto. s. i. z. d. l. vis maior. z. l. i. vno. in. prin. ff. loca. vbi late doc. z. p. cano. in. c. ppter sterilita tem. de locato. cū simi.

¶ Trigesimo dicta regula fallit in donatione facta filio in pote state p patrē quonon v3 inter eos regulariter vt late p Bar. z alios in. l. frater a fratre. ad si. ff. de condictio. inde. in. vl. q. z in. l. iij. vbi late Bal. z Salp. C. de inoff. dona. z in. l. si donatio ne. C. de colla. nisi ppter benemerita pcedētia vt ibidē decla rat doc. Nam tunc non requirit q ista benemerita sint equi ualētia rei donate imo valet donatio simplex ppter ista bene merita etiaz si essent citra dimidiā valoris reidonate. ita no. Bal. in. auc. ex testamento. in. iij. col. C. de colla. Sed cōtrariū videtur velle Bar. in. d. l. frater a fratre. in. vltima. q. z expref se reprobēdit Bar. p. do. Alex. in. d. l. si donatōe. C. de col. la. p iura z rationes de qbus ibi dēo in hoc est cogitandum.

¶ Trigesimo primo fallit qñ iste ptractus in quo est lesio iā par te petēte fuisset a iudice confirmatus: tūc non possit qñ lesus vti remedio istius. l. ita in effectu tenet Bar. in. l. si quos. C. de decu. l. r. z facit ratio quia ex quo in casu istius. l. p supponef cōtractum valere ipso iure vt sepius supra dixi precipue i ter tualibus z enidētiālibus post Pau. z alios. ad hoc vt cōfir matio subsequens aliqd operetur dz celsi tollere remediū istud. istam decisionē pro not. refert z sequit. d. Vitalis in suo tractatu clausulaz sup clausula incipiēte quatenus rite z re cte pcesserit pfirmamus zc. que est rir. in ordine in. iij. col. ad fi. Pau. hic in. iij. col. m. z. ij. limitatione post Bar. relatum.

¶ Trigesimo secundo fallit qñ pres ex p se puidissent in vtrogz casu iusti z iniusti pñ de quo hic: puta quia forte ego tibi vē didissem rē valētem viginti quinqz pro decē hoc pacto q si il la decē nō solueres infra tale tēpus tenearis ad pñum aliud maius vel iustum: tūc qz pūiso hoīs facit cessare puiffonē le gis. l. maritus. C. de pcura. l. si. C. de pac. pūe. no. in. l. ij. C. de iure empbi. nō habebit locū remediū istius. l. ita Bal. in. c. i. in. iij. col. qualr domi. p. p. p. p. in. vii. feu. C. n. hūc ob s̄tat qd voluit gl. in. d. l. ij. C. de iure empbi. que vult z sequitur ibi doc. qz puifio hoīs nunqz faciat cessare puiffonē legis q est de iure cōi. put est puifio istius. l. i. qñ cogitandum est i3 nō recederez ab opt. bal. in. d. l. i. qñ qñ ē t3 do. Fabia. i suo tra cta. de emp. z vē. in. vij. col. vij. q. p. i. n. c. v. i. v. l. i. m. t. e. n. e. m. e. n. t. zc.

¶ Trigesimo tertio fallit qñ venditio rei mee fuisset facta p meū pcuratorē: tūc si ipse pcurator est solūdo sūsum lesus ex il lo ptractu vltra vel citra dimidiā iusti precij nō possum per hoc ptra ptozē agere remedio istius. l. qñ mibi i pūter q elegi tale pcuratorē. ita pbañ in. l. cū mādato. in. si. ff. de mino. vbi ē spē iē minoze vt hoc casu sibi succurrat: ergo in dñū est ius cōe. ita dixit Pauoz. in. c. cum cām. in. ij. col. de emp. z vē. put refert z sequit. d. Ant. sic. in suo reprozio sup abbatē. in. ver. pcurator. in. iij. col. i. qñ ego nō teneo simplr istā limitationē p p. z declaro eā latius vt late. s̄. dicitū fuit in. xx. extensione p sentis regule.

¶ Trigesimo quarto limita non pcedere qñ lesa fuisset persona astuta z sagax: qz tūc excludit ab hoc remedio: z alius q cū eo dicit pōt licite rē vel pñuz retinere. l3 adit lesio vltra dimidiā iusti precij: et in foro polt z pñe. ita incidēt dicit Barba. in sua repe. c. raynaldus. de testa. quā appellat Joānina in. xliij. col. v. z ad hoc pōt adduci zc. dēcs itayelle do. Ant. in. c. quia pleriqz de imu. ec. Per. de anch. in regula peccatū. in. xj. c. par. de re. iur. in. vj. z aliqd dicit. i. sup. gl. i. in. vij. limitatōe regule q ibi ponit Et i3 ipse nō dicat ibi cogito q forte rō istius limitatōis fuit qz ista sagacitas z astutia in facto p supposita in ducit psumptionē sciētēyeri z iusti precij. Et p hoc forte ille sagax ē exclusus a remedio istius. l. p ea q dicta sunt. s̄. in. pñi ma limitatione presens regule: tamē sup hac limitationē mibi non quiescit animus quādo aliter nō constet d scientia: quia possit etiaz in sagaci esse ignorantiā iusti precij aliquādo que est facti: z fallit etiam prudentissimos: z aliquādo bon' doz mitat Domernus.

¶ Trigesimo quinto fallit fm aliquos ita tenētes in pñu empbi reotico in quo nō pōt fm aliquos directus dñs allegare se d ceptū: l3 p modica pñone rē magni reddit' locauerit: p reser tm qz in oppositū empbiterota grauaf ad canonē illi p solue dū: l3 res p pre perierit. ita p hāc rōnem t3 pceptor meus. d. Jason in. d. l. j. C. de iure empbi. in. xvij. col. verfi. vlti. vt nō il omittat zc. dēcs ita tenere Specu. in. ti. de emp. z vē. l. s̄. n̄. n̄.

vidēdum. verfi. qd de pessione in empbiterofim. per debile ta men rōnem. z Bald. in rub. d. ti. de iurciu. ver. quero an vale at in iustm zc. Sed multi alij tenēt cōtra istā limitationē vt. s̄. late dixi. l. iij. extēsiōe istius regule ad que me remitto.

¶ Trigesimo sexto fallit qñ lesio alicui causaret ex ppta cōfes sione q excedit duplī vere numeratōis qz nō subuenit sibi re medio istius. l. s3 p. l. rogasti. s. si tibi. vbi doc. ff. si certū pe. Ita t3 Bal. de vbal. h. in. iij. q. x. ff. s3 qd si lesio est in cōfessione zc. pro cuius opintione addo facere materiā tit. C. d. non nu. pec. z in iust. de litterarum obligā.

¶ Trigesimo septimo fallit qñ lesio causaret ex pñu penalit: qz sibi imputet qui in penam incidit: nā pena nō cōmensuratur cū interesse. l. cū pena. ff. de arb. ita et voluit idēz Bal. d. vbal. hic in. iij. col. ver. sed quid si lesio sit in cōtractu penalit.

¶ Trigesimo octavo fallit in lesio ex pñu facto a seipso sine al terius interuentu in iusto puta in aditōe bñditatis i qua lesio nō succurrit hoc remedio q d3 sibi imputare p ter. in. l. fina. s. j. C. de iure delib. z ita et decidit idēz Bal. de vbal. h. in. iij. col. v. s3 qd si qñ est lesus in quasi ptractu zc.

¶ Trigesimo nono fallit in lesio ex pmutatōe bñficioz ecclesi asticorum cui b remedio nō succurrit: cū nullus sit regressus ad uticem qz nullus hōtētū h3 casz vel titulū ab alio sed a collaratō i. epō ordinario: aut alio q cōfert. Itē qz dñ pzetendens lesio nem leges iuocat in legem cōmittit suam turpitudinēz allegā do. ar. ff. de mino. l. aurilium. s. fi. z. ff. de leg. j. l. si seru' p iurū s. si qñ ante. z ita et t3 Bal. de vbal. hic in. iij. col. als. q. ver. s3 quid si lesio cōtingit in pmutatōe bñficioz.

¶ Trigesimo fallit in lesio p viam consensus vel autoritatis p fite in alieno pñu: cui nō succurritur beneficio istius. l. cum ipfī actio nō cōpetat ex illo pñu alieno. nec pterit imo cōfen serit. l. si pñ in si. ff. d. manu. vidi. iuncta. l. j. C. si maior sac. vē. d. ra. hab. q sibi p iudicat p. l. sibi fund'. s. j. ff. de pig. ita t3 pbat' Bal. de vbal. hic in. iij. q. x. sed pone q qñ est lesus vēdēdo. z vt de eādē Bald. hic in. iij. q. p. i. vbi late tractat de istis dicit' alieno noie factis p tutores pcuratores curatores ptozēs et similes: quid tunc agendum p supposita lesione ex eis. Et subijcit quid si emptor: lesus est ex pñu in iusto cū tutore vel a lio cōtrahēte alterius nomine: quatenus verum est in vtilita tem pñcipalis cuius noie cōtractus fuit dz lesus in eius bo nis reitgrari p. l. tutor. s. fi. ff. d. mino. Et et dicit q cūcū q cōi pñtus bñficio minoris vel ecclesie rescidat super re cū eis cōi pñ in diuisio: in qua pars esset emptorū dāni allatura: qz rō ne vtilitatis dicit' in diuisibilis p. d. l. tutor. s. fi. z arg. l. si non fortem. s. si centum. ff. de condi. inde. C. aduertēdū tamē pu to qz minor' lesio ē ex ptractu celebrato p eius tutores vel cu ratozē aut cū eoz autoritate succurrit per restōnē in integrū pro lesione ē citra dimidiā iusti precij vt dicit' infra sup. gl. j. Sed si est lesio vltra dimidiā succurrit bñficio istius. l. ita dicit Bal. p allegatus hic i. d. q. iij. z idēz dicit in ecclesia pre lato z similib' alieno noie gerentibus puta procuratoribus z executoribus instrumentozum.

¶ Trigesimo primo fallit in lesio p cessione actionū sibi cōpetē tū d tertiū p. l. p diuersas. z l. ab anastasio. s̄. mādā. ita Bal. de vbal. h. in. iij. col. z. ir. oppo. per dicta iura.

¶ Trigesimo secundo fallit i actu liberatōis ledēte liberatē ē vltra duplī q nō rescidit' p pñ lesionē ex capite istius. l. arg. l. si tra ff. de pac. fauozē liberatōis arg. l. tale pactus. ff. de pac. z l. pa tri pro filio. s. fi. ff. de mino. vbi fauozē liberatōis valet acce ptulatio sine cā. s3 hoc de liberatōe nō pcederet i minoze vel ecclesia z sibi' qz pperit bñficio resti. i integ. spālī eoz fauoz: ppter qd denotat secus esse i maiore p. l. si ex maiore. j. de ex cept. ita t3 ē pbat' Bal. de vbal. hic. i. iij. col. v. s3. hāc opti. t3 Ja. de are. z Bar. zc. z fuit opinio et. Bal. h. i. col. z. in l. j. C. de pac. Pau. in. d. l. h. qñ cū alr. quos refert z sequit' do. Fabia. in suo tracta. emptio. z vē. d. in. iij. col. octauē qd nō s pñcipalis.

¶ Trigesimo tertio hec lex et p predicta regula non pcederet in lesio ex tacita transactione cum decreto facta: vt voluit doct. i la. diuio pio. s. si pignora. per illum tex. i. ver. qz velut zc. ff. d re iud. z idēz refert z sequitur Bal. de vbal. hic in iij. colum. ver. z hanc opinionem t3 Ja. de are. adducēs ad hoc. l. polla. j. de his quibus vt iudi. Tñ recte intuenti ista non diceretur vera et propria limitatio si teneremus opi. supra relataz qd interuentio transactionis sola aut solius decreti iudicis ex cludat remediū istius legis: vt supra i alijs limitationib' dicit' et. sed ne aliqd omittatur nolui et hoc ptermittere vt oib' b' cogitādi de hoc occasio: z vt materia istius. l. i. pfecta nō ē ter.

¶ Trigesimo quarto fallit in lesio ob remissionem incerti enen tus conditionis cui hec lex non succurrit secūdm p allega sum Bald. de vbal. hic in. iij. col. v. s3. hūc accedit zc. p

l.j. s. d. pac. z argu. l. si p. puelle. s. d. l. offi. testa. z quia multi p. eint sub dypeo veritatis arg. l. si eo tpe. z. l. quod debetur. ff. de peculio. vbi probatur dubium esse euentum litis z bell. facit l. j. in prin. ff. de appella. z. l. denunciasse. s. fi. eo. ti. l. j. in fi. s. d. questio. fm eundem Bal.

Trigesimo quinto non cōpeteret lesio remedium istius. l. ij. in cau quo ipse simplr peteret pretium puentuz sibi restitui. imo si iam penderet lis pro reuocanda lesione de qua bec lex loq. tur lesus videretur renunciare remedio istius. l. z liti z instan tie eius vigore cepte p dicta simplicem petitionem restitutionis pretij: q. actus strarius pendētie litis eius desertionem inducit. l. si filius. ff. de mino. Quod pcedit si fit a scienter: sed si ab ignozante vel errante. l. ij. s. scio. ff. de mino. l. j. c. si maior fac. vendi. a se fac. rata habuc.

Trigesimo sexto forte posset limitari ista legē non posse locū hēre in casu alienationis aut venditionis facte de aliqua here ditate vel iuribus incorpaltibus implicitis in quibus pp du bus euentum litis non posset nisi cū magna difficultate liqua ri pretij iustuz z cō: z pp hoc pretium pro eis dūerū psumit iustū fm Bal. in. l. p. diuersas. i. ij. col. C. mandati. pro quo sa ciunt q. dicentur late. j. in vltima pte glo. magnetuz tractabi tur practica istius. l. z qualiter fiat estimatio z probatio valo ris iusti: hereditatis z iurii incorpaltium. C. n. arbitro: hāc l. posse locum hēre et in dictis casibus si d. dicta psumptione iusti pretij possit pbari alr iustū pretij cō: cū ius non deficiat sed probatio: q. dicta psumptio nō dī iuris z de iure s. z facti d. quā pbari potest.

Trigesimo septimo piderat hanc regulā limitari posse cō forte lesio in emptione rei: pro cuius emptione psoz vult for te ex statuti vel decreti dispōne pferri se extraneo emere volē ti pretio forte excessivo vltra dimidiā iusti pñij: q. etiā psoz tunc tantundez tenet p̄stare si vult in emptione p̄ferri. put lat? dicef. j. in vlt. col. z vlt. q. istius repetitionis.

Et qm multoties in hac materia posset dubitari q. z qua ta sit lesio: an sit enormis vl magna aut parua siue modica p̄cipue in his reb? de quaz valore siue estimatione si constaret. Quāz tñc bec lesio z valor deat in iudicio pateficerit: an sit iudicis arbitrio vel an sit alr fienda estimatio aut illi? p̄ba tio: z qualr. ponaz late. j. super glo. magna. ad. ff. dñ tractabil practica ista? l. z modus p̄bande lesionis. dic vt ibi latissime. Et aliqd posuit quo ad for poli beatus Thomas de aq. no doctor angelicus i sēda scēde. q. lxxvij. in primo z vltimo articulo.

Senfic offert post expeditionē textualis apparatus glosaz istius. l. in qbus ponent aliqua vtilia z notabilia.

Glosa igit prima lz breuis sit: e tñ succi plena sup q. vtilia aie z reb? tractabuntur. Diuiditur in duas pres. In prima r̄imbre dñj. l. in ca. la. ij. s. fi. ff. de minoribus. ponit vñ dictuz In sēda adducit q. dā sile: lz pro eo nullā legē vl rōnē alleget Sēda ibi sicut z qñ zc. Pro expeditioe glo. oppono d̄ rex ex mēte Bar. Bal. Saly. z aliorū hic in prima oppositione: q. licitū ē hētibz sese inuicē decipere pretio. d. l. in ca. s. pe. z fi. ergo cū ista deceptio fiat lege pmittēte nō d̄z p hāc legem posse rescindi d̄ctus in quo ē deceptio siue lesio re ipsa. arg. l. grace. C. de adulte. pro quo facit q. q. bñ gesta sunt reuocari nō debēt. l. i. in reguz. z. l. si mulier. vbi no. ff. de mino. C. gloa volens illud tollere r̄idet q. d̄uz pcedit de rigore iuris: quo attentō faref licitam ēē deceptioem: sed d̄ egitate non est licita: put loquitur ista. l. z q. loquat bec lex de egitate: p̄z ex ter. eiul. l. in dō humanū. ad hoc ponderato. s. in textualib? post Pau. qñ q. bec lex voluerit se reerire ad ius gētū z hominū: non autē ad iuris rigores. Et sic sensie glo. in hac solutione quod de iuris rigore sit licitū hētib? se decipere in prio et vl tra dimidiā iusti pretij vt in d̄io: sed de egitate non quia eq. tas p̄fertur rigori vulgata. l. placuit. C. de iudi. C. s. rēta ta hac solutione gl. sequitur q. ista. l. corrigat. d. l. in ca. s. pe. z fi. iuxta glo. no. in. l. cotē ferro. s. fi. i verbo compelluntur. ff. de publicanis. quam sequitur Bar. in. l. ex hac scriptura. in. j. colūna versū. oppono. de. l. ex facto zc. ff. de dona. sed est vitāda legum correctio et potius recurrentum ad concordiam ea rum. l. precipimus. in fi. C. de appel. l. sancimus. C. de testa. iñ cta. l. j. C. de in offi. dotibus. C. Unde Bar. Bal. et Saly. in loco p̄calle. respondendo ad dictum contrarium concordāt casus diuersificando: hoc mō vs quia in lege straria tolerat deceptio vsq. ad dimidiā: sed qñ excedit dimidiā iusti pretij lex abhorret tam enozmem deceptioē vel lesionē et sine do lo: sed re ipsa z decepto succurritur remedio iustis. l. eo casu.

Et p̄dicta solutione cōter ab oibus approbata infir ro pulchram regulam que quotidie in scholis z palatijs allega tur: sed quia forte multoties iniuste z d̄ scientiam seruat illam

notabiliter z copiose expeditā pro salute marie aiaz ad landē del. Que regula est ista. q. est licitū hētib? inuicē se decipere in pretio aut valore rei sup qua hētur: put pbat ter. in. d. l. i. ca. s. pe. ff. d. mino: pro qua facit. l. si heres. ff. ad. l. fal. C. Pro fundamēto istius regule infra prime subscia quattuor: nota biles rōnes: et in mēte rheologozū fundatas z illā ampliato āte oīa notabilr. nec si aliq. notabilia ex ipsa isera ad decisione plurimū qñm. postreō illā limitabo multiplr. z notabilr. C. Et an oīa est aduertēdū q. solēnis inter Moder. doc. d. bar. nō in sēda psumptioe d̄mi pncipalis casus tractat? sui solēnis de simularioe d̄ctus multa dicit i materia ista? regule z iter alta q. illa pcedit et de iure pontificoz: etiā si interueniret pactū de retrouendendo z oīa cōpbat notabilr iuribus rōnibus z autoritatibus. ibi vide plura in hoc notabilia.

Ex tēde prio eādem regulaz vt pcedat nō solū in d̄ctu emp. z vendi. p̄out loquit. d. l. in ca. s. pe. sed et pcedit in locatione. ita pbat ter. in. l. idē si in pretio. s. quē ad modū. cū. l. se. ff. loca.

Secundo extēde vt etiā pcedat in stractu do vt faciāshy ter. no. in. l. ea pactione. C. de vltur.

Tertio extēde vt pcedat in cōtractu do vt des. ita probat ter. nota. i. l. si. olei. C. locati. q. l. cōngulari? ad aliū s. Bar. ibi.

Quarto expeditis extensionibus inserta maior z genera hor q. p̄dicta regula pcedit iudicēre in oibus stractib? tam noiaf q. iunoiat z taz bone fidei q. stricti iuris. pro quo facit ratio euidēs q. in hoc ppositio nulla posset reddi rō diuersi tatis inter eos quominus in oibus pcederet ipsa regula: et etiā facit q. Bar. Bal. Saly. z oēs dñ r̄idet oppositū quā supra formaui ex mente istius glo. de. d. l. in ca. s. pe. in effectu nullā facit differētiā inter vñ stractū vel aliū: sed iudicēre et loquētes solū faciūt vñ an lesio sit citra vel vltra dimidiā iusti pretij.

Quinto extēde vt bec regula et pcedat de iure cano. quo solum puidet sup lesione vltra dimidiā: z nō citra. d. c. d̄lecti. z. c. cū cam. de emp. zc. vbi no. doc. z ita supra proxime retuli vel le. d. Bart. vero. in. ij. p̄sumptione p̄mi casus. p̄i. sui trac. de simularioe d̄ctus. C. Et aduertēdū sup materia istius regule q. vilius vendere non dicit p̄rie donatio: sed lesus ex hoc dicit p̄rie stractū dānosuz facere z actuz cōsecutiū vē ditiois secundum Bal. no. in. l. si quis donationes. ff. de con trahen. emp. quē ad h̄ refert z seqtur do. Fabia. in suo tracta. solemni de emptio. z vendi. in. vij. colūna. vij. q. p̄ncipi. ver. vñ si scias zc.

Sexto aduertēdū est q. pretium p̄uentionale qd placuit hē tibz in dubio: z alio nō cōstiro in d̄m psumit iustū nec plū mis venditorem calūniari aut lites excrari. l. minoribus. ff. d. mino. l. hereditatē. C. mandati. ita Bald. in. l. per diuersas. in iij. q. C. mandati. Ratio autē regule p̄dicte fm aliquos est quadruplex fm vs primo q. deceptio z lesio re ipsa tolerat i tra dimidiā iusti valoris eo q. de rigore iuris quilibet ex sua negociatioe z industria pōt facere cōditionē suā meliozē etiā in inuentuz absq. tñ dolo qui ē in modico a iure reprobarur: q. nunq. lex fauet dolo vt. j. declarabit in limitationibus istius regule. hāc rōnē ponit Bal. de vbal. h̄c.

Secundā aliam rōnem magis cōter ponunt d̄c doc. ex qua etiā infertur alia rō decissionis ista? l. ij. vs. q. vsq. ad dimidiā adest fauor d̄ctus vt non inualidetur s. sustineat nisi vitioz z deceptio siue lesio re ipsa p̄ponderet illi fauori qd facit si di midiam excedit. ar. l. queritur. ff. de statu ho. Et iō quia vsq. ad dimidiā fauor iste cō tractus p̄ponderat vitio z deceptio ni tolerat illuc vsq. z sustinet validitas d̄ctus. C. s. econ tra si lesio excedat dimidiā deceptio z vitium p̄pōderat fa uori d̄ctus: iō illi p̄feret z sic agit beneficio istius. l. ad rescio si nem d̄ct? vel supplemētū iusti pretij. hāc rōnē ego collegi subtiliter ex his que supra in. xj. ex r̄sione regule posite in iij. not. istius. l. retuli ex mente Bal. z p̄dano. ibi alleg. dum ad duri rōnem quare lex ista p̄cedit etiā quādo lesio excedit dimidiā in modico: puta vno denario ibi vide latius.

Tertia etiā potest eē rō quā ego colligo ex ter. no. in. l. si vo lūrate. j. eo. nā vedito: semp. bz animū prio carioz vendere q. possit. ep̄ro: vō eē viliori veller emere: vñ dñ postea veniunt ad cōclusionē d̄ct? q. sola fm Bal. ibi per illum ter. attendi d̄z vnus q. q. detrahāt de eo prio quod posuerat dare: z lz prio desentiret dum vnus peteret alter offerret minus: ista dissensio in quantitate pretij non est attēdēda cuz hoīuz natura fa cilis z p̄ona sit ad dissentēdū. dixit ter. no. in. l. itez si vnus. s. p̄ncipaliter. ff. de arbi. imo sola conclusio scā ē p̄siderāda z iusta estimanda tanq. quid pacis z cōcordie q. ē de oē pla cētio z legi q. pro modica lesione nō curauit actum rescinde re pacis fauore z cōcordie: maxie quia vt i p̄cedēt col. dixi ex mente Bal. in. l. p. diuersas. C. mandati. in. iij. q. fauore d̄ctus in dubio

In dubio precium conventum presumitur iustum.

Reduigi

Quartam theologicas rationes ego collegi ex his que duntaxat possunt beatus Thomas angelicus doctor in secunda sede. quoniam lexvii. arti. i. ubi dicitur prior argumentum vs quod ista lesio contra dimidiam iusti precij pleges et canones ad hoc tantum tolerat ut non puniat ledere vel scilicet lesiois reuocet: quia lex non potuit punctualiter providere omnibus que sunt virtute aut virtuti respugnantes ob negotiorum multipliciter. Sed et legi visum fuit satis providere his que destruant humanum commercium id est de necessitate que est in charitate et necessitate humane vite fundata. **¶** Tercio tunc per hoc lex ceteris approbare ista lesione l. modica et contra dimidiam iusti precij que a iure divino i foro poli quo nihil remaneat impunita reprobatur et puniatur ut ibidem latet ipse et subtiliter declaratur dicitur. j. in. vij. limitatione istius regule. Et sic nota quod ista regula non procedit in foro poli ex mente theologorum et ipsius beati Thomae ut dicitur in ipsa septima limitatione latius.

Et supra scripta regula inferat quod etiam si venditor perfecta emptione vellet emptori restituere precium quod recepit et aliquid ultra etiam dupli vel tripli vel fm glo. quam infra allegabo duplum precij non tamen emptor inuitus cogitur recedere a contractu. ut est tex. no. in. l. non est probabilis. vbi Bal. pulchre no. j. eo. quod est sane intelligendum nisi ad sit lesio istius. l. **¶** Secundo infero quod l. alijs necessitate rei familiaris vigente forte vendiderit fundum vel aliam rem minori forte precio qua valeat dummodo dimidia non excedat hec minoritas iusti precij per hanc. l. non tamen debet rescindi venditio preter istius necessitatis que dedit cam contractui fm tex. in. l. non secircio. j. eo. **¶** Sed an hoc procederet i foro poli dubito ex his que dicuntur infra super declaratione regule quod res tantum vs quantum vendi potest. post theologos et beatum Bernardinum et Bartho. Veronen. ibi allegandos quos hic non repeto.

Tertio inferitur quod l. danti non obseruet pactum appositum incontinenti forte iuxta contractum et consequenter in hoc decipitur et ledatur re ipsa non tamen per hoc debet contractus rescindi sed tantum agi potest ad interesse ita probat tex. no. in. c. ca. con. ditione. j. e. zpuleheri. tex. in. l. in. civile. C. de rei vendi. **¶** Quod tamen declarat et limitatur per tex. no. in. c. cum te. vbi docto. no. C. de pac. inter emp. et vendi. et per Bar. et alios in. l. si. ff. de edictio. ab cam. **¶** Et predicta regula collecta ex solutione docto. supra data in hac gl. pbatur etiam in. l. quisquis. j. eo. dum dicit quod qui ignorat precium rei sue sibi debet imputare et sic est in culpa. **¶** Et ex predictis infero etiam quod vs ipso iure dicitur continetur lesione re ipsa l. ex edictate istius. l. h. possit peti rescindi vel iustum precium suppleri in casu lesionis ultra dimidia ut declaratur latius. s. in. tertio eundem latius et in no. istius. l. vbi vide.

Predicta tamen regula diuersimode limitatur. Et primo ut non procedat quod si esset lesus in precio propter dolus illius que fecit dicit tunc illa deceptio non toleratur in odium dolosi. Et hoc intellige large siue dolus iste dedit cam contractui quod qua do sit late supra declaratum in eundem latius et tunc si est contractus bonifidei est ipso iure nullus. l. et eleganter. in. prin. ff. de dolo vbi Bar. et alij no. et in. l. si dolo. j. eo. **¶** Sed in dicitur strictius ris valent ipso iure tunc esse annullandus. l. si quis aliter. ff. de ver. ob. l. dolo vel metu. C. de inutil. stipul. et late. s. dixi in eundem latibus et tunc l. quod est ipso iure nullus rescindi non possit: quia privatio presupponit habitum. l. na. et ff. rumpedo. ff. de ini. iusto rupto. l. manumissiones. vbi no. ff. d. iusti. et iur. tunc potest ut rescindatur quatenus de facto processit et quod cassent instrumenta inde confecta et similia. ita glo. in. l. ex empto. s. si is qui vna. ff. de act. empt. et si tabule vel instrumenta inde non sunt confecta agit vs que libere de facto iuxta tex. no. in. l. huiusmodi. s. si ita legatum. vbi glo. ff. de leg. j. fm Bal. hic in. iij. col. ver. quod autem si contractus etc. **¶** Si vero dolus non dedit cam contractui: immo fuit incidens: puta quod dicens falsa dixit de re que psuasit venditori: aut secum contrahenti ut daret rem minori precio quam fecisset rem vilipendendo: dissimulando presentia: nunciando futura: vel dicendo rem non esse maioris precij et similia iuxta gl. no. quam Bar. ibi et Bal. commendant. in. l. si voluntate. j. e. et in. d. l. item si in pto. in glo. magna in. ff. loca. l. contractus mero iure valeat: ut no. p. gl. Bar. et alios in. d. l. et eleganter. in. prin. ff. de dolo. tamen potest agi actione ex eo contractu rone doli ad hoc ut suppleat iustum precium: etiam si quis non fuit deceptus ultra dimidiam. ita probat tex. in. l. iulianus. s. si venditor. et s. per contrarium vsq. ad. s. offerri. ff. de act. emp. **¶** Ista limitatione ponit glo. no. in. d. l. item si pto. in glo. magna. que etiam allegat d. l. sed et si pupillus. s. sed si alius. ff. de iusto. addo glo. idem tenentem in. d. l. in ca. s. p. la. ff. de mino. Bald. hic in tertia oppo. Saly. in secunda oppo. **¶** Et aduerte quod hec lesio per quam ratione dicitur doli agi potest ut dixi excedere debet duos au-

reos. l. si oleum. ff. de dolo. in. ff. nisi paritas contractus aliud vellet per id quod dixit Bar. in. l. scio. ff. de in. integ. rest. ad. ff. et istam primam limitationem possunt etiam Joan. cald. in. c. nauis. gantii. de vsuris. Panor. in. c. ciuitate. eo. titu. licet glo. predictas non alleget. Immo fortius vult Paul. hic in primo notabili quod quando dolus dedit causam contractui non habet et emptor facultatem supplendi iustum precium prout in hac. l. et in casu doli subsistentis fm eum non requiritur tanta lesio prout in casu istius legis.

Potandum est etiam meti tenendum pro regula firmat in hac materia quod sola paritas precij non inducit presumptiones doli vel rescisionem doli aut simulationem: ita Angel. in. l. interpositas. in. fi. C. de trasac. et d. Bar. vero. in. secunda presumptione primi casus prin. sue. magne. distin. in. trac. de simulatione contractus. per. l. dolus. et l. ad rescindendum. j. codes. vbi ipse. d. Bar. in. j. col. tenet et confirmat istam limitationem.

Secundo principaliter limitat hec regula ut non procedat in minoribus annis lesio contra dimidiam iusti precij: quia potest speciali fauore qualitatis persone etiam pro modico dano passo ex contractu petere rest. in. integ. non tamen pro minima lesione. l. scio. vbi Bar. ff. de in. inte. re. iusto toto tit. ff. de mino. q. leges loquuntur de hoc remedio minoribus competente fm Bal. hic in secunda oppo. Saly. in. iij. pro hac limitatione facit. l. et sine. s. j. l. cum mandato. l. patri pro filio. s. i. et l. p. ff. de mino. **¶** Et predicta procedunt etiam si in dicitur lesione continetur intercessit persona tutoris vel curatoris dpendo vel autoritate prestando fm Bal. de vbal. h. in. ix. col. et. iij. q. per. l. si predictus. C. de predictis mino. hac etiam limitatione tenet. d. Bar. vero. in. loco de quo supra in proxima limitatione. in. ij. col.

Tertio limita ut procedat dicta regula in casu quo quis immediate ex proprio facto est lesus: tunc tolerat lesio predicta vsq. ad dimidiam: quia re sua quilibet est moderator et arbiter. l. re mandata. C. ma. et in. aburedo. l. h. et si lege. s. consuluit. ff. de pe. here.

Sed non tolerat lesio quam quis patitur ex facto vel laudo arbitratoris. l. unde si nerua. ff. pro socio. vbi hoc casu non toleratur lesio in sexta parte totius declaratur per Bar. in. l. si societas rem. s. arbitrori et aspe. col. i. ff. et seq. ff. de declaratione predictorum etc. ff. pro socio. **¶** Vbi per hoc sub dubio forte inferat Bar. quod forte non tolerat lesio quam quis esset passus per contractum inito p. iust. pcuratoris constitutum ad alienandum: l. sit min. dimidia iusti precij. **¶** Sed panor. in. c. est cas. in. ij. oppo. istud de pcuratore reprehendit: quia est diuersa ratio inter arbitratores et eligitur utriusque vir qui non potest ledere nisi in modico. l. si liber. ff. de op. li. et inter pcuratores. nam ipse dicitur cur tale pcuratoris elegerit. ar. tex. no. l. cum mandato. i. ff. de mino. Sed de hoc dicit late. s. in. xx. extensione quam fecit de regula posita. s. in. iij. nota limitant Bal. hic in. iij. oppo. et Saly. in quinta.

Quarto limitat regula predicta non procedere in lesio eo qui emit rem suam in totum vel pro parte integrali ignoranter: puta quod in ea habebat vsum fructuum: et emit illam ignoranter quod repetit precium solutum si tota erat sua: vel iudicis officio sibi succurritur si pro parte. ita pbatur per. in. l. officio functis duobus legibus pcedentibus. ff. de contrahen. emp. et ro est quod pro parte pro qua res erat sua non valebat emptio. l. neque pignus. ff. de reg. iur. Sed in casu regule nostre de qua agitur presupponitur emptio nem et contractum valere: ita Bal. in. v. oppositione.

Quinto limita eandem regulam non procedere quando alius lesio supuenit propter casum fortuitum incidit forte vel aliter super re vendita ignorate venditore et emptore: tunc l. non consumat tota res a casu fortuito sed remaneat dimidia aut plus: tunc arbitrio boni viri fieri debet diminutio precij pro concurrente quantitate consumpta casu predicto. ita probat tex. in. l. domum. vers. seu vero vel dimidia. ff. de contrahenda emptio. l. non inuentam ab aliquo ponderatum.

Sexto regula predicta non habet locum quando quis fuisset lesus et deceptus metu iusto interveniente qui caderet in constantem virum ut probat totus titulus. ff. de. C. quod metus causa declarando ut ibidem late.

Septimo et bene est notandum pro salute aiarum: limita quod non est licita lesio ista siue deceptio: etiam circa dimidiam iusti precij si non dolo vel metu in foro conscientie siue polliciti lege theologice inspecta quis ledens alium tenetur ad restitutionem damni ita et do. Anto. de but. in. d. c. cum cas. de emp. et vendi. et beatus Thomas de aquino doc. angelicus in suo libro diuino qui dicit secunda secundum. q. lxxvij. articulo. j. et. ij. idem tenet Ly. in additio. in. d. l. in cam. s. pe. in. fi. la. ff. de mino. vbi etiam Bal. in. fi. idem tenet. **¶** Sed limitat hac limitatione procedere solus quando fieret hec lesio dolose siue scienter. sed si ignoranter per id quod dicit no. Immo. in. c. cum in cunctis. de vsu. et in. d. c. cum cas. et hoc ius. xij. q. ij. **¶** Sed dubito quod ista limitatio Bald. non sit

pro salute aiarum

nam quia si supponimus doli in ledere tunc est pium lesio non solum in foro scie sed in iudiciali vt dicit. s. in pria limitatone istius regule id est cogitandū. **C**anc principalem limitatone qd dca regula non pcedat in foro scie: plene et tūgit Saly. in auē. ad hec. in. xij. q. c. de vsu. vbi alleg. Jo. cal. r. Pet. de ancha. in regula peccati. de reg. iur. in. vj. in. x. cbar. vbi. vj. in emp. do. Anto. r. Panor. in. c. q. pleriq. de imu. eccle. vbi dicunt. d. l. in cā. s. pe. super qua fundatur regula pdicta cōiter procedere de iure fori sed non poli. alleg. Imo. in. c. in ciuitate. de vsu. vbi et. d. Anto. rlate Jo. de ana. in. vj. col. idē voluit r. Panor. in. c. j. in princ. de emp. r. vedit. d. glo. i. d. c. hoc ius. xij. q. ij. que vult prelatos in venditionibus non debere aliquid accipere vltra verum valorem rei: propter eorum honestatem. **Q**uod limitat Imol. in. c. placuit. de emp. r. vend. Saly. in. d. auē. ad hec. procedere quādo emptor ignoraret **A**ddo quod pāc septimam limitationem t. r. bonis auctoritatibus r. rōnibus approbat do. Bar. voneff. in suo trac. de simulatione scus i. scda presumpcione primi casus p. m. sue magne distit. in. ij. r. ij. col. que oio vide q. in hoc multa notabilia colligit que non refero. **D**icens tñ ibi. d. Bar. ex mēte beati Bernardini ordinis minorū in libro suo d. attractib. r. vsuris isto iure poli r. cōscie non ligari illum qui viliori p. rō sine tñ deceptione emit a sciente iustū p. rium alienante sine sua necessitate p. multa q. ibi allegat: qd facit pro eo q. emit a sagace r. astuto vt infra p. rōime dicit. **S**ed post ea pulchre et subtile hoc non pcedere si talis vilius vendens esset in apta aut psumpta mēte lenitate puta iuuenis r. s. psona v. l. ignorantia va aut psumpta vel in egestate siue necessitate: v. l. hoc faceret propter aliquam suam affectionem aut commoditatem vt ibi latius per euz qui pōit pulchra exempla: nā istis casibus ex mēte iuris et theologoz quos ibi allegat non pōt recta cōscia tolerari lesio p. rimi t. c. mior dimidia. iustū pretij. **D**icit tñ quod si quis multum adiunat ex re quaz emit potest ex sua liberalitate illaz p. rō caroz emere p. ea q. ibi alleg. no. **S**ed nō ē obliuioni tradendum quod si quis emisset a veditore sagace r. astuto possit licite et si p. rium fuit in iustū rē retinere et in foro poli: nec tenere etia si ēpta fuisset citra dimidiaz iustū pretij. ita do. Anto. in. d. c. q. pleriq. vsus vlti. col. **P**er. de ancha. in regula peccati. de reg. iur. i. vj. i. r. j. cbar. **E**t p. forte excusant mercatores res viliori pretio emētes aut maior vendentes sagacibus r. astutis. **H**inc pulchre dicit Bal. in. d. auē. ad hec. in pe. col. **A**n. i. p. querit. r. q. p. denunciatio nem euangelicam non potest t. cōgri ad restōnem: nec ad aduocat. v. l. medic. q. scip. i. r. piguius salariū: dices ita velle. In. d. d. c. q. pleriq. r. i. c. euz olim. d. cēsi. **I**mpug subijct q. tal. ac q. titio nō ē peccati cō habuerit i. se p. sēsus id ēz est pōt lucrum hoc relinq. suis h. f. d. b. r. faci. n. p. ista limitatiōe q. d. dicent. j. in p. rima sequent. limitatione.

Decimo regula pdicta nō pceder et in ecclesia que nō d. al. quez fraudare in suis scitibus. ita t. r. p. allegata glo. in. d. c. hoc ius. et sequit. Panor. in. c. per tuas. in penul. col. per glo. ibi quam ad hoc reputat no. extra d. dona. referunt. sequitur. d. Anto. r. Panor. in. c. i. ciuitate. de vsu. euz ecclesia nō debeat adhibere fraudē in suis i. scitib. fm. gl. in. d. c. p. tuas. imo d. esse iustitie cultrix r. r. r. in. c. j. v. l. sed diuersum. de alie. feudi. nec debeat laqueos tendere. r. r. v. q. j. c. de viduis. el. j. **E**t facta ratio quā pulchre Bal. assignat in. c. euz cāz. d. test. **H**ā fm. est cōscietia idē est qd bon. v. l. bono astuto si auenit aliquē decipe et p. d. o. p. ut dicit glo. no. quam estimat singularē i. l. semper in cōuentionib. ff. de reg. iur. Bal. in. d. auē. ad. hoc. in. v. l. col. **C**. de vsur. verū. in sup. querit. qd de mercatorib. vbi et allegat eadē glo. in. d. l. semper. **E**go ad hoc addo et Bal. i. rub. **C**. de ot. r. p. emp. in. xij. q. r. in. d. auē. ad hec. i. iij. col. v. l. q. rō qd de eo. ergo nō erit licitū p. hētiaur ecclesie vel prelato ino in foro cōscie aliquez decipere. **E**t pro hoc magistrat. vt a memoria nūq. delectat subdit. Bal. in. d. c. cum eā. de testi. quo ergo ibi aia mercatoris. **D**icit et no. **P**er. d. ancha. in regula possessor. d. re. in. i. v. l. i. r. j. cbar. qd si aliq. s. vrgēte forte necessitate emit fūdū cari. a vicino p. molestā r. r. r. vicini tollē dā q. isti emp. rōi lesio i. p. rō succurrere nō sōlū i. foro p. scietie vel canonico s. et in ciuili. qd bene no. si est verū q. aliq. i. iudicio meo obstat. l. nō idcirco. j. eo. vt dicit supra in prim. istius regule per illatōez. **H**āc limitationē t. r. d. Bar. vero. i. loco allegato supra in pria limitatiōe ista. regule in. ij. col. d. c. s. idē qd d. in ecclesia eē de plato r. clericoz: ecclesia nō d. p. r. rare laqueū. r. v. q. j. c. de iudic. ad hoc allegat. Anto. d. bu. i. c. cōrinebas. i. j. col. d. his q. si. a pla. r. i. d. c. in ciuitate. r. Bal. i. d. auē. ad hec. de vsu. in pe. col. **A**rchi. v. j. q. j. c. si cupis. dices idē tenere beatū Bernar. i. d. suo. libel. de scitib. r. vsuris. q. r. r. j. arti. ij. p. gl. i. d. c. ad hoc ius. vbi **A**rchi. r. Bal. in. d. i. cā

s. pe. ff. de mino. **P**ro hac limitatiōe faciūt que dca. sunt. s. in xij. limi. regule. de q. supra. l. iij. no. **C**itra hāc limitatiōez i. cidēter q. rō an veditio facta p. prelatū ecclesie aut alii p. minor. r. p. rō cōualecat si ēptoz suppleat iustū p. rium. in q. vid. Bal. i. c. j. in fi. v. l. extra no. q. succed. dar. tene. in v. l. feu. pe. r. glo. in vbo possessionē. i. l. i. c. si vedit. p. rō. agat. **E**t d. veditiōe cū lesiōe facta p. ecclesiam vid. h. **P**ar. d. ca. l. iij. col. r. i. hac materia p. scietie possent adduci multa alia q. breuitat. cā omitto. **N**ono limito pdictam regulam vt non pcedat in lesio i. substantia rei vendite vel i. eius p. ritate. nā tūc isti decepto succurrerit alr. de iure cōi. r. r. q. deceptio i. p. ritate vel substantia rei non ē ita p. pendibilis r. facilis ad cognoscēdū: pur est deceptio in p. rō: v. l. dolus ex p. p. s. i. o. vel re ipsa i. ca. adhibet. nō ita tolerat. ita per hanc rōnem t. r. Panor. in. d. c. p. tuas. i. pe. col. de dona. facit quod dixi supra in. v. l. i. i. p. r. i. t. i. r. e. g. u. l. e. **A**d do quod idem sentit Jo. de ana. i. p. r. i. x. v. l. in vlt. col. r. crepliffi cat in deceptione scā sup. mensura agrī vel rei vendite ad mēsurā de q. p. uide. p. totū titulū. ff. si messor. falsū in mo. d. i. r. e. **D**ecio non pceder dca regula in lesione insurgēte ex vicio rei vendite aut defectu maxime occulto: siue illa res sit aiata siue inaiata: siue rōnabilis pura siue siue irrōnabilis: puta bos vel equus vitiosus: distinguendo an sit vitiosū solū corpis vel aie aut mixtum vt dicit per Bal. in. iij. col. i. ij. q. tunc isti lesio p. p. t. i. o. actio redhibitoria vel quanto minoris p. rō: r. i. a. vel citullis. iuxta no. p. Bar. r. alios post gl. ibi. l. i. iulianus i. p. r. i. ff. de acti. emp. ita limitat gl. magna. in. d. l. iulianus post m. d. i. u. m. glo. r. sequitur Bal. h. i. c. in loco p. r. e. a. l. Saly. in. ij. col. et v. l. oppo. per ter. in. d. l. iulianus. s. quid tñ. r. l. i. l. sed adde. s. j. ff. loca. facit. l. j. cā. r. s. p. i. n. d. ff. de edi. edi. r. per totum istū titulum. **L**ogita tñ de rōne diuersitatē que bona per assignari. r. hanc limitationē et t. h. i. c. Bal. de vbal. in pe. col. **A**ites q. d. i. s. t. r. a. c. t. i. o. legis nre. r. c. per no. i. d. l. iulianus. in p. r. i. **C**itē isti lesio ex vicio rei succurrere per exceptionē doli ante q. i. p. l. e. a. r. e. c. t. u. m. ex p. r. e. sua. ita **R**aph. cu. i. d. l. si q. cum alr. ff. de v. l. ob. r. i. c. e. n. s. v. l. t. r. a. o. e. s. q. u. o. d. de tali deceptione loquit ipsa. l. si q. euz alr. **E**t p. hoc i. f. e. r. t. q. si aliq. forte doctor. v. l. scolaris emit aliquas p. rias librorū illas credēs eē bonas. l. si p. r. i. s. t. i. p. o. s. t. f. i. c. a. r. e. p. i. a. n. t. u. r. v. i. t. i. o. s. e. v. l. e. r. r. o. n. e. e. b. z. p. r. e. d. i. c. t. a. s. o. u. a. s. a. d. r. e. p. e. t. e. n. d. u. m. p. r. e. t. i. u. m. p. r. o. e. i. s. s. o. l. u. t. i. u. m. v. e. l. d. o. l. i. e. x. c. e. p. t. i. o. n. e. a. d. r. e. t. i. n. e. n. d. u. m. de quo tñ vide p. Bar. r. alios. i. d. l. iulianus. Bal. in. l. j. c. de edi. actio. facit. l. eleganter. s. qui reprobos. ff. de p. l. g. ac. r. l. si cum aurif. ff. de sol. r. l. si id quod aurif. ff. de v. l. ob. **D**ecimo limita pdictam regulam non pcedere in marito vel muliere deceptis in dote constituenda vel restituenda resp. quia l. sint maioris eis succurrere p. restōnem i. i. r. e. g. r. i. ita no. in. l. i. i. r. e. s. u. c. c. u. r. s. u. m. s. i. ff. de iure do. r. in. l. si cum dote s. si mulier. ff. solu. ma. in. l. si res. s. j. ff. de iure do. vbi glo. r. ita hoc reputat singulare inter p. riuilegia d. r. i. u. m. d. **B**ap. de fan. s. o. **B**lasio patavinus in. xvij. p. r. i. u. i. e. g. i. o. s. u. i. t. r. a. c. t. a. t. u. s. p. r. i. u. i. l. e. g. i. o. z. d. o. r. i. s. **D**uodecimo limita qñ scā esset veditio p. rō modico p. rō d. omnibus bonis alicuius vel maioris p. rias tunc per liberozū supuentiam reuocatur sicut donatio. ar. l. i. v. n. q. **C**. d. reuo. dona. de cuius materia late ponit Bar. r. alij in. l. i. i. t. i. a. l. a. i. j. s. i. m. p. a. t. o. r. ff. de lega. ij. ita Bal. in. d. l. i. i. n. i. i. no. v. l. adde quod et lex r. c. de pactis. vbi **L**y. r. et Bar. in. l. non vsq. ff. si quis a paren. fuerit manumissus. **D**ecimotertio limito non pcedere qñ esset lesio in venditiōe pignoris scā p. creditorem aut iudicem eo inlate iuxta no. p. Bar. in. l. si. ad. ff. de appel. recit. r. l. si residuum. l. quādū. **C**. de d. i. s. t. r. a. p. i. g. **S**i rñ aliq. lesus appareat p. veditiōez factā iudicis auctoritate i. executiōe i. n. t. e. r. i. a. n. p. o. s. s. i. t. v. t. i. b. i. f. i. c. i. o. i. s. t. i. l. v. i. d. e. h. i. n. c. i. n. d. e. r. e. l. a. t. a. s. o. p. t. i. m. o. n. e. s. i. n. d. e. c. i. a. l. i. m. i. t. a. t. i. o. n. e. r. e. g. u. l. e. s. u. p. r. a. t. r. a. d. i. t. e. i. n. i. i. j. n. o. t. a. **D**ecio quarto dicta regula fallit respectu boni vtri cui nō cōuenit ista deceptio: i. i. r. e. t. o. l. e. r. e. t. u. r. i. t. a. v. i. t. g. l. o. n. o. i. n. l. s. e. m. p. e. r. i. n. c. o. n. t. r. a. c. t. i. b. u. s. i. n. f. i. s. s. d. r. e. g. u. i. u. r. **E**t p. hoc cogita an coram arbitratore vel reductor e qui representant bonum vtrum vel inter mercatores inter quos agit de bono r. equo. ar. g. u. l. q. u. i. n. t. u. s. v. b. i. **B**ar. n. o. f. m. a. n. d. a. t. i. r. e. z. e. o. r. u. m. q. d. i. c. i. t. **B**al. i. l. i. p. r. o. e. o. i. n. v. l. i. t. i. c. o. l. **C**. e. o. t. o. l. e. r. a. r. e. f. i. s. t. a. l. e. s. i. o. i. s. n. o. n. e. s. t. v. l. t. r. a. d. i. m. i. d. i. a. m. i. n. f. i. p. r. e. i. j. i. s. t. i. m. e. r. c. a. t. o. r. e. s. i. n. u. i. c. e. m. s. e. m. l. e. t. u. m. l. e. d. u. m. i. n. c. o. n. t. r. a. c. t. i. b. u. s. r. t. o. l. e. r. a. t. r. v. t. p. i. u. i. u. i. u. m. s. o. c. u. p. l. e. t. a. n. t. e. r. e. i. s. **E**t p. d. glo. in. d. l. s. e. m. p. d. i. c. i. t. **B**ar. d. a. i. n. s. u. a. r. e. p. e. c. r. a. y. n. a. l. d. u. s. q. u. ā. a. p. p. e. l. l. a. r. **Z**o. a. n. n. ā. i. n. c. l. x. i. i. j. c. o. l. v. l. i. j. q. u. a. n. t. u. s. a. d. h. o. c. r. e. d. t. e. s. t. a. q. u. o. d. e. t. i. n. f. o. r. o. i. u. d. i. c. i. a. l. i. n. o. n. e. s. t. l. i. c. i. t. u. m. h. o. n. e. s. t. o. v. i. r. o. v. e. n. d. e. r. e. r. e. m. p. l. u. s. q. v. a. l. e. a. t. d. i. c. e. n. s. i. l. l. ā. g. l. o. a. d. h. o. c. p. s. i. n. g. u. l. a. r. i. a. l. l. e. g. a. r. i. p. e. r. **B**al. i. n. c. s. i. p. p. o. n. e. n. t. e. d. e. r. e. s. c. r. i. p. t. e. r. i. n. q. u. e. a. d. h. e. c. **C**. de vsuris. vt ibi latius per eum: etiam p. **B**al. i. n. c. q. u. a. n. t. o. i. n. i. j. c. o. l. d. i. r. e. i. u. p. r. o. q. u. o. f. a. c. i. t. q. u. o. d. d. i. c. i. t. **B**al. i. n. c. q. u. o. d.

de mino. r. in. d. l. in contractibus. Dicitur hic succurri officio iudicis nobilitate clausula generali posita. in. l. j. in ff. de q. cau. ma. Sed istud etiam reprobat Bal. cum quo transit etiam Saly. quia si istud esset verum electio de qua in hac. l. compe teret actori r. no red per. l. si in dex. circ. ueto. ff. de mino. quod est directo contra istam. l. Item concluderetur in libello iudici put sit in imploratio iudicis officii: r. si fm cos r. alios scribentes hic concludit in libello istius. l. parti vt infra dicit in vltima pte prin. istius glo. in practica istius legis. na dar electio reorvt in ter. ergo est actio r. no iudicis officium. Unde Bart. Bal. Saly. r. Pau. hic in. j. q. sup. hac. j. q. glos. tenent opl. gl. hic. r. glo. in. d. l. in contractibus. q. hic agatur ad rescindendum contractum vel precium supplendum prout reus elegerit actione ex illo contractu in quo lesio interuenit: cu hic mero iure valeat contractus. secus si no valeret dūmodo ista inualditas non prouentat ex dispositione strahentium: qz etia tunc ageret ad rescindendum actū quatenus de facto p̄cessit vt cassetur instrumenta r. similia virtute illius conuentionis: iuxta glo. in. l. ex empto. §. si is qui vna. ff. de act. emp. per illud tex. s. fm Saly. tutius esset qz fieret aliud instrumentum liberationis per ter. in. l. pecunia alias de soluta. vbi no. C. de solutio. iuncta. d. l. sed r. celsus. §. si fundus annua. Item quia hic non sunt perditā remedia specialia ad restituendum prout in minore qui habet iudicis officium. d. l. q. si minor. in fi. r. prout in contractu per metus facto: quia est prouisus de actione quod metus causa personali in rem scripta: vt pbat ter. in. §. p̄terea quasdam. in fi. de actio iuncta. l. meum. §. cū autem. ff. quod metus causa. r. isti actioni coheret iudicis officium mercenarium. ita loquitur hic r. in. d. l. in contractibus prout in actione quod metus causa. d. l. metum. §. ex hoc edito. r. istud est quod dicit glo. hic. in. iij. sui p̄ricula istius p̄ris partis. Ista ista opl. allegat Bal. hic in ter. in. d. l. vnde si nerue. vbi ad tollendum iniquitatem laudat agitur beneficij iudicio: ergo actione ex illo contractu cum nulla alia actio magis conueniat.

Hec obstat si dices intelligo bonafidei iudicio id est iudicis officio nobilitate qz est salum: cum iudicis officium no sit bonafidei: ex quo no connumeratur in remedijs agendi de quibus in. §. actionum. in fi. de actionibus.

Hec huic inie obstat si dices nullibi reperit qz actio ex eo contractu in quo fuit lesio cōpetat nisi in duobus casibus: vtz qz contractus est ipso iure nullus: iuxta ter. in. d. l. ex empto. §. si is q. vna. cu. glo. ibi vel qz partes cōuenierit ita expresse qz rescindatur: vt loquitur text. allegatus hic in glo. in. d. l. sed r. celsus. §. si fundus annua.

Quia rideo uegan do maiorē p̄positionem p ter. in. d. l. iulianus. §. si veditor. r. §. per strarium. ff. de acti. emp. nisi replicans do dicas qz ibi deo cōpetit actio ex dicitur: qz no agitur ad rescindendum dicit sed ad supplendum. Tū ista subtilitati duplicado dicit qz nec etia in. l. nra agit ad rescindendum p̄cise sed altematiue ad rescisionē dicitur: vel ad supplendum iustū precium: sed triplicando dici possit ex mente glo. nostre magne. j. in ter. ia parte prin. dum alleg. l. q. sub cōditioe. p. qua dicit paria esse aliquid petere altematiue vel p̄cise. Et sic forte possit disputando teneri predicta prima opinio: qz nulla lex dicit expresse si recte p̄derez qz in materia istius. l. agar actioe ex eo dicitur nisi. d. l. vbi si nerue. super qua est cogitandū. Tertia fuit opinio quorundam vt referit hic Bal. r. Saly. in. j. q. q. agatur cōditioe ex ista. l. qz non est p̄ditum aliquod remedium in specie. Sed ista opl. reprobat prefati doc. maxime qz cū cōditio sit actio stricti iuris cum non connumeret in. d. §. actionum. nō veniunt in ea fructus a tpe more sed solū a die litis cōtestate. l. videamus. §. si actionē. ff. de vsu. Sed hic veniunt a tpe more. argu. l. ij. in fi. de acti. emp. iuncta glo. ibi. r. sentit ista gl. magna hic in prima pte prin. dū dicit qz veniunt et incogitata r. p̄bant p̄ simile sicut in redhibitoria veniunt oēs fructus r. accessiones a tpe more. l. ediles. §. si. ff. de edilitio edi. ita dz esse in ista actione que est illi similis. Aduerte tamen qz dato qz hic ageret cōditioe ex. l. tamen non est incōueniens qz veniant fructus a tempore more.

Hec obstat. d. §. si actionem. vbi fm communem intellectum in actionibus stricti iuris veniunt solum a tempore litis contestate. Quia responderi potest qz loquitur quando petitur res que nunq̄ fuit agentis: qz forte fuit sibi promissa per stipulationes prout proprie in terminis loquitur ille ter. sed hic petebatur res que semel fuit agentis quo casu veniunt fructus a tempore more: vt probat ibi ter. etiam in actione stricti iuris iunctis ibi nota. Et dū gl. reprehēdit illos qui dicebant qz hic agebatur iudicis officio r. qz illud durabat triginta annis: reprehēdit glo. quia iudicis officium rescindens epi-

rat per lapsum quadriennij continui. l. fin. C. de tempo. in in gram restitu. peten.

Nota fm Saly. hic in prima. q. glo. velle qz vbi cūqz compe tra iudicis officium ad rescindendum: tunc illud non durat vt tra quadriennium. Et per hoc extendit. d. l. fina. que loquitur in restitutione in integrum vt procedat in quacūqz rescisio ne que fit per officium iudicis. De quo tamen ego dubito: qz. d. l. ff. solum introducit quadriennium continuum in illis casibus in quibus de iure antiquo locum habebat vtilis annus: sed vtilis annus nullibi reperitur nisi in materia restitutionis in integrum: ergo r. Logitandus est in hoc dicto Saly. r. glo.

In eadem gl. ibi. in stricti aut iuris iudicis quo remedio agatur per lesum in materia istius. l. ex contractu stricti iuris de quo gl. nunc loquitur plene dicit. §. in. iij. r. iij. extensione quā feci de regula in. iij. no. istius. l. collecta ibi vide.

In secunda parte prin. glo. ibi illud autem constat. glo. bene dicit prout late dixi supra in secunda extensione dicte regule collecte in. iij. no. non repeto.

In tertia parte glo. ibi item quid si iste venditor. glo. querit qd si lesus vltra dimidia iurauerit se no dventurū cōtractū: an si possit strauenire beneficio istius. l. glo. distinguit duos casus. Nam aut iste qui iuravit erat maior. xxv. annis. r. tunc r. glo. reflecta opinione Placē. qz non potest contravenire. et hō no dicitur p̄cise dventurū dicitur: non p̄cise cōtractum rescindit: tamē dicitur cōtrauenire factum causatiue licet agat dando facultatem altematiue reo vel restituendi rem vel supplendi precium p ter. in. l. si quis sub cōditione. §. si qz sub cōditione. ad fi. ff. de condi. insti. vbi iuriscōsultus parificat qz aliquis sit institutus vel sibi legatum sub sola cōditione iuramenti: quia remittitur cōditio illa vt ibi: vel sit institutus sub cōditione iuramenti vel alia altematiue. nam vtroqz casu remittitur additio iuramenti. Et p̄ illum ter. iuncta glo. Bar. ibi insert ad pulchram. q. statuti cōtra fraudantes superiorem in appellationibus. Et cum glo. in hoc tenet Bar. hic in. iij. col. Pau. de cast. in. iij. col. ver. in quarta questione. dicens de iure ciuili hoc non procedere virtute iuramenti: qz iuramentum nō magis conualidat actus: sed virtute tacite renunciationis resultantis ex iuramento. Sed de iure canonico hoc etiam operatus iuramentum: qz est semper seruandum si p̄t sine interitu salutis. c. cum cōtingat. vbi no. de iur. iuriam. idem vult Saly. hic in. iij. col. in. x. questione.

Sed contra istam conclusionem oppono. nā in beneficio istius l. p̄supponimus hunc lesum ignorasse iustum precium r. cōsuetū errasse. nam si sciisset nō cōpeteret p ea que dicit late supra in textualibus in prima limitatione. Et idē esse si dubitasset qz ignorans r. dubitans equiparant. iuxta. l. si. ver. si nauē nescius aut dubitās. r. ibi Bar. C. de furt. vide licet iste sic errans iurauerit: illemet error qui interuenit in contractu interuenit etiam in iuramento. arg. l. soli mali. ver. diuersam. Et ibi Bar. insert ad mulierem r. minorem. ff. de nouatio. et ter. no. in. l. si. §. idem que sit. ff. de condi. indebi. Iuramentum autem non extenditur ad incogitata. l. si. in prin. ff. ad muni. l. si ex falsis. vbi no. C. de transact. l. si. C. de non nume. pecu. l. si. na. vbi Bal. expresse ad hoc no. ff. qui satisda. cogā. p. ter. no. in. l. cum aquiliana. ff. de transac. Item iuri quod quis igno rat non intelligitur renunciare. l. mater de cedens. ff. de inof. fi. testamē. ergo hic iuramentum non debet auferre lesio istud beneficium legis cum censeatur ignoranter p̄stitum. Hec obstat si aliquis forte ingenij subtilis diceret ex mente Barto. hic qz licet non cogitauerit in specie de precio iusto r. lesio ne. tamen cogitauit in genere: qd videtur sufficere. ar eoz que no. Bar. r. alij in. l. sub. p̄tertu. C. de transac. qz negat p̄suppositū cogitatiois et i genere. Nā ille error qz fuit i contractu fuit etia in iuramento: vñ in hac difficultate est cogitā dū. Pos set tū forte p̄ respōsione obiecto dicit qz iuramentum idē operatur quod certa sciētia r. habet vim specificē renuncie: vt per Bal. in. l. j. C. de po. no. in. l. scidū. in prin. ff. de verbo. ob. Tamē p̄t peti absolutio ab isto iuramento p̄pter enormē lesionē per notata per 3mo. in. c. cum cōtingat. late de iure iurā. De isto tamē primo articulo de maiorē qui iurauit: r. an possit petere absolutioē a iuramento siue habilitationē. vide qz late dicta sunt supra in. xiiij. limita. regule collecte in tercio nota. istius. l. r. p. d. Alex. ibi allegati in consi. xlij. incip. redempto ris. super p̄missio t̄p̄emate diligenti animaduersione p̄p̄bita r. in prima parte. Secundus casus de quo ista glo. loquitur est quando iuramentum fuit super contractu lesionis interpositum a minore annorū vngintiquinqz lesio vltra dimidias iusti precij: tūc fm gl. nō perdit p hoc beneficium istius. l. qz est de iure p̄muni: r. cōpetit etia maioribus: sed minor iurādo tollit si

maior
annorū
vngintiquinqz

29/11/15

bi tñ beneficia spalia sibi competentia rōne minoris etatis. Ita loquitur text. in l. i. r. in aut. sacramenta puberum. C. si ad uersus vdi. vbi glo. ff. in fi. de hoc queritur ad hic dicta se remittit. Idem facit Bar. ibi. in fi. sed alij omnes ibi transeunt cū hac glo. r. in hac materia vide que late supra dicit in predicta. r. iij. limitatione tradita ad dictā regulam collectā supra in. iij. no. istius. l. Limitat tñ glo. hic predicta procedere nisi minor in iuramento apposuisset se nō cōtrauenturum etiā rōne minoris precij; tunc bñ etiā minor pdit istud bñficiū. Et subijcit glo. aliud magnū verbū qd non reperio ab alijs ponderatum se semp hoc presumere cū minor sciat valorem rei iuris presumptione. iurta. l. quisquis. i. eo.

C Tu autem pro pfecta intelligētia istius passus r articuli fac quatuor casus principales ex mente Barto. hic in. iij. colum. Bal. in. vij. colum. r. ix. q. Saly. in. vij. col. in. xj. q. Pā aut minor iuravit simpliciter non contrauenire cōtractui. Aut r secundo iuravit nō cōtrauenire rōne minoris etatis. Aut r tertio iuravit nō cōtrauenire ratione minoritatis precij. Aut r quarto iuravit nō cōtrauenire rōne etatis vel minoritatis scij.

C Primo casu illud iuramentū simpliciter prestitū solū operat fm oēs vt repotentef maior ita qd priuē ex hoc solum pini legijs sibi cōpetentibus rōne minoris etatis puta restitutiōis in integrū. ita loquit ista glo. r. i. d. l. i. r. in. d. aut. sacrame. pube. Et per hoc facit simile. Pā si maior fact? ratificat alienationē factā per eū sine decreto tēpore quo erat minor: non tñ puidicari sibi in beneficio istius. l. r. ex. no. l. i. i. si maior factus alienationem a se factam ratam habuerit. Nec ob. fm Saly. id qd dicit Pā. qd immo istud iuramentū tā generale facit minorē esse in culpa qd effuso sermone iactauit: ideo dōs eum priuare etiā remedio istius. l. cū non sit inconueniēs vnam repudiationem auferre duo iura per ter. in. l. fin. in. fi. de dotis promiss. r. l. j. s. quibus. ff. de succel. edicto. qz in minore est specialiter prouisum vt iuramentum simpliciter prestitum priuē eū solum a beneficio qd bz rōne minoris etatis non aut ab eo qd habet de iure cōi prout est remedii istius. l. d. aut. sacra. pube. vbi late no. scribentes. Et hoc qd hoc iuramentum minoris facit illum haberi r representari pro maiore. Sed incidenter no. qd alijs etiā septē modis minor reprobentatur vt maior de quibus hic pulchre per Bal. de vbal. in. xij. col. r. sequē. ver. ij. q. est. r. c. Occurrit tamē in hoc primo casu no. questio videlicet an ad excludendū istum minorem a beneficio restitutiōis in integrū propter simplicem renūciā in qua dixit se non contrauenturum contractui requiratur qd fuerit prius certioratus de beneficio restitutiōis in integrū an nō. in quo Bar. in. l. sciendum. ff. de verbo. ob. r. in. l. si duo. l. idem iulianus. r. vtrubiqz alij doctores precipue Boder. r. communiter omnes tenent qd dicta certioratio non requiritur licet Pā. tenuerit contrarium in. d. l. si duo. s. idem iulianus. ff. de iur. iurā. cum cono. ibi no. Et vide in hoc articulo fundamenta ibi posita per Boder. r. que infra latius in sequenti casu ponam. Et que dicta sunt supra in. d. r. iij. limitatione regule tertij notabilis. Sed fm Bal. d. vbal. hic in. xij. col. ver. illud semper est notan. r. c. concludit qd si minor iste qui iuravit esset deceptus aduersarij malitia sibi non noceret iuramentum per nota. in. l. si alterius. in. diffinitiuā gl. ibi supra si minor se maiorem dixerit. Et in super idem Bal. in dicto loco subijcit qd si ex duobus minoribus qui simul contraxerunt vnus qui forte non iuravit contrauenire fuit restitutus in integrum: alius etiā licet iurasset non contrauenire censetur restitutus: immo expresse debet iudex illum restituere: qz ipse non dicitur contrauenire sed lex. l. ab administratiōe. C. de delegatis. r. qz aduersarius aperit sibi viā. l. si iudex. ff. de mino. l. si duo. s. j. ff. de iur. iur. vt hic latius per eum. Tu autē aduerte qz glo. ista videretur velle qd immo semper presumatur iurare vt non cōtraueniat etiā ratione minoris precij cū illud presumatur scire fm glo. in. d. l. quisquis. per eam allegatam: super quo cogitandum relinquimus: quia nullus quē viderim hoc ponderat.

C Secundo vero casu principali quādo minor iuravit nō cōtrauenire rōne minoris etatis solum: r tñc quia ipse expressit ius renūciatū: licet priuē rōne in integrū: tamē nō priuatur istius. l. beneficio. Et in hoc etiā casu potest intelligi gl. cuz qua sic intellecta tunc tenent doc. predicti. Super quo tamen casu cadit dubitatio tacta per Barto. hic in. iij. colum. post Dy. An ad hoc vt excludatur a beneficio restitutiōis in integrum sua sufficiat renūciatio: an etiā requiratur qd prius fuerit de hoc beneficio restitutiōis certioratus. Barto. hic tenet contra Dy. qd non requiratur certioratio p ter. in dicta. l. j. r. quia si iurat super contractu videtur iurare r cogitasse de iure omni descendente ex illo contractu per text. in

d. l. si duo. s. si quis iurauerit. ff. de iur. iurādo. Et per hoc tot lit argumentum Dy. qui dicebat qd iuramentum non extēditur ad incogitata. l. si. ff. qui satisfacere cogantur. l. fin. s. de non numera. pecu. l. si. in. princ. ff. ad municipa. quia dicit respondendo illud procedere quando non fuit cogitatus in genere vel in specie. Sed in hoc casu iurans fm eum cogitauit saltes in genere de beneficio restitutiōis quod sufficit iurta notata in. l. sub pretertu specierum. C. de trasactio. cum Barto. transeunt Bal. r. Salyce. hic r idem tenet Barto. in dicta aut. sacramenta puberum. in penul. colum. in vers. quero vtrum per tale iuramentū. r sequuntur Aug. r Saly. in. ix. colum. Fulgo. r Pau. ibi in repetitione. in. prim. r idem Pau. in lectura ad fin. qui dicit qd ita tenet Archi. r Joā. and. in. c. ij. de pactis. libro. vi. Aug. in. l. qui iure militari. ff. de testamē. mili. per illum ter. Barto. in repetitione. l. sciendum. vbi. Ra pha. cuma. r Ludo. ff. de verbo. obliga. r Ange. hic. S. Bal. hic in. vij. colum. distinguit aut iuravit curator pro minore: et tunc non requiritur certioratio: alias secus. Et huic articulo adde que dicta sunt supra in proximo precedenti casu.

C Tertio casu principali quando minor iuravit non contrauenire ratione paruitatis precij: tunc fm omnes clarum est qd est exclusus a remedio istius. l. c. Posset tamen dici ob stare: quia videtur iurasse non contrauenire ratione minoris precij dummodo sit modicum. argumen. l. si libertus. ff. de oper. lib. Sed potest responderi qd dictio minoris precij scripte prout in ista. l. maxime cum presumitur iurans scire iustū precium. d. l. quisquis. que tamen posset restringi vt intelligatur de modica lesione. Predictam tamen conclusionem facit hoc casu limitat Bal. hic: nisi minor fuisse dolo inductus ad ita renunciandum r iurandum: quia licet etiā sciret iustum pretium non excluderetur a remedio istius. l. ij. per ter. in. l. de tutela. C. de in integrum restitutiōe minorum. r. l. tres fratres. ff. de pac. dicens idem Bal. quem sequitur Salyce. qd minores r mulieres facilliter decipiuntur minus r blā ditijs propter quod dicuntur equa esse statuta requirentia in eorum contractibus consensum propinquorum. Secundo limitat Bal. r sequitur Saly. vt procedant predicta quando minor sciebat iustum pretium. secus si ignorauit ignorantia facti vt hic per eos latius.

C Quarto casu principali quando iuravit minor non contrauenire contractui in quo est lesus vltra dimidiam ratione etatis vel alia: tunc est exclusus fm omnes etiā a beneficio istius legis. Subijcit tamen egregie Bal. hic in. x. q. qd licet prodigius qui esset lesus vltra dimidiam iuraret se non contrauenturum contractui: tamen non obstante iuramento potest contrauenire cum iuramentum non representet eum non prodigum: quia hoc nullibi reperitur in iure sed reperitur contrarium. l. is cui bonis. ff. de verbo. ob. Item propter profusam prodigationem non debet excludi. Et idem pulchre dicit esse in phrenetico vel demente qui non dicunt habere consensum: vt dicit text. in. l. ob que vitia. post principium que est lex notabilis fm eum. ff. de ed. edicto. Et quia fm eum donec homines sunt in phrenesi vel demētia nihil possunt disponere vel testari. Sed valde elegantius aduerte r nota perpetuo Bal. hic velle qd phreneticus non potest testari: quod multū ampliat materiam. l. furiosum. C. qui testamenta facere possunt. que dicit qd furiosus non potest testari vt idē sit in phrenetico. Idem dicit Bal. esse in furioso qui equiparatur pūillo qui non habet consensum iurandi per ter. in. d. aut. sacramenta puberum. C. si aduersus vendi. vbi no. in verbo puberum. licet Bal. hoc non alleget. In predictis tamen est tenendum qd iuramentum curatoris vel prelati de non contraueniendo contractui r. vt supra dictum est non ligaret adultum vel ecclesiam: quia in hoc non censentur habere mandatum. argu. l. seruus. ff. de manumisso. quia per iuramentum necessarium tantum r non per voluntarium ligatur adultus r ecclesia fm Bal. de vbal. hic in. xij. colum. vers. sed an iuramentum annorum r.

C In quarta parte principali glo. ibi item quid si fiste emptor alij r. dicit qd glo. in hac parte vult conclusiue tria. Primo ista l. extendit vt isti lesio vltra dimidiam succurrat per bancales non solum si res ad huc erat penes emptorem siue illum qui secum contraxerat: sed etiā si illam iam alienauerat r alteri tradiderat tamen sibi competit solum actio contra illum cui ipse vendiderat per rōnem de qua in glo. cū qua in hoc r. Bar. b in. iij. col. in. fi. sequit Bal. in. ix. col. in. xij. q. Salyce. r. col. r. xij. q. Pau. hic in. vi. col. super hac gl. Sed fortius dicit no. Bal. in. l. qui solidum. s. j. ff. de lega. ij. qd per ratio res scissoria venditori competit etiā contra heredem et successorem emptoris r contra possessorem. Quod tamen dictum qd

up hinc chm epl
mali ysa qd ay
mon con 7 mi 65
et tang Labu q 7
Rebozeberm tm 57

contra possessorem competat. Bal. hic et Saly. infra proxime relati declarant. et idem vult domi. Fabian. in suo tractatu emptiois et venditionis. in. viii. col. viii. q. prin. ver. septimo quero. vbi etiam refert Specu. in ti. de emp. et vendit. §. nisi dicitur. el. ij. vers. quid si emptor. dicitur qd si emptor rem alteri vendidit ad huc locum habet ista lex fm Bazonē. Et facit ratio fm eos qd ex quo in ista. Lagitur actio ex eo facta: vt t3 glo. ista in prin. et ibi dixi late post alios que prelati ponit obligatione personale. l. 13. §. ea obligatio. ff. de pcura. que personalis obligatio non transit de vna persona in aliam: sed remanet penes eundem: qd non potest illam excutere de offibus suis. l. cum. C. de actio. et oblig. doli. §. eodē. l. ff. §. ff. de cotrahē. emptio. l. §. si heres pcepto fundo. ff. ad trebel. ergo nec hic fuit trāsata in istum secundū successorem sed remanet penes primū. et ita trāsunt oēs cum glo. Sed Bal. et Saly. in locis preallegatis extra glo. querunt an aliquo casu isti lesio detur actio aliqua cōtra istum scdm emptorē. Et videt qd non: qd ex quo est actio personalis vt predicti nō sequitur fundū sed cōberet psonē vt dixi prime in hac pte glo. Nec fm eos ob. ter. in. l. in causa. la. ij. §. ff. cū. l. sequenti. ff. de mino. vbi minor restituitur contra quoscumqz possessores scientes: vel si ignorant prius excusso illo cum quo contraxit: ergo idē hic: qd fūdet illud idē esse quia restitutio de qua ibi fit iudicis officio qd implozatur cōtra quēcumqz possessorem: sed hic fit per viam actionis que persone cōberet. Ly. autem hic in. xi. q. 13. q. etia detur actio istius legis contra istum secundum successorē: qd vbi actio afficit rez cōpetit contra quēcumqz possessore. l. si ipse. z melius in. l. metus. §. cum ast. ff. quod metus cau. iuncto. §. pterea quod dā. insti. de actio. z. c. cū cōtra. de pigno. sed hic afficit rem ista actio fm eum licet possit istud negari. ergo. zc. Subicit tamen Ly. qd ista actio quando datur contra istum tertium non est directa sed vtilis: z durat solum quadriennio maxime qd est similis officio iudicis. l. ff. §. de tempo. in iteg. resti. petē. l. si eum. §. qui iniurias. ff. si quis cautio. Istud tñ dicitur cum Ly. no. limitant Bal. et Saly. hic. pcedere qñ iste secundus contractus laboraret eodē morbo quo primus: qd forte cōtineret lesionē vltra dimidiā: vel qñ iste secundus haberet titulum lucratiuum vel nullum: tunc ex equitate datur d cōm actio vtilis z datua non directa vel natua. arg. notatorū in l. mater. C. de rei vendi. Sed si haberet iustū titulum onerosus z in eo non fuisset venditor: deceptus aut lesus in eum nō datur actio qd ex quo contra eū nō potest cōpetere actio directa ex ista. l. ex sua persona: non etiam cōp. tit. ex persona autoris sui. iuxta no. in. l. apud celsum. §. de autoris. ff. de exceptione doli. Item qd ex quo tam actor qd ille puentus tractat de dāno euicando: potior est ille qui possidet.

Querit etiam. Bal. hic in. ix. col. iuxta istam partem glof. in ver. iuxta hoc zc. z Saly. in. xi. col. z. xv. q. de pulchra qōne vi delicta pone qd iste emptor qui emerat cū lesione venditoris rem illam pignora aut hypotheca alteri tradidit: an si postea venditor lesus istius legis beneficio agat cōtra eū: z ipse obligat restituere rem emptam quam hypothecauerat: an per hoc resoluat ius pignoris in p̄iudicium creditoris emptoris. Et referunt. Bar. in. l. si res. per illum tex. cū principio. legis sequentis que incipit debitor. ff. quibus modis pignus. vel hypotheca. soluitur. tenere qd non: quia restitui rem ex voluntate cum possit illam restituere suppleto iustum precium: vt bac l. Secus si illam restituerit ex necessitate. Idem etiam tenet Barto. licet ipsi non allegent in. l. iij. §. sed z marcellus. ff. de in diem adiecto. Sed Bald. quem simpliciter refert z sequitur Saly. tenet contra Bart. qd immo ius pignoris resoluatur. Et dicit ita fuisse disputatū Bononie: z primo per tex. in l. lex vectigali. ff. de pignoriibus. vbi emphiteota nō soluēdo canonem si ad eo euocetur res per directum dominum p̄terter tu caducitatis p̄iudicat sibi z creditor: cui illam rem obligauerat: z tamen erat in sua potestate soluere canones vel nō: z consequenter cadere à iure vel non z sic rem retinere. Unde per illum tex. dicit Bal. non esse considerandum voluntatem illius a quo res pignozata per eum auocatur: sed esse considerandum an ius auocantis afficiat rem: tunc resoluatur maxime quia non debet factum illius a quo res auocatur p̄iudicare auocanti. et sic facere qd res remaneat pignozata. argumē. l. si superatus. ff. de pignoriibus. l. si partem. in fine. ff. que admodum seruitus amittatur. l. potior. C. qui. po. in pig. ba. Nec ob. fm eum dicta. l. si res. in fi. qd loquitur quādo ex sola voluntate debitoris pendebat resolutio pignoris: sed solueret nō penderet ex sola voluntate fm eū. Item non ob. d. l. si debitor. in prin. z est similis tex. in. l. bonē. §. pignus. ff. de edil. edī. qd ibi loquitur quādo debitor qd vltipignus resoluere est actor: in iudicio redhibitionis: sed in casu legis nostre z. d. l.

lex vectigali. iste a quo res per eū pignozata auocat est reus: quia cōuenitur a venditore vnde potius inuitus dicit rē restitueret qd volens: cū iudicis reddat in inuitum. l. inter stipulantes. ff. de verboz oblig. Et hoc Bal. et Saly. soluunt opinionem Bar. vt procedat qñ sine aliquo iudicio iste emptor volens rē restituere rem: tunc non tolleret pignus cōstitutū vel ius hypothecę: qd tunc cessat rō qd dicatur inuitus restituere. Pro opinioe Bal. et Saly. cōtra Barto. mibi videt strigere z per hoc tollo fundamentum Bar. in. d. l. si res. qd paria sunt vel petere p̄cise rem vel petere illas alternatiue aut suppleri iustum precium. ita vult gl. hic in precedenti pte dñ al legat. l. si quis sub cōdictione. ff. de cond. insti. z ita ad hęc su p̄a ponderauit hanc glo. Sed clarum est qd si ab isto emptore peteret p̄cise res: tunc diceret illam inuitus restituere: quo casu fm Bar. z alios supra relatos solueret ius pignoris. d. l. si res. in prin. ergo eodē modo erit quādo petitur alternatiue: qd dicitur inuitus restituere: ergo zc. vnde in hoc articulo est alius cogitandum. Non ob. tamen vnum fundamentum Bal. et Saly. qd supra retuli qd non vō esse in potestate istius emptoris p̄iudicare venditori auocati rem faciedo qd vnum voluntarie soluit remaneat res hypothecata tertio: qd istud nō est incōueniēs p̄ ter. in. d. l. si debitor. in prin. z. p. d. l. bonē. §. pignus. qd omnino erit p̄sum venditori auocati rem faciedo qd vnum prozē ad interesse a quo fuit res auocata qd fuit in culpa illam pignozando sicut ibi est p̄ouisum venditori cui fuit res redhibita d̄ redhibentem: vt tenet ibi glo. in verbo seruus. z. p̄bat. rex. in. l. ediles. la prima in prin. ff. de edil. edī. Et sic remanet expeditus primus articulus qd supra elicitus fuit ex hac pte gl. cum alijs questionibus supra incidenter tactis.

Secundo principaliter habes ex hac pte glo. duo que singula sim expediam: z qd vnum videt depēdere ab alio cōuerto ordine gl. pro facultati traditioe z intelligitā. Primo qd iste lesus non agat beneficio istius. l. ad duo alternatiue z sic ad rei restitutionē. Aut ad supplementū precij: qd fm glo. ista duo nō sunt in obligatione: sed res sola: vnde petit illam sibi restitui vel per officium iudicis dari facultatē reo supplēdi iustum precium: qd fm glo. nō est in obligatione sed solū in facultate rei p̄uenti: vnde nō debet peti in libello per. l. miles. §. ij. ff. de re iudi. Pro qua opinioe ego adduco qd vbi quantitas est in obligatione siue debet respectu speciei liberatur debitor: soluendo speciem. l. fideiusor. ff. de doli exceptione. l. si fundū. per fidei commissum. ff. de lega. 1.

Secundo vult glo. ista correlarie qd ex quo res sola est in obligatione z nō supplementū precij tenēdo eius opinioe supra prime relata qd si res pereat casu fortuito siue culpa emptoris ex iste lesus nō habebit beneficium istius legis: sed debet esse cōtentus illo p̄tulo qd receperat per tex. in. l. si res. §. si mulier. ff. de iure dotium. qd secus esset si vtrūqz esset in obligatione: qd remaneret saltem supplementū precij in obligatione z peti posset qd nō p̄t perire. argumē. in. l. incendium. C. si cer. peta. l. si in emptioe. §. penulti. ff. de cotrahenda emptioe. Ista est medulla intentionis istius ptis glo. Nam est videndum an hñ sentiat. Igit primo Bar. hic in vtroqz dicto glo. dicit dic vt in glo. z sic videt gl. approbare. Bal. etia z Saly. qui dicunt omnes cōmuniter tenere cū hac glo. tenēt concludendo cū ea tamē iudicio meo isti duo articuli nō remaneret bene explicati. Igit primo est aduertendū quia citra primū dictū gl. qd sola res sit in obligatione: supplementū vero precij in facultate: qd fm Bal. dicere qd emptor sit obligatus ad supplementum precij esset dicere qd est obligatus de nouo cotrahere per. l. pacta conuēta. vers. paulus. ff. de cotrahenda emptioe. sed ad cotrahendū nemo cōpellit. l. nec emere. C. de iure deliberan. l. sicut. C. de actio. z obligatio. ergo zc. Tu autem aduerre qd huic argumēto potest responderi qd hic nō suppletur precij tanq̄ de nouo sic cōuentum: sed lex facit vt a principio tpe factus cōuentum ceseat: nō fuerit a partibz expressum: z ea rōne qua rei retrotraditio est in obligatione vt fatenē oēs: z glo. ista qd est cōtra naturā factus. Tāto fortius dicendū est qd sit in obligatione supplementū precij qd accessio factus siue pars implemēti fuit: z nō est d̄ sui naturā: timo ad sui cōfirmationē z validitatē. Et l. Bal. z Saly. hic vt supra retuli teneat qd solū res sit in obligatione z supplementum precij in facultate: tñ ego contra eos teneo qd vtrūqz sit in obligatione: qd fundamenta eoz nō vrgent. z ita tenet expressē se Barto. hic in pe. col. dum ponit practiam istius legis: l. 13. Saly. ibi eum reprobat z male per ea que ipse hic tenet cum Bal. z pro hac opinioe Bar. facit tex. in. l. ij. si maior factus quem Barto. pro se allegat. vbi petitur supplementum precij compensari. z ibi Bar. z Bal. sibi cōtrarius videntur facti qd ista sit alternatiua obligatio. idem tenet Bazon. in dīcto. c. cum

cto. cum dilecti. de emp. vend. vbi dicit ita communiter tenere cano. et Jo. and. ibi per illum ter. vbi fuit annullata sententia per qua fuit precise facta condonatio vt res restitueret et tamen si solum res fuisset in obligatione et supplementi pretij in facultate valuisset sententia iuxta nota. in d. l. miles. §. primo. ff. de re iudi. **C** Postea comperio qd eandem opinionem quod vtriusq; sit in obligatione et vtrumq; sit petendus in conclusione libelli: aliter esset libellus et actor succumberet tener. Bal. de vbal. hic. in. xiiij. col. 2. sequentiver. nunc videndum est de practica et paulo infra in vers. sed qd si petij. subijcit fortius qd si aliter in libello petatur est adeo ineptus qd etiam si super eo pro actore feratur sententia in causa appellationis retractaretur: quia sola ineptitudo libelli sufficiens causa victorie pro reo etiam in causa appellationis. c. cum causa. de emp. vendi. not. Specu. de officio iudi. §. deseruit. ver. quid si liberat et c. ad hoc vide etiam que infra late dicuntur in practica et forma libelli. in hac. l.

C Circa vero aliud quod supra retuli velle hanc glo. quod re vendita perempta emptori sit liberatus et venditor debeat esse contentus pretio quod habuit est aduertendum quod hec questio potest dupliciter intelligi sicut Sal. hic. Nam aut res perijt penes primum emptorem: aut penes alium in quez ipse eam alienauerat forte iusto pretio. **P**rimo casu Bartolus Bald. et Sal. tenent cum glo. quod emptori sit liberatus re perempta per rationem de qua supra dixi ex mente glo. et ipse forum quia non est vtriusq; in obligatione. **S**ed vt superius conclusi cum ista ratio non sit vera: quia immo vtriusq; res est in obligatione videtur quod etiam re perempta non sit liberatus a supplemento iusti pretij et ita inueni tenere Panormi. in d. c. cum dilecti. in vi. col. qui fortius dixit istam esse communem opinionem. et istud procedere etiam si res nondum fuisset tradita emptori cum semper perfecta venditioe res pereat periculo emptoris: vt notatur i. l. necessario. ff. de peric. et commodo rei vendi. et in. §. cum autem. in situ. de cotra. emptio. **E**t tu autem altius considera: quia etiam dato quod vtriusq; res esset in obligatione: tamen cum istud supplementum pretij debeat respectu certe speciei: videlicet respectu rei vnde re perempte emptor deberet liberari: sicut Sal. hic. sentiat contrarium. istud probatur in. l. electio. §. si is. ff. de noralibus. in. l. titia. textores. §. fina. ff. de lega. primo per ea que notanter ponit Bar. in. l. in naue faufelli per illum ter. ff. locati. **T**amen si velles sustinere aliam partem nil impediret si teneres quod hic non est verum quod hec quantitas supplementi pretij debeatur respectu certe speciei: immo debet respectu lesionis que interuenit in contractu. **N**ec in alio quo videtur consideranda res cum semper pereat emptori iam perfecta venditione dicto. §. cum autem. et sic in hoc potest teneri opinio Panormi. relata supra contra Baldum et Sal. hic. **S**i vero intelligatur ista gl. quod res perijt penes secundum emptorem: tunc videtur male sentire: quia non sufficit venditori primo habere solum pretium: sed requiritur quod sibi tradatur ab emptore totum illud saltem quod fuit consecutus aut in rem suam versus ex secunda venditione per eum facta. pro quo facit ter. no. in simili in. l. si ipsa res. ff. qd metus causa. et idem tenet Sal. hic. licet nullam legem aut rationem assignet. **E**t de hoc articulo quando res est perempta an ista. l. pcedat vide etiam que supra dicta sunt in. xxv. extensione regule supra collecte in. iij. no.

In quinta glo. ibi item habet locum lex ista e contra et glo. bene dicit et cetera ab omnibus approbatur vt dixi etiam supra in prima extensione dicte prime regule collecte in. iij. not. ibi vide vbi hanc glo. allegant et concordantes.

In sexta parte glo. ibi et sic not. glo. colligit notabile ex isto ter. qd magna captio non toleratur et bene dicit et allegat ter. pro concordanti vltra glo. **T**u allega ter. no. in. l. si in causa. in fin. princip. et in. l. penultima. ff. de minoribus. **E**t ex predictis remanent expedite omnes sex partes principales istius glo. magne.

Restat septima et vltima pars glo. in qua tractatur qualiter sit fida estimatio aut liquidatio valoris alicuius rei de qua materia late infra. dicitur per ordinem.

In vltima parte principali glo. ibi sed qualiter scia ista gl. in hac parte potest diuidi in tres particulas. Nam primo re probata quouidam opinione ponit duos modos estimandi res immobiles. Secundo ponit modum estimandi res mobiles. Tertio illos modos opponit. Secunda ibi. et hoc in imobilibus. Tertia ibi. sed argumentum contra.

Quam quia glossa ista in hac parte. vltima incipit tractare practicam istius. l. ij. vltimam et docto. illam plene tangunt post Bartol. non tamen perfecte et tam ordinate prout infra

quisq; videre poterit: ideo pro clariori intelligentia premitto id quod dicit Bar. magistraliter in. l. si prius. in. vij. col. vers. sed contra hoc instatur. ff. de operis noui nificia. qd sicut apud legycos in quolibet argumento formali debet tria interuenire et considerari: vtz maior propositio: minor siue assumptum: item conclusio argumenti: ista tria considerantur in quolibet libello. hinc pulchre dicit Bar. in. l. certi conditio. in prin. in. j. col. ff. si cer. peta. et in. l. ij. C. de peti. heredita. ca. con. cor. et ponunt etiam Bal. et alij in. l. edita. C. de edendo. qd medium concludendi in libello semper est attendendum: quia per illud cognoscimus qualitatem actionis intentata. **I**n proposito ergo materie et practice istius legis maior propositio sumitur ex regula et dispositione eiusdem legis que est qd lesio in contractu vltra dimidiam iusti pretij competit actio et eo contractu qua mediante agat data reo electione vt vel rem restituat aut iustum pretium suppleat. **D**e ista maiori propositio ne et eius extensionibus et pluribus limitationibus supra maxime in. iij. no. latissime dictum est.

Nunc practicando istam. l. et materia oportet expedire alias duas partes libelli et eius necessaria incidenter occurrentia: quibus explicitis (vt puto) erit finis commento huius repetitionis et istius glo.

Diuido igitur predicta hoc modo. Quia primo dicimus que et qualis sit minor propositio siue medium concludendi in hac materia. Secundo que et qualis sit eius conclusio. Tertio qualiter narrata in medio concludendi sufficienter probentur.

Circa primum qd debeat narrare lesus qui agit hoc remedio in libello suo. Barto. hic in penult. colum. si bene consideras facta predicta diuisione concludit in effectu tria esse narranda et vnum offerendum: quia sine istis non procederet remedium istius legis: et diceretur libellus ineptus secundum eum.

Primo debet narrare contractum continentem lesionem puta se vendidisse titio talem rem pro tanto pretio forte decem et istud est vnum capitulum siue articulus probandus. **S**ecundo narrat qd ipsa res tempore venditionis et ante et postea lebat plus multum putauit vigintiunum ducatum. **T**ertio qd istud fecit ignorans iustum pretium rei et sic errans et c. **E**t istud infertur qd fuit lesus vltra dimidiam iusti pretij. **P**ostea ea debet offerre se paratum restituere pretium quod receperat ab emptore: si res sibi restituatur. Ista probantur in legibus hic allegatis per Bartolum in penultima columna et hec est narratio que appellatur minor propositio libelli siue medium concludendi. **P**ostea debet actor facere conclusionem que potest dupliciter fieri secundum Bartolum in penultima col. videlicet primo qd dicatur. **Q**uare cum ita sit peto domine iudex per vos et vestram diffinitiuam sententiam declarari me fuisse lesum in contractu supra narrato vltra dimidiam iusti pretij: et ipsum reum condemnatis et iuris remedij compellatis vt mihi retro det siue restituat predictam rem a me emptam habito retro pretio quod ab eo receperam. vel si reo placuerit per officium vestrum eum cogi supplere iustum pretium. **P**er que verba elicio Barto. velle qd hec conclusio libelli valeat licet non concludatur per eum vtriusq; esse in obligatione videlicet rei restitutionem et supplementum pretij alternative sed tanq; res sola sit in obligatione et supplementum pretij in facultate sicut est in simili in. l. miles. §. j. ff. de re iudi. **E**t hanc formam libellandi tenet Salyc. per ea que dicta sunt supra in quarta parte principali istius glo. **U**bi retuli. **S**ed Bar. in eadem penult. colum. ponit aliam formam conclusionis libelli que sibi plus placet qd prima supra relata proxime vide licet qd concludat tanq; vtriusq; sit in obligatione alternativa. per text. in. l. j. §. si maior factus. et late dixi supra in predicta quarta parte principali. **I**sti glo. vbi ponderaui in hoc Bar. hic contra glo. ibi velle vtriusq; esse in obligatione. licet Bal. et Salyc. ibi relati aliud voluerint et allegant Panormi. dicentem hanc opinionem Barto. hic esse veram et communem non reperio sed ad ibi dicta me refero. **E**t qd actor asserens se lesum debeat offerre restitutionem pretij recepti prout supra dictum est in medio concludendi ex mente Bartoli licet agatur ad resolutionem contractus: probatur vltra Barto. in. l. ediles. §. fina. ff. de edilitio edicto. **I**ntra. l. iij. ff. quod metus causa. et l. si rem. §. finali. ff. de pignoratitia actione. **I**dem est etiam quando agitur ad supplementum contractus reciproce obligationis. l. iulianus. §. offerri. ff. de actio. empt. et l. qui pensionem. ff. de minoribus. l. si in emptione. et l. fundus qui lucij titij. ff. de cotrahenda emptione. **E**t idem tenet Bal. de vbal. hic in penultima colum. versiculo sed niquid ille qui agit et c.

Addo qd vltra Barto. alio et tertio modo potest formari conclusio libelli: quia post narrationem contractus et lesionis per errorem ignorantie pretij sequite potest dicere actor pe-

eo contractum predictum declarari nullum sine inefficacem: et quatenus valeat peto illi reformari ut vel iustitiam precium superpleatur aut res restituatur. per nota. in. c. constitutum. de in iustitiam restitutione. et in hac forma etiam presupponitur quod esse in obligatione prout in secunda forma Barto. supra pro xime relata que mihi magis placet quas hoc tertia vel prima. Et istam tertiam formam ponit et sequitur Bal. de vbal. dic. in. xiiij. col. ver. nunc videndum et. vbi etiam approbat secunda supra relata. Sententiam autem proferre debet in dicitur in materia istius. l. fm Bald. de vbal. in penult. et fin. col. fm formam conclusionis libelli per. l. fina. ff. de fideicommissariis liberatibus. c. l. el. primo. de simo. l. vt fundus. ff. communi diuisa. Et si forte pronuncietur interloquendo super alio quo articulo qui conferret ad causam principalem puta quod venditor fuit ignorans vel e contra potest appellari ab hac in perlocutoria per. l. intra vtile. ff. de minoribus. z. l. ait pretor. s. permittitur. eod. titu. facit. l. cum titia. cum ibi nota. p. barr. et alios. ff. de accusationibus. z. l. ita demum vbi docto. C. de procuratoribus. vt hic latius per eum Bald. qui in fin. se remittit ad legem eum qui certarum. ff. de verbo. obligatione. de modo seruando post latam sententiam alternatiua in materia ista pro eius executione. Et nota quod reus lata sententia postquam fuit admonitus vt eligat quid malit ex sententia alternatiua facere non potest variare iuxta glo. in. l. item veniunt. s. idem recte. ff. de petitione heredi.

Restat nunc expedire tertium principale quod hic tangitur in hac vltima parte glo. videlicet qualiter iste actor lesus possit probare. asserta per eum in narratione libelli.

Et primo qualiter possit probare se tempore contractus ignorasse iustum precium et consequenter errasse in precio ipso iusto. Secundo qualiter possit probare iuramentum probari. et si in tanta quantitate valore vel estimatione tempore factus. Tercio circa primum videlicet circa ignorantiam erroris precii est sciendum quod regulariter quilibet presumitur ignorare et consequenter errasse. ista est regula vulgarata in. l. verius ff. de probationibus vbi ille cui testator legauerat rem alienam debet probare quod testator sciret eam alienam ad hoc vt consequatur legatum: quod non consequetur si testator ignorasset alienam. l. cum alienas. cum simi. C. de legatis. quasi velit illa. l. verius. quod testator presumatur ignorasse: et sic quod legatum non valeat. Et istam tamen regulam presumptio ignorantie limitat tripliciter glo. not. in. l. si tutor petitus C. de periculo tuto. et declarat plene Bart. in. l. is potest in. v. col. et sequens. ff. de acquiren. heredi. Unde cum sit presumptio iuris quod quilibet ignorat et per consequens erret iste lesus vltra dimidiam iusti precii in hac materia bene debet in libello allegare et articulare se ignorasse iustum precium: et consequenter errasse tempore contractus: sed non tenetur errorem aliter probare cum satis probet presumptione iuris que dicitur liquidissima probatio fm glo. not. in. d. l. si tutor petitus. rno. in. l. licet imperator. ff. de leg. j. in. l. si quis locuples ff. de manu. testa. et Ange. et Ludo. roma. in. l. j. post glo. ibi. C. de testa. mil. et illam glo. in. d. l. si tutor petitus. ad hoc reputat singularem Jo. de imo. in. l. questu. ff. de re iudi. z. in. l. in tempus. s. i. z. in. l. si quis ita heres instituitur excepto fundo. ff. de hereditibus instituen. sequitur dominus Alexan. in. l. j. in. j. col. C. de testamen. mili. vbi post Ray. querit an talis probatio per presumptionem iuris dicatur probatio propria. dicitur vbi late per eum. Et quod in hac materia lesus non teneatur aliter probare errorem sed sufficiat de illo articulare sensu fm Barto. hic in penul. col. dum ponit practicam istius legis et omittit modum probandi errorem. De eo tamen dicit esse articulare. Unde si Bartol. voluisset istum errorem debere probari ita posuisset modum probandi in eo sicut fecit modum probandi valore rei et ita expresse tenent Bald. Panoz. et Salyce. in locis supra allegatis in prima limitatione regule collecte. s. in tertio notabili vbi vide multa que in hoc proposito dixi. Et quod ista lex non habeat locum in eo qui scilicet iustum valorem rei: et secundum Salyce. in loco pre allegato ita tenuit etiam Lyn. et nico. de mata. vide etiam rationes hoc probantem quam tenuit in dicta prima limitatione. Vbi etiam retuli Baldum voluisse istud limitare non procedere quando quis esset versatus circa rem quam vendidit: tunc presumitur secundum eum scuisse iustum precium vnde isto casu teneretur probare errorem qui non presumitur factus esse. Et qualiter isto vel alio casu probet error vide Bart. in. l. si post diuisione. post glo. ibi z. in. l. error. in. fi. vbi allegat plures glo. C. de iuris et facti ignoran. vbi voluit docto. q. p. bar. error eo ipso q. constat rem aliter se habere. Et licet regulariter ignorantia probet per assertionem iuram ignorantiam

is: vt voluit glo. not. in. l. si cui. s. isdem in verbo doceat. vbi Barto. illum commendat et limitat. ff. de accusationibus. p. bar. text. in. c. si vero aliquis de sententia excommunicata. glo. magna finalis in. c. ad audientiam. circa medium. de rescript. glo. z. Bald. in. l. prima. C. ad macedonia. Facit etiam q. alleganti ignorantiam statuti esse credendum cum eius iuramento: vt est glo. in capitulo proposuisti. lxxij. distinctione quam ad hoc pro singulari allegat Panoz. in cons. xxxvi. incipiens. videtur primo dictos pontifices et. maxime concurrentem presumptione ignorantie vt ibi per eum: puta quia forte sit forensis. idem tenuit glo. in capitulo quia z. humanitas. in verbo ignorantia. rii. q. ij. quam pro singulari ad hoc allegat Panoz. in. c. ij. in vltima columna de constitutionibus vbi etiam allegat ad hoc text. in. c. nulli. ad finem de electio. in. vi. C. l. d. firmatur etiam per id quod voluit glo. no. reputata singularis in. l. prima in verbo animo. C. ad legez corne. de sicca. qua reputat singularem Roma. in. l. in illa. in penultima columna. ff. de verborum obligat. vbi voluit glo. z. Roma. quod animus vulnerantis valet: quod non vulnerauerit animo occidendi probatur solo iuramento vulnerantis. Et sic ex istis videtur inferri quod etiam in casu legis nostre iste lesus potest per solum iuramentum probare ignorantiam suam de vero valore rei: et consequenter errorem in quolibet casu: etiam in casu predictae limitationis Bal. videlicet quando iste lesus versatus fuisset circa rem in cuius precio fuit lesus. Tamen predictis non obstantibus ego credere quod in casu limitationis Bal. ignorantia non probaretur per solum iuramentum: quia propter pertractationem rei orta est iuris presumptio contra eum quod sciuerit iustum precium rei in quo casu illud quod dependebat ab animo et conscientia sua non potest tunc per proprium iuramentum probari. z. ita limitatur glo. in. s. sed iste. insti. de actio. Et omnia predicta ita Bart. in. d. l. inter omnes. s. recte. in vlti. col. ff. de furtis. Et pro hac opinione facit quod voluit idem Bar. in. l. que admodum in fine. j. columne. C. de agrico. z. cens. libro. xj. vbi propter titulum reprobatum a iure quem aliquis habet in aliqua re probare non potest per solum iuramentum z. bonam fidei: licet dependeat a solo eius animo. Et per Barto. etiam facit quod voluit Inno. Joan. and. et alij in. c. ij. de constitutionibus. vbi aliquis per proprium iuramentum non possit probare ignorantiam constitutionis vel statuti nouiter editi propter iuris presumptionem que est contra eum. Et per ista limitationem puto non bene dicere Bal. in. l. ij. s. penul. in. ff. si quis cautio. vbi fm eum statuit iuramento meo q. notitia actio dilatoris facta ad domum meam non permenerit ad meam notitiam. Et tamen isto casu est presumptio iuris contra me quod sciam per id quod voluit preallegata glo. no. in. l. si tutor petitus. C. de periculo tuto. Iustum videtur salus ex predictis. Et quod in casu istius limitationis Bald. supra relate non probetur per solum iuramentum: facit quod vult idem Bald. in. d. l. prima. C. ad macedonia. vbi vult quod licet in dubio presumatur ignorantia per rationem notabilem de qua ibi per eum: et per text. in. d. l. verius. ff. de probationibus. z. s. dixi nisi fm eum adessent alique presumptioes in contrarium de quibus per glo. predictam in dicta lege si tutor petitus? tamen fm eum quando aliquis vellet se habilitare aut validare ad aliquid peragendum prout est in casu nostro ad agendum rone ignorantie non tunc presumet ignorasse nisi h. p. bar.

Pro principali conclusione quam superius firmavi ex mente Bald. Saly. et Panoz. post Lynum et alios antiquos quod iste lesus in dubio presumatur ignorasse iustum precium videretur facere ratio. nam licet in iure regulariter non toleretur ignorantia in facto proprio. l. q. ff. ad velleianum. l. plurimum. ff. de iuris et facti ignorantia. l. finali vbi Bartol. declarat. ff. pro sua. glo. z. Bartol. in. l. si quis delegauerit. ff. de nouatio. Tamen in facto alieno quilibet presumitur ignorans regulariter. et ita potest intelligi dicta lex verius. ff. de probationibus. hoc est quod dixi no. iure consultus in. l. ij. ff. de iuris et facti ignorantia quod ignorantia facti fallit etiam prudentissimos: quod probatur etiam in. s. si quis agens in versiculo sane vbi Hoder. no. insti. de actionibus. ponunt plene cano. in. c. ab excommunicato. de rescript. vbi istud pluribus modis limitant. posuit notanter domi. Jason. exceptor. meo in. d. s. si quis agens. in. ij. et. l. ij. columna. Sed sic est quod istud precium dependet a facto alieno quia debet attendi versus valor et iustum precium commune rei: iuxta illud quod communiter a quolibet obligari fuisset: non autem attenditur eius aut alicuius affectio vel utilitas singularis secundum hanc glo. in hac vltima parte per text. in. l. precia rei. in. prin. capio. ff.

capio. ff. ad legem falcidia. l. si feruū. ff. ad l. aquiliam. et latif sine infra proxime declarabitur. ergo in hac materia ignorātia super vero valore rei intelligendo de communi precio tāquā super facto alieno est tolerabilis et in dubio presumitur concurrere enomi lesione. ¶ Sed tunc contra istam cōclusionem opponitur de l. quisquis. j. eodem. vbi quilibet tenetur scire valorem et precium rerum suarū et vires sui patrimonij et si nesciat dicitur esse in culpa. Et responde ex mente gl. in d. l. quisquis. illam. l. procedere quando tractatur de modi ca lesione ignorantis. Secus si agitur de magna et enomi lesione vt in terminis. l. nostre et istam solutionem sequitur etiam Bald. et Saly. et Panormita. in locis supra allegatis in prima limitatione supra tradita in regula tertij notabilis isti legis ibi vide late.

Qualiter autem procedat id quod communiter dicitur per d. l. quisquis. quod quilibet presumitur scire vires sui patrimonij ponit Jo. an. in additionibus Specu. de emp. et venditione. §. nunc dicendum. el secundo. verū. sed non res empta. ad quem me remitto.

Qualiter etiam probetur aliquem aliquid scivisse: vide glos. no. in d. l. si tutor petitus. C. de probator. ubi ponit tres casus in quibus presumitur quis scivisse. late Bartol. in l. is potest. in vj. col. ff. de acquir. heredi. Cano. in d. c. ab ex cōmunicato. de rescriptis. maxime Jo. an. de imol. et in locis ibi allegatis. alios tres casus vide enumeratos per dominū Jasonem in d. §. si quis agens. in. iij. col. instit. de actioni. Et pre dicta sufficiat in hoc articulo p̄bādi error? ist? enomiter lesi.

Hanc se offert vltimum principale qd̄ sepius supra pollicetur hic plene tractatur in hac vltima parte glo. magne. nā q̄ habemus regulā pactore non probante. concluderet intentionem suā re? est absoluedus. l. qui accusare. C. de edē. l. actor quod assuerat. et. l. neq̄ naturales. C. de proba. l. nō hoc. C. vnde legi timi. hinc solet dici quod dubia p̄batio non releuat. c. in presentia. vbi late cano. de probatio. sequitur quod in materia istius. l. ij. iste actor enomiter lesus tenetur probare qualiter sit lesus infra dimidiam iusti precij quod fm̄ Bar. et alios p̄bat probando iustum precium rei et probando precium conuentum quod habuit ex contractu in quo fuit lesus. Et qualiter dicatur et intelligatur iustum precium vltra ea que infra dicentur: vide etiam Joannem and. in additione Specu. de emptio. et venditio. §. nunc dicendum. el secundo. in versiculo finali. vbi plura iura allegat. ¶ Aduerte quoq̄ quia precij quod placuit contrahentibus dum contraherent alio non cōstito presumitur fuisse iustum: nec presumitur venditor emca luminari aut lites exererat. l. minoribus. ff. de minoribus. et l. hereditatem. C. mandati. secundum Bald. in l. per diversas in. iij. q. C. mandati. quod bene nota pro firma regula et clipeo in hac. l. super quo semper reus potest actori pretendenti se lesum opponere quod presumptio iuris est pro reo et contra actorem propter quam in ipsam actorem transfertur onus p̄bandi contrarium: et sic iustum precium fuisse aliter q̄ fuerit conuentum. ¶ Unde sumpta occasione intendo plenissime hic tractare qualiter sit fienda estimatio vniuscuiusq̄ resimate quia ista materia est practicabilis: ergo optime discutienda. argumenta eius quod dixit iureconsultus in l. legauit. ff. de libera. legata.

igitur pro clarioi intelligentia totius materie premitto q̄ in iure nostro reperuntur duo termini diuersa significantes. videlicet interesse ex vna parte et estimatio rei seu precium ex alia: licet etiam terminus estimatio possit tanquam terminus generalis referri tam ad interesse quam ad precium rei: vt patet ex diffinitione interesse quam ponit Bartolus. in repetitione. l. j. in. j. questione principali. C. de sententijs que p̄ eo quod interest. Et quod ista duo inter se differat ponit idē Bartolus in dictam repetitione in prima et ij. questione principali. et latius Dyn. qui bene disputat in lege mora. ff. de regulis iuris. ¶ Nam interesse potest multipliciter diuidi secundum Barto. ibi quia aliud est interesse inestimabile quod aliquando est petibile aliquando non petibile: aliud est interesse estimabile. et petibile: quod est dupliciter vt ibi per eum in prima questione.

Rursus interesse fm̄ eundem Barto. in d. l. j. in. ij. questione potest ex mente Dyn. estimari tripliciter. Non dico quod sit triplex interesse vt tenuit et male glos. in l. prima in princi. in verbo interest. ff. de actio. emp. et in d. l. j. C. de senten. que pro eo quod interest. sed est vnicum interesse diffinitus et declaratum fm̄ Bartol. ibi in dicta p̄ma questione: quod tribus modis potest considerari. ¶ Nam aut consideratur estimatur interesse conuentum videlicet quod prestetur illud interesse quod fuit inter partes conuentum de quo loquitur. l. ff. de

preto. stipulatio. et istud interesse fm̄ Bar. in d. l. j. in vltima questione potest probari clare per testes qui interfuerit conuentioni vel confectioni instrumenti contractus: aut per ipsum instrumentum si extant. ¶ Aut et secundo consideratur interesse commune: hoc est quantum communiter vniuscuiusq̄ interest tale quid fuisse factum vel datum vel nō fuisse factū aut non datum fm̄ contingentiam casuum: nec i hoc interesse habetur respectus ad aliquam conuentionem aut affectionem sine vtilitatem particularem sed ad communes tantum. ¶ Aut et tertio consideratur interesse singularitatis: videlicet non habito respectu ad aliquam conuentionem vel ad id quod cōditer vnius cuiusq̄ tantum interesse: sed ad alicuius solam affectionem vel particularem vtilitatem: quia forte maiorem affectionem habebam ego solus ad tale factum vel dationem sine ad non factum vel non dationem: aut ex eis percepissem longē maiorem vtilitatem q̄ fecissent cōmuniter alij. Et tūc qualiter probetur interesse istis duobus vltimis modis consideratum videlicet cōmune et singulare vide per Bar. in repetitione. d. l. j. in vltima questione principali. C. de sententijs que pro eo quod interest. Et q̄ tribus modis consideratur et estimatur interesse: non autem si triplicis speciei tenet etiam Bar. in d. l. j. in. ff. de pretorijis stipulationibus.

Et vltra predicta de materia interesse q̄ in eo veniat an solum dānum: an etiam lucrum cessans: et qualiter in iudicium deducatur: an iure actionis vel per officium iudicis: et vsq̄ ad quas quantitatem possit ascendere: ponit late Bart. et alij post eum in d. l. j. §. de sententijs que pro eo quod interest. et aliquid in repetitione. l. stipulationes non diuidunt. ff. de verborum obligatione.

Ex predictis etiam similiter infero quod quilibet res potest diuersimode estimari: nam aliquando eius pretium vel estimatio dicitur conuentionale: aliquando commune: aliquando singulare prout supra dictum est de interesse. Et istam distinctionem voluit Dyn. in dicta regula mora l. vi. sentit gl. magna hic in vltima parte principali. et probat iura in ea allegata vs. d. l. pretia rerum. in p̄ncipi. ff. ad l. falcidia. l. si feruum ff. ad legem aquiliam. que probant quod pretium aliud est cōmune aliud singulare respiciens p̄uatas alicuius affectionem vel vtilitatem. quod autem reperitur pretium conuentū p̄bat tex. in l. in lege falcidia hoc seruandus. §. ff. secundum p̄imum intellectus glo. ibi. ff. ad l. falcid. et tex. no. in l. iij. §. diu. ff. de iure fisci. et aliquid infra dicitur. facit. d. l. ff. de pretorijis stipulationibus.

Pro clara tamen intelligentia: licet ista glo. consideret solus duas species rerum: que possunt estimari vs res immobilis q̄ secundū glo. potest dupliciter estimari. Primo habita consideratione et relatione pretij locorum vicinorum: et si per hoc non appareat debet secundū glo. inspicit qualitas rei et quantitas fructus que inde communiter percipiuntur per. l. si quis j. eodem. cum alijs iurib? in glo. allegatis. nec secundū glo. dicitur esse iusta estimatio illa quam offerent duo vel tres: q̄ diceretur constitui pretium ex affectione contra. d. l. pretia rerum. et d. l. si feruum. ¶ Si secundo secundū glo. est res mobilis puta frumentum tunc eius estimatio est certa secundū ipsas glo. que alit̄ istud nō declarat: sed infra declarabo. ¶ Tamen ex mente Bar. hic in ff. et in d. l. pretia rerum §. ff. et Ang. are. in d. §. si quis agens. inst. de actio. vbi ponit istā materiā late vltra gl. hic supra relatam: et etiam hanc materiā p̄bce ponit et late dominus Bartho. veronen. in suo tractatu de simulatione contractus in penultimo capitulo et penultima p̄arra incip. verus q̄ in isto libello. ¶ Vbi tñ p̄prie loq̄r de minoritate et iusto pretio rerum quo ad effectum pristinum de simulatione contractus: in qua non requiritur lesio vltra dimidiam vt ibi late per eum. tamen ponit multa in proposito l. nostre conferentia. ¶ Considerandū est quod sunt tres species rerum que possunt estimari. Primo vs res immobilis puta fundus vel domus. ¶ Secundo mobilis est q̄ percipiuntur fructus vel vtilitates prout sunt illa que consistunt in pondere numero vel mensura puta vinum frumentum oleum et similia: in quibus potest mutuum consistere.

Tertio est res mobilis vel immobilis nō fructifera puta turris mons nō hñs lapidicinas aut redditus aliquos vel liber aut anulus aureus et similia que iure nature nullos producunt fructus vel vtilitates.

Circa res immobiles fructiferas vel vtilis. nota quod earum estimatio potest multipliciter probari. Nam primo secundū Bar. in d. l. pretia rerum. §. ff. licet ante euz istd̄ voluerit glo. ista magna hic in vltima parte faciē? est articulus quod ex tali fundo percipiuntur cōditer tot fructus tāti valoris. Et hoc debet probari. Et quod res estimetur fm̄ quantitatem fru

etiam probat text. in l. penul. in prin. ff. de rebus eorum. z in
 l. si fundum per fideicommissum. ff. de lega. j. z in l. si quos. vbi
 Barto. no. j. eo. z istud est qd dicit glo. nostra. ubi allegat. d. l.
 si quos. sequit Ang. in d. s. si qd agēs. instit. de actio. Ang.
 Imo. z d. Alex. in d. l. p. cia rerū. ff. ad l. falcid. Barto. hic ad ff.
 Secundo oportet facere alium articulum. s. prefatos docto
 res quod in contrata vbi situs est iste fundus predium con
 simile z tanti redditus solet communitet pro practica vel mē
 fura qua mos regionis vtitur tantum vendi z estimari. Et
 istud credo fuisse illud quod voluit glo. ista cum qua omnes
 transeunt quod inspiciantur venditiones z estimationes lo
 eorum vicinorum. Immo secū dū Bal. de vbal. hic in penul.
 col. ver. sed pone qd testis zc. valeat dictum testis deponentis
 credo rem tantum valere: quia in contrata vbi sita est res ta
 lis qualitatē z tante mensure sic emi z vendi cōsuevit: quia
 ratio predicti testis inuat dictum depositum etiam per ver
 bum credo z tacite refertur ad sensum. l. iij. ff. ad macedonia
 num quado persona testis diu est in loco situs rei de qua agi
 tur conuersata vt hic per eum. Et fm. Barto. hic circa si. isti
 articuli sunt fiendi quando non adessent testes qui aliter ex
 presse probarent de cōmuni estimatione aut valore rei: que
 qualiter possit per testes probari infra dicitur: quia est ma
 gna difficultas in modo sane deponendi. Et ad premissio
 rum confirmationem addo id quod pulchre dixit Bald. hic
 in vlti. col. vers. z scias qd estimatio zc. qd estimatio rei immo
 bilis melius probatur per vicinos: quia melius sciūt qd per
 alios. allegat text. in l. j. §. j. in verbo estimatio circum colē
 tum. ff. de fluminibus. z in l. semper in stipulationibus. ff. de
 regu. iur. Si tamen testis deponens super valore rei nullam
 aliam rationem assignaret nisi scio quia vicinus s. Bal. de
 vbal. hic in antepenult. col. ver. sed pone. faceret solum idicū
 um z non probationem: licet plures essent testes per. l. quero
 ad fi. ff. de edili. edicto. Aduerte etiam in modo articulan
 di: quia non sufficeret articulare hoc modo: soliti sunt perci
 pi tot fructus ex ea re vel nunc percipiuntur: sed oportet qd
 probatio perceptiois fructuum consideretur sed in tempus
 quo debet res estimari: consequenter in materia istius. l. se
 cundum tempus celebrati contractus qui continet lesionem
 per. l. si voluntate. in fi. vbi no. j. eodem. z dixi. §. z per textum
 in l. non intelligitur. §. diu fratres. ff. de iure fisci. secundum
 eundem Bal. de vbal. hic in xv. colum. vers. ad secundum zc.
 qui subijcti probationem precisam illius tēporis esse de sub
 stantia fiendam. argumento. l. eum actum. ff. de nego. gest. l.
 matrem. C. de probatio. l. post motam. de petitiō. heredi. l. ob
 carmen. §. si. ff. de testibus. z idem tenet Pau. de ca. hic. in j.
 col. pro qua opinione faciunt que. §. latius dixi in. xij. limi
 tatione regule. §. postea. in. iij. nota. que non repeto. C. di
 xit etiam idem Bal. de vbal. hic in penult. col. vers. sed quid
 si testis. que bona est ratio testis super estimatione rei relata
 ad redditus per glo. hic quam ipse sequitur. Dicens tamen
 quod nō debent attendi fructus detractis expensis per. l. fundi
 trebatiani. ff. de usufruct. lega. super quo vide not. in. l. de
 diuisione. z. l. fructus. ff. soluto matrimo. z in. l. fructus. ff. de
 reuendi. Et in predictis facit ratio. quia licet vno tempo
 re percipiuntur multi fructus forte propter diligentiores cul
 turam: tamen possunt minores percipi alio tempore propter
 negligentem culturam z econtra. ista probantur per text. in
 d. l. ij. §. diu. ff. de iure fisci. licet Barto. z alij in locis prealle
 gatis istud in hoc proposito non dicant. Et per illum tex.
 etiam inferitur non esse bonam estimationem: que sicut hoc mo
 do res fuit semel tanto precio vendit: ergo etiam de presen
 ti valet tantum: quia p̄cia rerum tam immobilium quā mo
 bilium non sunt formalia: vt probat text. in. l. in lege falcidia
 hoc seruandum. §. fina. fm̄ intellectum p̄imum glo. ibi. ff. ad
 l. falcid. sed variantur ex tempore z loco. d. l. p̄cia rerum. §. si.
 vbi no. ff. ad l. falcid. z. l. ideo qd. ff. de eo quod certo loco. §. si qd
 agēs. instit. de ac. C. hinc etiam inferitur not. quod si ali
 quis in re que erat sua tamen in euentum diei vel conditio
 nis erat subiecta restitutione: tunc euentum diei vel conditio
 nis fecit magnas expensas in ea re tunc magni valoris quā
 do fuerunt facte: sed postea tenuit eam rem tanto tempore qz
 non veniebat dies vel conditio quod ille expēse facte fuerit
 multum deteriorate z multo minus valent tempore restitu
 tionis fiende quam valerent tempore quo facte fuerāt: quod
 estimatio ipsarum expensarum non fit habito respectu ad
 tempus quo facte fuerunt: sed ad illud tempus z ad illu valo
 rem quo fit restitutio rei. ista fuit no. decisio Bartol. Bald.
 Angeli. Imole. Pauli de castro domi. Alexand. et aliorum
 in. l. domos hereditarias. per illum textum ad hoc singulares
 ff. de lega. j. z ibi Rappa. z dominus Alexan. respondent ad

quedam iura que videntur contradicere vt ibi per eos.

Pro quo facit quod pulchre dixit Bart. in. l. in hac. ff. de
 dāno infecto. z refert z sequitur Ang. are. in. d. s. si quis agēs
 in. vj. col. insti. de actio. quod non valet practica cuiusdam ad
 uocati facientis articulus super dāno domus hoc modo. Do
 mus mea cōsuevit locari nisi eēt destructa ppter ruinā do
 mus tue: unde peto pensionem solitam percipi ex ea. Hanc
 practicam reprehendit Bar. ibi. Sed ego pondero cōtra
 Bar. in hoc dicto facere tex. in. l. fundi. trebatiani. z quod ibi
 not. idem. Bar. ff. de usufructu. legato.

Et similiter ex predictis inferē non esse iustā estimationē
 que fieret hoc mō. ista res fuit a me tāto p̄cio empta: ergo va
 let tū etiam de p̄nti: qz stat simul qd res a te fuerit empta ma
 iori p̄cio q̄ nūc valeat: qz forte erat tūc diligentius culta quā
 nūc sit: qd multū attendit vt dixi. Itē qz p̄cia rerū variantur
 ex tēpore. d. l. p̄cia rerū. ff. ad l. falcid. C. Idē ēt esse eodē fo
 si eā videres maiori p̄cio q̄ fuerit a te epta. ita dicit no. bart.
 in. l. cū epto. §. si. ad ff. de dāno infecto. per. l. ex dāni. in. p̄n.
 eodem. vbi domo destructa nō fit estimatio picture domus
 s. in ea cōficiēda fuerit multū erogatus: qz estimatio rerū nō
 d. esse infinita s. moderata: nec in ea debet attendi luxuria seu
 p̄dgalitas faciētis expēsas volūtarias in re vt ibi dicit no.
 ter. Et illud dicit Bar. in. d. l. cū emptor refert z sequitur
 do. Alex. in. l. lege falcidia hoc seruandum. §. si. per illū text. fm̄
 p̄imū intellectū glo. ibi. ff. ad l. falcidia. z per Bar. facit tex.
 in. l. ad rescindendus. j. eodē. z in. d. l. iij. §. diu. ff. de iure fisci.
 idem sensit Bal. in. l. si inter virū. in. pe. z fi. q. C. de iure doti.

Infero ēt ex p̄dictis non esse iustam z iuridicam estimatio
 nem rei que fieret secundum tenorem veterum instrumentorū
 rum emptionum aut venditionum eius per rationes predictas.
 z ita tenet Bald. hic in penul. col. ver. decimo quero nū
 quid zc. et in repetitione. l. j. in vltima. col. vers. quero nū
 quid per instrumenta. C. de senten. que p̄ eo quod interest. bal.
 in. l. in sumario. d. l. ad rescindendam. infra eodem sequitur do.
 Alex. d. l. in lege falcidia hoc seruandum. §. si. Bal. hic in. xv.
 col. vers. quero an debet probatio zc. Pro qua opinione z de
 cisione Bal. hic adducit duas rationes. Prima nam illa in
 strumenta solum continent p̄cium conuentum non autem
 commune quod. semper debet attendi. d. l. p̄cia rerum. ff. ad
 l. falcidiam. z dicit. l. si seruum ff. ad l. aquiliam. z hic in glo.
 ergo non probant id de quo notarius non fuit a partibz ro
 gatus. §. nos autem. vbi no. in. an. e. de tabel. Item secundum
 Bal. ista instrumenta non probant inter alias personas vt
 dicit se posuisse in. l. si desiderij. C. de positi. C. Saly. in loco
 bal. adducit alias rōnes: v. qz in p̄cio illorū instrūtorū potuit
 esse deceptio vltra dimidiā iusti p̄cij: ergo nō d. attendi. Item
 fm̄ Saly. illud p̄cij potuit forte esse affectionale z singulare
 re quod non debet considerari. d. l. p̄cia rerum.

Ideo ex mente predictorum doctorum concluditur hec regu
 la q̄ ista infra emptionum z venditionum rei de qua agitur
 plene non probant valorem z estimationem rei.

Sed tunc videt̄ obstare isti regule id qd tenet gl. ista magna
 l. nē in vlti. parte quam oēs in hoc sequuntur vt. §. restitui que
 vult qd in estimatione rei immobilis fienda debent inspicij vō
 ditiones: z sic p̄cia z instrumenta locorum vicinorum.

Isti difficultati r̄idet Bal. cum quo simplr vt trāsire Saly.
 q̄ talia infra nō plene p̄bat. Et hoc mō p̄cedit regula p̄ci
 o: tū fm̄ eos faciunt aliqualem p̄sumptionē z ita intelligūt
 istā glo. Et hoc modo limitat̄ regula predicta.

Secūdo dicit̄ regulā aliter limitat̄ Bal. in. d. l. j. C. de sentē.
 que pro eo qd interest. nisi talia infra essent de p̄ximo facta
 tunc ppter t̄pis modicū interuallū p̄sumit̄ durare illam et
 estimatio. Tamen contra Bal. in hac limitatione videntur
 rationes quas supra feci ad corroboracionem istius regule:
 z per ea que supra retuli: tenuit in hoc contra Bal. do. Alex.
 in. d. l. in lege falcidia hoc seruandum. §. fin. ff. ad legem falcid.
 ibi tamen saluat hanc limitationem Bald. vt procedat in ca
 su quo proferrentur seu exhiberentur tot instrumenta illius
 loci z locorum vicinorum per que demonstraretur istam esse
 communem estimationem locorum talis contrate: z ita ipse
 do. Alex. residet. Tamen per hanc saluationem. mibi non videtur
 tolli difficultas: quia istud bene probaret quod tēpore
 re quo confecta fuerunt ista instrumenta hic erat cōis rei esti
 mationis: non tamen per hoc sequitur qd nunc daret eadem esti
 matione. Nisi forte dicas subtiliter indagādo: qd immo durat
 et durare p̄sumitur ratione primitatis t̄pis. Et fm̄ domi.
 Alex. ibi ista saluatio fuit ex mente Bald. in. c. cum cām. que
 inter iconomum. de testi. per. l. lecta. ver. dicebam. ff. si cer. p̄
 za. z ex mente Rappa. cum. in. d. l. p̄cia rerum. z Lyn. in. l. j.
 circa vlti. col. C. de senten. que pro eo quod interest. et cum

Bal. z

Bal. tenet Jmo. in. c. pe. de emp. z vendi.

Tertio limitat Bald. hic in penul. col. non procedere quado talis estimatio contenta in instrumento fuisse facta publica autoritate: put est illa q̄ continet in libro estimi cōis: de quo tamē libro catastro publici. j. late discutit.

Quarto ego addo pro limitatione predictorum qd licet estimatio rerū debeat cōsiderari respectu certi temporis de quo agitur: tamē si nō pōt probari de estimatiōe illius determinari tēp̄is sufficit probare de estimatiōe que fuit ante p̄ annum: quia in rebus stabilibus presumitur durare eadez estimatio que in futurum saltem p̄ hoc dicitur presumptiue probata nisi aliud in cōtrarium p̄bare p̄ qd pateret non durasse illā: met estimatiōe: puta bellum vel alium casum fortuitum supervenisse. ita sentit Bal. hic in pe. colū. ver. sed pone quedā. ibi tamen subijcit istud esse relinquendum arbitrio iudicis: an duraverit eadē estimatio vel neq̄ id quod no. Jac. de rauc. z Ly. in aut. s. quāvis. C. de rei vro. actio. Et cū isto no. dicto Bal. tenet simpliciter do. Alex. in. d. l. in lege falcidia hoc servandum. s. si. ff. ad legem falcid. vbi dicit idem tenere Jo. de imo. in. c. pe. de emp. z v̄. Unde ex predictis omnibus habes iterum quod in estimatiōe rei non attenditur precium conuētum sup̄ ea: qz potuit p̄pter aliqua extrinseca forte p̄pter diligētem culturā aut neglectā vel p̄pter tēporis aut loci mutatiōnem variari ipsa estimatio.

Nota etiam p̄petuo qd licet precij seu estimatio rerū variet rōne loci v̄ tēporis. s. si q̄s agens. ver. tēporis. z ver. loco. isti. de actio. l. ideoz. ff. de eo. quod cer. loco. z ter. melior. de iure in sepe allegata. l. pretia rerū. s. si. vbi no. ff. ad legem falcidiam. vbi formaliter dicit ter. nō nullam tamen precij varietatem loca temporāqz afferunt Non tamē in rei estimatiōe debet attendi pretium illius temporis: in quo parum vel plurimū duravit caristia que tamen ibi caro contingebat. ita probat ter. not. multum in. d. l. pretia rerum. in fin. ibi dum dicit. dum hic quoqz nec ex momentis temporum nec ex ea que raro accidat caritate pretia constituant. z illum ter. ad hoc not. ibi omnes doctores maxime. do. Alex. in prima z si. col. vbi dicit. Jmo. p̄ illum ter. inferre quod Bononie in frumētū estimatiōe nō habet cōsideratio illius precij qd est tempore caristie in qua cobes frumenti valet septem libras: quia talis caristia raro accidit: sed frequenter communiter contingit de tribus libris fin. eum: qui subijcit quod vidit alias peti tale interesse precij septem librarum: sed qd tunc non fuit de hoc oppositi. tamen ipse putat quod potuisset hoc opponi p̄ illū ter. licet doctores de hoc non tangant. Et per hoc adducit quia vbi fit mentio de casu fortuito non intelligitur de omnino infolito. ita Barto. in. l. fed. z si quis. s. que sit. in. si. ff. si quis cau. per ter. quem dicit ad hoc not. in. l. fistulas. s. frumenta. in. d. contrahen. emp. z cum dicta opi. Jmo tenet et Aug. are. in. d. si q̄s agēs. in. ij. z. v. col. ver. capio tertium. in. st. de act. Dicitur fortius z est no. istud procedere etiam si estimatio esset fienda contra morosum. Sed. do. Alex. in. d. l. p̄ria rex in vl. col. reprobat istud vltimū dicitur Ang. cōtra morosum qd tū dicit fuisse prius dictum Jmol. quando estimatio esset fienda contra morosum qui tempore caristie debuit soluere frumentum z illud non soluit: tunc debuit cōtra eum fieri estimatio illa que fuit in rarissima caristia in eius odium: quia fm̄ eum locuple raretur cum aliena iactura contra. l. siue hereditaria. cum similibus. ff. de nego. ge. Item quia licet estimatio regulariter nō fiat fm̄ particularē affectionem et vtilitatem alicuius. d. l. pretia rerum. in. prin. zin. l. si seruum. ff. ad. l. aquil. tamen talis estimatio fit contra furem in eius odium. ita tener glo. in. d. l. p̄ria rerū. in. v̄bo adeat. z facit ter. in. s. sic itaqz. isti. de act. sed morosus eq̄parat furi fm̄ eū. l. iter stipulatē. s. pe. ff. de verbo. obliga. not. Barto. in. l. nemo rem suam. s. si post moram. eozdem titu. ergo zc. Ultra do. Alexan. contra Jmol. et Angel. facit quia contumacia et mora debet semper interpretari in duriozem partem in odium contumacis et morosi. ita probat ter. in. l. locum. s. condemnatio. ff. de tabu. exhiben. Postea domi. Alexan. responder ad ter. in dicta. l. fina. quod ideo ibi non fit estimatio fm̄ pretium insolite caristie: quia legatarius qui volebat excludere heredem ne deraderet falcidiam: dicens quod penes heredem remanserūt tales res z tate quas potuit plurimum vendere tempore magne et insolite caristie ex quorum estimatiōe sibi remanebat quarta falcidie tēp̄ tractabat de lucro legari nec fiebat estimatio morosum put in casu n̄ro: ergo iter istos casus est diuersa rō. De mū responder do. Alex. ad. d. l. fistulas. s. frumētā. qz ibi est casus valde diuersus. vel dic quod ille probat contrarium eius ad quod illū alle. Bar. in. d. s. que sit. v̄ tenet Bald. Fulgo. Ang. z ali j eodē z. z. anoni. l. c. j. de cōmoda. v̄ in isto passu

qualis fiat estimatio morosum: qz est dubius cogitandū p̄to vltorius: qz non est de principali materia ista.

Tamen dum supradictum est qz non est attendendum illud quod raro accidit autēp̄ insolite caristie aut id quod modico tempore duravit: addo p̄ hoc facere ter. no. in. l. j. s. habitare. ff. de his qui decesserit vel effude. vbi hospes nō dicitur habitare hospitium in quo modico tēp̄e inhabitat. per que ter. no. dicit not. Bal. in. l. j. ante ff. de statu ho. qz si alicui donauit oēs domos quas inhabitat non dicitur sibi donasse domum ad quā cōfugi tēpore pestis: qz illā raro inhabitat. Pro hoc etiā faciunt pluralia collecta per do. Ant. cōstitutum sic. i suo trac. de minimis inserto in suo tracta. de potestate regia. Et quibus elicitor regula qz de minimis nō curat: q̄ etiā pbatur in vulgata. l. scio. ff. de in integ. resti. q̄ nō repeto vide ibi.

Et pro eo qd supra dixi non debere attendi precij caristie insolite facit quia felicitas vel infelicitas facti nulli d̄ obesse q̄ dno. l. si merces. s. vis maior. ff. loca. z in. l. in his. s. si. C. de p̄dijis cu. lib. z. fm̄ Bal. de vbal. hic in. tr. col. z. ij. q. ad. ff. s. ff. sed pone quidā zc. qui eandem de precio caristie non attendēdo tenet opi. pro qua etiā facit ter. in. l. nam ad ea. ff. de legi. z ter. multum no. in. l. scio. s. medico. ff. de annua lega. vbi in legato eorum que solitus est aliquis prestare: veniunt solum ea que ordinarie prestabat non extraordinarie z ex accidenti. z per illum ter. dicit ei Barto. qz licet procurator generalis possit facere ea que est solitus facere dominus suus. l. vel vniuersorum. ff. de p̄gnor. actio. tamē intelligitur de his que est solitus facere ordinarie z non extraordinarie. Confirmitur etiā predicta ex eo quod no. Bar. in. l. cotem ferro. s. q̄ maximos. in. ij. col. z. iij. q. ff. de publica. vbi dicit per ter. in. l. in edibus. vers. si vero non fundum. iuxta fm̄ intellectum glof. ibi. ff. de dona. iuncta. l. si ea lege. vbi late Barto. C. de v̄siris. qz in estimatiōe fructuum futurorum alicuius rei non est habenda consideratio vbertatis vel sterilitatis que forte tunc erat nec caristie: sed est considerandum quanti fructus sunt soliti communiter percipi: z illi sunt estimandi fm̄ cōmunē valorem. Et hanc theoriam ante Barto. posuit glo. not. in. l. si iactum. ff. de actio. emp. quam etiā ibi Barto. sequitur. Facit etiā quod in simili dixit glof. not. in. l. quid ergo. s. pena grauior. in verbo onerasset. circa prin. ff. de infra. vbi iudex debet imponere penas extraordinarias siue multas indicere fm̄ cōsuetudo est: licet possit illā cōsuetudinem aliquando augere vel minuire: vt ibi in glo. quā Bar. ibi in. ij. col. sim pliciter sequitur. Facit quoqz ter. no. in. l. sciendū. s. illud. ff. de edi. edic. vbi qui p̄mittit alicui serui artificē intelligit p̄mittere nō de summo artifice vel infimo sed de mediocri z tali qui solet cōter appellari artifer. Facit qz si in cōtractu locationis nō fuit expressa certa p̄sio intelligitur de illa cōueniētiā q̄ solita est cōter p̄stari pro tali re locata in eo loco. ita probat ter. in. l. excepto. z ibi glo. si. quā ad hoc no. Bar. Bald. z ali j. C. loc. Facit non minus quod dicit Bal. in. l. j. in. l. C. loca. qz si aliquis fuit simpliciter cōductus ad aliquā sedē non exp̄sso certo salario: tū tacite intelligit sibi cōstitutum illud salariū qd est solitū ad id electo p̄stari. alleg. in arg. l. quod si nolit. s. quia assidua. ff. de edili. edic. z. l. si. C. de fidelit. Facit prerea quia officia alicui cōcedi vident cōcedi fm̄ cōsuetudinem. Et idem est in cōtractibus. ita Bar. in. l. magistratus ff. ad municipa. per ter. in. d. s. quia assidua. Per quem vide etiā quod decidit glo. in. l. iij. s. in cōmissoria. ff. de lege cōmissio. Facit quod no. dicit Barto. in. l. nemo est qui nesciat in. ij. colum. ff. de duobus reis. vbi si conduco simpliciter operas alicuius intelligor conducere eas prout alias est solitus illas prestare z fm̄ consuetudinem loci z eius persone: vnde fit est solitus seruire per substitutum poterit etiā nunc idēz facere. Ad idem facit ter. in. l. titia. s. si. ff. de auro z argen. lega. vbi executio legati facti alicui templo debet fieri fm̄ quod cōsuetum est fieri in illo tēplo. Insuper facit quia in quacūqz dispositione siue sit cōtractus siue vltima voluntas semp̄ intelligit tacite etiā si nō exprimat̄ inclusa clausula omnis solita apponi in tali actu. ita probat ter. in. l. si prius nocturne. s. placuit. z ibi Bar. ad hoc alleg. plura iura. ff. de aqua plu. arcen. z ad hoc possent adduci multa alia similia que de v̄tatis causa omitto. Et ideo etiā qd per illū ter. in. d. l. p̄tia rerū. s. si. decidit Bar. in. l. ij. ff. de bo. pos. infanti furioso muto surdo ceco cōpetēt: qz licet aliquis probetur fuisse furiosus aliqua die vel aliquo momento: nō tū p̄sumitur in futurū durasse furiosus. Et mentē Bar. in. d. l. ij. declarat late. do. Alex. in. l. furiosum. in. j. col. z seq. C. qui testa. face. pos. z in cōf. cxi. incip. mature zc. in. iij. col. z pleni? in. p̄. cccxv. incip. v̄sio tēmas. zc. z dubijs z attestatiōib? zc. p̄ totū p̄siliū. z in p̄silio sequēti. incip. v̄sio dubijs elegatissime formati. in. iij. z. v. col.

Non omitto etiam qd dum in d.l. precia rerum qd ex loco precia rerum variatur qd precium et estimatio rerum debet attendi et considerari respectu loci publici fori. ita probat ter. peregrinus in l. septē. fm vna lecturam quam Bart. ibi sequitur. C. de eroga. milita. anno. lib. xij. pro quo facit pulchre ter. in c. j. de emp. et vendi. ibi non carius vedat qd mercato. vendere possunt. Vbi Pet. de ancha. ad hoc no. dicens insuper aliud no. verbum quod inspicitur precium loci in quo res venditur et non loci de quo est vendens. et idem Pet. in c. cum causam. el secūdo de testi. do. Anto. corietus sicu. in suis singularibus in verbo venditio.

Quoniam in d.l. precia rerum. in fi. dicitur no. qd non attenditur precium rei quod duravit momento temporis ultra dicta late supra addo quod Bart. hic in fine et in l. si servus. in prin. ff. de condi. fur. et in l. vnica. in v. q. pn. i. pe. col. C. de sentē. que p eo quod inter. et sequitur alij simpliciter: dixit qd non probaret quis intentionē suam lz pbasset qd tali die res de qua agit valuit tantū: qd pbasset de modico tpe. Unde in pdictis locis docet faciendum esse articulu hoc modo qd talis res tali die vel mense et multo tpe ante et post valebat tantū. et cum hoc dicto Bar. tenet etia Ang. areti. optimus practicus in d. s. si quis agens. in v. col. ver. capto tertiu. insti. de act. Tu tamen in hoc aduerte quia in pdictis locis Bart. vult qd sufficiat probare de pluribus diebus ante et post. Sed Bar. videt in hoc varius et aliter voluit in d.l. precia rerum. s. fi. circa modū. vbi vult qd probet rem valuisse tantū tali die et multis annis ante et post. Pondera qd Bart. non dicit multis diebus: sed annis ante et post. Unde p concordia. d. Alex. qui pōderavit ista varietate Bar. in d.l. precia rerū. in v. col. dicit qd bar. in d.l. precia rerū. voluerit intelligere de precio rerū quarum estimatio nō variat singulis annis: put sunt res immobiles sed in alijs locis pallegeris dñi loquit de diebus loquit de rebus: quarum precium cōter sepius in anno variat: puta in frumēto vino et similibus. Et ista concordia est satis iusta et equa et applaudit auribus iudicio meo.

Advertendū est quoqz in hac materia ad aliud: qd si pro pluribus rebus diversarū bonitatis et diversivaloris fuit data certa quantitas precij noīe siue sub vnica estimatiōe earum rerū simul facta: et postea vna earū rerū sit restituēda aut aliqua sed nō oēs et ab altera parte sit vicissim restituendū precij. p rata valoris rerū restituendā: qd illud precij redderet incertū cū oēs res fuerint et in dīso estimatē: et tñ nō restituerent oēs. Dicit qd precij partis earū restituēde nō certificabilis et declarabitur habita relatione et cōsideratione ad oēs illas res simul estimatas: sed ad particularē cuiuslibet rei bonitatis et valorē de per se. qd est notabile p donationibus insoluitū qd debet fieri fm qd res estimat in estimō publico quo estimant plura bona simul in confuso vt tamē oīno censeant particulariter estimasse quilibet rem cōsiderata eius particulari bonitate et valore nō autē numero vel mensura. Solū ista oīa ponit Bart. no. in l. si ex falsis. per glo. no. ibi. C. de trasac. vbi videas. facit l. penul. cū glo. ff. de edilitio edic. l. qui solidū. s. etiam. ff. de lea. ga. ij. l. j. ff. de euctio. Et per hoc vide qd ibi no. infert Bart. ad questionē quā dicit se de facto habuisse. Adde Bar. in cōsil. incip. quando totū integrale et. qui allegat ter. in l. si duorum. ff. de actio. emp.

Insuper est diligenter no. illud quod voluit glo. magna isti? In vltima parte qd res semper debet estimari cōsideratis suis qualitatibus: vt etia probat ter. in glo. allegatus in l. si quos J. eo. Ex qua conclusionē plures notabiles inferunt illatiōes conferentes multum huic materie.

Primo qd in rei estimatiōe et valore sunt cōsideranda pacta et onera appōsita in contractu fm Bal. de vbal. hic in. xiiij. col. versū. item no. qd res et. per. l. iij. ff. de in diez adiec. et l. si si hac s. euīdam. ff. de condi. et demon. nec consideratur res simpliciter sed res ires. Sic vltimū dicit esse patrimoniu aliudivires illius legis si ex causa. s. in dotis. ff. de mīno. Et ideo dicit aliter estimari possessionē rei solā et aliter proprietatē. l. si duo. in fi. ff. vtj. possi. l. si mulier. s. qui possessionē. ff. quod metus causa. in cta. l. non quoqz. s. fundus mibi. ff. de leg. j. Et subijcit Bald. qd actio que debet durare modicis diebus non per hoc est minoris valoris: quia tempus non consideratur per. l. pater qui castrense. ff. de castren. pecu.

Hinc ex pdictis inferit qd licet regula sit trita qd res tantū valeat quantū potest vendi: pout latius. j. pulchre declarabitur et limitabitur multis modis vt hec regula probatur. in l. si servus. in fi. prin. vbi Bar. no. declarat. ff. de condi. furti. et in l. in lege falcidia nō habet versū. proculus. ff. ad. l. falc. et in l. in quantitate. s. magna. et l. querebatur. in prin. eo. r. l. si quis vxo r. s. ff. de furtis. et l. j. s. si beres pcepto fundo. vbi pulchre

Barto. et alij. ff. ad rebel. et l. mortis causa capimus. s. ff. vbi etiam bar. ff. de dona. cau. mortis. in l. i. ff. s. finatē dubitatio vbi bal. in vlti. col. C. de iure domi. impetrando. Tamē pdicta regula intelligitur et declaratur quātū possit vendi res homini sciēti conditiones bonas et malas ipsius rei. ita declarata glo. reputata singularis in d. l. mortis causa capimus. s. ff. et idē bar. in d. l. si servus. in prin. et in d. s. si beres pcepto fundo. vbi oēs doc. ponunt: et eam glo. dicit singularē bal. in l. il. lud. in fi. C. de colla. Ang. et Jmo. in d. s. fi. et in d. l. precia rerū vbi etia do. Alex. in. ij. col. sequitur. ff. ad legē falcis. sequit etia Ang. aret. in d. s. si quis agens. in v. col. in fi. insti. de actio. Et per hec dicitur Ang. et do. Alex. in d. l. precia rerū. qd in precio estimādo vel tarādo debet vitia rei considerari: puta spicelle et similia. Itē quādo aliquod grauamē est impositū persone illius qui prestare tenet precij: censetur esse pars precij et eius loco succedit: puta qd aliquis ultra precium qd soluere promisit teneatur ire Romā et similia. ita pbat ter. not. in l. si venditor. ad fi. ff. de seruis expoz. et in l. fundi partem. ff. de cōtrahen. emp. facit ter. in l. si non fuerit. s. j. ff. p socio. et in l. si ea pactione. C. de vsu. et in l. penul. ff. de heredi. vel actio. vendi. Adde etia in pdictis bene in proposito facere quod pulchre dicit Bart. in d. l. j. s. si beres pcepto fundo. ff. ad reb. et ibi in locis palleger. sequitur doc. qd quāto plus vendēs res est impletus debitis: tāto minor precio reperit cōter empores rerum suarum: quia forte timent hipothecas annexas. illis rebus. Unde fm est ultra valitates et onera rei debet etia in estimandis rebus considerari huiusmodi qualitates annexe persone alienantis. Subijcit etiam considerandum esse an detur de iussore vel ne. et puto licet non declarer eum intellexisse qd quando dat fideiussorem forte pro euictio: quia dicitur grauari cum difficile sit reperire fideiubere volentes: vt probat ter. no. in l. ij. s. si si dubitaf. in fi. ff. de iudi. s. sumendū est qd in recompensationem talis grauaminis dādi fideiussores ultra verum precium reit: carius illam viderit. Pro quo facit qd dicit Ang. in d. l. precia rerum. et sequitur do. Alex. ibi in. ij. col. et Ang. areti. in d. s. si quis agens. qd quanto minor grauamine res venditur: tāto maior precio dicitur vendi: quia forte venditor pro euictio nō dat fideiussores vel alia cautionem. pro quo allegat ter. in l. iij. s. melior. ff. de in diem adiec. Pōset etiam ex pdicta conclusionē qd in rei estimatiōne consideretur qualitas vendentis. inferri considerandū esse an sit persona ritofaliti giosa: vel potētor: aut difficilis ad conueniendum. iuxta ter. no. in l. iij. in prin. cum ibi not. ff. de alienatione iudicij mutandi causa facta. iuncta. l. j. in fi. cuz l. sequen. eo. titu. Non ab re etiam inferri posset ex pdictis per. d. s. melior. allega. s. ex mente Ang. qd quanto facilius et maturius venditor: est precium rei receptorus dicitur illā re maior precio vendere siue meliori. Et idem sit per illum text. quotiens venditor: est parum grauat. non solū ratione rei s. etiam ratione persone illius cui vendit: quia forte est persona legalis soluendo et bonafidei que debent cōsiderari vt ibi in ter. Et qd ad cognoscendū an quis sit in contractu deceptus sit etiam consideranda persona et eius qualitas: ultra pdicta probat ter. no. in l. cum hi. s. modus. ff. de trasac. Quod etia in precio tarando considerentur grauamina annexa rei probatur etiam ultra pdicta per id quod decidit Bar. in l. fin. ad fi. C. mandati. vbi pulchre decidit qd stante statuto vel ordīne qd folleta seu mensura vini non vendatur plus qd octo denarijs: si aliquis venderet vinum pro octo denarijs de qualibet dicta mensura: sed appareret emptoribus grauame vt p qualibet mensura vel folleta vini emāt ab eo vnam castaneaz vel quid simile pro quatuor forte denarijs et similia dicitur vendere vinum plus qd statutū permittat: ita qd incidit in penam statuti per glo. ibi in verbo colozata. et per text. in l. eos. C. de vsuris. et per. l. quēadmodum. C. de agricolis et censitis. lib. xj. Pro quo addo facere notata per glo. et doctores in simili de vsura que cōsistit in quolibet onere etiam non pecuniario in l. rogasti. s. si tibi. ff. si certum petatur.

Et quia vt predicti et ex multis supra comprobauit: in rerum estimatiōne est consideranda earum qualitas fm glo. hic per ter. in d. l. si quos. J. eo. potest inferri et declarari qualiter sit fidei estimatio iurium incorpōralium puta hereditatis vel cuiuslibet actionis: et quid iuris si illud quod deducitur i actio ne est debitum purum vel conditionale: aut in diem. Unde dicit qd aduertendū qd qd dubius est euentus litis sicut et belli putrito comprobatur p proverbio. et probatur in l. qd debetur. ff. de peculio. dicit glo. in l. lucius. s. fi. ad rebel. vbi Barto. no. et late fuit dictum in l. decima extēnsione regule isti? legis tradite in tertio notabili quando venditur ius incorpōrale: pout potest. l. per diuersas. et l. ab anastasio. C. mā. nō debet

debet fieri estimatio illius totius qd debetur in actione: sed prius debet deduci labores qui possent fieri et expese in litigio et executioe scienda: postea dicitur estimari ille dubius euctus. Iuris iuribus pallegatis. ista fuit nota. practica glo. in d. l. per diuersas. in glo. magna in verbo alij casus. circa medium. quam Bar. ibi in. ij. colum. sequitur et multum commendat. Pro quo facit etiam quia siur potest vendi factus retis qd est quid incertum: et ob hoc eius estimatio fit habito respectu ad illud quod communiter est solitum capi ex simili factu res: vt probat tex. cum glo. no. in. l. si factum. ff. de actio. emp. et in. l. nec emptio. in princ. vbi Bart. ff. de contrahen. emptio. late Barto. in. l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publica. Ita etiam potest vendi debitum conditionale et in diem. ita probat tex. not. in. l. nomina. et in. l. multu. ff. de here. vel actio. vendi. et tunc dicitur vendi spes illius proventus qui speratur ex tali actione. argu. l. spem. C. de dona. Idem dico de hereditate que potest vendi toto titulo. ff. de here. vel actio. ven. iuncta distin. Bar. in. d. l. per diuersas. in si. colu. C. man. tunc quia hereditas est ius vniuersale et incertum. l. nihil al. d. ff. de verbo. significa. et pulchre declarat Bar. quid sit in rub. ff. de acquir. heredi. Item quia potest asserre damnus et alio quando lucrum emptiois: et sic potest dici damnosa et opulenta l. ij. in princ. et §. j. et ij. iuncto. §. sicuti lucrum. ff. de here. vel actio. ven. Dico q non potest in vel pro ea quid certum estimari: sed debet estimari ille dubius euctus. Et pro hoc pulchre dicit Bal. in. d. l. per diuersas. in. ij. colum. vbi ponit de estimatione istorum iurium incorporalium. in. ij. et. ij. col. quod precium quo fuit hereditas vendita semper presumitur iustum et equiualeus propter incertum lucrum et similia. Tamen licet istud dictum Bal. sit notabile videtur q per hoc nil magis sit speciale in precio hereditatis: quia presumitur iustum q in precio alteri? Speciei vel rei qd etiam in dubio presumitur iustum fuisse prout inter partes conuentum fuit vt dixi supra ex mente eiusdem Bald. in. d. l. per diuersas. in. iij. q. C. man. per tex. in. l. minoribus. ff. de minoribus. et in. l. hereditatum. C. manda. Sed forte intentio Bald. fuit quod valde difficile esset probare iustum precium hereditatis vendite aliter q fuit conuentum. Et ideo forte posset dici q in casu hereditatis vel similitum iurium implicitorum alienatorum ista lex non posset practitari propter difficultatem probationis precij iusti. Et ita tenet supra in limitatione regule tertij notabilis: tamen si inueniretur modus probandi iustum precium commune hereditatis vendite: puto q ista lex etiam in ea posset loci habere si cetera requisita concurrant: quia nil repugnat quominus pcedat etiam in hereditate vendita.

¶ Pro etiam q si quis vendit ius aliquod quod putat se habere et non habere dicitur nil vendere et rem nihil valentem. l. petitor. ff. de libera. lega. fm Bal. de vbal. hic in. xiiij. colum. ver. qd si vendit ius etc. Et si vendit ius vsufructus formalis quod potest vna sola die durare et pluribus qualiter estimatio fit scienda. vide no. in. l. hereditatis. ff. ad legem falcidiam. fm eundem Bald. proxime allegatum hic pro quo faciunt que infra dicam de censu vendito.

¶ Si vero vendatur actio contra inopem debitorem quia licet inanis sit actio quam inopia debitoris excludit: spes tamen consideratur. l. cura. §. deficiunt. ff. de mune. et homo. licet interrim propria nulla possit dici actio ex defectu eractionis. l. de niq. §. sed vtrum. ff. de mino. no. in. l. titius. ff. de procura. in. l. quod si minor. §. si seruus. in. l. si apud. ff. de mino. in. l. in qru §. magna. ff. ad legem falcid. et in. l. querebatur. eo. titu. l. j. ff. de ces. bono. ita Bal. pzealle. de vbal. hic in. xiiij. colum. ver. qd si vendit ius etc. p quo facit. l. spem. C. de dona. Qualiter autem dignoscatur iustitia precij veri communis in anno kcsu vel redditu vel in fructibus predij aut castri venditis ad vira vide per do. Lauren. de rdulphis in sua solenni repe. c. consulu. de vsuris in secunda parte princ. in. xiiij. q. et duabus sequentibus vbi late facit. l. fundi trebatiani. ff. de vsufr. lega. cum ibi no. et quod dicit Bald. de vbal. hic in penul. colu. vbi. sed quid si testes etc.

¶ Et ex predictis maxime in questione de iure hereditatis vendite inferitur q debent etiam considerari et detrabi in scienda estimatione expense et labores pro illa re vendita consequenda: prout etiam no. in. l. fructus. ff. solu. matrimo. quia fructus dicitur id quod superest deducta expesa. pro quo videas que paulo supra in proposito dixi: credo in secundo folio precedere tunc ibi prope. et d. l. fundi trebatiani. ff. de vsufr. lega. cum ibi no. et Bal. de vbal. hic in. xiiij. col. ver. quid si vendit ius.

¶ Infero etiam no. ex predictis aliam notabilem conclusionem q vna species contractus: puta venditio in qua plus iuris vendit vel transfertur q in alia specie contractus puta locatio

nis: vt probatur in. l. ex empto. in princ. ff. de actio. emp. in etia. l. non solet. ff. loca. cognoscitur et distinguitur ab alia specie contractus solum ex quantitate precij considerata vbi aliter non constat quis sit contractus. Nam si est modica prestatio censetur locatio rei in qua minus iuris vendit q in venditione vt dixi. Si vero est magna prestatio censetur venditio et sic prestatio et tapatio pecunie accommodatur speciei contractus proportionabiliter fm ius quod in ea deducitur. Ista fuit decisio glo. not. in. l. §. j. in verbo agendo. qua Barto. ibi sequitur. ff. de superficiebus. et Barto. late in questione ne per eum disputata que incipit publicanus etc. Barto. et alij in. l. cotem ferro. §. qui maximos. ff. de publica. pro quo facit etiam tex. in. l. cū hi. §. modus. ff. de transac.

¶ Concludo igitur ex predictis decisionibus qualitates rei oneratz et personarum contrahentium qualitates aliquando et regulariter augere vel minuire precium et estimatio nem rerum. et hoc etiam probat tex. in. l. §. si heres per cepto fundo. ff. ad trebellianum. et d. l. cum hi. §. modus. ff. de transactionibus.

¶ Et qua conclusione inferuntur ultra superius dicta plures notabiles declarationes. et restrictiones ad regulam quam supra feci que est q res tantu valet quantum potest vendi per iura et autoritates ibi adductas que non repeto. Nam procedit seruatis et consideratis his que supra dicta sunt.

¶ Insuper ad declarationem ipsius regule nota aliquas conclusiones et restrictiones quas ex predictis elicio: et eas etiam tenet et approbat domi. Bartho. veronen. in suo solenni tractatu de simulatione contractus in secunda presumptione primo mi casus sue magne distinctionis penul. et si. colum. ver. verum quia dictum est etc. vsq ad si. Nam primo et vltimum ipe domi. Bartho. presupponit q dicta regula procedat in rebus mobilibus: licet etiam possit locum habere in immobilibus vt postea in sequentibus idem concludit. Secundo illam regulam restringit procedere quando emptor scit conditiones et qualitates rei bonas et malas per tex. supra sepius allegatum. in. l. mortis causa capimus. §. ff. vbi doc. ff. de dona. causa mortis. et de hoc supra late dixi. Tertio restringitur quantum communiter vendi potest non existenti in egestate siue necessitate aut in bonitate forte caloris iuuenilis vel in nimia rei affectione aut commoditate: quia his casibus de iure poli siue in foro conscientie non licet vendere pro precio quo potest vendi res fm q ibidem ipse domi. Bartho. declarauit in duabus precedentibus col. dicte secunde presumptionis post beatum Bernardinum et alios iuris ciuilibus canonice et sacre pagine doctores: quos allegat quos non refero breuitatis causa: sed ibi per eum vide pulchre et ample loquentē. Quarto restringitur dicta conclusio siue regula quantum communiter res vendi potest habito respectu ad tempus contractus lesionis de quo agitur fm Bar. in. l. non intelligitur. §. diu fratres. ff. de iure fil. Et fm ipsum domi. Bartho. idē voluit Hostien. Ray. beatus Bernardinus ibi relati et docto. in. d. l. ij. pro quo faciunt que dicta sunt supra in notabilibus istius legis. et in. xvi. et xxx. extensionibus traditis. §. in regu la posita in tertio no. istius. l. et in. xij. limitatione eiusdem regule et iura et autoritates ibi allegate.

¶ Hoc tamen de tempore contractus ipe domi. Bartho. declarat dupliciter vs quantum cōter potuit vendi tempore factus et ante et post. de quo supra late dixi tractando formā articulo li in hoc sciendi et probandi in vltima parte istius glo. magne. Secundo ex mente cano. in. c. nauiganti. de vsur. et maxime Joan. cal. in. vij. q. et beati Bernardini in libello suo de contractibus et vsuris. in. xxxiiij. articulo. c. iij. dicit aliquem habentem merces vendendas longe maioris precio vno tempore q alio: si inuestigetur et sollicitetur ab aliquo emptore vt illas sibi vendat alio tempore quo minus valent vbi ipse proprio motu et intentione aliter eo tempore non erat illas venditurus: posset illas de pluri vendere fm tempus siue valorē temporis quo illas forte cariori precio vendere decreuerat vt se indēnem conseruet. habita tamen ratione periculi laboris et expensarum que medio tempore potuissent succedere vt ibi late per eum. Et hoc dictum nota pro conscientia mercatorum. Quinto dicta regula intelligitur quantum vendi potest cum suo rei et personarum contrahentium onere et qualitatibus prout supra ex multis declaratum extitit. et per tex. in. l. si quis stipulatus sit stichum aut pampulum. vbi Bar. de cast. not. ff. de verbo. obliga. Et per hoc ipse domi. Bartho. infert considerandam qualitatem oneris rei annere. Et an presententur pro eo fideiussores vel cautio. Et an vendatur presentē pecunia vel ad terminum. Et ambo contrahētes vel alter eorum sint legales persone: locuples: litigiosus: vel ete

alieno gravatus: ppter que forte non reperiret emptorem volentem secum contrahere per. l. iij. §. mulier. ff. de in diē adiec. et per no. per Bar. in. l. i. §. si heres. ff. ad trebel. Et per alia q̄ ipse. d. Bartho. allegat de quibus tamen supra latius dixi et retuli plures notabiles decisiones: ex quibus hec omnia cōprobantur in hac vltima parte glo. magne. Sexto declarat dictam conclusionem vt intelligat q̄tum potest vendi cōter in foro publico et nō in privato loco. per tex. in. l. septē. vbi Bar. C. de eroga. mil. annone. l. xij. p. Bar. in. d. l. precia rerum. An. ro. de bu. in. c. cum causa. ver. ad sedm. de emp. et vend. et etiā supra in hoc latius dixi: et quibusdā decisionibus comprobauit. Et fm. d. Bartho. ibi si in foro publico talis res nō cōsuevit vendi inspicit quāri cōter in ea regione vendi solet. Et si diuersis precijs solita est vendi eligitur via media. Postea idē. d. Bartho. in dicto suo tractatu simulationis contractus in loco preallegato subiicit q̄ res tantū valet quantum est estimata in estimō cōmunit per. l. h. qui. vbi Bart. C. de predijs nauiculario. l. lib. xj. de quo latius infra dicitur. Item q̄ res tantū valet quantum per duos peritos ad id electos est estimata fm. Bar. hic quem allegat: sed de istis duobus vltimis dicitur latius infra aperiam qualiter procedant. Subiicit quoq̄ idē do. Bartho. verum modum probande et fiende estimationis rei immobilis per no. hic per Bart. et alios doctores ibi per eum allegatos: quos tamen supra in enucleatione istius articuli ego retuli et alios addidi. Et in casu varietatis iusti precij communis dicitur semper esse eligendam mediam vias per tex. optimum. fm. eum in. l. si fundum. cum. l. sequē. que incipit ita vt omnes. in princip. ff. man. iuncto. c. illud. de cler. i. com. mīni. Insuper allegat beatus Bernardinum in dicto suo libello de contractibus et ysuris. in. xxxij. sermone articulo. ij. in secunda particula capli. vij. in ff. Et plenius per eundem in eodem. lib. xxxij. sermone. articulo primo cap. ij. Et plenissime in extractis dicit tractatus et libelli in tit. ysurā. tertio et. vbi dicit pulchre colligi posse et videri duodecim regulas p̄ quas pōt dignosci quod et quale sit iustum precij rei. ibi vide p̄ eos.

Nota tamen semper p̄o regula magistra istius materie iusti precij q̄ si a lege vel statuto reperitur super aliqua re taxatus precium: illud dicitur iustum et ei standum est: quia non h̄ aliquid ultra aliquid accipere: etiam modicum cū lex et si sit dura seruanda sit. l. prosperit. ff. qui et a quibus. Et q̄ vbi lex sit q̄git pedes suos nō h̄ ultra trāsgredi fm. gl. pe. in. l. si nō fuerit ff. p̄ foclo. pbat. l. c. defleat peccator. de reg. iur. Et h̄cmet regulā refert etiā et tenet. d. Bar. veronen. in dicto suo tractatu simulationis contractus in scda presumptione p̄imi casus p̄cipalis sue magne distinctionis in antepe. col. vers. verum q̄ dictum est. P̄o qua conclusione faciunt q̄ dixi. §. in. xvj. limitatione regule tradite supra in. j. glo. istius. l. ij. Ceterum quia quotienscumq̄ aliqua qualitas est productiua alicuius effectus: nunq̄ ille effectus producit in esse nisi de illa qualitate articuletur et p̄bet. ista est theorica Barto. in. l. i. §. ite que situz. ff. de aqua quoti. et estius. no. plene Bar. et alij in. l. nō solum. §. sed vt probari. ff. de ope. no. nuncia. et est tex. not. et ibi docto. in. l. eum actum. ff. de neg. gest. in ff. Bal. in. l. matrē. C. de proba. Alber. in. l. spadonem. §. qui absolutus. ff. de excu. tuto. vbi bonus tex. Et q̄ egregie dicit Bart. in. l. et si forte. ad si. ff. de castrensi pecu. no. Bal. in. l. iubemus. §. j. C. ad tres bel. latius et notabiliter Bal. in preludijs feudorum. in. xvij. col. et sequenti. Facit tex. in. l. i. §. docere. et ibi no. Pau. de ca. ff. ne quis eum qui. cum multis alijs cōcordan. que possent ad hoc adduci: quas ponunt moder. in locis preallegatis maxime in. d. §. sed vt probari: Sed quia vt notanter dicit Bar. in lecturis Nicolai de neapoli in. l. scire oportet. §. oportet. el. ij. in. ij. col. vers. item nota q̄ sufficit et. ff. de excusa. tuto. de pluribus legibus ad idē tendentibus sufficit vnam allegare breuitatis causa: alias concordantias omitto. Ideo in p̄posito nostro queritur necessario et vtiliter an actor qui asserit se deceptū in p̄ceto teneatur articulare de istis qualitatibus aut oneribus rei vel personarum ex quibus augetur vel minuitur iustum precij: prout ex precedentibus fuit late declaratum: vero sit p̄o eo p̄sumptio ita q̄ transferat onus in aduersariū articulandi et probandi eius qualitates et onera. Barto. in. l. precia rerum. §. si. ad. l. falcidia. dum dicit. et ideo tu aduocate alterius partis debes esse cautus et. sentit q̄ actor nō teneat ad probandum estimationem aut iustum precium rei articulare et probare de istis qualitatibus rei vel personarum vel oneribus: nec etiam dicere ista res potuit tantum vendi homini cuiuslibet scienti qualitates eius: sed simpliciter teneatur facere positionem. ista res valet tantum. quo facto aduocatus partis aduersę debet esse cautus fm. eum vt consideret qualitates latentes maxime rei: quia forte est sterilis non fructifera

ra vel emphiteotica: et de eis faciat positionem. Item fm. eum debet iste aduocatus considerare an iste qui vendit rem esset implicitus debitis: et auerit vel ne fideiussores: quia per tales qualitates aliquando augetur vel minuitur precium. et sic recte intuenti Bar. ibi videtur velle et vere vult q̄ onus faciendi positionem siue articulum et probationem super quibuslibet res pertineat ad reum. idem sentit Bart. in. d. l. i. §. si heres. ff. ad trebel. et ibi do. Alexan. illum ponderat ad hoc et tenet istam partem quam etiam tenet in. d. l. precia rerum. et in. l. mortis causa capim. §. si. ff. de dona. causa mortis. vbi Bar. fm. Jmo. sentit oppositum. sed vere prout etiam dicit do. Alexan. in locis preallegatis Barto. in. d. §. fina. nihil de hoc sentit. Et probat opinione Jmo. et sequacium q̄ actor non teneatur annullare et probare de istis qualitatibus facit ratio. Nam sufficit libellum et probationes p̄sumptiue concludere. l. omnes. §. luctus. ff. de his que in fraudem creditorum. l. siue possidetis. C. de probationibus. ergo et. Et cum ista opinione Barto. Jmo. et do. Alexan. videtur etiam trāstrare Ange. are. in. §. si quis agens. in. vj. col. i. in. tit. de actionibus. Ultra prefatos doctores p̄o ista opinione ego adduco rationem. Nam in ista materia aliquem esse debitis implicitum est qualitas que est in consideratione: quia potest esse causa augmenti vel diminutionis precij vel estimationis rei fm. Barto. in. d. l. i. §. si heres. et supra late et alijs comprobatur extitit. Sed si actor teneretur facere positionem vel articulum q̄ ipse sit debitis implicitus deegeret turpitudines suam cōtra. l. transactione. cum ibi no. C. de transactionibus. et l. mercalem. C. de conditione ob turpem causam. Item detegeret paupertatem et vtilitatem suam quod sibi esset opprobriofum. Immo esset sibi non leuis iniuria si aliquis illum pauperem appellaret vt probat tex. et ibi docto. in. l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. qui satisfacere cogantur. facit. l. ij. in. ij. col. ver. quid enim tam durum. C. quando et quibus quarta pars debetur. lib. x. ergo non cogitur ipse hoc ponere cum ponens dicat confiteri fm. Bar. et alios in. l. i. §. q̄ obseruari. in. ij. col. vers. iurta predicta quero et. C. de iuramē. calum. Et in proposito faciunt not. per Bar. in. d. §. q̄ obseruari. in. vlti. col. post glo. ibi. Sed tamen possit forte respondēri dicere oppositioni precipue dicendo q̄d verū est q̄d ipse actor nō teneatur dicere positionē cōtra se facere: imo nec sibi p̄desse sed nocere si illā faceret: q̄ illius pbatio tendit ad precij diminutionē. Intentio autē sua est pbare de maioritate p̄cij demonstratione sic p̄bet actorē alienasse cōtra dimidatā iusti p̄cij. Et id inferē h̄c positionē eius aduersario puenire et sibi p̄desse quo casu cessat oppositio q̄d allegat suā turpitudinē cōtra se: imo allegat turpitudinē aduersarij sui.

P̄o clariori tamen intelligentia predictorum duo principia liter videnda. P̄o imo an probationes debeant necessario et concludenter concludere probationem: an vero aliquando sufficiat eas p̄sumptiue concludere. Secūdo videndum est quis teneatur facere positiones et articulos et probationes istarum qualitatū que vt predicti possunt augere et diminuerē estimationem rei.

Circa p̄imi articulum q̄d positiones probationes siue articuli debeant regulariter necessario cōcludere: tenet expresse hoc Bar. in. l. non hoc in ff. C. vnde legi. per tex. in. l. neq̄ naturales. in. l. non nudis. in. l. non epistolis. C. de probationibus facit lex ad probationem vti. et l. ad probationem seruitutis. eodem titulo. per que iura glo. in. d. l. neq̄ natales. et in. d. l. nō hoc. et vtrobiq̄ doc. colligunt illud vulgatum dictum. nō probat hoc esse q̄d ab hoc contingit abesse. ista regula probatur etiam in. c. in presentia. circa medium. et ibi glo. in verbo verbum dubium. et late docto. de probationibus. Hinc notanter dicit Bal. in. d. l. ad probationem seruitutis. quod probatio nunq̄ concludit per possibile sed debet concludere p̄ necesse. dicit etiam Bald. in. l. ij. in vltima col. C. de bono. possessiōe fm. tabulas. q̄d sicuti probatio non concludens nō releuat in rebus preallegatis: ita etiam nō facit rem dubiam de iure vel de facto: vt ibidem no. per eum. P̄o p̄ter q̄d concludit Bar. et alij no. in. d. l. non solum. §. sed vt probari. ff. de operis noui nūcia. q̄d quando vni factum certo tempore vel loco est punibile: et alio loco vel tempore non punibile: ille qui probat tale quid factum fuisse nō dicitur concludenter probasse nisi etiā probauerit illud factum fuisse eo tempore et loco quo erat punibile. Et exemplum vide ibi notatum pec eum cum suis concordan. Facit etiam q̄d notanter dicit Barto. in. l. ij. §. j. in vltima col. per illum textum. ff. de duobus reis. et in. l. si vroz. §. penulti. per illum textum. ff. de adulteris. et in. l. si ita scriptus sit. ff. de manu. testamen. quod testes deponentes titium cognouisse bertam violenter non dicuntur probare concludenter titium

ter titulum fecisse violentiam berbe in ea cognoscenda: qz cum deposuerint per verbum violenter qd est verbale potest recte fieri actiuam et passiuam significationem. Et sic q mens testis pueri dicit q ipse titulus fecit vim berbe vel q berba contra fecit vim titio: tunc ipse titius non esset puniendus tanq vio lentus raptor: prout fuerat accusatus. Et cum ista decisione Bar. tenet Ange. in d. l. ij. §. vbi dar consilium iudici q ex officio suo non ad instantiam partis repetat testes vt decla rent eorum dictum: iuxta glo. no. in aut. de testibus. §. licet. no. in aut. ar qui semel. C. de probatio. hoc dicitur Bar. et Ange. refert pro notabili et sequitur dominus Harbenil. in suo notabili. c. ij. alias. cvj. incipien. nota q si capituli: alias q si titulus etc. Cibi limitat hoc non procedere quando de communi vsu loquendi terminus violenter acciperetur in actua significatione vt ibi per eum. Sed istam decisionem Bart. et sequacium reprobat Ange. sibi contrarius in l. ij. per illum tex. in verbo violenter. C. de vi bo. raptor. Imo. et Rapba. cu. in d. l. ij. ff. de duobus reis. Quia sufficit q probatio conclusa communitur accidentibus: vt no. in d. l. non hoc. et in d. c. in presentia. rest. glo. expresse in d. l. neqz natales. sed frequen titus accidit q vtri rapiunt mulieres et contra: vt est glo. in l. vnica. in verbo sponsam. C. de raptu virginum. Immo plus dicit notanter Joan. andr. et alij canon. in c. sacris. quod mens causa. et in c. is qui de sponsalibus. et refert Imo. in dicta l. ij. §. primo. q possibile est virum violenter cognoscere mul lierem: sed non e contra: est possibile mulierem cogere virum violenter vt eam cognoscat vt ibi per omnes. Pro corroboratione istius opinionis in premissa questione principali facit etia quod dicit Bar. no. in l. de minore. §. ij. in v. ver. sed quid si dixit q audiuit. ff. de questio. et in l. ij. §. eius quoqz. ff. de testi. in l. labeo. ff. de supellectili legata. qsi testis qui depo sivit q de tali facto est publica vox et fama interroget quomo do hoc sciat: si respodeat se scire qz audiuit hoc publice dicit: dicitur dubia ista probatio: nec concludit q de hoc sit publi ca fama: quia potest esse fm eum qd audiuit dici publice non a multis prout requiritur ad hoc vt sit fama publica: sed ab vna vel paucis personis tantum: idem tenet Ange. in l. ij. in principio. ff. ad macedoniam. Bal. in additionibus Spe. in titu. de senten. in vj. col. et Alex. in consi. cccc. incip. in cau sa vertente inter Anto. in penul. col. et in consi. cccc. incip. vno processu cause vertentis inter dictam Lucian facit etiaz tert. nota. in c. auditis. in verbo si per illa constiterit q vallis fit ille locus etc. de descriptionibus per quem dicit ibi notan ter Joan. andr. se practicasse contra quemdam bidellum qui conduxerat vnum equum pro eundo ex Bononia Florentia qui post deceffit in itinere sine culpa bidelli: vnde bidellus pro bavit per socios itineris qd vnus equus erat sibi mortuus in illo itinere sed q fm Joan. andr. non probavit qd esset ille equus quem vt supra conduxerat non dicit concludenter pro baste ideo succubuit bidellus: qz debebat pbare fm eum colo rem et qualitate equi mortui. Et istam decisionem sequitur do. Anto. ibi in pe. col. Panor. in l. x. qui dicit q ista sunt nota bilia ad instructione aduocatorum iuuenum. Sequit etia do. Alex. in consi. cxxij. inci. in ca vertente inter peregrinam etc. in vj. col. et in consi. sequenti incip. vno processu super ca vertente. in l. ij. col. ad fi. Sed contra ista decisionem facit qz in dubio nisi q presumitur pluralitas. vt no. in l. ij. C. de bono. pos. fm tab. Sed pot dicit fm do. Alex. ibi qd procedit hoc in pluralitate actuum: sed bene presumitur pluralitas reru: vt in proposito nostro. Facit etiam qd no. decidit do. Panor. in d. c. auditis. in v. col. post Imo. ibi q licet regulariter in definita equi polleat vniuersali. l. si plures. ff. de leg. ij. l. si pluribus. vbi gl. et Bar. late. ff. de leg. ij. c. ij. de maio. et obe. glo. magistra in c. vt circa. in verbo aliozum. de electio. in vj. glo. in c. ij. in gl. pe. de coniugio leprosozum. in istud non habet locum in dicto te stis: qz debet de necessitate concludere vt ibi latius per eum qui per hoc infert ad nota. decisionem. cum quo tenent Ibe. de an cha. et Imo. in c. quanto. de his que sunt a prelato sine consen su capituli et do. Alex. in multis consilijs videlicet. ex incipie re visis acutissimis dubitationibus. in ij. col. et in consi. cxx. inci piente vno et bene discussio processu. in l. ij. col. et alibi sepe. Facit quoqz qd dicit Bar. in l. in hac stipulatione. et in l. cum emptor. §. si. ff. de damno infecto vbi non concludit articu lus et tanq non reuelans rejicitur per qd dicatur res ista co suenit tantum locari: et tunc propter ruinam domus tue non locatur tantum: ideo peto totam pensionem qua solita est lo cari: istud non concludit: quia licet sit solita tantum locari in precium: tamen forte etiam si non esset destructa non locaret de presenti tantum prout solitum est vt ibi late per eum. Si militer fm eum in d. §. si. non concludit articulus isto modo

factus: res ista valebat tantum ante destructionem: ergo de bes mihi prestare totum illud quod tunc valebat: quia scdm Bar. ibi prius debet estimari id quod superest facta domus destructione videlicet arcatur: cimenta et similia: postea debet estimari damnum quod superest. Et sic in istis duob locis Bar. videtur velle q actor qui petit interesse teneatur ipse articulare et pbare de qualitatibus que possunt augere aut minuere estimationem rei vel interesse: ideo facit ad ea que ta gentur in sequenti articulo. Et predicta omnia corroborant illud quod dicit glo. in l. ij. §. quod obseruari. et ibi Barto. in v. col. verbi. oppono secundo etc. C. de iuramen. calum. vbi dicitur q non admittitur positio impertinens et non concludens per tex. in l. si duo patroni. §. iustianus. ff. de iurcuran. et in l. si quis libertate. in fi. ff. de peti. heredi. Istis tamen non ob stantibus Bar. magistraliter tanq lucerna iuris in l. neqz na tales. C. de probatio. posuit pulchram distinctionem dicens q aut probatio et articuli de necessitate concludunt: tunc facit plena fidem iudicis: ita pcederent oia predicta. Aut articuli non necessario concludunt: sed presumptione iuris tantum que est potens ad transferendum onus pbandi in aduersariuz: et tunc admittunt quia sufficit q presumptione concludant: istud probat in l. siue possidetis in l. matre. et in l. cu pibus. C. de proba. Sequit Bar. in d. l. ij. §. quod obseruari. in v. col. ver. oppono secundo. Saly. Pau. de cast. et do. Alex. in d. l. no hoc C. vnde legi. voluit Bar. in l. ij. in l. ij. col. ver. tertio quero vos habetis etc. et ibi late doc. precipue do. Alexan. ff. si cer. pe. duz vult q admittatur dicti testis qui interrogatus quod scit que attestatur: rident scio qz vicinus sum illi. et tam licet sit vicin? pot esse qd ignoret: sed qz iuris presumptione presumit scire facta vicini: cum hoc eueniat a comunitate accidentibus. l. si vicinis scientibus. C. de nup. sustinet ob hoc etus dicit vt pber et ratio: idem etiam voluit Bar. in l. ij. in fi. ff. de except. Pro quo facit ratio: qz sufficit etia libellum presumptione concludere. l. oes. §. luctus. vbi Bar. no. ff. de his que in frau. ere. licet alias ineptus libellus vagus aut male formatus debeat a iudice sperni: vt no. in l. ij. in prin. ff. de eden. per glo. no. in verbo libellus. in l. ij. ff. de offi. asse. qua ibi doc. summe commendat. Facit etia quia vbi requiritur probatio tpis sufficit illud presumptiue pbare. nam probado qd aliquid alias inerat in telligitur pbatum inesse etiam de presenti. argum. l. siue pos seditis cum ibi no. C. de pba. ita pbat tex. no. in c. pposuisti. de cler. ego. mini. que ibi ad hoc no. do. Anto. post Imo. et sequitur pro valde singulari do. Francis. de are. in suis consi lijs vj. cccc. inci. videtur dicendum in l. col. licet contrariu re ferat Bal. in d. l. siue possidetis. in illa questione. de eo qui vi cebatur olim excommunicatus. Facit etiaz quia licet instru menta dotalia non probent concludenter matrimoniu tam illud probant presumptiue fm Bal. no. in l. neqz sine. circa me dium. C. de nuptijs. Et sic ex predictis conclusiue inferitur qd admittuntur articuli positiones et probationes solum pre sumptiue concludentes: et releuant. Subijcit etiam Bar. in d. l. neqz natales. istud etiam pcedere quando talis pbatio presumptiua no transferret onus pbandi in aduersariuz pur loquuntur predicta: sed etiam quando faceret solum semple nam pbationes vt in casu. l. in bonafidei. C. de rebus creditis plenissime in l. admonedi. ff. de iurcuran. Et ideo est fm eum qm probatio solum coadiuuat vel adminicula alias pbationes quia admittuntur. idem sentit Barto. in d. l. ij. §. q obseruari. in v. col. dum loquitur de positioe impertinen ti. Ange. autem art. in d. §. si quis agens. in vj. col. in fi. de act. addit quartum casus istius doctrine Bar. in d. l. neqz natales. vj. qd aliquando articulus siue positio et probatio so lum faciunt indicta iuxta tex. in l. fi. in verbo indicijs. C. fami. heriscun. et no. per Bar. in l. marcus. et in l. si. ff. de questionibus et etiam tunc sunt admittenda vt ibi per eum qui dicit q aliqui in hac materia ponderant Barto. fuisse sibi contrariu tamen fm eum non bene dicunt: qz ex mente eiusdem Barto. in d. l. neqz natales. in distinctione saluatur.

Se modo offert preactus secundus articulus vs quis teneatur articulare et probare: an actor pretendens lesionem vero reus de qualitatibus rei que possunt augere vel minuere esti mationem: vt late superius dixit. Et licet omnes magis com muniter videantur tenere qd istud onus pertineat ad reum: quia iuris presumptione actor habet intentionem suam funda tam super rei estimatione aliter non consideratis suis qualita tibus fm docto. quos supra retuli. Tamen ego puto qd inno actor teneatur de istis qualitatibus saltez in genere ar ticulare puta hoc modo. ista res posset mi vendi vel potuisset tali tempore communiter homini scienti eius qualitates et con ditiones et ante et post. Et puto hanc practicam in effectu vo

luisse glo. in d. l. mortis cā capimus. §. ff. de dona. cā mor. anam omnes doc. ibi. z alibi sequuntur vt late supius retuli.

Confirmatio etiam probatur ex oibus notabilibus dectionibus docto. quas supra allegauim dum dixi qd quotiescūq; aliqua qd litas est. pductua alicuius effectus nunq̄ ille effectus in esse produciū nisi de ea qualitate ante articuletur z probeant vt b.

Confirmo etiam ex his que dixi supra dā terigi qd nō fundat quis intentionem suam licet dicat. ista res tali die valuit tantum. sed debet dicere tali die z multis diebus ante z post tantum valuit: sic ibi oportet actorem articulare de qualitate temporis qd debet attendi in estimatiōe.

Confirmo etiam qd dicit Barto. z s. retuli d. l. cum empro. §. ff. et in d. l. in hac stipulatione. ff. de dā. infec. z ad hoc possent in proposito trahi multa que s. retuli.

Confirmo quoq; nā qd rōne loci pōt variari estimatio rerū. d. l. p̄cia rerū. §. ff. ad. l. falci. cū finit. nō admittit ar̄culus illius qui simplr diceret: ista res potuit tantū veditis qd dicere potuit vedit in foro publico qd dicit attendi. vt dicit Bar. in. l. septem. C. de eroga. milli. annone. lib. xij. z in. l. si seruus. in p̄ncipi. ff. d. condi. fur. ita sentit Bar. no. z. j. latius referē in d. l. p̄cia rerū. §. ff. ergo idē dō esse in istis alijs qualitatib?

Confirmo etiam qd dicit Barto. z s. retuli qd iste actor bz intētiōe fūdātā presumptiōe iuris. Bz istō primo negatur ex predictis dectionibus. Secūdo qz sine lege z ratione loquunt vulgata. l. illam. C. de colla. §. confiderem? in aut. de trien. z semis.

Confirmo etiam qd iste actor teneat articulare vel positionē facere in genere eomō quo. s. dicit de qualitatibus rei vel psonarū contrahētū: ex quibus pretiū potest augeri vel minui: tñ in specie non puto eū teneri tales qualitates exprimerē vel in indiuiduo per rationē quā supra feci pro opinione cō. l. sup quo tñ cogitandū puto cum ip̄i rationi obfret responsio data.

His sic pro generali cognitione z declaratione fiende probationis z estimationis rerum omnium discussis tunc cōdescēdo ad declarandum modos in spē probandi earū estimationem

Confirmo primo qualiter generalit̄ probet̄ valorē rei. vid. do. Alex. in consil. lxxv. in. ij. vol. in. ij. z. iij. col. et consil. clxxij. in vlti. col. eo. volu.

Deinde est aduertēdū qd plures sunt vie et imodi pbāde estimatiōis z valoris rei vt ex sequētibus apparebit.

Primo vna est via quā tradit Aug. in d. l. p̄cia rerū. z ibi do. Alex. in. ij. col. ad. ff. ad legem falci. vj. qd iudexmet in sp̄ciat rē mobilē aut imobilē faciendū illaz sibi presentari si est mobilis vel si imobilis ad eam accedat expensis partius. arg. l. irruptione. §. ff. vbi gl. z Bal. ff. finitū regundo. z de qualitate fundi vel rei: z de omnib? alijs que in estimatiōe attendi debent de quibus p̄dixi: qd se informare ab expertis: et satis erit per tex. noc. in. l. ff. in. ff. C. de iure domini i petrā. vbi quādo pignus est applicandū creditorū propter morā debitoris nō solventis: iudex est ille qui dō illud estimare. Et per illum text. istam practicā ante Aug. z do. Alex. in d. l. p̄cia rerū tradit Bar. hic in vlt. col. z eius sequit̄ Aug. areti. in d. §. ff. qd agēs. in. ij. col. in. ff. in. ff. de acti. Salp. hic in. xij. col. z. xx. qd opponat dices qd. l. ff. loquit̄ in. ff. i. datione in solutus. nos aut loquimur in casu i quo actor tenet pbare estimatiōē rei: vñ si illa nō probat dō succumbet. arg. l. actor. qd asseuerat. C. de proba. z eorū que nor. in. l. j. C. vt que desit aduo. partium tamen postea finaliter tenet cū predict̄ p ea que no. in. l. ff. transditio. j. de actio. emp. vt. j. referas.

Confirmo etiam qd estimatio sit a iudice fienda tenet etiam Bal. hic in pe. col. ver. i verbo redditiū per tex. qui bene probat in. l. vt tantū. §. his cōsequēter. in. ff. vlti. estimatio autē bz z. ff. de seruo corrupto. idē voluit etiā ex pluribus late adductis. Barb. cō. ff. in. c. p̄ncipi. scripsit sapientie sōns Salamon in. ij. col. z. j. volu. qd in hoc qd z qle sit dā nō vel detrimētūz magnus vel parūz z an modica vel magna lesio stādū sit iudicis arbitrio. arg. glo. in. c. ff. de indi. li. vj. z glo. in. l. j. C. si aduer. ven. pigno. cū ibi traditis p Bal. z glo. i. c. sedes. de rescrip. que dicit qd stat iudicis arbitrio quis dicatur maior. z qd voluit Bal. in. c. p̄posuit. d. appel. vbi dicit qd stat iudicis arbitrio qd dicatur graue debitiū: pro q̄ facit glo. in. c. j. de constit. in. vj. in verbo rationabilia. que dicit qd stat iudicis arbitrio qd statū dicit rōnabile: z qd dicit pulchre Jo. an. in. c. in. d. dona. vbi stat iudicis arbitrio qd dicit graue dānū. Et ideo nō ab re dicit Bal. in. l. eadē. j. locati. qd stat iudicis arbitrio qd dicatur modicū aut multuz. Facit quoq; qd pulchre dicit Joā. d. imo. in. c. q̄ntauallis. d. iureiurā. in. colum. dūz dicit. qd stat iudicis arbitrio que lesio dicatur enozmis vel modica.

Confirmo ista communī opinione qd estimatio rei vel taxatio iust. p̄ccij possit per iudicem adducitur etiam illud quod egregie in simili voluit Bald. in. l. i. quod ex pampula. per illū tex. in. ff. d. legatus. ij. vbi tra

tur bona regula in materia quod vbiq; estimatio rei nō est probata in iudicio: tunc iudex ex suo officio dō illā dēterminare inspectis qualitatibus rei. z alijs inspicendis. ides re nunt Bar. in. l. temper. §. in hoc interdico. per illā tex. in. ff. quod vt aut clā. Bar. in. repe. l. j. in. ff. C. de sententijs que pro eo quod interest. p. tex. in. d. l. j. in. vlti. in alijs zc. z per d. §. in hoc interdico. z per tex. no. in. l. non ignorat. in. ff. C. de fructu. z litis expēsis. zcuz eo trāst̄ Aug. in. d. l. ff. qd ex p̄p̄hila. Predictum modum estimandi res sequit̄ etiam Bar. in. l. z. ff. equo. in. ff. de leg. j. per tex. in. l. hac edictali. §. illud. C. d. se. cun. nup. z in. fin. §. penul. C. de iure dotium. z. l. ff. aliam. §. ff. de fidei cō. liberta. quā legem non reprobio.

Confirmo etiam predictā doctrinā Bar. z sequaciū comperio secūti domi Valerā. i. cō. ff. c. xxvij. z. clxxij. in. vj. col. in. ff. volu. allegat̄ etiā Ludor. rom. idē tenuisse in quodā suo singulari p̄. clxxij. sed in orōdine meo nō reperitur forte ex numerū corruptela.

Confirmo etiam per dictam dectionē Bar. z aliorū in. d. l. in. ff. C. de sententijs que pro eo qd interest. cū cōcor. p̄reallegatis dicit no. Bal. in. auctē. quas actiones. in vltima col. z qdōne. C. de sacrosan. ecclē. quod ratione difficultatis probationis admittit̄ p̄sumptiū pra probatio vt fm eum no. in. l. qui ex libris. in. p̄ncipi. ff. de tab. bul. exhiben.

Confirmo etiam quod dicit Bal. in. l. si quis in hoc. circa medium. C. de ep̄. z cleri. vbi dicit qd eo quia tota tura non potest probari nisi per iudicia et cōiecturas: quā sit fecerit in cameratideo an aliquis fuerit totus vel ne relēquitur iudicis arbitrio. propter quod dicit no. Bal. in. l. qui accusare. circa mediū. C. de edendo. quod quādo est difficultas probationis z sumus in his que respiciunt modicum p̄e iudicium alterius: tunc statim solum iuramento p. tex. in. l. non omnes. §. a barbaris. ff. de re militari. l. l. oratione. ff. de ferijs

Confirmo etiam quod de estimatiōe rei vel interesse stetur iudicis arbitrio parte implozante eius officium mercenarium tenet etiam Bald. in. d. l. ff. in. ff. C. de iure do. imp. qd ad demonstrādam practicā rei subijct̄ quod iudicis arbitrium consistit̄ eligēdo duos bonos viros estimatores vt infra latius dicit̄ de ip̄is estimatoz? eligēdis.

Confirmo etiam quod dicit Bal. in. l. j. in. ix. col. vñ. sexto qualiter zc. C. de sententijs qui pro eo qd interest. vbi vult quod iurum cessans de quo habetur cōsideratio in estimatiōe interesse: vt no. Bar. z alij in. d. l. j. probetur solas coniecturas. z sic videtur velle. Bal. ibi qd pars releuetur coniecturaliter: sed postea pertinet ad iudicis officium qui debet cuncta rimari considerare istas coniecturas

Confirmo etiam quod facultas estimandi rem vel interesse pertinet ad iudicem probat̄ tex. no. in. d. l. ff. traditio. z ibi Bar. no. exp̄p̄ se ad hoc. §. de ac. emp.

Ex predictis oibus inferitur facilis modus pbandi valorē rei: z consequenter facilis practica probandozū in materia istius. l. que est in effectu vt lesus implozet iudicis officium mercenarium vt se informet super qualitatibus rei: et postea suo arbitrio informationes habitas faciat eius estimatiōnem.

Aliam moueo difficultatē nāv̄ quod iste modus liqui dande estimatiōis z valoris rei vel interesse non possit practicari in materia istius. l. ij. in qua estimatio dō fieri attento illo tpe in quo fuit celebratus serus. l. ff. volutare. in. ff. vbi no. j. eo. z. s. sepe dicit̄ rōnabiliter iudex vultare informationes valoris rei respectu temporis iudicij: quia de valore alterius tps sibi foret difficile inuestigare v̄ritatem nisi p̄ testiu depositiōnes de quibus infra diffusius dicit̄: ergo ista practica qñ testes necessario assumerentur dēformationes respectu valoris tps iudicij.

Confirmo difficultatē pro r̄sione fortē dicit̄ possit quod sicut iudex pōt se informare fm tps iudicij de valore rei eodem mō poterit se summare aliter qd in forma dispositionum testium fm tps contractus. Vel responde vt in simili dicit̄ in sequenti modo probande estimatiōis per homines peritos super hoc a iudice assumptos.

Ad premissorum tamen corroboracionem et declarationes addo qd per d.l. fima. s. fima. C. de iure do. impetra. dixit not. Bar. in repe. l. creditores. in. ij. q. prin. ad fi. ver. vltim? iuxta predicta etc. C. de pigno. q. illud dicitur esse iustus precium rei qd est constitutum arbitrio boniviri: v3 iudicis arbitrio qui dicitur bonus vir. l. cotinus. s. j. ff. de ver. obli. Secdo aduertendum est ad id qd egregie dixit idē Bar. in repe. d. l. creditores. in. v. q. prin. ad fi. ver. iuxta premissa etc. q. in petēda predicta estimacione scienda a iudice non requiritur libellus per plures rōnes notabiles de qbus ibi per eum. Tercē q. ordo seu practica istius estimacionis sciende erit ista q. primo ad instantiā partis que pcurat estimacionem fieri debere a iudice pars aduersa citetur ad allegandū et opponendū quare eandē estimatio rei de qua agitur sine precij taxatio et declaratio fieri nō debeat per iudicē ipsum de qua loquit. d. l. creditores. Et si habita per iudicem cause cognicione super hoc nil iuste contradiccionis fuerit oppositū: tunc iudex faciat vel cogat partes ad eligendū duos bonos estimatores: iuxta. l. hac edicta. l. s. is illud. C. de secun. imp. et infra late de ipis duob? subijciā. Vel fm Bar. ipsemet iudex eos eligat per tex. in. d. s. qd autē. ad fi. in verbo diffiniatur ab archieptictis etc. in aut. de nō alie. colla. ij. Et tales electos debet facere iurare de estimacione legaliter et recte faciēda fm doctrinā tex. in. d. s. is illud et dicto. s. qd autem. et per. l. cōparaciones. C. de fide instrumē. Licet fm eum quedam glo. ibi per eum alleg. et eas infra referam voluerint et male ex predictis iuribus qd isti estimatores non teneantur iurare per ea que no. in. le. iurifurandū. C. de testi. Demum facta relatione iurata per p̄dictos electos de eorum estimacione iudex debet facere declarationem precij et taxam fm eorum estimacionem. Et ita in premissis liquet de practica vltra theoreticam: quibus addo dum dixi. s. q. onus estimacionis p̄t ad iudicē pertinere: idem velle Bar. in. l. ff. C. de pac. pig. in. l. quis. ff. de sol. per. d. l. ff. in. ff.

Secdo principalis modus p̄bande estimacionis rei vel inter esse tradit per Bar. hic in vlt. col. v3 qd partes eligant duos bonos viros peritos in arte estimandi per tex. no. in. d. l. hac edicta. l. s. is illud. C. de secundis nuptijs. vbi etiam Barto. et Bal. no. et per tex. in. d. s. qd autem in verbo diffiniatur ab archieptictis etc. in autē. de nō alienandis. vbi Aug. ad hoc no. dicit qd si partes vellent eligere aliquos qui nō essent periti vel idonei: iudex potest eas cogere ad eligendū peritos vel idoneos. Tercio p̄t qd est aduertendū qd si partes discordarēt forte in eis eligendis: iudex tunc p̄t ex officio eos eligere. ita Bar. in. d. repe. d. l. creditores. in vlti. col. et in vlti. ma. q. principali. C. de pigno. et retuli supra proxime in p̄cedenti modo p̄bandi qualiter possit istud practicari ex mente. Barto. ibi ad fi. Immo fortius possit iudex ex officio mittere suos officiales ad rem de qua agitur videndam et estimandam: etiam post didicita testificata cause scdm Bal. de vbal. hic in penult. colum. ver. itez nota qd iudex etc. per tex. in. d. l. hac edicta. l. s. is illud. in. ij. col. C. de secun. imp. qui supra ponebat q. in terminis nris isti estimatores possent renūciare re id est referre iudici de veritate: vnde inferebat eos debere iurare de veritate: sed male dicit q. vt dixi hic sum? in his que nō percipiunt sensu corpis: putavimus: audimus: gustamus: odoramus: tactus: in qbus homo p̄t esse certus. Sed in his que percipi possunt solū iudicio intellectus: sufficit deponere de credulitate: vt in locis p̄dictis no. Bar. et Aug. Et per hoc inferitur q. quando doctores p̄sentant scholare ad examen subeundū et ad doctoratus insignia capiēda nō tenentur iurare q. scholartis sit vere doctus: et sic de veritate: immo de credulitate: ita Bar. in. d. p̄hemio digestorū in prin. in vlti. col. Panor. in. d. c. p̄posuisti. in. pe. col. naz standū est assertioni doctorū attestantium de peritia suorū scholarium. glo. est in. c. ois etas. xij. q. j. Auge. tū in. d. repe. l. si vacat. in. ij. col. tenet q. immo doctores iurare debeant de veritate: qd si fieret puto non prodirent de examinis tot imperiti doctores. put etate nostra reperiantur in vtilitū pontificie et cesaree discipline.

Nota tamen perpetuo q. si iudex preterit istius estimacionis facte per hos estimatores tanquā peritos in arte electos proferret suam super valore rei: hec sentētia nunq. transit in rem iudicatā quin semper possit retractari ex alijs dicitis peritorum in arte qui forte contrarium vel diversus sentiant. ita vult Joan. and. in additio. Spe. in titulo de homicidio. s. pe. ver. pone. a. vulneravit. b. quia talis sentētia non dicit lata ex veris probatōibus: sed privilegatis: videlicet per verbū credo: quod dictum sequitur domi. Anto. et alij cōmunit in d. c. p̄posuisti. de proba. Bal. in. l. ff. ab hostibus. s. si vir. ff. solu. matri. Auge. no. in. l. qd si nollit. s. si mancipius. ff. de ed. edic. vbi dicit hoc esse dictū singulariter menti tenendum. Flo. E ij

l. creditores. in. ff. col. et bal. in. d. s. is illud in. ij. col. Et de hac etiā qōne vide que in p̄posito dicitur Bar. et Bal. in. l. ij. C. de iudicē: et ibi Bal. ponit quedā vba notabilia in practica istius materie que faciūt ad clariorē decissionē istius questionis. Quid autē si isti estimatores dimerimode estimarēt referrent ad que spectet electio tertij estimatoris. dicit mēte bal. in. d. s. is illud q. licet in arbitris qui p̄cedunt seruata forma iuris iuxta. l. j. ff. de arbi. sit exp̄sum q. illimet qui discorant eligāt tertium cuius dicto stetur vt est casus in. l. item si vnus. s. principalis. vbi Bar. declarat. ff. de arbi. tamē in arbitratōribus qbus isti potius assimilātur vel dicitur: et ipsi arbitratōres partes sunt ille que eligere debet tertius. Et licet fm eum iudex in eius electioe interueniat: solū interuenit vt coadiutor et p̄pulsor non vt elector: et sic Bal. sensit q. iudex nō possit hūc tertij eligere. Ego tū suz strarie opinio nis: cum etiā a principio ipse iudex potuisset oēs istos arbitratōres eligere vt. s. dixi. Et ista practica sequit Salice. hic in. xx. q. z. xiiij. col. Aug. areti. in. d. s. si quis agēs. in. ij. col. in situ. de actio. do. Alex. in. d. l. p̄tia rez post Aug. ibi qui subijciebat q. ista practica nō poterat suari in materia. l. nostre in qua estimatio v3 fieri fm tps factus: et sic fm tps de p̄terito. l. si voluntate. in. fi. j. eo. S3 isti estimatores electi estimarēt sefe referētes ad tps p̄telens et sic imp̄tinet. Tamē do. Alex. ibi post Imol. et Raph. cu. saluat istas practica etiā in terminis l. nostre in duob? casibus. Primo qd isti electi haberēt notitiam valoris rei qd erat tpe factus: qz forte erant antiqui aut vicini et familiarē qd factus p̄cessisset de primo vt ibi per euz et bene. Et idē contra Aug. in hoc tenet etiā Paul. de ra. in. l. col. ad fi. hic: et in fine sui cōmenti legis nostre. In qbus locis fortius p̄cludit q. in casu istius. l. sufficit p̄batio valoris de p̄sentis nisi a die factus intercesserit lōgū intervalū vel cā extrinseca ob quā p̄teritū potuerit variari. et idē p̄cludit in. l. si voluntate. j. eo. Et h3 superius ḡraliter dixerim istos peritos in arte electos ad estimacionē faciēda debere iurare vt supra: tū aduertēdum est qz nō tenent iurare de veritate. et ita possent saluari gl. qd supra retuli tenētes eos nō cogi iurare. pro quibus facit ratio: qz cū ista estimatio potius p̄cipiat iudicio intellectus: q. testimonio et corporeo sensurū vt bar. hic in vlt. col. de facili possent errare et decipi. ergo nō sunt ad iuramentum veritatis cogēdi: qz sic daret eis vīa ad peritū: tamē bñ sunt cogēdi iurare de credulitate. et ita saluat id qd. s. firmat ut. Facit pro hoc tex. in. c. fraternitatis cū glo. ij. de frigidis et maleficiatis. Ista theoretica posuit Bar. in p̄hemio digestorū in prin. in vlti. col. et ibi sequit Bal. in. ij. col. Post. Jo. an. et alij in. d. c. fraternitatis. Panor. in. c. p̄posuisti. in vlti. col. de p̄ba. Aug. pulchre in repe. l. si vacat. in. ij. col. C. de boniāva cantibus. lib. x. Jo. de ana. in. c. significasti. el. ij. de homicidio Et ex p̄dictis reprobat id qd in p̄posito tenuit Bal. in. d. l. hac edicta. l. s. is illud. in. ij. col. C. de secun. imp. qui supra ponebat q. in terminis nris isti estimatores possent renūciare re id est referre iudici de veritate: vnde inferebat eos debere iurare de veritate: sed male dicit q. vt dixi hic sum? in his que nō percipiunt sensu corpis: putavimus: audimus: gustamus: odoramus: tactus: in qbus homo p̄t esse certus. Sed in his que percipi possunt solū iudicio intellectus: sufficit deponere de credulitate: vt in locis p̄dictis no. Bar. et Aug. Et per hoc inferitur q. quando doctores p̄sentant scholare ad examen subeundū et ad doctoratus insignia capiēda nō tenentur iurare q. scholartis sit vere doctus: et sic de veritate: immo de credulitate: ita Bar. in. d. p̄hemio digestorū in prin. in vlti. col. Panor. in. d. c. p̄posuisti. in. pe. col. naz standū est assertioni doctorū attestantium de peritia suorū scholarium. glo. est in. c. ois etas. xij. q. j. Auge. tū in. d. repe. l. si vacat. in. ij. col. tenet q. immo doctores iurare debeant de veritate: qd si fieret puto non prodirent de examinis tot imperiti doctores. put etate nostra reperiantur in vtilitū pontificie et cesaree discipline.

Nota tamen perpetuo q. si iudex preterit istius estimacionis facte per hos estimatores tanquā peritos in arte electos proferret suam super valore rei: hec sentētia nunq. transit in rem iudicatā quin semper possit retractari ex alijs dicitis peritorum in arte qui forte contrarium vel diversus sentiant. ita vult Joan. and. in additio. Spe. in titulo de homicidio. s. pe. ver. pone. a. vulneravit. b. quia talis sentētia non dicit lata ex veris probatōibus: sed privilegatis: videlicet per verbū credo: quod dictum sequitur domi. Anto. et alij cōmunit in d. c. p̄posuisti. de proba. Bal. in. l. ff. ab hostibus. s. si vir. ff. solu. matri. Auge. no. in. l. qd si nollit. s. si mancipius. ff. de ed. edic. vbi dicit hoc esse dictū singulariter menti tenendum. Flo. E ij

in. l. si dominus seruum. cum. l. sequen. ff. ad. l. aquilias. Zudo. ro. in. l. adinonendi. in. xj. col. ver septimus casus. ff. de inreiu. rau. ponit plene do. Jason preceptor meus in repe. d. l. adinonendi. in. sexta carta. vers. addo ultra alios. vbi ponit bona alia similia. Et istam practicam de estimatoibus peritis eligendis sequitur etiam Bal. hic in penult. col. vers. z hac probata zc.

Tertius principalis modus estimandi res traditur p Ang. Pau. de ca. Jmo. z. do. Alex. in. d. l. pretia rerum. vbi domin? Alex. in. iij. col. vtz q si summ? in ciuitate aut loco in q repositum publicum bonorum vel patrimonij cuiuscumqz quod estimu alias appellat catastro. z fit fm formā traditā. in. l. forma. per totam. l. ff. de cens. nam in eo estimantur bona mobilia. z immobilia cuiuslibet. vel fm eos deber attendi predicta estimatio quia est facta a psonis que hnt ad hoc autoritatem de publico. Et istam practicaz colligunt ex ter. in. l. si. vñ intellectum glo. ibi quā Bar. ibi multuz commēdat z sequit C. de predijs z alijs rebz nauiculariorum. l. xj. pro qua practica facit quod dicit Bar. in. l. decem. in primo notabili. ff. d. verbo. ob. quod dicitur constare aliquem non esse soluendo p inspectionem estimi bonorum suorum facti de publico. Et q dicit illum plus habere in bonis et esse soluēdo tenetur illud probare iuxta practicam no. glo. in. l. cum de lege. ff. de proba. quam sequitur Bar. in. l. si vero. §. qui pro rei qualitate. ff. q satisfidare cogz. z in. l. si. §. licentia. per illum tex. vbi Hoder. C. de iure delibe. vbi disputat de veritate articuli. ponit Bar. in repe. l. si constante. in prin. ff. solu. marit. z de veritate istius dicit Bar. in. d. l. decem quia Bal. Ang. Rapp. cu. z Jmo. ibi contradicunt vide Ang. are. in. §. iam si quis in fraudem in vj. col. vers. qro ergo qno poterit zc. Et ibi etiam domin? meus Jason in l. d. actio. ponunt Hod. in. d. l. decem. **P**ro ista practica facit quod egregie dicit Bal. in. l. si. per illi tex. C. de magistratibus conueniendis. iuncta glo. ibi. vbi dicunt quod lz tutor vel gerens aliena negocia debeant in principio eorum administrationis vti magna diligentia: tñ si vendant res eorum quorum negocia administrant pro ea estimatiōe que fuit facta autoritate publica: lz plus valeant excusantur quod Bar. ibi dicit esse ppetuo menti tenēdus. **L**imitans tñ illud non pcedere qñ esset publica fama in vicinia quod talis res plus valeret q esset in tali catastro estimata: tunc non excusatur tutor vel gerēs. p alio: quia fuit in culpa iuxta glo. in. l. si tutor petitus. C. de periculo tut. istam practicam tenet Jmo. in. c. penul. de emp. et vendi. Baldus in. c. cum cam. el. ij. de restibus. allegatur etiam Baldus. ad hoc in. l. si. ff. C. de actio. emp. vbi nihil dicit. z Bal. in. hac. l. i. pe. col. ver. denno quero zc. **D**icit etiam Bal. in. l. quicūqz. in penul. col. C. d. seruis fug. ver. sed quid si est soluendo zc. quod per inuentarius z bonorum estimum eque probatur negatiua sicut affirmatiua lege cum de lege. cum glo. ff. de proba. **P**ro eadem opinione facit nam plena fides adhibetur scripture facte aucto. ritate publica. lz fuerit facta a psonis priuatis. ita Bart. no. in. l. quedam. §. numularios. in. ff. de eden. Qui per hoc inferit quod dabitur fides illi qui publica autoritate fuit deputatus ad recipiendum gabellas z similia. pro quo facit quod no. dicit idem Bar. in. aut. z si dētus. in. j. col. C. de fide iſtru. **S**ed contra predictam practicam estimandi res per estimum publicum z catastro: Bal. de vbal. hic in. pe. colum. vers. sed nunquid per estimum zc. Dicens q tale estimum nō facit plenas fides: qz res inter alios acta zc. pro quo allegat. l. censualis. C. de donatio. z. l. que quisqz. ff. de acqui. rez domi. Et concludit q facit solum indicia: z nisi fallor cum hac opinione tenet etiam Bald. in. d. l. si pater alias minor. C. d. actio. emp. quez nuper nō vidi Sed ultra predicta ego contra eandem primam opinionē. §. relataz oppono in hac materia. nā precia rerum tam mobilia. q immobilium variantur ex tpe. d. l. precia rerū. §. si. ff. ad legem falci. l. iij. §. dnt. el. ij. ff. de iure ſci. l. l. deoqz. ff. de eo qd certo loco. z dicit. §. late vbi per hoc infererebam q nō cōcludit probatio ista vtz res constitit mibi tantum vel iam valuit tantū tergo etiā hodie valet tantundē per id qd no. Bar. in. l. cum emptor. §. si. in. ff. de dam. infec. z p. tex. fm primuz intellectum glo. ibi: z ibi do. Alex. in. l. in lege falci dia nō habet. §. si. ff. ad legem falci. vnde licet res semel fuerit estimata in catastro vel estimio publico tantitamen nō sequit: ergo etiā hodie tantū valet ex pdictis. Nisi forte restringendo multum hanc conclusionem diceres hāc practica solū pcedere quādo talis estimatio fuisset de proximo post estimum facta per illud quod dicit do. Alex. ex mente Bal. in. d. l. in lege falci dia. §. si. z. §. retuli. Item et secundo videtur obſtare: qz talis estimatio de qua in catastro facit beneficium inter ſiscum z priuatum cuius est res. nō autē inter alio

osita Bal. in. l. pe. in. si. prin. ff. de condi. insti. Sed huic argumento rīde ex mente Ang. in. d. §. si quis agens. in. iij. col. in. l. de actio. q immo facit fidem etiam inter alios: quia fuit facta autoritate publica per id quod dixit Bar. in. d. l. quedam. §. numularios. Et ideo istam practicā sequit etiam Saly. hic in. xv. col. vers. quero an hec probatio fieri possit per instrumentā. qui facit etiam illam oppositionem quā supra primo loco fecit: ad illam responderi vt predicti. Sed in hac probatione iusti valoris rei et alio ego valde dubito qz re ipsa vidi ex varijs causis z respectibus in estimadis de publico bonis in catastro vel estimio cōi aliquando augeri z minui multū rerū estimatiōes p cōi precipue patrie beneficior: p cuius nomine z interesse sunt hec estimata. Forre vt in tanto minorā grauamine ponatur cum alijs cōibus cōi quib? forte coguntur cōtribuere oneribus occurrētibz de publico: puta stipendiatorū domini cui subsunt: z etiam ex alijs respectib? vera et iusta estimatio nō fit sub hac publica autoritate.

Circa istum tertium modum probande estimatiōem per estimum publicum non preterendum putant quod si alicui esset forte fienda insolutum datio plurimū rerum vel aliquarum ex pluribus simul in confuso estimatis in estimio publico sine catastro: si non omnes prout simul fuerunt in catastro estimata cadūt sub ea datione: s; forte pars earuz tantū debet in estimio haberi consideratio melioritatis cuiusqz rei: licet forte cōuentum aut pronunciatum fuerit q darentur insolutum pro pretio quo estimata reperiantur in publico estimio: quia idem cenſetur consideratum fuisse tempore publici estimi facti. ita voluit not. Bar. in. l. si ex falsis. in penul. col. ad. si. post glo. no. ibi: et sequitur alij scrib. ibi. C. de transac. pro quo facit que. §. dixi in. xxix. col. vers. aduertendum est quozqz in vltima parte istius glo. magne. vbi alia ad h addidi q nō repero.

Quartum modum principalem probandi estimatiōem rerum tradit Ange. in. d. l. pretia rerum. vbi do. Alexan. in. iij. col. illud sequitur vtz q res per plures dies subassetur siue exponatur venalis publice: tunc dicitur valere tantum quantum fuerit de ea oblatum. Hanc practicam colligunt ex ter. in. aut. hoc ius porrectum. circa medium. ibi quo subsequito per viginti dies rez ecclesie esse venalem publice fit notum vt plus offerenti detur zc. Hanc formam sequitur etiam Ange. areti. in. d. §. si quis agens. in. iij. col. instituta de actio. Per quam inferabant docto. in locis preallegatis quod quando aliquis vendidit rem cū subastatione seu ad incantum vendicitur vulgo non potest habere remedium istius. l. cum nō possit dicere se lesum: quia propter subastationē que fit cum magna solemnitate de qua in toto titulo. C. de fide instrumentorum z iure asse fiscalis. libro decimo. res fuit tantum estimata prout alienata z quantum potuisset communi pretio vendi. Et ita tenet Bar. in. l. j. per illum tex. qui ad hoc reputatur singularis. C. de predijs curia. libro. x. Idem tenet Ange. in. d. l. pretia rerum. Bal. Ange. z Joan. de platea. in. d. l. j. C. de predijs curia. Ange. in. cons. cxxxix. incip. tutor vrori. z in. l. si quis. j. eod. vbi limitat pcedere quando in subastatione interuenit etiam autoritas domini rei: prout loquitur in. d. l. j. secus autem quando non interuenit: vt in casu dicte. l. si quos Idem tenet Angel. in repetitione dicte. l. sciendum in sexta col. ff. de verborum obligatione. z in. l. prima. C. de prescriptione. xxx. annorum. post Bart. ibi qui tenuit opposituz vt infra referam. Idem tenet Panorm. in. ca. cum dilecti. de emptio. et venditione. Sed ipsemet Abbas sibi contrarius in capitulo cum causa. eodem titu. tenet oppositum quod imo decretum super alienationibus interpositum non tollat istud beneficium: pro quo allegat quod habetur in capitulo primo de rebus ecclesi. non alienan. in sexto. melius facit. l. si quidem. C. de predijs minorum. Eandem opinionem sentit Barto. in dicta. l. si quos. per illum textum. j. eodem. z in dicta. l. prima. C. de prescriptione. xxx. annorum. Paulus in dicta. l. pretia rerum. per dictam. l. si quos. Ibi tamen Paulus limitat vno modo: sed eius limitationem reprehendit ibi dominus. Alexan. in quarta colum. vbi etiaz Joā. de imo. z ipse domi. Alexan. tenent istam secundam opinionem quam etiā tenet Roma. vt retuli supra in nona limitatione regule tertij notabilis collecti ex hac lege. cum quibus etiam concordat Angel. areti. in dicto. §. si quis agens. in tertia colum. per dictam legem. si quidem. C. de predijs minorum. Et vide in hoc articulo plura argumenta et rationes que ducende possent adduci p doctores in locis supra allegatis et precipue per dominum Alexan. z Angel. Tamen ego pro concordia istaruz opinionū puto posse dici q aut querimus nunquid subastatio vel decreti interpositio faciant presumptionē tales que omnino excludat lesionem ita q transferat onus probandi se lesum

se lesum in aduersarium. Et credo quod sic et quod ita intelligatur dicta. l. j. C. de predictis curia. Et ad hoc facit quod not. in l. nam et postea. §. si minor. ff. de iur. iurand. in c. d. l. si qui dem. et his que ponit Bartol. in l. neq. natales. C. de proba tionib. et ita etiam intelligantur omnia que supra in primo lo co in hoc articulo adduxi. Et consequenter sic intelligo istas practicas de qua supra in hoc quarto articulo videlicet quod per subastationem bene probetur verus valor rei presump tiue et tali presumptione que in aduersarium trāffert onus pro bādi contrarium: quia est iuris presumpcio. iuxta nota. per gloss. et Bartol. in d. l. neq. natales. et in l. siue possidetis. in l. matrem. in l. cum precibus. C. de probatō. pro quo facit qd dicit glossa notabi. in d. l. cū de lege. ff. de pba. cum his que di xi. §. in precedenti modo probandi verum valorem. ¶ Aut querimus et secundo nunquid per subastationem interpositā probetur verus valor rei taliter quod pars que vere fuit lesa non possit assumere onus probandi contrarium super se et sic aliter probandi se vere fuisse lesum: et dico quod non excludit ab hac probatōe: quia ista non est presumpcio iuris et de iure contra quam non admittitur probatio scdm glof. in d. l. si ne possidetis. sed solum est presumpcio iuris contra quam be ne admittitur probatio. et ita procedant superius secundo lo co adducta in hoc articulo per text. in d. l. si quos. j. eodem. et ita iudicio meo refidet veritas in hoc passu. et hanc puto vere fuisse mentem doctorum supra allegatorum: licet forte ita cla re non aperiant illam.

Quintus principalis modus probandi valorem vel estimat ionem rerum et consequenter lesionem qui erit valde notabilis et in eo cadunt multe bone decisiones incidenter: est quan do producuntur super hoc testes qui deponunt rem tantus va lere: et iste modus probandi predicta est magis difficilis cete ris modis de quibus supra proxime dictum est ut etiam attes tatur Bartol. hic circa fin. et Angel. areti. in dicto. §. si quis agens. in. iij. colum. in sit. de actionibus. et difficultas oritur potissime ex eo quod cum iste valor potius percipiatur iudicio intellectus q̄ sensu corporis: ut dicit Bart. hic in vltima co lum. testes plerumq; nesciunt in istis sufficienter deponere pro ut iura disponunt aut concordēs et contentes esse essentialiter ¶ Et etiam quia licet testis regulariter non teneatur assigna re rationem dicti sui nisi de ea interrogetur: ut est vulgata gl. in l. l. solam. ad finem. C. de testib. ponit Angel. in. §. et licet. in. j. colum. per illum tex. in aut. de testibus. vbi etiam sequitur li mitationem que infra tradetur in hoc inferens per hoc ad tes tem qui deponit super dominio qui non probat nisi rationes dicti etiam non interrogatus assignet. et ita intelliguntur om nes tex. et glo. simpliciter dicentes testē debere assignare rō nem dicti sui: ut est tex. in dicto. §. et licet. in. ff. cū gl. in verbo. et causam. et Bal. ibi qui legit sub. §. nihil. ff. de transact. vbi etiam simpliciter Bartol. sub. §. vult igitur. ponit Bart. et alij in l. qui testamento. §. fin. ff. de testamentis. glo. in l. testium. in d. bo presto. vbi late Bal. in. ff. col. C. de testibus Ang. in. §. hic nobis. in. ij. col. in. ff. in aut. de heredi. et falc. ¶ Tamen dicta regula fallit quando dictum testis tacitam includeret ratio nem per sensum corporis: licet aliter expresse non diceret rā tionem sufficit per. l. primam. §. primo. ff. de fluminibus. et per not. in lege secunda. C. quando fiscus vel priuatus. et in l. doo minus horreorum. ff. locati. pro quo facit vulgata regula qd par est virtus taciti et expressi. l. cum quid. ff. si certum petatur cum similibus. et quia nil refert quid ex equipollentibus fiat et cetera iuribus vulgaribus. ¶ Secundo fallit quando tes tes deponunt super his que sunt iuris et non percipiuntur immediate per sensum corporis qui sunt quinque et enume rantur per gloss. in lege quod meo. §. si venditor. em. in verbo non minus. ff. de acquirend. possessio. tenentur assignare rā tionem dicti sui per sensum corporis congruentem rei de qua agitur etiam non interrogati. ¶ Et idem est in his que per cipiuntur potius iudicio intellectus quas sensu corporis pro ut est in proposito nostro. ita declarat Bartol. in dicta. l. So lam. C. de testibus. et in d. l. qui testamento. §. final. ff. de testa mentis. Bald. etiam not. in dicta. l. solam. et in d. lege cum hi. §. nihil. ff. de transactionibus. et ante eos Innocenti. qui pri us hec diligentius insperit in. c. cum causam. vbi late Hosti ensis. Joan. andr. et alij de testibus. cum multis concordantijs ibi signatis per Moderniores. et in dicto. §. final. vbi vide. ¶ Et ideo ex predictis deueniendo propius ad materiam ar ticuli nostri erit aduertendum duo esse consideranda in depo sitione siue attestatōe testium deponentium circa valorem re rum. ¶ Videlicet primo dictum testis vtpote depono istam rem valere tantum. ¶ Secundo consideratur ratio dicti quam assignare debent testes etiam non interrogati ut dixi proxime cum deponant de dependentibus a iudicio in

tellectus siue a peritia artis. Propter quod considero quod testis potest assignare duas rationes principales. Nam aliquando assignat rationem que concludit super pretio affe ctionis singularis vel singularis utilitatis vtpote ista res va let tantum: quod ego emerem illam pro tanta quantitate. Aliquid vero eorū ratio concludit super pretio quod communiter de illa re repe ritur siue super valore et estimatione communi vtpote si dicat testis ista res valet tantum: quod quilibet homo sciens eius conditionem onera et qualitates emeret eam pro tanto pretio.

Quod modo in hac materia. l. nostre non valeat dictum tes tis nisi assignet rationem illi congruentem etiam non inter rogatus tenet Bald. in d. l. fina. in fin. C. de iure dom. impet. Paul. de castro. in d. l. pretia rerum. vbi domin. Alexand. in vltima colum. idem tenet et ita dicit tenere Bal. in suo tractatu de teste. idem tenet Panormit. in. c. cum causam que inter economum. de testibus. Bald. in d. l. solam. C. eo. Cuius de cisionis ratio subtilis ultra predicta potest reddi fm Bald. de vbal. hic. in. xv. colum. verficu. qualiter autem testis etc. Et clarius in versicu. sequenti incipiente querimus ergo etc. quia ista scientia valoris rei potest cadere in notitiam testis ex di uerso fonte et medio: vnde tenetur illud scientie siue fundamen tum per viam rationis declarare ut iudicij iudicetis magis fundetur in sensu: sicut est etiam sciendum in probatōe diuij per not. in l. iij. §. genera. ff. de acqui. posse. Subijcit tamē no ranter bonum dictum et notabile idem Bal. in versu. credo ta men. per quod valde limitatur predicta decisio et possunt fulsi neri ex hoc dicta testium videlicet quod quando plures testes sa pientes vel circumspici aliquid simpliciter deponerent de va lore rei vel aliter non expressa sufficienter ratione dicti que fuerat exprimenda ex predictis: facerent tamen iudicium at tenta qualitate persone eorum quia est probabile quod a plu ribus sapientibus dicitur scdm cum post Aristotelem quem allegat et argumento. leg. si mater. C. ne de statu defuncto. Et ideo in practica semper est consulendum parti vt producant testes qui sint sapientes et circumspici ac approbate fidei quia personarum qualitas bona supplet defectum dicti pro ut ad hoc possent plura allegari que omitto. ¶ Est quoque ad uertendum circa istas testium depositions ultra dictam spe cialitatem rationis reddende: quia est alia specialitas videli cet quia eorum dictum et attestatio per verbum credo valeret. et idem esset in qualibet attestatōe que percipiatur iudicio intellectus: et non sensu corporis. et idem esset si deponerent per verbum opinor: rem istam tantum valere subsequente ta men ratione dicti quam vt dixi etiam non interrogati tenentur assignare licet alias regulariter non probet dictum testis per verba similia. credo vel opinor secundum Bartol. in l. ij. §. item labeo. ff. de aqua pluuiā. arcenda. Hanc decisionem in proposito posuit Imol. in dicta lege pretia rerum. vbi domi. Alexand. in. v. colum. simpliciter sequitur dicens bene face re ea que not. Bartol. et alij in l. j. in principio. ff. de ventre in spicien. Ego addo Bartol. idem volentem in l. fin. per gloss. ibi in verbo opinionem fm vnum intellectum ad illum tex. C. de predictis. et omnibus rebus nauicularior. lib. xj. Et pro hoc optime faciunt etiam que late dixi supra in secundo modo pn cipali probatōis sciende per estimatores ad hoc a partibus vel a iudice electo.

His sic pro maiori infra dicendorum declaratione premis sis redendo ad propositum articuli nostri punctus ergo pn cipalis est videre vtrum ratio assignata per testes deponen tes super valore rei referatur ad singularem aut ad commu nem estimationem siue valorem: et quid in vtroque casu releuet probantem et operetur. Nam regulariter in eorum estimatio ne non est attendendum pretium singulare aut affectionis ali cuius: quia dicitur esse pretium formale. text. est nota. sepe reo peritus in d. l. pretia rerum. in principio. et in l. in lege falcid. non habetur. §. fina. scdm vnum intellectum glof. ibi. ff. ad legem falcid. et in l. si seruum. ff. ad l. aqu. Et ratio potest esse quia ex dilijis hominum vel singularibus motibus res non sunt metiende. l. illud. ff. de manu. vindic. quod tamen fallit in rebus subastandis et in pacto adiectionis in dies. l. et si sine. §. j. ff. de minoribus. scdm Bald. de vbal. hic in. ix. colum. verficu. sed contra. Qui in penulti. colum. verficu. sed pone qd testis in proposito addit vnum notabile verbum ad predictorum li mitationem videlicet quod quando esset testis q̄ verisimiliter non haberet affectionem ad rem probaret etiam si ratio per cum reddita videretur referri ad suum singulare pretium: puta si diceret valere tantum: quia tanti emerem per not. per Lyn. in l. j. C. de sentent. que pro eo quod interest. et in l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obl. quod est valde not. si efferum. ¶ Ad maiorem tamen huius materie pretij singularis declaratio nem est notandum quod pretium singulare et affectio circa re

er multis causis prouenit quarum quattuor ponit gl.in.d.l. in.l.falc. §.fi. ff. ad legem falc.

Prima est rōne coniunctionis sanguinis q̄ multa operatur et precipue q̄ dolor mibi cōiuncti reputet meus ita text. in.l.i. §.fi. cū.l. sequen. ff. de libe. cau. facit. d.l. precia rerum. in prin. Hinc dicit gl. no. magna. in.l. item. ff. in ius voca. vt eant. nō esse p̄sumendū q̄ coniunctus relinquat coniunctū vel carnē suā illaqueat. Hinc etiā sanguinis coniunctio excludit p̄sumptionē homicidij dolosi. glo. not. in.l.j. C. de sicarijs. Itē excludit coniunctio p̄sumptionē iniurie illare siue q̄ quis aliquid fecerit cōiuncto aīo iniuriandi fm glo. in.l. vestez. C. de iniu. Et ob hoc p̄sumitur cōiunctū velle facere pro cōiuncto id qd etiā p se faceret. vt pbat tex. not. in.l. heres meo §.fi. vbi Bar. no. pro singulari. ff. de condi. z demō. facit tex. in.l. isti quidē. ad fi. ff. qd metus cā. vbi glo. no. assignat rōnez quare pater magis filiū diligit q̄ eōtra filius patre: que est in effectu: q̄ amor descendit z non ascendit: z quia in filio est spes conseruationis patris vti in sp̄e humana sed non econtra. Itē alias rōne coniunctionis quisq̄ etiā prohibitus ad accusandum admittitur quando p̄sequitur suā vel suorum iniurias fm Bar. in.l.j. z ij. ff. de accu. facit. l. si femina. cōi. glo. C. ad sena. consul. turpi. Item rōne sanguinis vel dōi mesticitatis prohibetur in eos iudicium criminale vel penā l. l. respiciendum §. furta domestica. ff. de penis. Item sicuti propria infirmitas excusat citatum a contumacia. l. questum ff. de re iudi. ita et infirmitas suorum. xxij. distin. c. quo min⁹ vbi glo. in verbo suoz. z d. Alex. in. d. l. questum. Item illud qd prohibet sup psona meā: phibet etiā in psona mei cōiuncti fm Bald. Aug. z Mod. in. d. l. item. ff. in ius voc. vt eant. Barto. in. l. j. in fi. ff. de his que pene nomine. Item coniunctus etiā pauperrimus censetur pro coniuncto idoneus fide iussor in iudicio: adeo q̄ illum recusans punitur. l. j. z ij. z per totum. ff. in ius voc. vt eant. per rationem de qua ibi in glo.

Item coniunctus p̄sumitur scire facta cōiuncti. l. de tutela. cum glo. z ibi Barto. C. de in integ. resti. mino. Barto. z alij in. l. j. ff. si certum peta. Itē aliquis licet absens dicit sup portare onera quādo coniuncti sui qui relicti sunt domi illa sustinent: ita Bar. no. in. l. cū scimus. C. de agrico. z cens. lib. xi. vbi per hoc subijcit eum qui vere est absens posse dici q̄ sit p̄sens: ex quo infert ad statutum vt ibi per eum. Item cōiunctio tollit suspitiones commixtionis sanguinis per copulam carnalem p̄ tex. no. in. l. si qui adulteri. C. de adul. Itē liberatio simpliciter facta per filium patri late interpretatur propter naturalem affectionem inter eos. p̄ tex. in. l. aurelius §. titius testamento. vbi bona glo. allegat plures leges in materia. ff. de libera. lega. Itē fatuus est filius q̄ p̄sumit vel estimat extraneos plus eū diligere q̄ faciat pater suus vt p̄batur in. l. quidam cū filium. iuncta glo. ibi. ff. de here. insti.

Secdo loco notandū est etiā p̄petuo q̄ p̄dicti effectus qui resultant rōne coniunctionis sanguinis habet etiā locum inter amicos z rōne amicitie. Ita dicit not. Panoz. in. c. requi sibi. de testamē. facit quod dicit Bar. in. l. nō soluz. §. qui alie no. in. l. col. ff. de procurato. Fulgo. z domi. Alex. in. l. cū alie nā. C. de lega. Item facit q̄ in dispositione vltime voluntatis condita inter valde dilectas personas semp tacite subintelligitur clausula codicillaris. Ita probat tex. singularis fm vnā glo. intellectum in. l. in testamento. ff. de fideicom. liber. Teo net do. Matthellanus in notabili. xliij. incip. nota mirabilem doctrinam cum multis cōcordan. que possent adduci ad hoc. Et per hoc dicit Bal. in. l. si vnus. §. ff. de pa. q̄ inter est mea ne amicus meus grauetur. nā amicus dicit quasi amicus custos. Cū in colloquium nō constituit inuicē amicitiam fm iureconsultuz eleganter in. l. late culpe. §. amicos. ff. de verbo. signi. vbi declaratur quis dicat amicus z amicitia vide ibi no. Tamē cōtra predicta omnia oppono de. l. cum oportet. in prin. in ver. z filij non lugebant. ibi vel ad fratres suos qd etiā grauius multis esse videtur zc. C. de bonis que liberis. per quem tex. solet vulgo dici q̄ inuidia maledicta et odium magis regnat inter fratres z coniunctas personas q̄ inter extraneos. Et hoc indies videmus oculata fide quia fratres non possunt se inuicem tolerare z pati communionē z vnus studet aliuz aliquādo lacerare z priuare bonis. Idio p̄ter quod dicit not. Bal. in. l. lata. per illum tex. C. de dona. qui etiam obstat aliquat̄ p̄dictis q̄ omnis solentitas in actu requisita debet adhiberi non soluz quādo fieret ille actus inter extraneos: sed etiam z multo fortius quādo fit inter cōiunctas personas: q̄ fm Bal. ibi no. coniuncta persona ita p̄sumitur velle in diari coniuncto sicut extraneo quando conficit actum qui cedat in eius vtilitatem: sicut si de vtilitate tertij tractaretur: z per hoc verbū possent saluari superius

dicta ab hac oppositione federe distinctionis. **C**ontra tñ predictum verbū Bald. facit qd dicit idem Bal. no. in. l. pactum. in. xxj. questione. vbi Ro. in fi. de colla. Et ex his remanent expedita z ampliata multū: prima z secunda causa affectionis rōne coniunctionis vel amicitie.

Tertio habemus aliquando alicui rei affectionem ratione vtilitatis forte causa exempli: quia licet seruus de se non valeat plus q̄ decem: tñ q̄ forte est heres institutus potest plus estimari vt probat in. d. l. precia rerum. in prin. z d. l. si seruus ff. ad. l. aquil.

Quarto habemus causam affectionis quia res aliqua fuit maiorum nostrorum fm text. nota. in. l. si in emptione. ff. de mi no. vbi Bald. nota. dicit q̄ minor censetur lesus ex hoc solo q̄ res que fuit maiorum suozum transit aut peruenit in alius per illum text. et ideo ex hoc in integrum restituitur: de quo in proposito vide late per Barba. in consi. xvij. incipien. p̄clare scriptum est zc. in. l. iij. colum. in secunda parte. facit text. in. l. j. §. sed nonnullis. ff. de tutelis z rationibus distra.

Quinta est causa affectionis forte in aliqua domo quia pater aut antecessores sui in ea decesserunt vel in qua ipse alius aut educatus fuit. argu. l. lex que tutores. §. nec damni. C. de admini. tuto.

Sexta est causa quia forte est domus in qua adsunt maiorum nostrorum imagines aut sepulchra per. d. §. nec damniuz z de sepulchro est text. in. l. libertus qui soluendo. ff. de bonis liberti. et in. l. j. §. et alias. vbi text. nota. ff. si quid in frau. patro.

Septima causa affectionis est quia est magna oportunitas d. §. z alias. vbi probatur istud precium affectiōis posse quin q̄ modis considerari.

Octaua causa affectionis est ratione vicinitatis p̄pter quā possit in re p̄tendere interesse. d. §. z alias. z. l. si cui fundus ff. de leg. ij.

Nono cadit affectio in seruo vel homine eo quia h̄z rei mee familiaritatis notitiam per text. not. in. d. l. lex que tutores. vers. ante omnia. C. de admini. tuto.

Decimo generaliter potest quis ad rem aliquam habere affectionem ex qualibet alia causa proprie voluntatis qua magis illi rei q̄ alteri affectionem habere: z in hoc non potest dari aliter certa meta: quia quot sunt capita tot sententie: z q̄ humana voluntas ex varijs animi motibus sepe inclinatur ad vna z est insatiabilis iuxta illud dauiticum sapienter dicitur: satiabor domine cum apparuerit gloria tua.

Redeundo igitur ad propositum nostrum concludo q̄ regulariter in re estimanda non habet consideratio ad predictas aut similes singulares vtilitates vel affectiones iuribus supra allegatis. Et propterea inferebat glo. magna hic in vltima sui parte nō valere dictū testium qui deponerent hoc mō. ista res valet tñ: q̄ ego emerē illā tantū: etiā si essent duo testes vel tres vel fm quosdā doctores et si essent mille nō p̄baret per rōne gl. que dicit hoc ideo esse q̄ deponit de peior affectione sua singulari que non attenditur iuribus in glo. allegatis: sed q̄ vt dicit Barto. hic isti testes essent singulares q̄ vnusquisq̄ deponit de ppria affectione z facto ideo non probant: q̄ debent esse cōtestes. l. iurifuradi. vbi no. C. de test. z dicit testium singulariū nō admittitur. Et quot modis possit dici testis singularis declarat melius q̄ alibi magistra liter Bal. in repeti. l. de quibus in. xxv. col. cū duobus sequētibz. ver. sed an p̄ testes singulares. ff. de legib. ibi videas.

Hinc dicit no. Bal. q̄ milites allegat in palatijs in. ij. col. q̄ mille testes singulares tantū p̄bant quāsi vnus. z qui producit plures testes singulares non conferentes in vnum rei si nem non dicitur vnum testem habere. ita not. Bal. in rub. de controuersia inuesti. in vñ. sendo. vbi no. subijcit ad declarationem singularitatis q̄ duplex est singularitas videlicet ob statua z adminiculatiua vt ibi per eum: cui in hoc addo eundem. Bal. in. c. licet causam in. vij. col. de probat. Dicit tñ Bal. hic in pe. col. in verbo reddendum. q̄ ista reprobatio gl. procederet quando appareret q̄ isti testes sic deponēt mouerent ex aliqua affectione quā haberent ad rem. sed vbi hoc non constaret: p̄sumeretur ita deposuisse nō quia ipsi ex affectione moti tantū darent: sed q̄ tantum precium reperiret communiter a quolibet qui dicit re egeret. quia verba z actus hominis semper fm eum debent referri ad id quod communit̄ fit. l. si pactum. ff. de probatio. Et per istam rationem Bal. tollitur ratio glo. hic dum dicit. q̄ ita deponit moti ex affectiōe: quia ex predictis istud negat: immo mouent ex p̄cio cōi. Et similiter per hoc tollitur alia ratio dñs dicebatur q̄ sunt testes singulares. q̄ fateor q̄ sunt singulares in dicto q̄ quilibet eozum deponit de facto proprio: tamen q̄ vnus quisq̄

quifq; intelligendo prout supra est dictum: mouetur ad ista deponendum ratione comunis precij: dicunt contestes attenda vnica ratione per qua cõformiter omnes mouentur ad sic deponendu. Nam ad faciendu qd testes sint simul contestes: sufficit qd moueant eadem rone. ita voluit no. Bal. in rep. d. l. de quibus. in. xxvij. col. v. sed nõ quid si testes deponunt. ff. de leg. Et facit ad hoc qd satis est qd testes pcederēt in eundē rei sine fm Bal. in. l. i. c. si vnus ex pluribus appellans. Bal. ex pte in rep. l. i. pe. col. in fi. v. restat querere. C. de sen. que pro eo qd inter. Et ista saluationē Bal. et Saly. hic in. xx. q. qui subicit iudicē debere esse cauti: et dicit interrogatorē testium vt interroget testes an moueantur ad sic deponendum ex aliqua affectione vel particulari vtilitate vel rone cõis p̄ci. Eadē cum Bal. et an ipm Ly. p sustentatōe istius gl. in. l. i. inu. col. C. de sen. que pro eo quod interest. Jo. cald. in. c. cum cām el. ij. de testi. in. fi. qd in dubio standum est regule que h̄z q res tantū valet quantū vendi pot. l. i. seruus. in. fi. p. in. cum si. que supra late in pposito istius regule adduxi. ff. de vdi. inde. Et ppterca nulla de premissis facta mētone Bal. de vball. hic in. pe. col. ver. sed pone qd testis et dicit qd ista rō assignata p testes scio vel attestor rem esse tantū precij: quia sum vicinus: concluderet probationem si considerata conditione persone eorum testium rationabiliter non haberent affectionem ad ipsam rem per not. per Ly. in. d. l. i. in col. C. de sen. que pro eo quod inter. et in. l. cōtinuus. §. cū ita. ff. de ver. bo. ob. z supra reuili ad aliud ppositum in. ij. z. iij. colum. istius quinti modi principalis pbandi valorem rei maxime dum ex mente eius dē. Bal. hic dixi qd si testis assignauerit rōnem dicti sui que referri videret ad singularem eorum vtilitatem vel affectionē: si tñ sunt aliter persone sapientes et circū specte saltē facerēt iudicium. ibi vide in ver. subicit tamē notanter. et etiā ver. his sic pro maioris infra dicendous. Sed cōtra predictam decisionem Bal. in dicta penul. col. in vers. in verbo redditū. tenēt. d. Anto. z Imo. in. c. cū cām. el. scdo de testi. Et melius fm. d. Alex. in. d. l. precia rerum. in pe. col. vbi etiā Imo. idē tenet qd res tantū valet quantū solet cōiter vendi posse: vt no. bar. in. d. l. seruus. z in. d. l. precia rerum. z supra latius sepe dictum est. Sed fm eum isti testes non deponunt de precio cōi sed de singulari: ergo et. Ad hoc tñ posset r̄sideri ex fundamento Bal. quod supra reuili: qd immo in effectu deponūt de precio cōi cū act? simpliciter gestus censeat gestus pur cōiter fieri solet. d. l. si pacti. Et p hoc tollit etiā fundamētū Imo. in. d. l. precia rerum: vt ibi est refert. d. Alex. dum dicit qd hęc pbatio nõ cōcludit necessario sup precio cōi cūz possit referri ad cōmune z ad singulare precij: ergo nõ admittitur. c. in p̄sentia de pba. l. nõ hoc. C. vnde legi. qd r̄sideo q immo cōcludit iuris p̄sumptione sup cōi precio p dicta rōne bal. z istud sufficit fm Bar. in alio pposito in. l. neq̄ natales. C. de pba. z dixi late supra. Itē sufficit qd probatio concludat a cōiter accidentibus fm glo. nota. in. d. l. neq̄ natales. Et ex predictis videret defensata opt. predicta Bal. z sequaciū. Et p qua addo qd non videntur deponere testes de precio singulari affectionis facere qd nemo presumit iactare suū. l. cum de iudicio. in. prin. ff. de pba. Ang. ar. in. d. §. si quis agens. in. iij. col. in fi. simp̄r refert istas opinioēs: z nihil firmat lz videratur potius inclinare pira Bal. hic in. d. pe. col. Quicqd tñ sit p rei veritate in p̄dictis pro sustentatione testium sue suaz attentionū notadū est id qd pulchre dicit bar. hic in col. fi. qd dicit istoz testium qui sic deponeret ista res valet tantū qd ego illam pro tāto precio emerē p cōi valore eius sustinerē qd lz qlibet videret deponere de precio facto z de propria sua affectione: tamē qd ex eoz rōne expressa p dicta verba p cōmunitate valore vident habere cōsiderationē ad precij cōe z deponunt circa id in quo sunt equalr periti sustinet eoz dictum p id qd habet in. l. nemo est qui nesciat. ff. de duo. re. z per no. per doc. in. l. i. in probatione interesse singularis. C. de sen. que pro eo quod inter. Sed tu aduerte qd Barto. in. d. l. i. in vl. col. videtur velle cōtrarium: et etiā in. d. l. nemo est qui nesciat. que vult qd factus vnus censeatur iuris fictione esse alterius proeedit duobus concurrentibus de quibus ibi per Barto. que non interueniunt h̄c vbi etiā facta istoz deponentū sunt pensus diuersa z separata. ergo dicuntur singulares testes z consequenter non probant iuribus z auctoritatibus supra al legatis. in hoc relinquo cogitandum.

¶ Isti forte saluaretur hoc dictum Barto. vere notatus ex his que no. ipsem in. l. continuus. §. cum ita. ff. de verb. obligo. Saly. etiam hic in. xx. q. pungi contra istud dictum Barto. hic quia isti testes in dicto suo non afferunt se habere notitia istius rei de qua in estimatione est habēda consideratio. iuxta glo. supra multotiens allegatam in. d. l. mortis causa capim?

§. sine. ff. de dona. causa mortis tamen postea in effectu tenet cum eo dicto Barto. ne res deducatur ad impossibilitatem probandi per testes vt hic latius per eum.

C Superest nunc tractare de alio membro distinctiōis. scilicet facte vs quando ratio testis se refert ad precium commune: tunc est considerandum qd an tractamus de estimatione seu valore rei immobilis facientis redditum: puta fundi vel domus: vel de re immobili nõ fructifera: puta turris vel mōtis: ex quo nõ extrahitur aliquid: nec etiam lapidicene ibi sunt. Aut tractamus de estimatione rei mobilis siue ex ea percipiatur fructus siue vtilitates puta eq̄ boues z similia: siue ex natura rei nati l. fructus percipiatur: puta in lib. z similibus.

C Primo casu quando sunt res immobiles fructificare possunt testes deponere dupliciter. Primo dicēdo qd ex tali re cōiter sunt soliti percipi tot fructus tanti valoris. z qd in tali cōtracta vbi sitū est illud predij fundus vel domus ex qua tot fructus percipiuntur res ipsa est solita cōiter tāti estimari cōsiderata eius qualitate z quantitatem sui redditus. Et ista practica ponit bec glof. magna hic in finali sui pre principali per. d. l. si quos. j. co. qua sequitur Bar. in. d. l. precia rerum. §. si. Bar. Bal. z alij hic. Secūdo mō z clarius poteris articulare z facere qd testes deponant hoc mō qd predij istud de quo agitur cōiter tantū venderetur homini scienti eius conditionem et qualitatem per gl. in. d. l. mortis causa capimus. §. si. z per ea que. §. dixi. Item intelligas non vna die vel duobus sed ante z post per plures dies per tex. i. d. l. precia rerum. §. si. vbi Bar. no. ista practica quā sic declaro vt dixi. posuit Bar. in. d. l. precia rerum. §. si. cui adde que. §. dixi in hac vltima parte glof. magne. quia in articulo opz dicere de valore certi epiz z ante z post p annos quādo est res cuius precij p dies cōiter non variat sed p annos alias sufficit dicere p plures dies ante et post vt. §. late declarauit. Alias etiā practicas posuit Barto. hic in ista materia que est multum varia z ambigua vide p eū

C Quando vero tractatur de estimatione rei immobilis nõ fructifera qualiter fiet estimatio vide Ange. in. §. qd vero. in. fi. in aut. de nõ alie. per illū tex. ibi etiam Ang. ponit qualiter debeat prestari pensio super tali re non fructifera si locaretur.

C Secundo vero casu principali quando tractamus de estimatione rei mobilis tam fructifera q̄ non: tunc fm Barto. hic in fi. z in. d. l. precia rerum. §. si. eius precij dicitur esse quanti potest cōiter vendi per tex. in sepe allega. l. si seruus. in fi. principalij. ff. de conditio. furtiua. cum alijs similibus que supra late adduxi in regula tradita qd res tantus vs quantum vendi potest: quam late declarauit z restrinxit vt ibi que in hoc casu rerum mobilium proprie procedit. Intelligas tamē prout z ibi dixi quanti potest vendi homini scienti eius condiciones z qualitates. Item quanti potest vendi cōiter z in loco publico vel foro non in privato iuxta id qd dixi Bar. in. d. l. precia rerum. in. fi. per tex. in. l. septem. vbi etiā Bar. no. C. de erogatione militaris annone. lib. xij. cum cōcordanti. Itē intellige quanti potest vendi nõ vna die sed pluribus diebus ate z post. Et in oibus intellige pur vult Bar. in. d. l. si seruus. z in. d. l. precia rerum. z prout supra copiose declarauit dictam regulam qd res vs tantum quantum potest vendi non repero ibi dicta.

C Sed si quis intelligere cupit cuius tēporis z loci estimatio attendi debeat cōtra morosum videat. l. vinum. z ibi late doc. ff. si cer. per. z not. in. l. si. ff. de condi. sine causa cū concordā. vtro biqu signatis per Boder. precipue.

C Postremo vt nihil ex substantialibus in hac materia z istius legis repetitiōe omittatur tractande sunt alique questionēs notabiles.

C Et primo circa predictam practicas estimandi res per testes siue modum probandi valorem rei per testes Bald. hic in vl. ti. col. querit quid iuris si testes varie deponant circa quantitatem valoris vel estimationis rei de qua agitur prout multotiens occurrit pura quia aliqui dicant rem valere centum alij vero plus vel minus quibus magis fides dabitur. Breuiter in hoc Bald. se expedit dicens qd magis creditur illis quae arbitrio iudicis non mouentur ex aliqua affectione in bacre ad ita deponendum. z qd istud sit in arbitrio iudicis. Pro quo alleg. l. si traditio. que bene probat. j. de actio. emp. alias vero fm Bald. ceteris paribus magis dabitur fides testibus affirmantibus: et sic deponentibus de maiori quantitate q̄ negantibus: z consequenter de minori deponentibus per doctrinam glo. no. in. l. diem proferre. §. si plures. ff. de arbitris. vbi glo. ante Bal. originaliter tangit hanc questionem. Sed tu aduerte quia regula per quam mouetur Bal. tradita per illam glo. in. d. §. si plures. videlicet qd magis credatur affirmantibus q̄ negantibus cū negatiua regulariter non probetur per testes. i. actorz quod asseruat. C. de

proba. l. ij. ff. de proba. limitatur nō procedere dupliciter ibi p
Bar. in. d. §. si plures in sua distinctione. Primo vt nō proce
dat quādo testes nō simpliciter negāt se de tali re non habere
re cognitionem immo asserunt se illam negatiue habere forte
dicentes tale quid de quo deponunt nō potuisse fieri quin ip
si de eo haberent notitiam: quia forte actū vel rem super qui
bus deponit testis coarctant loco et tempore personis vel re:
nam istis coarctationibus presuppōitis potest etiam negati
ua probari. et ita creditur tunc testibus isto modo negatiue
deponentibus sicut alijs affirmatiue deponentibus ceteris pa
ribus alias datur fides dignioribus nō considerata affirma
tiua aut negatiua depositione iuxta tex. nota. in. l. ob carmen.
§. si. cum glo. ibi. ff. de testibus. et ita in. d. §. si plures. declar
at Bar.

Secūdo limitat aliter Bar. ibi vt illa regula q magis creda
tur testibus affirmatiuis q negatiuis nō procedat quando
testes deponunt super his que magis percipiunt iudicio in
tellectus q sensu corporis p tex. no. in. l. ij. in prin. vbi et Bar.
in fl. ff. de ven. in sp. i.

Cum ergo in materia istius legis respectu probationis sup
valore vel estimō rei simus in his que magis percipiunt iudi
cio intellectus q sensu corporis: vt dicit Bar. hic in vl. col. in
cidenter et supra plures dixi in vltima parte gl. magne. ergo
nō est faciēda vsia q magis credēdū sit testibus de affirmati
ua deponētibus q de negatiua: et cōsequēter de illa glo. in. d.
§. si plures. non est hic faciēda capitalis: licet in dicto suo illud
ibi in alio proposito tenuerit. Unde Saly. hic in. xvj. col. et tri
bus sequentibus forte ista cōsiderans: et ea nō tangat latius
et pulchre prosequitur istam questionem subdiuidendo illam
in quatuor questiones p. i. i.

Primo itaq querit Saly. quid si vnus tantus testis depo
nit de minori quātitate: q forte dicat rem valere centū: et duo
alij testes ex opposito dicāt q valet centū et viginti. Et in hoc
decidit q magis creditur illis duobus: quia affirmant p gl.
predictam in. d. §. si plures. in sui ratione: et per. c. ij. de arbi. in
vj. sed q supra reprobaui rationem glo. in hac materia cōclu
do q hec decisio Saly. est in se bona nō per suaz rōnem sed p
aliam: quia sunt duo testes preponderantes numero: ergo
sunt vni testi preferendi. d. l. ob carmen. §. si. ff. de testi.

Querit secūdo Saly. quid ecōtra duo testes deponit q res
valet centū tantum. vnus solus ex opposito deponit q valet
centum et viginti qbus magis creditur. Et primo arguit q
credat affirmanti de centū et viginti: tamē post ea decidit op
positum. p. d. l. ij. in prin. ff. de ven. in sp. i.

Tertio loco qrit Saly. qd si sunt tres testes: quoz vnus di
cit rem valere centū: alius q valet centū decem: alius vero dicit
q valet centū viginti: et sic oēs sunt diuersi cui eoz magis cre
datur. Et post argumēta ad pres facta vt p cū decidit finali
ter q credit illi q deponit de centū decem tāq medio: q in ea
summa duo testes sunt concordēs: vs ille q deponit de centū
decem: et ille q de centū viginti. Itē q ille q primo deponit de
centū tantū fuit ab alijs duobus qui excesserūt in quantitate
reprobatus: et alias rōnes vt hic p eum qui etiā responder
ad tex. in. §. si plures. ver. inde queritur ex mente glō. ibi que
loquitur in arbitris: nos aut in testibus: inter quos assignat
tres rationes diuersitatis: et alique sint fr agiles quas vide
non repeto.

Notandum est tamen circa predicta q si aliquis testis dicat
rem valere decem: alius q valet quindecim: q isti testes vidē
tur contrarij: quia ille qui dixit decem intelligitur tacite as
posuisse dictionem taxatiuam tñ: ita glo. no. in. l. si. §. qui in
diuisam. in verbo quas vniuersas. vbi sequitur Pau. de cast. et
Napha. cu. ff. de lega. ij. Barto. ibi in fi. istud not. subiiciens
q istud est contra. l. cum furti. ff. de in lit. iur. Sed aduertē
dum puto quia Bar. et alij Moder. in. d. l. cum furti. tenēt op
positū q nō sint cōtrarij isti testes vel articuli sic formati: de
quoz veritate ibi videas: et per do. Alex. in. d. l. qui quartam.
in prin. cum multis concor. ibi per eū signatis. ff. de leg. i.

Querit etiā Bal. hic q ad hoc vt habeat locū remediū istū
l. ij. requiritur q sit deceptio in precio vltra dimidiā iusti pre
cij: et sufficiat q ille excessus vltra dimidiā sit in modico etiā
in vno nummo vt est dictum supra in vndecima extensione re
gule tradite in tertio notabili istius. l. pone nūc q testes cō

corditer deponant q res valebat tpe contractus puta quin
decim et plus et venditio fuerat facta pro decem: an per illam di
ctonem et plus aliquid vltra dimidiā dicat probatū de va
lore: ita q dicatur probata lesio vltra dimidiā iusti precij. Et
dicit Bal. q nō: q illa dicitio et plus nihil certi pbat: ergo nō
releuat. c. in presentia. cum similibus. de proba. item et Jmo.
in. c. penul. de emptio. vediti. Sed Saly. hic in. xv. col. vers. sed
circa predicta. tenet contra Bal. qz in remedio istius. l. suffi
cit quecuq; modica lesio vt dixi supra in dicta vndecima ex
tensione vltra dimidiā que modicitas bene importatur p illā
dictionē et plus. l. hec adiectio. ff. de verb. signi. vt hic latius p
eum cum quo et do. Alex. in. l. et si post tres. in. ij. col. ff. si quis
cautio. vbi late ponunt doc. de importantia dictionis istius
et plus: et dicitō is vel circa. facit qd in simili ponit Bar. et alij
et ibi late do. Alex. in. l. cū furti. ff. de in litem iuran. Tu aut cō
sidera q forte posset sustineri predicta decisio Bal. et Jmo. et
sideri ad rationem Saly. et sequacium. et ita comperi postea
respondisse preceptorē meum. d. Jaso. in. d. l. cum furti. qve
rum est q illa dicitio et plus aliquid importat sed incertū: et et
declaratio est in arbitrio iudicis fm glo. in. d. l. hec adiectio.

Sed cū in hac materia requiratur probatio certe quātitate
ad hoc vt si emptor eligeret supplere iustū precij fm dispositi
onem istius. l. esset certus quantū deberet supplere: ergo nō
sufficit probare quid incertum per ipsam dictionē et plus ita
Barto. in. d. l. cū furti. in fi. Nisi subtilius indagando dicas
prout ego alias verbo respondi eidem preceptorē meo dū le
geret. d. l. cū furti. q dicitur satis probati certū per relationē
ad id qd iudicis arbitrio taxabitur et declarabitur. cuius de
cisioni super hoc fatentur omnes vt dixi stari debere. Et etiā
iudex ex suo officio et non ad instantiam partis pro sui info
rmatione poterit testes repetere vt declarent eorum mentē su
per hoc incerto importato illam dictionem et plus. Logitādū
est tamen q obstat omnino decisio Bar. in. d. l. cum furti.

Postremo pro cōplemento presentis repetitionis non pre
fermitaz pulchrā questionem Bal. hic in fi. quid si stat statu
tum in ciuitate vel loco q in venditionibus rerum semper cō
sors preferat extraneo volenti emere q statuti valet: vt no. p
Bal. et Saly. in. d. l. dūdū. §. de strabē. emp. Pone iste psois
offert decem pro precio rei: et istud forte erat iustū precium rei
que nō plus valebat: tamē ille extraneus qui forte res affecta
bat offert plus videlicet forte quindecim: querit Bal. qd eo
rum preferat. Nā venditor dicit cōsors si tu offers tñi quan
tum reperio ab extraneo tibi potius vendā ex dispositioe. Ita
tūc: alius iniquū esset meo dānificari cum de re reperitā precij
quinq; de pluri vltra tuam oblationē. Bal. hic no. decidit q
consors teneatur tantū offerre quantū obligatū fuit ab extra
neo. licet excedat iustū precium. idem tenet Spec. de emp.
et ven. §. nūc dicendum. in fin. et Saly. in. d. l. dūdū. in. ij. col.
p multas rōnes de quibus per Bal. hic et Saly. ibi quas nō
refero. hanc decisionē Bal. et Saly. tenet etiam Jmo. in. l. qui
rome. §. coheredes. ff. de ver. ob. et pulchre lateq; d. Fabia. in
suo trac. emptio. et vediti. in. xx. q. tertie questionis p. i. i. p. i. i.
iuribus et rationibus illam comprobat ibi vide.

Munc tandē annuente summo Deo finem impono cōmento
istius solēnis legis secunde. C. de rescin. ven. sup quo merito
dicere possem Laudite iam riuos pueri: fat prata dberunt.
Ego idē Balthaleon calderius cremonensis ad laudē et honorē
omnipotentis et summi dei trini et vni: necnō beatissime virgī
nis ei⁹ matris humani generis p. tetricis: diuiz Balthaleo
nis protectoris patre mee cremēsis. toriusq; curie trispahan
tis et celestis: quibus siquid boni bñq; aut iuridice dictū fuit
in ea repetitioe oīs gloria referatur. Si aut inepic minus ve
iuridice quicq; sit exaratus: id debilibus viribus ingenij mei
ascribat: quas altissim⁹ ad maiora edenda subleuare dignē
obsecro: itaq; oīa humiliter et libētissime submitto correctioi:
castigatioi: suppletioniq; cuiuslibet q rectius sentiret obtra
sis tñ liuoris oculis. Et siquid a sacra pagina i opusculo isto
deuans scriptum appareret: illud omne ex nūc reuoco: et pro
non dicto scriptoq; esse volo: subijciq; illud iubens disposi
tioni theologice et sancte matris ecclesie. Laus deo.

Index succinctus et brevis quo substantialiter et compendiose demonstrantur quaecumque principaliter tractata in opusculo repetitionis mei Panthaleonis Calderij. J. U. doctoris cremonensis edite nuper super famosa et vtilissima lege secunda. C. de rescin. vendi.

Primo tria evidentialia principalia premittuntur. Unum videlicet distinctio inter contractus siue actiones bone fidei et stricti iuris. Et earum que sunt stricti iuris: sed in plurimis assumit naturam bone fidei. Et que sit cuiuslibet essentia. **Secundo** quod pretor secutus equitatem ad remouendas fraudes et lesionem edidit plura remedia: et inter alia titulos siue rubricas octo digestorum videlicet. De in integrum restitutionibus. Quod metus causa. De dolo. De minoribus. De captiua diminutione. Quod cum eo qui in aliena potestate est negocium gestum esse dicitur. Et quibus causis maiores. De alienatione iudicij mutandi causa facta. Et declaratur natura et essentialis dispositio cuiuslibet tituli. **Tertio** declarat quod differat dolus deceptiuus qui quatuor modis intercedit in actu: et aut dat illi causam: aut incidit: sed non presumitur regulariter a dolo re ipsa de quo loquitur ista. l. ij. qui aliquando dicitur industrialis et neocialis et non annullatur contractus ipso iure ex eius intentione: sed valet et eius materia declaratur et effectus.

Secundo principaliter post legis diuisiones et summationem notabilium textualium et apparatus legis et glossarum et plurimum notabilium questionum incidentium ordinare et copiosius quod alibi haecenus scriptum appareat in tertio notabili. l. elicitur vulgata regula. f. q. l. re ipsa ex contractu ultra dimidiam iusti precij succurritur beneficio istius. l. ij. a qua non differt ius pontificium. Et ipsi regule ad declarationem materie remotionem et oppositionem subiungunt seriatim bono istilo vtilis in practica. et notabiles amplificationes siue extensiones triginta tres et subsequenter limitationes et fallentes triginta septem.

Tertio principaliter super glo. pma elicitur alia vtilissima regula iuris pontificij et cesarei quod licet sit contractibus inuicem se decipere cum quatuor rationibus eiusdem comprobatis etiam theologorum auctoritatibus. Et subinde quedam notabiles dilaciones et regule extensiones superadduntur. Et tandem ad eiusdem regule declarationem et restrictionem subiunguntur limitationes decem octo vtilissime et notabiles. Ex quibus aperitur an et qualiter regula hec procedat iure poli et diuino siue theologico et pro conscientia.

Quarto principaliter super glo. magna expeditur latissime quedam notabiles vtilis et necessarie in materia legis questiones vt ibidem. Et precipue qua actione agatur. Et an etiam contra tertium possessorem rei pro remedio istius. l. Et quid si lesus renunciaasset cum iuramento siue maior siue minor: huic beneficio.

Quinto in vltima parte eiusdem glo. magne subiungitur ordo et practica agendi cum forma libelli et articuloz in remedio et materia istius. l. ij. et quid habeat

lesus probare et quomodo probet intentionem suam.

Sexto incidenter in eadem vltima parte glo. late declaratur. An et quando ignorantia vel error iusti precij rei toleretur. Et an presumatur in aliquo error. Et quis actoris vel rei teneatur errorem istum articulare vel probare et qualiter probetur.

Septimo principaliter latissime et plusquam alibi ordinata tractatur materia qualiter fiat probatio et estimatio iusti valoris cuiuslibet rei tam mobilis et immobilis quam iurium incorporalium. Et incidenter declaratur quid et qualiter dicatur precium vel interesse commune quod singulare vel affectionis: et quid conuentum. Et an instrumenta acquisitionum rei probent iustum precium illius rei et quomodo et qualiter. Et quod non consideratur valor qui modico tempore aut in carissima durauit vel qui fuit in privato loco: sed qui in publico foro. Et late demonstratur quod in re estimanda considerantur personarum contrahentium et rei qualitates et onera vt ex pluribus notabilibus decisionibus et illationibus conprobatur. Et etiam pulchre declaratur et restringitur ex mente etiam sacrorum canonum et theologorum vulgatissima regula que multos ad profundum damnationis eterne trahit: videlicet res tantum valet quantum vendi potest. Et an lesus agens remedio istius. l. ij. teneatur articulare et probare de qualitatebus et oneribus rei vel personarum contrahentium augentibus vel minuentibus precium an vero reus. Et an requiratur semper probationem necessario concludere vel ne. Et quomodo sufficiat presumptio iuris.

Octauo amplissime et seriatim tractantur cum explanatione multarum difficultatum et questionum incidentium quinque principales modi speciales probandi facilliter in practica valorem et estimationem cuiuslibet rei vel iuris. **Primo** quod res per iudices estimet assumptis prius illius qualitarum et onerum informationibus. **Secundo** vel quod iudex cogat partes ad eligendum aut in earum contumaciam ipse eligat duos bonos viros in arte peritos pro re estimatione. Sicuti et aliquando eliguntur rationum calculatores. **Tertio** vel quod de valore rei sit estimatio publici catastri seu estimi. quod qualiter probet et procedat ibi declaratur late.

Quarto quod res publico subiungatur incantui siue subastationi vt inquiratur iustum precium commune circa quod aliquae difficultates declarantur. Et isti quatuor modi sunt faciliores res ad probandum iustum precium alio quinto qui sequitur.

Quinto et vltimo ex depositionibus et attestacionibus legitimis testium liquidatur precium rei. Sed hoc fit cum magna difficultate: quia oportet testes etiam non interrogatos reddere in hoc rationem dicti. quod qualiter fiat ibi declaratur. Et etiam incidenter subiungitur an et quando testes teneantur reddere rationem dicti et qualem. Et ex quibus causis quis possit pretendere singularem affectionem vel precium in re que regulariter non sunt in consideratione. Et declaratur que et qualis sit ratio sufficiens et concludens in precio communi. Et que sit ratio concludens in singulari. Et quid si testes varia deponant vel per dictum et plus. Postremo subiunguntur quedam alie questiones notabiles.

Tabula Repe. l. rem maioris precii.

Index siue tabula specialis qua

singula contenta in hac repetitione. l. ij. C. de rescinden. vend. in qua columna et versic. reposita sunt compertentur edita per eundem auctorem.

Primo quod in iure

sunt tres species contractuum siue actionum videlicet bone fidei: stricti iuris et mixti: quarum multi effectus declarantur et natura. col. ij. prima. versicu. incipiente. Pro clariori igitur intelligentia et. fo. 2.

Pretor habens equitatem ante oculos plura remedia tradit vt lesus ratione vitij rei vel dolo aut simulatione metu vel aliter succurratur. columna. j. versic. secundo principaliter premitto. fo. 2.

Declaratio importantie infra scriptarum rubricarum et quid sub eis tractetur et disponatur.

Digestis de in integrum restitutionibus.

Digestis quod metus causa.

Digestis de dolo.

Digestis de minoribus.

Digestis de capitis diminutione. col. ij. vers. primo igitur pretor edidit titulum et.

Digestis quod cum eo qui in aliena est potestate negotium gestum esse dicitur.

Digestis ex quibus causis maiores.

Digestis de alienatione iudicij mutandi causa facta. col. ij. ver. postea etiam pretor. fo. 2.

Dolus dupliciter potest in contractu interuenire deceptiue et principaliter qui subdistinguido quatuor modis potest interuenire: et iste dolus in dubio regulariter non presumetur: et aut dat causam contractui: aut in eo incidit et declaratur quid operetur in contractu bonafidei: et in eo qui est stricti iuris. columna secunda. versicu. tertio propius ad tex. et. cum vers. sequen. fo. 2.

Dolus incidens qualiter dicatur intercessisset: quod operetur. col. ij. ver. secundo modo potest adhiberi. fo. 2.

Dolus principaliter vel incidenter in actu interueniens causat lesio ex eo alia remedia que istius. l. secunde. C. de rescindenda venditione. Et non inquiritur tunc lesio ultra dimidiam iusti precij: sed alia modica sufficit: nec tunc sufficit velle supplere iustum precium. columna tertia. versicu. immo fortius quando presupponitur. fo. 2.

Dolose an agere dicatur et de dolo teneatur qui rem venale committit. col. ij. ver. et an venditor. fo. 2.

Dolus re ipsa qui et dicitur negotialis et industrialis: et de quo loquitur et intelligitur ista. l. ij. qualiter contrahatur. col. ij. ver. secundo modo principali. fo. 2.

Quia ipso iure contractus continens lesionem ultra dimidiam iusti precij: et consequenter in quo intercessit dolus re ipsa: quod prodest multum emptori: quod antequam agatur remedio istius. l. ij. dicitur bonafidei possessore: et titulum habere facitque fructus interim suos. Et vsquequo contrarium probetur presumitur precium conuentum fuisse iustum: licet agi possit remedio istius legis. columna tertia. versicu. secundo modo principali. cum vers. sequen. fo. 2.

Lesio citra dimidiam iusti precij a iure toleratur. col. iij. in p. n. ver. alioquin quis est deceptus et. fo. 2.

Distinctio istius. l. ij. cum summario et apostillatione littere. col. iij. ver. nunc se offert. fo. 2.

Equitas prefertur rigori si est scripta aliter non. col. iij. ver. nota primo ex textu. fo. 2.

In materia istius. l. ij. est electio rei supplere iustum precium aut res restituere. col. iij. vers. sedo noto. et. fo. 2.

Non sufficit in casu istius legis supplere iustum precium vsque ad illam quantitatem que si a principio interuenisset in contractu non haberet lesus remedium eiusdem legis sed requiritur supplementio integri iusti precij vsque ad quadrantem. colum. iij. ver. nec sufficeret. fo. 2.

Regula magistralis collecta ex tertio notabili istius legis que est quod venditor lesus re ipsa in contractu citra dimidiam iusti precij agat alternativum remedio istius. l. ij. vt vel res restituatur: aut iustum precium suppleatur: et ad hoc allegatur etiam per iuris canonici et auctoritates concordantes. col. v. versicu.

tertio principaliter et. folio. 3.

Si eligitur via supplendi iustum precium est supplendum respectu valoris temporis contractus. colum. quinta. versicu. sed pro declaratione. fo. 3.

Facultas supplendi iustum precium durat solum vsquequo agitur ex sententia lata pro lesio. Et si precium conuentum continet in se lesionem dimidie reducitur ad equum precij communis. columna quinta. versiculo secundo aduertendum. fo. lio. 3.

Regula predicta collecta ex tertio notabili extenditur trigintatribus modis. Et limitatur trigintasetem alijs modis vt tollatur varie glosari et doctorum oppositiones et questiones. columna quinta. versicu. sed vt pro faciliiori intelligentia et. folio. 3.

Primo extenditur ipsa regula vt licet loquatur in venditore lesio: prout etiam ista. l. ij. loquitur: tamen etiam locum habeat mutatis mutandis in emptore lesio in precio ultra dimidiam columna quinta. et sequentibus. versicu. extende igitur primo et. folio. 5.

Secundo extenditur ad omnes contractus bonafidei vel actiones continentes lesionem citra vel ultra dimidiam iusti precij. columna quinta. versiculo secundo extenditur et. folio. 5.

Tertio extenditur etiam ad contractus et actiones stricti iuris in quibus ante rei traditionem et re integra lesio competit doli exceptio. Et re soluta aut re non integra post longam disputationem et opinionum relationem declaratur quo remedio succurratur lesio qui tutus erat exceptione doli odiosa. Et quando et qualiter dicatur exceptio odiosa. columna vers. tertio et fortius equitas et. fo. 3.

Quarto extenditur etiam in casu quo super contractu bonafidei vel alio interuenisset stipulatio ad conformationem vel executionem contractus lesionem continens. Et declaratur an tunc stipulatio dicatur coequa vel nouet contractum. columna septima. versiculo quarto extenditur regula predicta. folio. 3.

Quinto extenditur ad lesionem ultra vel citra dimidiam iustipersonis causatam ex contractu locationis vel conductio nis. columna septima. versicu. quinto extenditur et. fo. 3.

Sexto extenditur ad lesionem ex contractu do vt facias et declaratur qua actione tunc agatur. columna septima. vers. sexto extenditur. folio. 3.

Septimo extenditur ad lesionem ex contractu feudali et distinguitur qualitas contractus feudi. columna septima. versicu. septimo extende. folio. 3.

Decimo extenditur ad lesum ex contractu emphiteotico super quo referuntur opiniones varie: et per dec. l. ij. procedit in quacumque locatione et libello. columna octaua. versicu. octauo extendit. folio. 3.

Nono extenditur etiam ad lesum ex contractu dotali in estimacione rei dotalis quando res adhuc extat: quia si iam perempta esset hec extensio non procederet. columna nona. versicu. nono extende. folio. 4.

Decimo fm quorundam opinionem extenditur ad lesum ex contractu transactionis. quod qualiter procedat relatis primo varijs opinionibus et diu articulo pertractato declaratur amplissime. Et declaratur an et quando transactio stricti iuris vel bonafidei. colum. nona et sequentibus. vers. decimo extende et. folio. 4.

In reducendo laudum ad arbitrium boni viri sufficit lesio sexte partis. Et declaratur an tunc attendatur versus valor rei aut dubius litis euentus. columna vndecima in fi. et sequenti. versicu. circa vero illud et. fo. 4.

Qualiter intelligatur id quod communiter dicitur arbitratum equiparari transactioni: et contra. columna duodecima vers. sed dum Bar. hic. fo. 4.

Vndecimo dicta regula tertij notabilis istius. l. extenditur etiam si lesio esset modica ultra vel citra dimidiam forte in vno solo numero et assignantur rationes remotis oppositionibus. col. duodecima. vers. vndecimo extende et. fo. 4.

Modica et parua transgressio non operatur et nec consideratur colum. xij. vers. sed huc extensioni. fo. 4.

Modicitas vel paruitas a iure non curatur vt pluribus decisionibus relatis comprobatur. columna duodecima. vers. s; huc extensioni. folio. 4.

Pro vili cespite terre quem quis possidet non euitat satisfacionem de iudicio fisci. eadem col. et vers.

In alienatione parue vnice ecclesie non requiritur solemnitas canonis. columna duodecima versicu. item obstat quod folio quarto.

lio quarto
 Quineris appellatione non comprehenditur paruum vulnus aut sgratignatura in staturo materia colli. decimatertia sic. facit quod norat. folio quinto
 In hac lege secunda curatur de modica lesione ultra dimidiam quia lex in hac est certa et figit sic pedem. columna decimatertia et sequenti versiculo propter quod dixit Baldus hic. folio quinto
 Consortis alicuius quis dicitur etiam ratione minime partis et millesime vbi statutum de consorte loquitur. columna decimatertia versiculo et ultra predicta folio quinto
 Duodecimo dicta lex secunda et regula extenditur vt etiam eius beneficium competat minoribus viginti quinq; annis lesis; et post computatione declaratur an sibi competat tunc restitutio in integrum columna decimatertia versiculo duodecimo extendit folio quinto
 Decimotertio extenditur etiam ad lesum ex contractu celebrato cum ecclesia prelato et similibus priuilegiatis personis suo vel alieno nomine agentibus prout sunt tutor curato; comissarius et similes et eorum scientia in iusto pretio non preti dicat principalibus in beneficio istius legis secunde. columna decimaquarta versiculo decimotertio extendit folio quinto
 Decimoquarto extenditur etiam si incontinenti post contractum venditionis lesionem continentis lesus fecisset pactum de retrovendendo infra certum tempus; quia licet a beneficio pacti excludatur tamen non priuatur beneficio istius legis secunde. columna decimaquarta versiculo decimoquarto extendit folio quinto.
 Exclusus tacite per lapsum temporis a beneficio sibi competenti ratione etatis non censetur hic exclusus a beneficio istius legis secunde quia omnibus iure communi competit columna eadem. et versiculo tñ non est lesus exclusus folio quinto.
 Decimoquinto extenditur vt etiam beneficium istius legis secunde de competat lesio qui ignorauit iustum valorem rei tempore contractus et tamen in eo apposuit pactum quod si res plus pretio conuenito valebat illud donabat emptori quia pactum hoc in modico operaretur d quo cogitatum et factam fuisse donationem censetur nisi etiam in pacto hec aut similia ad sint verba: omne et totum quod plus valet remitto aut dono; et quid tunc iuris sit ibi vide columna decimaquarta et sequenti versiculo decimoquinto extendit istam legem folio quinto.
 Cautela Baldi Salyceti et aliorum per quam lesus excluditur a beneficio istius legis secunde videlicet quod i contractu vel in instrumento eius dicatur et sciens verum valorem remittit illud omne et totum quidquid est donat; vel remittit secus contrahenti. super quo referuntur varie opiniones columna decimaquarta in fine versiculo vnde ad tollendum remedium et cetera folio quinto.
 Quodlibet verbum clausula dictio et syllaba i omni dispositione posita debent sic interpretari vt censeantur apposita cum iustitia operandi columna decimaquinta versiculo et quia verba debent semper intelligi et cetera folio quinto.
 Decimosexto extenditur etiam vt competat in casu quo post contractum constitit de valore de pluri quod latebat forte in re tempore contractus prout esset reperito forte post i re thesauri latenti. super quo propter oppositiones et varias opiniones late progreditur columna decimasexta et duabus sequentibus versiculo decimosexto extendit et cetera folio quinto.
 Argumentum pretij rei vendite secutum post contractum non causat istius legis secunde beneficium venditori columna decimasexta versiculo et contra Ro. facit folio quinto.
 Decimosextimo de cetero secunda et regula tertia non procedit et presupposito quod lesus in pretio de quo hic agitur renunciat affectu generaliter omni legum auxilio facienti in contrarium; vel doli exceptioni: quia similis renuncia interpretatur modica lesione et hoc tñ procedit in ignorante iustum pretium vel dubitante; quod in dubio presumitur sed fallit quando renuncia fuit facta ex intervallo. columna decimasextima et sequenti versiculo decimosextimo extendit et cetera folio sexto.
 Decimo octauo extenditur etiam in casu quo lesus alienasset siue vendidisset rem alienam quia iustum pretium eius estimatur ac si propria fuisset et vti potest beneficium istius legis secunde de columna decimasextima versiculo decimo octauo extendit de folio sexto.
 Decimonono procedit etiam ad beneficium eius qui rem alienam alienat presente domino eius et de pretio participante et queritur an tunc cedende sint actiones domino per alienantem.

columna. xvij. vers. decimonono extendit et cetera. folio sexto.
 Trigesimo procedit ipsa regula etiam in lesio ex facto vel contractu sui procuratoris qui domino tenetur ob hoc cedere actiones si ipse non est soluendo pro conseruando dominum in dem. columna decima octaua. et sequenti vers. vigesimo predicta regula. folio sexto.
 In quando lesio causatur ex facto procuratoris sufficiat sexta pars vel et aliter sit minor dimidia referuntur opiniones et deciditur. columna decima octaua. versiculo. vbi reprehedit Bartolum in dicta lege et cetera. folio sexto
 Trigesimo primo etiam hec regula procederet ad succurrendum lesio ex contractu in quo forte alius qui secum contraxit renunciat beneficium istius legis. secunde a quo per hoc alius non excluditur. columna. decima octaua. versiculo vigesimo primo haberet locum. folio sexto.
 Trigesimo secundo procederet etiam si lesio causaretur ex venditione facta per subastationem in quo tamen sunt opiniones relate. columna decimanona. versiculo vigesimo secundo extendit de. folio sexto.
 Trigesimo tertio extenditur etiam ad succurrendum lesio ex contractu super quo interuenit decretum iudicis vel attrinencia aut amicorum presentia siue consensus per quam fraudis suspitio alias tollitur. columna decimanona. versiculo vigesimo tertio procedat et cetera. folio sexto.
 Trigesimo quarto procedit etiam si iam res fuisset alienata per eum qui ex lesione contractus lucrabatur: secus si perempta esset casu quia locum habent contenta in sequenti extensione columna decimanona versiculo vigesimo quarto extenditur. folio sexto.
 Trigesimo quinto remedium istius legis secunde competeret lesio etiam si res perempta esset absq; facto vel culpa sui: quia licet esset sublata facultas rei restituende iuxta pretium superplebitur. columna decimanona. versiculo vigesimo quinto. haberet locum. folio sexto.
 Fructuum venditorum peremptio secuta post contractum casu fortuito cuiusdamno cedat an venditoris an emptoris. columna decimanona versiculo. et aliqua de fructibus venditis et cetera. folio sexto.
 Trigesimo sexto procederet si et quis lesus renunciasset beneficio istius legis secunde in contractu inito cum dolo: quia dolus preponderat renuncie. columna decimanona. versiculo. vigesimo sexto procederet et cetera. folio sexto.
 Trigesimo septimo procederet etiam in casu quo contrahens qui ex lesione lucratus est rem aliquo iure reali hypotheca seruatus vel aliter post contractum obligasset quid inter se cere potest: declaratur an ius illud extinguatur si eligatur via restitutionis rei. col. xix. vers. vigesimo septimo locum haberet et cetera. folio sexto.
 Trigesimo octauo procedit hec lex et si lesio causaretur ex contractu inito cum grauato a testatore ad sic contrahendum: nulla tamen taxa pretij facta in legato: quia tunc secus esset. Et declaratur qualiter agatur vigore talis legati et quid peti debeat. col. xx. vers. vigesimo octauo procedit et cetera. folio sexto.
 Trigesimo nono procedit etiam si ille qui ex contractu lesionis lucrasset vellet supplere de iusto pretio tantum quantum si tpe factus datum fuisset cessaret beneficium istius. l. quia tenet supplere integrum iustum pretium. col. xx. vers. trigesimo nono extendit et cetera. folio sexto.
 Trigesimo procedit etiam ad succurrendum lesio per viam modi consistentis in aliquo estimabile: secus si non sit estimabile. col. xx. vers. trigesimo. procedit folio sexto.
 Trigesimo primo procedit etiam in lesio ex contractu in quo fuit vendita aut alienata spes vel tactus retis aut fructuum pendendum que omnia estimatur vti spes et non res certa. columna vigesima. versiculo trigesimo primo locum haberet. folio sexto
 Trigesimo secundo procedit etiam si pretium rei multum creuit post contractum et reus eligat rem lesio restituere: quia per hoc lesus nil tenetur reficere pro valore de pluri aucto a fortuna causato: secus si propter rei melioramenta. columna. vigesima. et sequenti versiculo trigesimo secundo extendit. folio sexto.
 Trigesimo tertio procedit etiam si post contractum continentem lesionem fieret lesio locatio rei cum pacto retrovenditionis. col. xx. vers. trigesimo tertio et cetera. folio sexto.
 Subiunguntur nunc plures limitationes ad dictam regulam tertiam notabilis. col. xix. vers. nunc vero et cetera. folio 7.
 Primo limitatur dicta regula non procedere in eo qui tempore contractus sciebat iustum pretium rei: quia presumitur

Repe. l. rem maioris pretij.

- tur illud plus donasse dummodo persona sit ad hoc habilis et solemnitas alias in donatione requisita interueniat. col. l. ii. vers. ultimo igitur primo. fo. 7.
- L**ices quilibet presumatur scire verum valorem rei sue et alias dicitur esse in culpa: tamen hoc procedit quo ad modicam lesionem et presudicium. Nam pro magna lesione presumitur errasse et ignorasse in dubio nisi constaret eum fuisse versatum circa rem vel nisi in contractu promississet non venire contra rationem minoris pretij vel nisi in instrumento appareat eum ex certa scientia et non per errorem vendidisse: tunc ob presumptram scientiam iusti pretij excluditur a beneficio istius. l. ii. col. xxiij. z seq. vers. z fin. Hal. hic in loco 2c. c. d. seq. fo. 7.
- D**eclaratio qualiter intelligatur quod vulgo dicitur videlicet quemlibet presumi scire res sui patrimonij. Et quod vili vendere non est donatio: sed consequuntur damnum iniuri contractus: damnum siue damnosum contractum facere. col. xxiij vers. et ibi remissive ponit 2c. fo. 7.
- S**cientia prelati: tutoris: curatoris: procuratoris: commissarii: aut aliter administratoris: de iusto valore rei non tollit ecclesie et principalibus eorum beneficij istius legis secunde immo in dolo presumuntur. col. xxiij versiculo. Limitat tamen. Galv. hic. fo. 7.
- S**ecundo limitatur quando lesio non excedit dimidiam iusti pretij: super quo alia datur prouisio remissive. columna vigesima secunda: versiculo. secundo principaliter limita cetera. folio. septimo.
- T**ertio limitat procedere solum in lesione super pretio rei: secus si est in substantia rei: quia tunc contractus est nullus ipso iure. col. xxiij. v. tertio limitatur. fo. 7.
- Q**uarto procedit dummodo lesus in casu quo res sibi restituitur et offerat et soluat satisfactionem melioramentorum in re factorum: super quo tamen sunt opiniones relate. columna vigesima tertia in fine. versiculo quarto limita ut predicta regula. folio. 7.
- Q**uinto limita non procedere quando lesus renunciaffet beneficio istius legis secunde vel fraudi duplici expresse: quia tunc presumitur saltem in genere cogitasse de vero pretio et sibi presudicari. Nisi secundum aliquos esset minor vel simplex forte: mulier: rusticus columna vigesima tertia et sequenti vers. quinto principaliter. folio. 7.
- R**enuncians valorem pluri per hoc si plus valet dono: non excluditur a beneficio istius legis secunde nisi addat in magna quantitate: quia tunc habetur pro sciente et presudicari sibi. col. xxiij z eodem vers. fo. 7.
- R**enuncia vnus ex contrahentibus de beneficio istius legis secunde illud non tollit alteri contrahenti. col. eadem et versiculo. folio. 7.
- R**atificans contractum lesionis ex postfacto: per hoc non priuatur isto modo. l. ii. nisi aliter expresse dicatur. col. ea. et versiculo. fo. 7.
- S**exto fallit in lesio ex contractu iniuto necessario forte propter grauamen taliter vendendi pro tali pretio taxato per aliquem testatorem ordinatum: quia tenetur punctualiter illud exequi nisi forte doceat testatorem ductum errorem in eo pretio taxando: quia putaret illud iustum. col. xxiij. versiculo. sexto limita tur predicta. fo. 7.
- S**eptimo fallit quando lesus pro supplendo iusto pretio expresse in aliquo casu sibi prouidit in contractu forte quod supplicatur in casu quo infra tale tempus pretium contentum non solveretur: quod prouisio hominis facit cessare hanc prouisionem legis. columna vigesima tertia versiculo. septimo limita eandem.
- O**ctavo fallit in lesio ex venditione facta per subastationem publicam per quam presumitur pretium iustum: nisi forte fiat ex necessitate statuti super quibus sunt opiniones contrarie relate. columna vigesima quarta versiculo. octauo eam regulam limita.
- N**ono fallit quando super contractu continente lesionem interuenisset decretum vel confirmatio iudicis maxime maioris secundum aliquos super quo referuntur contrarie opiniones et multa dicuntur de virtute decreti iudicialis. columna vigesima quarta v. nono fm aliquos fallit. fo. 7.
- A**nitorum vel attinentium interuentus presentia et consensus in contractu lesionis an faciant cessare presumptionem doli et lesionis. col. ii. vigesima quinta ad finem none limitationis folio. 8.
- D**ecimo fallit quando creditor auctoritate iudicis sententiam diffinitivam exequentis pignus pro debito in solutum accipit in cuius estimatione fuit lesus ultra dimidiam iusti pretij
- quia per hoc non gaudet beneficio istius legis secunde secundu aliquos quibus alij relati contradicunt. col. xv. ver. decimo limitatur regula. fo. 8.
- U**ndecimo secundum aliquos fallit in lesio per transactionem cui non competit hoc remediũ. l. ii. columna. xvi. vers. vndecimo limita. fo. 8.
- D**uodecimo fallit quando lesio alicui superuenit ex postfacto post perfectionem contractus: forte quia propter onus quo res grauabatur tempore contractus quod cessauit postea res in pretio euenit. columna. xvi. versiculo. duodecimo non habet locum. folio. 8.
- D**ecimotertio fallit in venditore pretendente se lesi ex contractu in quo aderat pactus redemptionis ad tempus certum iam clausum. columna. vigesima sexta versiculo. decimotertio non habet locum. fo. 8.
- D**ecimoquarto fallit in lesio ex contractu in quo iurauit non contrahere: quia si est maior excluditur a beneficio istius legis secunde Et si est minor: secus: nisi iurasset non contrahere ratione minoritatis pretij. Et etiam declaratur quid iuris in furioso: pupillo. frenetico: aut demente. Et an requiratur et peti possit absolutio a dicto iuramento. col. xvij. v. decimo quarto non habet locum. fo. 8.
- M**inor in pluribus casibus relatis remissive habetur et representatur vt maior etate. columna vigesima sexta eodem. v. folio. 8.
- D**ecimoquinto fallit quando res vendita esset perempta. Et tunc quid iuris est sciendum ibi vide remissive. col. xvij. v. decimoquinto limita. folio. 8.
- D**ecimosexto fallit in lesio ex cautione pignoris non idonei sibi prestita. col. xvij. v. decimosexto fallit folio. 8.
- L**ex creditor: qui non idoneum pignus non seruatur venetijs nec cum hebreis fenerantibus. si si certum petatur. col. xvij. vers. in super aduerte. fo. 8.
- D**ecimosextimo fallit in lesio ex sententia cui non succurritur beneficio istius. l. sicut nec conditione indebiti: tamen non procederet in sententia lata preteritum falsorum instrumentorum: vel si lesus impeditus fuisset producere iura: vel in sententia lata propter presumptram siue priuilegiatam probationem nec si victor confiteretur illam iniquam: nec in casibus in quibus sententia non transit in rem iudicatam qui plures sunt. columna vigesima septima. et sequenti versiculo. decimosextimo restringitur 2c. folio. 8.
- D**ecimooctauo limitatur non procedere quo ad succurrendum lesio ex delatione iuramenti voluntarij vel iudicialis suscipitur: quod forte non procederet in casibus specialibus in quibus potest iuramento contrahenti de quibus in l. non erit. s. da. fo. vbi docto. ff. de iuraturando. et in l. si. C. de rebus creditis. columna. vigesima octaua. versiculo. decimooctauo non procederet. fo. 8.
- D**ecimonono fallit in eo qui leditur ex natura rei deducte in contractu puta in venditione et emptione dubij euentus: pro ut esset iactus reus et similitum in quibus consideratur lesio solum respectu incerti et dubij euentus et iuxta eorum solitum pretium. Secus si venditii essent pices qui ex actu caperentur: vel fructus ex re futuri. Et idem est in locatione. columna vigesima octaua. versiculo. decimonono non procederet. folio. 8.
- V**igesimo fallit in patre qui donauit filio in potestate sua constituto propter beneuolentiam: quia si sit lesus forte quia non sunt illa merita equiualentia rei donate: non vitur beneficio istius legis secunde super quo sunt opiniones contrarie relate. columna vigesima nona versiculo. vigesimo dicta regula. folio. 9.
- V**igesimo primo fallit quando post contractum lesionis parte instante secuta fuisset confirmatio contractus per iudicem. columna. vigesima nona versiculo. vigesimo primo fallit fo. 9.
- V**igesimo secundo fallit quando partes expresse prouidissent in casu iusti et iniusti pretij: quid fieri vellent tunc non competit lesio beneficium istius legis secunde sed sue prouisionis pacti: quia prouisio hominis facit cessare prouisionem legis. columna vigesima nona versiculo. vigesimo secundo fallit. folio. 9.
- V**igesimo tertio fallit quando lesus ex contractu procuratoris potest ab eo consequi suam indemnitate: quia est soluedo. Nam non ager isto remedio cesso contra alium contrauentem vt ibi declaratur. columna. vigesima nona vers. vige simotertio fallit. folio. nono.
- V**igesimo quarto fallit in sagaci et astuta persona lesa cui non succurrit

succurritur ob presumpam scientiam iusti pretij; etiam in foro post fin aliquos. columna vigesima nona versu. vigesimo quarto limbo. folio nono.

Vigesimo quinto fallit in directo domino allegante se lesus in contractu emptioe rei locate p modica pensione fin aliquos columna. vigesima nona versu. vigesimo quinto fallit. folio nono.

Vigesimo sexto fallit in allegante se lesus ex propria confessio ne forte excedente duplum vere numerationis cui isto beneficio non succurritur. columna. trigesima versu. vigesimo sexto fallit. folio nono.

Vigesimo septimo fallit in lesio ex penali conventionione qui incidit in penam conventus et sibi imputatur. colu. trigesima prima versu. vigesimo septimo fallit. folio nono.

Vigesimo octavo fallit in lesio ex proprio facto in fine alterius intervenit pnt est in aditione hereditatis damnose cui non succurrit remedio istius. l. ij. col. trigesima. versu. vigesimo octavo fallit. folio nono.

Vigesimo nono fallit in lesio ex permutatione beneficiorum ecclesiasticorum cui remedium istius. l. non prodest. colu. trigesima. versu. vigesimo nono fallit. folio nono

Trigesimo fallit in lesio per viam consensus vel autoritatis prestite super alieno facto vel contractu cui actio ex ista lege non competit: sed bene succurritur principali in contractu nominato: et etiam contra eum agitur per alium contrahentem forte lesum quatenus versum est in rem suam. columna trigesima versu. trigesimo fallit. folio nono.

Resciso contractu inuito cum minore vel privilegiato sup re communi pro indiviso ad instantiam privilegiati prodest rescissio etiam alteri cum quo contraxerat et sine consorti in re columna eadem. et versu. ad finem folio nono.

Trigesimo primo fallit in lesio per cessionem actionum sibi contra tertium competentium. columna trigesima versu. trigesimo primo fallit. folio nono.

Trigesimo secundo fallit in actu liberationis ledende liberationem etiam ultra duplum cui non prodest. bec. l. ij. colu. trigesima versu. trigesimo secundo fallit folio nono.

Trigesimo tertio fallit in lesio ex tacita transactione facta cum decreto super quo tamen adfuit opiniones columna trigesima versu. trigesimo tertio fallit folio nono.

Trigesimo quarto fallit in lesio ex remissione incerti eventus conditionis. columna trigesima versu. trigesimo quarto fallit.

Trigesimo quinto non prodest bec lex illi qui esset lesus et peteret pretium conventum sibi restitui simpliciter absque alternativa de rei restitutione facienda etiam si penderet iudicium iuxta dispositionem istius legis secunde cui intelligitur renunciatum ob petitionem pretij. columna trigesima versu. trigesimo quinto non competeret et cetera folio nono.

Trigesimo sexto forte beneficium istius legis adaptari et praticari non posset pro lesio in contractu venditionis hereditatis et similibus iuribus implicitorum propter magnam difficultatem et quasi impossibilitatem probationis valoris dubij eventus. columna trigesima prima versu. trigesimo sexto forte. folio nono.

Trigesimo septimo fallit in lesione consortis qui ex forma statuti vel decreti eam lesionem incurrit: quia voluit preferri extraneo qui in emptione futura rei in qua est consortis obtulit pretium excedens dimidiam iusti pretij. columna trigesima prima versu. trigesimo septimo consideravi et cetera folio nono.

Sequitur expeditio apparatus glossarum. columna trigesima prima versu. se nunc offert. folio nono.

Duplex concordia istius legis secunde eius lege in causa. la. secunda. §. fina. ff. de minoribus. ut bec lex secundum glo. j. hic procedat de equitate alia de rigore: vel ut bec lex loquatur de lesione ultra dimidiam: alia in minus dimidia que tolerat colu. trigesima prima versu. pro expeditioe glosse opponitur folio nono.

Regula cesarei et pontificij iuris cum eius rationibus: quod licitum est contrahentibus invicem sese decipere in pretio cum quinque extensionibus et pulchris illustrationibus. et cum decem octo pulchris limitationibus colu. trigesima prima versu. et predicta solutione. folio nono.

Predicta regula extenditur procedere nedum in contractu emptionis et venditionis sed locationis: et do ut factas: et do ut des: et in omnibus contractibus nominatis et innominatis: et tam beneficii quam stricti iuris: et etiam de iure canonum columna trigesima secunda et sequenti versu. extendit primo eandem regulam cum versu. sequenti folio nono.

Cilium vendere non dicitur proprie donatio sed contractus dānosus aut actus consequentius venditionis columna trigesima secunda in fine. versu. est etiam advertendum. folio nono.

Pretium conventum in dubio presumitur iustum vsq; quo contrarium constet nec presumitur venditorem calumniari aut lites excorari. columna trigesima secunda. versu. sexto advertendum est. folio. nono.

Rationes quatuor pulchre et fundamentales dicte regule inter quas subicitur una theologica ratio ex mente angelici doctoris. Thome aquinatis. ex quibus etiam elicitur ratio istius legis secunde columna trigesima secunda versu. ratio autem regule predictae. folio. nono.

Perfecto contractu emptionis non auditur venditor pro eo rescindendo: etiam si veller duplum vel triplum aut decuplum pretij restituere emptori ubi non subisset lesio citra dimidiam columna trigesima tertia in versu. ex supra scripta regula inferitur. folio. decimo.

Incessitas forte rei familiaris ob quam quis rem alienavit non est potens causa ad rescissionem contractus de se. colu. trigesima tertia in fine versu. folio secundo infero. folio decimo.

In observantia pacti iuxta contractum inordinati appositi: non est potens ad rescissionem contractus: sed agitur aliter ex eis: nisi in certis casibus. columna trigesima tertia. versu. tertio inferitur. folio. decimo.

Ignorans pretium et valorem rei proprie censetur esse in culpa quia quilibet illud scire debet et presumitur. columna trigesima tertia versu. folio. decimo.

Lesio etiam ultra dimidiam iusti pretij non annullat contractus ipso iure. columna trigesima tertia. versu. folio. decimo.

Regula predicta quod est licitum contrahentibus invicem se decipere in pretio: pluribus modis limitatur: et primo dummodo dolus absit: tam incidens quam dans causam contractui qui duos aureos excedat. columna trigesima tertia et sequenti versu. predicta tamen regula dicitur de cetera folio decimo.

Dolus dans causam contractui excludit facultatem doloso supplendi iustum pretium: de qua in hac lege secunda et non requiritur tunc lesio tanta prout in hac lege columna trigesima tertia versu. folio. decimo.

Dolus vel simulatio non arguuntur ex sola minoritate pretij. columna trigesima quarta versu. folio. decimo.

Secundo regula predicta etiam fallit in minore lesio cui succurritur privilegio persone per restitutionem in integrum: si lesio excedat duos aureos: etiam pro contractu pro eo per tutores aut curatores inuito: sine cui prestiterunt autoritates columna trigesima quarta versu. folio. decimo.

Secundo principaliter limitatur et cetera. folio. decimo.

Tertio fallit eadem regula in lesio ex laudo arbitratorum et etiam secundum. Bartolum in lesio ex facto vel contractu alterius pro eo agentis prout in procuratore in quibus sufficit lesio sexte partis columna trigesima quarta versu. folio. decimo.

Quarto non procederet in lesio quia emit rem suam in totum vel pro parte integrali ignoranter: cui succurritur ut ibi declaratur columna trigesima quarta versu. folio. decimo.

Quinto fallit quando alicui lesio supervenerit propter casum incendij vel aliter fortuitum post emptionem in re empta contracta in totum aut in dimidia parte vel plus: utroque contractentium ignorante. quia fit diminutio pretij prolata declarando ut ibi columna trigesima quarta versu. folio. decimo.

Sexto fallit in lesio propter iustum metum qui caderet in constantem virum: cui aliter quam beneficio istius legis secunde succurritur. colu. trigesima quarta versu. sexta regula predicta. folio. decimo.

Septimo fallit in foro poli siue conscientie in quo lesio non tolleratur etiam citra dimidiam super quo allegantur etiam autoritates theologorum ultra leges et canones et pulchra in hoc dicuntur. columna trigesima quarta versu. folio. decimo.

Emens viliori pretio a sagace vel astuto aut sciente iustum pretium: vel econtra vendens licite etiam in foro poli excusatur: nec potest etiam per denunciationem evangelicam cogi lucrum lesio restituere: quod limitatur ut ibi ex mente beati Bernardini columna trigesima quinta versu. folio. decimo.

Advocatus Medicus ve accipientes pinguis salariū. a spon

Tabula Repe. l. rem maioris pretij

- re dantibus maxime sagacibus vel astutis licite illud accipiunt et retinent et etiam in foro poli possunt de eo absq; peccato disponere propter dantis consensum: et iuste ad eorum succedentes pervenit columna trigesima quinta et sequenti versu. sed non est oblivioni tradendum etc. folio decimo.
- Decimo dicta regula fallit in ecclesia et similibus personis aut pro ea agentibus ledente aliquem in contractu quia non toleratur ex quo nullum debet fraudare sed iustitiam colere: et subijcitur ratio columna trigesima quinta et sequenti versu. octavo regula predicta folio decimo.**
- Ex quo inferitur qd inter bonos viros quos non decet alium ledere quia equiparantur conscientie que idem censetur quod bonus vir. Et ideo Bal. relatus pulchre dicit: quo ergo ibit anima mercatoris non procedit dicta columna trigesima quinta in fine. versiculo et facit ratio folio decimo.**
- Eminentiori pretio predictum pro tollendis rixis et molestiis vicini qui vendit: si alias empturus non erat: succurritur pro recuperando pretium de pluri datum: nedum in foro poli sed contentioso fm Pet. de ancha. licet ob stare videatur. l. ibi al legata: columna. xxxv. versu. dicit etiam notanter Pet. de ancha. fo. 10.**
- Suppletio iusti pretij an faciat conualescere venditionem factam de re ecclesie siue per prelatum minori pretio: et devensidione cum lesione facta per ecclesiam aut prelatum vide remissive columna trigesima sexta. versiculo. circa hanc limitationem folio decimo.**
- Nono fallit regula predicta in lesione in substantia vel quantitate rei super qua contrahitur prout esset in agri mensura cui succurrit vt ibi colli. trigesima sexta versiculo nono limito predictam folio decimo.**
- Decimo fallit in lesione insurgente contrahenti propter vitium vel defectum rei occultum super qua contrahitur pro quo coepetit actio reprobatoria vel quanto minoris: aut doli exceptio ante redemptionem re integra columna trigesima sexta et sequenti versiculo decimo non procedit folio 10.**
- Undecimo fallit in succurrendo lesioni maritum vel uxoris insurgenti in dote constituenda vel restituenda quibus datur restitutio in integrum licet sint maiores columna trigesima sexta versiculo undecimo limita folio decimo.**
- Duodecimo fallit in lesio ex venditione facta modico pretio subsequente postea superuentientia liberorum quorum favore reuocaretur sicut et donatio: columna trigesima sexta. versiculo. duodecimo limita etc. folio decimo.**
- Decimotertio fallit dicta regula quando esset lesio in venditione pignoris facta per creditorem aut iudicem eo instante declarando tamen vt ibi columna trigesima sexta versiculo decimo tertio limita folio decimo.**
- Decimo quarto regula ista non procedit inter bonos viros vel inter personas inter quas agitur de bono et equo: ideo dubitatur de contractu inter mercatores inter quos de bono et equo agitur: adeo qd difficile est semper non adesse peccatum in eo columna trigesima sexta versiculo decimo quarto dicta regula folio decimo**
- Honesto et graui viro non licet etiam in foro iudiciali rem vendere excessiuo pretio columna trigesima sexta eodem versu.**
- Cautela notabilis vt etiam pro lesione non excedente dimidiam iusti pretij agatur remedio istius legis secunde videlicet vt al legatur et ponatur aduersarium in cuius beneficium cessit lesio: fuisse et esse bonum virum vel honeste vite: quia si hoc negaret detegeret suam turpitudinem: si fatetur incidit in laqueum vt tanquam bonus vir suppleat iustum pretium: tamen si vult non cogitur dicte positioni respondere per quam illa queretur columna trigesima sexta et sequenti. versiculo decimo quarto dicta regula fallit vsq; ad finem folio decimo.**
- Decimo quinto fallit in datione insolutum iudiciali facta creditor in bonis debitoris in qua lesio licet modica non toleratur: immo totam dationem destruit colum. trigesima septima versiculo decimo quinto fallit. folio undecimo.**
- Decimo sexto fallit quando pretium conuentum excederet pretium taxatum a statuto vel legeloci que licet sint dura seruanda sunt in vtriusq; foris: qui illas taxam transgreditur peccat mortaliter columna trigesima septima versiculo decimo sexto limitatur etc. folio undecimo.**
- Decimo septimo fallit quo ad effectum presumende simulationis contractus maxime concurrentibus alijs presumptionibus: quia lesio etiam minor dimidia sufficit. columna trigesima septima versiculo decimo septimo dicta regula folio undecimo.**
- Decimo octavo potest vendens forte frumentum et alia pretio maiori qd die sequenti: vt ipse sciebat futuram taxam pretij: conueniri per emptores ad interesse si hoc ignorabat. et cui de futura taxa venditor sciens non denunciavit columna trigesima septima versiculo decimo octavo pro limitate folio undecimo.**
- Et ultra casus predictos an et quando liceat carius vendere: aut pro victori emere: vide remissive columna trigesima septima versiculo an autem quando et quomodo folio undecimo.**
- Glose magne istius legis diuisio in septem partes principales: et subdiuisio prime partis in quinq; partes colum. trigesima octava versiculo glossa magna folio undecimo.**
- An in casu istius legis secunde succurratur lesio remedio officij iudicis vel alior: referuntur plures tenentes quod officio iudicis succurratur: et alij predictam opinionem reprobanes tenentesq; magis communiter quod agatur actione ex eo contractu in quo lesio interuenit columna trigesima octava et sequenti versiculo pro expeditione istius partis prime glo. etc. folio undecimo.**
- Reprobatur tertia opinio quorundam relata quod pro remedio istius legis agatur ex conditione ex lege: quia esset stricti iuris: et non venient fm eos fructus et accessiones nisi a die litis contestate: et in remedio istius legis veniunt a die mortis super quo opponitur columna trigesima nona versu. tertia fuit opinio etc. folio undecimo.**
- Officium iudicis rescindens indistincte an expret quadrinio pro ampliatione. l. fi. C. de tempo. in integ. restit. peten. referuntur opiniones columna trigesima nona versiculo et dum glossa reprehendit folio undecimo.**
- Lesio in contractu stricti iuris vigore istius legis secunde quo remedio et actione succurratur. vide remissive in tertiar quarta extensione regule tertij notabilis istius legis vbi late colli. quadragesima. versiculo. in eodem glossa ibi in stricti autem iuris folio undecimo.**
- Juramentum maioris de non contraueniendo contractui in quo est lesus eum excludit a beneficio istius legis secunde Et post longam disputationem remissive queritur an possit petere et consequi absolutionem a iuramento colum. quadragesima et sequenti versiculo in tertia parte glo. ibi etc. folio undecimo.**
- Juramentum minoris de non contraueniendo contractui in quo est lesus vel sub alia forma prestitum: an eum excludat a restitutione in integrum: et a beneficio istius legis secunde et an ab aliquo eorum varie referuntur opiniones: et per quatuor casus res deciditur colum. quadragesima in fine. versiculo secundo casus etc. folio undecimo.**
- Quino per iuramentum representatur et habetur vt maior. Et similiter alijs septem modis in quibus perdit privilegium etatis et restitutionis: et tunc non requiritur certioratio dicti beneficij etatis columna quadragesima prima versu. primo casu. cum versu. sequenti sed incidenter nota etc.**
- Minori decepto malitia vel dolo aduersarii non preiudicat iuramentum prestitum per eum de non contraueniendo colum. quadragesima prima versu. sed fm Bal. folio duodecimo.**
- Restitutio in integrum concessa vni ex duobus minoribus vti lesio: quia forte non iurauit: prodest etiam alteri minori si iurasset colli. quadragesima prima versu. et insup idem Baldus folio duodecimo.**
- Juramentum minoris de non contraueniendo ratione minoris etatis tollit solum beneficium restitutionis et non istius. l. ij. nec debet certiorari de beneficio etatis colli. quadragesima prima et sequenti. versu. secundo vero casu folio duodecimo.**
- Juramentum minoris de non contraueniendo contractui lesionis ratione parnitatis pretij illum excludit nedum a restitutione in integrum sed a beneficio etiam istius legis secunde quod dupliciter limitatur colum. quadragesima secunda versiculo tertio in casu principali etc. folio duodecimo.**
- Juramentum minoris de non contraueniendo contractui lesionis ratione etatis vel alium illa excludit a restitutione et a beneficio istius. l. ij. sed aliud esset in demete frenetico vel prodigo colli. quadragesima secunda versu. quarto casu fo. 12.**
- Freneticus non potest testari vel aliter disponere dum est in frenetico: nec furiosus fm Bal. no. qui illum comparat furioso colli. xliij. in princi. versu. et idem pulchre. folio duodecimo.**
- Juramentum curatoris vel prelati de non contraueniendo contractui non ligat minorem vel ecclesiam: quia non habent mandatum ad furandum voluntarie sed necessarie tantus. colum. eadem versu. in predictis tamen. folio duodecimo.**
- Remedium istius legis secunde competit contra contrahentem etiam si forte rem de qua contraxit alienasset vel desit possidere colli. quadragesima secunda versiculo in quarta parte principalis glosse. folio duodecimo.**
- Agere non potest lesus vigore istius legis secunde contra tertium posses**

um possessorem cui quo non contraxit: quia est actio personalis nisi forte etiam ipse illam rem emisset pretio minori circa dimidiam ab eo cum quo lesus contraxerat vel nisi in re presendat titulum lucrativum vel nullum: tunc convenitur vtili actione datus ex equitate columna quadragesimatertia versiculo sed Baldus & Salycet? in locis 2c. folio duodecimo.

Restitudo minore in integrum cogi possunt iudicis officio etiam tertij possessores ad rem minori restituendum collina quadragesimatertia versiculo nec secundum eos obstat cetera folio duodecimo.

Empitore conuento remedio istius legis secunde eligente restituere rem: an per hoc resoluantur seruitutes hypotheca & iura realia que iam post contractus constituta erant per emptorem conuentum: an vero durent: & emptor ad interesse pueniatur adsumt opinioniones relate & decisio ponitur: columna quadragesimatertia & sequenti versiculo querit etiam Baldus hic folio duodecimo.

Et similiter quid iuris in casu quo ob caducitatem propter canonem non solum res restituatur & etiam quid iuris si fit restitutio rei per conuentum redhibitoria: an extinguatur pignora & iura realia tam super re restituta columna quadragesimatertia versiculo sed Baldus quod simpliciter sequitur Salycet? folio duodecimo.

In casu istius legis rei restitutio & supplementum pretij alternatiue: an vero sola rei restitutio sint in obligatione & supplementum pretij in facultate: & consequenter an agatur ad uno alternatiue vel vnum tantum: relatis opinionibus concluditur vtrumque alternatiue esse in obligatione & vtrumque petendum: aliter libellus esset ineptus & nullus columna quadragesimaquarta & sequenti versiculo secundo principaliter habes ex hac glossa folio duodecimo.

Re vendita circa dimidiam iusti pretij perempta: an liberetur emptor necdum a restitutione illius sed etiam a supplemento iusti pretij relatis opinio. deciditur columna quadragesima quinta & sequenti versiculo circa vero aliud quod folio decimotertio.

Lesio magna & captio a iure non toleratur: & ita est regula collina quadragesimaquinta versiculo in sexta parte glosse folio decimotertio.

Libellus tria substantia continere debet sicuti apud logicos & requiruntur in quolibet formali argumento videlicet maior propositio: minor siue assumptum quod & dicitur medium concludendi: & tertio conclusio: & semper aduertenda sunt duo hec videlicet medium concludendi & conclusio vt dignoscatur species actionis columna quadragesimaquinta versiculo verum quia ista glossa folio decimotertio.

Practica istius legis secunde ex qua sumitur maior propositio fundata in sumario istius legis supra collecto: & ex regula magistra de qua supra in tertio notabili cum extensionibus & limitationibus de quibus ibi columna quadragesimaquinta versiculo verum quia glossa ista & cetera & sequenti folio decimotertio.

Tria in practica istius legis secunde diuisa & tractata. Primo que & qualis sit minor propositio siue medium concludendi. Secundo que & qualis sit conclusio. Tertio qualiter narrata in medio concludendi probentur columna quadragesimafexta versiculo nunc practicando istam legem 2c.

Forma libelli quo agitur remedio istius legis secunde quid in eo sit narrandum: concludendum siue petendum: & quid offerendum. Et subiicitur triplex forma libelli siue conclusionis & incidenter tangitur remissive vtrumque videlicet restitutione rei & supplementum pretij alternatiue esse in obligatione: ideo & vtrumque alternatiue petendum columna quadragesimafexta & sequenti versiculo circa primum quod debeat narrare cetera folio decimotertio.

Actor in libello predicto agens beneficio istius legis secunde debet reo offerre restitutionem pretij conuienti recepti sicut & in reciprocis contractibus permittum est offerendum columna quadragesimafexta & sequenti versiculo postea debet actor facere conclusionem folio decimotertio.

Sententia super dicto libello debet cum eo esse conformis & qualiter sit exequenda quia est alternatiua sicut & libellus columna quadragesimafexta versiculo sententiam autem proferre debet cum versiculo sequenti et si forte pronuncietur folio decimotertio.

Appellari potest a qualibet sententia quam iudex interloquendo pronunciat super aliquo articulo conferenti ad causam principalem prout si decidatur quod venditor fuit ignorans vel sciens iustum pretium & similia tangentia merita cause aut illis prejudicialia. Et remissive subiicitur de modo seruanda

do in exequenda sententia predicta & alia alternatiua. Et quod reus lata sententia post admonitionem sibi factam vt eligat in certo termino quod iudex statuit quamvelit partem sententie alternatiue neglexit eligere proceditur ad executionem & excluditur ne amplius eligat columna quadragesimafexta versiculo & si forte pronuncietur 2c. fo. 13.

In probatione actoris lesi fienda duo considerantur. Primo qualiter probare possit se tempore contractus ignorasse iustum pretium & consequenter super eo errasse. Secundo qualiter possit probari iustum pretium rei fuisse in tanta quantitate pfectus colum. xlvij. vers. restat nunc expedire. fo. 13.

Ignorantia regulariter & error presumit qd multipliciter limitat colum. xlvij. vers. igitur circa primum. fo. 13.

Ignorantia & error iusti pretij per actorem vt articulari s; non necessario pbari cum satis pbet iuris presumptioe nisi constaret agentem verfactum fuisse circa rem: q; tunc presumeret iustum pretium sciuit se: ideo pbare tenet eo casu de ignorantia & errore & remissive subiicitur qualiter de eis probet hoc casu coll. xlvij. & sequit. vers. igitur circa primum & vers. seq. ista tñ regula. fo. 13.

Ignorantia licet regulariter probetur per assertionem iuramentum allegantis illam q; procedit etiam in allegante ignorantiam statuti maxime si est forensis. Et in casu quo quis allegaret se non vulnerasse animo occidendi solo iuramento probatur: si tamen in casu istius legis secunde constaret lesum pertractasse rem debet ignorantia iusti pretij probari aliter quas iuramento coll. xlvij. vers. & licet regulariter cum sequentibus versiculis. fo. 13.

Iuramento solo non probatur bonafides eius qui habet in re titulum in iure reprobatum & similiter ignorantia non probatur solo iuramento quando extant alie presumptiones in contrarium columna quadragesima octaua versiculo et pro hac opinione & versiculo sequenti folio decimotertio.

Ignorantia in facto proprio regulariter non presumitur. Licet presumatur in alieno in quo facti ignorantia fallit etiam prudentissimos. Ideo presumitur iusti pretij regulariter tanquam consistentis in communi plurium oblatione & sic in facto alieno columna quadragesima octaua versiculo pro principio conclusionem et cetera folio decimotertio.

Scientia presumpta virtum patrimonij cuiusque personae consequenter quod quilibet presumatur scire valorem rei sue fundata in lege quisquis. C. de rescindenda venditione procedit solum vbi agitur de preiudicio modico: non si de magna lesione de qua in hac lege secunda vel aliter declarata vt ibi remissive ad Joannem andree columna quadragesimanona versiculo. Sed tunc contra istam conclusionem. folio decimoquarto.

Scientia qualiter probetur vide remissive columna quadragesimanona versiculo qualiter autem probetur et cetera folio decimoquarto.

Lesio enormis vltra vel circa dimidiam iusti pretij probatur probato iusto & etiam conuento pretio rei de qua agitur. Et remissive ibi quod dicatur iustum pretium. Et quod pretium conuentum alio non probato presumit fuisse iustum & eode coll. xlix. ad si. vers. nunc se offert vltima. fo. 14.

Estimatio & interesse inter se differunt licet estimatio vt terminus generalis possit sub se comprehendere interesse. col. xlix. vers. igitur pro clariori intelligentia. fo. 14.

Interesse potest multipliciter diuidi: q; aliud est inestimabile et petibile: & aliq; non petibile: aliud est estimabile & petibile dupliciter vt ibi remissive coll. eadē & vers. fo. 14.

Interesse tripliciter alio modo estimatur siue consideratur: quia aut est conuentum siue conuentionale quod facile probatur ex testibus vel instrumentis: aut secundo est commune: aut tertio est singulare vel affectionis: que duo vltima qualiter probentur ibi remissive vide columna. xlix. & sequenti versiculo rursum interesse scdm eum. fo. 14.

Interesse appellatione an veniat solum damnum emergens: an vero etiam lucrum cessans: & qualiter in iudicium deducatur: an per actionem: an iudicis officio: & vsq; ad quam quantitatem possit ascendere: ibi vide remissive. columna quinquagesima versiculo. et vltra predicta. fo. 14.

Estimatio et pretium rei tripliciter consideratur: sicut et interesse: quia aliquando dicitur conuentum: aliquando commune aliquando singulare vel affectionis. columna. l. ver. ex predictis etiam similiter infero. fo. 14.

Triplex diuisio rerum estimandarum: quia aut est res immobilis fructifera vel vtilitarem afferens: aut est res immobilis vel mobilis siue fructu: puta turris aut mons inutilis et similia. columna. quinquagesima versiculo. pro clara tamen intelligentia cetera. fo. 14.

Tabula Repe. lrem maioris pretij.

Forma articuli et probationis super valore communi et estimacione rei immobilis fructifere vel utilitatem afferentis ponitur habito respectu ad perceptionem fructuum et prediorum confinantium aut vicinorum columna quinquagesima in fine versiculo circa res immobiles folio decimoquarto.

Estimatio et pretium commune rei immobilis melius probatur per vicinos rei quam per alios columna quinquagesima prima versiculo et ad premissorum confirmationem fo. 14.

Testis vicinus rei deponens se scire illam tantum valere: quia est illi vicinus: alia non expressa ratione dicti solum indicium facit columna quinquagesima prima versiculo si tamen testis, folio decimoquarto.

Articulus et probatio respectu perceptionis fructuum debet referri ad tempus contractus lesionis et ante et post: et bona est ratio dicti testis relata ad perceptionem redditus absque detractione expensarum columna quinquagesima prima versiculo aduerte etiam in modo. et versiculo sequenti folio decimoquarto.

Articulus isteres hec fuit tanti pretij alias: non concludit quod eiusdem pretij esset tempore contractus: quia pretia rerum non sunt formalia sed tempore variantur: ideo dicitur impertinens columna quinquagesima prima versiculo et per illum textum etiam folio decimoquarto.

Expense vel melioramenta facta in re aliqua subiecta restitutiōni quando veniunt reficienda non estimantur secundum tempus et valorem quo facta fuerunt: sed prout valent tempore restitutiōnis rei sciende columna quinquagesima prima versiculo hinc etiam inferitur folio decimoquarto.

Articulus ad probandum presentis temporis damnum in perceptione redditus ex re non concludit nec releuat si solus in eo quod quis probare intendat perceptionem redditus preteriti temporis columna quinquagesima secunda versiculo pro quo facit folio decimoquarto.

Articulus de pretio preterite emptiōis rei non concludit eā de pretio et se tanti pretij colū. liij. vers. et similiter ex predictis inferitur. fo. 14.

Picture et similes impense voluntarie siue voluptarie et magna impensa facta in domo construenda dum sit illius estimatio non consideratur: quia sapiunt luxuriam et prodigalitatez facientis colū. liij. et vers. idem etiam esset. fol. 14.

Valor et iustum pretium rei temporis presentis non probatur per instrumenta vetera emptiōum rei: et consequenter minus per instrumenta prediorum vicinorum alterius temporis regulariter. Sed limitatur quibusdam modis: et incidenter tollitur quod dicitur pretium rei probari ex pretio vicinorum quia solā presumptione et non plena probatione facit col. liij. et sequē. versicu. infero etiam ex supradictis. et vers. sequenti. fol. 14.

Instrumenta prediorum vicinorum vel rei de qua agitur de proximo facta arguunt idem pretium ut in eis etiam de presentis duraret columna quinquagesima secunda versiculo secundo dictam regulam limitat Baldus folio decimoquarto.

Instrumenta continentia rei estimacionem factaz publica autoritate licet sint alterius temporis vel rei probant pretium rei super quo adsunt difficultates contra Baldum columna quinquagesima tertia versiculo tertio limitat folio decimoquarto.

Infra per annum ante vel citra facta probant valorem rei de presentis presumptiue durare quia mutatio non presumitur nisi probetur colū. liij. vers. quarto ego addo. fo. 15.

Pretium rerum quod modico tempore duravit: aut fuit tempore caritatis et non attenditur in re estimanda: sed aliter pro cōi pretio res estimatur nisi quo ad prejudicium furis vel moro si contra Ange. super quo etiam sunt opiniones relate contra rie columna quinquagesima tertia et sequenti versiculo nota etiam perpetuo cum versiculo sequenti folio decimoquinto.

Fortuiti casus appellatione intelligitur de solito et non de omnino insolito columna quinquagesima tertia versiculo et per hoc adducit folio decimoquinto.

Quod raro vel in caristia accidit non est in consideratione: similiter nec quod modico tempore duravit et pluribus comprobatur decisionibus columna quinquagesima quarta versiculo et tamen dum supra dictum est et versiculo verum folio decimoquinto.

Hospes non dicitur habitare hospitium quod modico tempore habitavit columna quinquagesima quarta versiculo tamen dum supra dictum est folio decimoquinto.

Donans domos quas inhabitat vel est solitus habitare non intelligitur donare illas quas tempore pestis inhabitat: sicut nec in legato eorum que quis est solitus prestare non veniunt ea que raro et extraordinarie prestabat columna eadem et versiculo folio decimoquinto.

Bandanto generali non includitur potestas eorum que domi

nus extra ordinem facere solet columna eadem et versiculo folio decimoquinto.

Estimatio fructuum debitorum est scienda secundum communem valorem et perceptionem et non secundum vbertatem sterilitatem vel caritatem columna quinquagesima quarta circa medium versiculo confirmo etiam predicta folio decimoquinto.

Benevel mulcte extra ordinarie indite debent iuxta solitum in filigi et indici nisi alia iusta causa subit columna quinquagesima quarta versiculo facit etiam quod in simili folio decimoquinto.

Artifex promissus prestari debet mediocriter artifex et non summus vel infimus artifex quia mediavia eligitur columna eadem versiculo facit quoque et folio decimoquinto.

Bensio rei locata aliter in contractu non declarata intelligitur de communiter solita inde prestari et idem est de salario persone conducte ad aliquid operandum columna eadem versiculo lo facit quia folio eodem.

Officij vel magistratus concessio in dubio intelligitur secundum solitum columna quinquagesima quarta versiculo facit preter ea quia officia folio eodem.

Locans simpliciter operas tenetur illas prestare prout fuit solitus etiam operando per substitutum si ita solitus est operari columna quinquagesima quarta versiculo facit quod nota. folio eodem.

Executio legati fit iuxta solitum loci cui est factum legatum colū. na quinquagesima quarta versiculo ad idem facit folio decimoquinto.

Clauisule solite apponi in qualibz dispositiōe semp tacite apponi debet et subintelligunt et per notarium apponi debet colū. liij. vers. in super facit. fol. 15.

Furiosus et furor durare non presumitur nisi probetur colū. liij. vers. vide etiam quod per illū ter. fol. 15.

Pretium et reestimatio est scienda pro cōi pretio loci et fori publici et non puati colū. lv. ad fin. vers. non omitto etiam. fo. 15.

In re estimanda attendit pretij fori publici loci contractus in quo res vendit et non loci originis vel incolatus venditoris. colū. lv. vers. dicens in super aliud notabile. fol. 15.

Pretium quod modico tpe aut momento vltra die fuit non est considerandum. Ideo non releuat articulus et probatur dicens quod talis res tali die tatio pretio fuit cōiter vendita: nisi addat et etiam in tpe ante et post tantum valuit cōiter. Et an in articulo et probatio ne sufficiat loqui de pluribus diebus ante et post: an vero requiratur de longiori tempore relata Bartoli diuersitate distinguendo concordatur colū. lv. vers. vix quia in. d. l. pretia et colū. liij. vers. tamen dum supradictum est. fol. 15.

Estimatio aliquarum rerum separatim scienda ex pluribus alias simul estimatis fit iuxta bonitatem et valorem cuiuslibet rei: et ita facta censet etiam tpe quo simul oēs estimate fuerunt colū. lv. vers. aduertendū est quoque in hac. fol. 15.

Estimatio rei fit habita consideratione semper suarum qualitatū bonarum vel malarum onerum et pactozū iuxta contractū positozū et qualitatis personaz contractantis: ex quo plures notabiles conclusiones eliciuntur colū. lv. vers. in super est dicitur genter. folio. 15.

In re estimanda considerantur pacta onera apposita in actu col. eadē in vers. primo et. fo. 15.

Possessio sola aliter quam sola proprietates rei et aliter quam vtriusque simul estimantur colū. lv. vers. et ideo dicitur. fo. 15.

Actio de se efficacit licet sit modico tempore duratura censetur eiusdem pretij et non minoris colū. eadem et versicu. et subijcit Bald. et. fol. 15.

Regula vulgata quod res tantū valet quantum vendi potest qualiter procedat et intelligatur cui subijciuntur plures notabiles limitationes et declarationes colū. lv. vers. hinc ex predictis inferitur et. folio. 15.

Predicta regula ut res tantū valeat quantum vendi potest primo declaratur vbi homini scienti cōditiones et qualitates rei et non ignorant col. lvj. vers. tñ predicta regula. fo. 15.

In re estimanda sunt consideranda illius vitia et defectus et grauamen impositum persone que tenetur rem illam prestare colū. lvj. vers. et per hec dicunt Ange. et sequenti item quando folio decimoquinto.

Res empta ab implicito debitis minoris pretij estimatur quam si ab idoneo et soluendo emeretur col. lvj. vers. addo etiam in predictis et. folio decimoquinto.

Qui tenetur pro re vel eius euictione prestare fideiussozem dicitur magis grauari et carius potest vendere colū. lvj. vers. subijcit etiam folio decimoquinto.

Quanto minor grauamen res vendit tanto plus vendi estimatur colū. lvj. vers. pro quo facit quod dicit. fol. 15.

Qualitas

Qualitas persone vendentis consideratur in rei estimatioe precipue: an sit rigosa: litigiosa aut potentior. col. lviij. ver. possit etiam ex predicta conclusione. fo. 15.

Vendens persone legali z soluendo que etiam sit bonafidei et est cito precium recepturus dicitur melius z plus vendere col. lviij. quinquagesimasexta versiculo non ab re etiam inferri possit fo. 15.

Strauamen cassance vel similis rei empre super qualibet mensura vini habentis publica autoritate vel statuto taxatum precium inducit statuti transgressionem. col. lviij. versicu. quod etiam in precio. fo. 15.

Estimatio iurium incorporalium qualiter fiat: quia dubius est litis z belli euentus. col. lviij. ver. z quia predicti. fo. 15.

In estimatioe iurium incorporalium deducuntur labores z expense fiende pro eis exequendis postea estimatur dubius euentus litis. col. lviij. ver. eodē. fo. 15.

In actu retis vendito estimatur dubius euentus z id quod communitur est solitum inde capi z non quod casu captum est. col. lviij. ver. pro quo facit etiam. fo. 16.

In debito condicionali vel in diem estimatur spes futuri debiti tantum z non euentus re ipsa anteq̄ purificetur conditio. col. lviij. ver. ita etiam potest vendi. fo. 16.

In hereditate vendita estimatur incertus euentus illius z non corpora hereditaria: quia potest. damnum et lucrum afferre. col. lviij. ver. idem dico de hereditate. fo. 16.

Precium conuentum super hereditate in dubio presumitur iustum propter dubium euentus propter quod hoc casu ob difficultatem probationis iusti precij forte non possit practitari remedium istius. l. col. lviij. versiculo z pro hoc pulchre dixit Bald. fo. 16.

Vendens ius quod quis se putat habere z nō habet dicitur nihil vendere. col. lviij. ver. nota. etiam quod si quis. fo. 16.

Ustructus formalis estimatio qualiter fiat. col. lviij. versicu. et si venditur ius. fo. 16.

Sola spes pinguioris fortune estimatur z non verum debitum contra inopem z non soluendo debito: em. col. lviij. vers. si vero vendatur actio. fo. 16.

Estimatio annui redditus vel fructuum predij aut castri qualiter fiat. columna quinquagesimasextima versiculo qualiter autem dignoscatur. fo. 16.

In iure quolibet estimando labores z expense pro earum executione detrahuntur. columna quinquagesimasextima versicu. z ex predictis. fo. 16.

Quantitas precij distinguit z declarat qualitatem z speciē vnus contractus ab alio puta emptionis a conductioe col. lviij. ver. infero etiam zc. fo. 16.

Sex pulchre limitationes z declarationes tradite ad regulā supra tactam quod res tantum valet quantum vendi potest. col. lviij. vers. ex qua conclusione inferuntur. fo. 16.

Regule duodecim iusti z iniusti precij collecte per beatus Bernardinum in suo libello de contractibus z vsuris remissive relate. columna quinquagesimanona. ver. in super allegat beatus Bernardinum. fo. 16.

Precium lege statuto vel publica dispositione taxatum censet iustus adeo quod q̄ illud non seruat dicitur legis transgressor quia lex etiam dura seruanda est. col. lix. ver. nota tamen semper pro regula. fo. 16.

Qualitas producens aliquem effectum debet probari: alias effectus nō dicitur inesse productus nec probatus. col. lix. ver. verum quia quotienscumq̄ zc. fo. 16.

Ex pluribus legibus ad idem tendentibus sufficit vnā allegare. col. lix. ver. sed quia vt no. fol. 16.

Qualitates predicte ex quibus potest augeri vel minui precij an sint articulande z probande per actorem z qualiter: an vero per reum. relatis opinionibus deciditur quid iuris. col. lix. z seq. ver. ideo in proposito legis nostre. fo. 16. z in col. lxiij. ver. se modo offert. vbi ponitur decisio. fo. 17.

Probationes an debeant necessario concludere: an vero sufficiat conclusio presumptiua. col. lix. z seq. ver. circa primum articulum. fo. 16.

Probatio certi loci z temporis in quibus factum aliquod est punibile debet fieri de necessitate vltra probationem facti et aliter non punitur. col. lix. ver. propter quod concludit zc. fo. 16.

Testes simpliciter deponentes titium violenter cognouisse beatam non probant sibi vim illatam super quo sunt opinionones col. lix. vers. facit etiam quod no. fo. 16.

Uulter non potest virum cogere vt eam carnaliter cognoscat licet e contra vir eam per vim possit cognoscere vt communiter accidit. columna sexagesima prima. vers. sed istam decisio

nem Bar. fo. 17.

Articuli necessario vel iuris presumptione concludentes admittuntur z transferunt onus probandi in aduersarium prout pluribus decisionibus comprobatur. col. lxiij. z sequen. vers. istis tamen non obstantibus. z ver. subijcit etiam Barto. fo. 16. lfo. 17.

Articuli vel probatio semiplena aut solum indicium facientia vel que cum alijs probationibus coniuncta illas coadiuuant debent admitti quia dicuntur pertinentia. eadem col. lix. et versiculo.

Plures vie et forme i specie tradite ordinatim ad probandū iustum valorem vel precium rerum. col. lxiij. vbi sic pro generali cognitione zc. fo. 17.

Primum modus et forma estimationis rei est quod ipsemet iudex re ad oculum inspecta illam estimet z etus arbitrio declaratur que qualis z quanta sit lesio sicut in multis similibus casibus relatis fit precipue quando aliter ex processu non est probata estimatio. col. lxiij. z seq. vbi. nam primo vna est via zc. folio. 17.

Practica qualiter iudex requisitus de dicta estimatione facienda se gerere debeat. col. lxiij. z sequenti. vbi. secundo aduertendum zc. folio. 18.

Presumpta probatio admittitur vbi est difficultas probationis immo propter difficultatem probationis in his que sunt modici preiudicij statuitur iuramento partis. col. lxiij. vbi. z p dicta decisionem. Bar. cum sequē. fo. 17.

Tortura alicui data qz fit in loco secreto z est difficilis probatio nis potest probari per indicia z coniecturas siue presumptiones. col. eadem z vers. fo. 17.

Officium iudicis in re estimanda precipue consistit in eligendo duos bonos viros peritos in hac re qui rem estimet. col. lxiij. vbi. z quod de estimatione rei. fo. 27.

Estimatio lucri cessantis probatur p solas coniecturas arbitrandas per iudicem. col. lxiij. versicu. facit etiam quod dicit. Bal. folio. 17.

Probatio facilis in practica de valore rei est qd pars lesa imploret iudicis officium mercenarium vt se informet super qualitate z valore rei: z postea suo arbitrio illam estimet et respondetur duabus opposicionibus. col. eadē z duabus sequentibus. z col. lviij. versiculo. secundo aduertendum est. folio. 18.

Iustus dicitur esse pretius rei quod est constitutus arbitrio boni viri siue iudicis: et subijcitur in sequenti versicu. practica qua pars et iudex vti debet in estimando rem iudicis arbitrio. col. lxiij. versiculo ad premissorum tamen corroboracionē. folio. 18.

Secundus principalis modus estimationis siue probationis valoris rei est quod partes vel eis discordantibus iudex eligat duos peritos in ea estimanda qui iurent et sibi referant: et si duo nō reperiantur vnus eligatur. columna. lxiij. et sequenti. versiculo. secundus principalis modus zc. cum duobus sequentibus. fo. 18.

Calculatores a partibus vel iudice electi iurare tenentur de rite et recte calculando rationes: et post calculum referre. col. lxiij. na sexagesima quinta. versiculo. debent etiam dici estimatores zc. folio. 18.

Juramentum quod prestant dicti estimatores non est veritatis sed credulitatis. columna sexagesima quinta. versiculo. notandum tamen est fo. 18.

Si isti estimatores fuerunt a partibus electi aut approbati qm̄ postea referunt apparere eorum iudici non requiritur partium citatio: secus si fuerunt a iudice tantum electi. col. lxiij. vbi. queritur etiā an quando zc. fo. 18.

Electio tertij estimatoris in casu discordie duorum electorum an pertineat ad iudicē vel ad partes: vel ad ipsos duos electos discordantes relatis opinionibus deciditur. col. lxiij. ver. quid autem si isti estimatores zc. fo. 18.

Ubi quis quis refert vel deponit aliquid ex peritia vel iudicio intellectus sufficit eius iuramentum credulitatis tantū. Sic et de credulitate solum iurant predicti duo z tertius estimator res qui eliguntur. Et doctores quādo presentant scholares laureandos de eorum peritia: in hoc Ange. contra teneat. col. lxiij. et sequenti versicu. et licet superius generaliter. cum duobus sequentibus. fo. 18.

Sententia iudicis lata preteritu estimationis et relationis duorum peritorum electorum qui retulerunt per verbum credere nunq̄ in rem iudicatam trāsit: q̄ superuenientibus alijs peritis diuersum aut cotrariū arbitratibus possit retractari: q̄ lata ex privilegatis probationibus. col. 66. in fi. versiculo. nota tamen perpetuo. fo. 18.

Tabula Repe. l. rem maioris precij.

Tertius principalis modus et practica estimandi res vel liquidandi earum precij est prout reperiuntur estimare in publica catastro vel estimio comunis cui in hoc fm aliquos est standum sicut in alijs statutis relatis. col. 67. et sequenti. ver. tertius principalis modus. fo. 18.

Tutoris vel curatoris culpe non ascribitur quando vendit res minori precio quo in estimio publico estimare sunt nisi de maiori precio esset publica vox et fama. colum. lxxvij. et sequenti. ver. ficulo pro ista practica facit et verfi. sequentibus. fo. 18.

Estimium publicum an et quando et inter quos probet et ex pluribus rebus simul in eo estimatis si contingat partem earum de per se estimari sit earum estimatio pro cuiusq; bonitate. col. 68. ver. circa. istum. fo. 18.

Quartus principalis modus et practica liquidandi veram rei estimationem et in q; si precium est q; res pluribus diebus exponatur subastationi et subastetur et post censetur esse illi? precij iusti quo de pluri compertum fuit ex quo fm aliquos inferitur hanc. l. ij. non procedere in venditione facta per subastationem: sed tamen possit aduersarius probare iustum precij fuisse aliter q; in subastatione oblatum fuit: tunc lex ista locum haberet etiam in casu subastationis. col. lxxvij. verfi. quartum modum principalem et. fo. 18.

Quintus principalis modus liquidandi verum valorem et precium rei est ex attestacionibus testium sed cum magna difficultate ad practicum deducitur: quia testes debent deponere rationem dicti etiam non interrogati ex quo deponunt per iudicium intellectus licet regulariter testis non teneatur exprimere rationem dicti nisi interrogetur ut ibi late. colum. lxxix. in principio. et sequenti. verfi. quintus principalis modus et. fo. 19.

Testis regulariter non tenetur rationem dicti sui reddere nisi interrogetur quod in multis casibus fallit etiam si non interrogetur. **Primo** quando deponit super his que sunt iuris. **Secundo** quando deponit super his que percipiuntur in iudicio intellectus et non sensu corporis. **Sufficit** tamen qd dictum testis tacitam includat rationem. col. lxxix. verfi. et etiam quia licet testis et. fo. 19.

In attestacione testium super valore duo consideranda sunt videlicet dictum: secundo illius ratio: que potest habere relationem ad precium commune et tunc est bona: sed si habet relationem ad precium singulare vel affectionis regulariter non relevat. col. lxxix. in fi. verfi. et ideo ex predictis deveniendum. fo. lto. 19.

Ratio quare testis deponens super valore rei teneatur assignare rationem dicti quod tamen fallit quando sunt testes sapientes et circumspici: quorum dictum etiam sine ratione expressa scientie eorum facit iudicium propter qualiteratem personarum. col. lxx. verfi. cuius decisionis ratio. et verfi. sequenti. fo. decimonono.

In probatione valoris rei sufficit testes deponere per verbum credo vel opinor et similia sicut et in casibus in quibus deponit per iudicium intellectus reddita tamen ratione dicti prout supra declaratum fuit. col. lxx. et ver. his sic pro maiori. fo. 19. et colum. lxxij. ver. redeundo igitur.

Singularis affectio ad aliquam rem causatur ex pluribus causis ibi per ordinem enumeratis. **Et** primo ratione coniunctionis sanguinis que multa ibi relata operatur. **Item** ratione amicitie que idem quod coniunctio operatur. col. lxxj. et duabus seq. ver. ad maiorem tamen et.

Coniunctio sanguinis amicitia que coniunctioni equiparatur multos effectus operatur. ut ibi.

Particularis utilitas etiam. **Et** quia res sunt maiorum nostrorum. **Aut** quia parentes nostri in ea decesserunt. **Aut** ego in ea alicuius fui. **Aut** quia in ea adsunt maiorum nostrorum imagines vel supulchra. **Aut** ratione mee opportunitatis et comodi vel ratione vicinitatis. **Aut** quia est servus vel animal

habens cognitionem rerum mearum: sunt cause affectionis in re. col. lxxj. verfi. secundo loco notandi c; sequentibus. ver. folio. decimonono.

Causa quare ratio dicti testis deponens re tanti precij esse: q; ipse illa tanto precio emerit noncludit: est q; est singularis: et si essent plures testes etiam mille sint deponentes non probat regulariter. **Quod** limitatur nisi esset persona testis non habens verisimiliter affectionem ad rem: quia facit iudicium ut dicitur. **Secundo** fallit quando non apparet eos ita deposuisse ob aliquam eorum affectionem: q; censetur de cõi precio. et pro cõi precio ita dicere. col. lxxij. et sequenti. ver. redeundo igitur ad propositum. et ea col. verfi. dixit tamen. Bald. hic folio. 19.

Singulares testes qualiter dicantur. Et tantum probant mille quantum unus. Et qui habet plures testes singulares non dicitur unum testem habere. col. lxxij. ver. et quot modis possit dici. et sequenti. fo. 19.

Singulares non dicuntur testes quando licet respectu dicti videantur singulares: tamen in unitate rationis dicti per eos vni formiter reddita sunt contestes. Vel si concordant in eandem rem feriem. col. eadem et duabus sequentibus. ver. dixit tamen Bald. hic cum sequentibus versiculis. fo. 19. et 20.

Singulares etiam non dicuntur testes: licet deponant rem esse tanti precij et assignent rationem: quia ipsi illam pro tanto emerent: quia hoc presumuntur dicere tanq; pro cõi precio et non pro singulari affectione: ubi aliter non apparet eos moveri pro eorum singulari affectione. col. ead. et ver. predictis. fo. 20.

Rationes dicti testis deponentis super valore rei que etiales sunt relate ad precium commune quando agitur de precio rei immobilis fructifere vel non fructifere. col. lxxij. et seq. verfi. superest nunc tractare et. et verfi. sequenti. fo. 20.

Rationes dicti testis deponentis de precio rei mobilis tã fructifere quam non que etiales sunt col. lxxij. ver. secundo vero casu principali. fo. 20.

Estimatio et taxa precij in presudicij morosi respectu cui? tempo ris et loci fieri debeat: vide remissive. col. lxxij. versicu. sed si quis intelligere cupit. fo. 20.

Variantibus testibus deponentibus super precio rei: aut discordantibus: si forte aliqui plus: aliqui minus illam valere dicant: queritur quibus magis credatur. **Et** distinguuntur nota quatuor casus qui declarantur: ex quibus res decidit optime. col. lxxij. et sequenti. ver. postremo ut nihil ex substantialibus omittatur et. fo. 20.

An et quando magis credatur testibus affirmantibus q; negantibus. col. lxxij. et sequenti. ver. si. sed tu aducere et. fo. 20.

Articulus et attestaciones testium facientes mentionem de alio quo precio rei intelliguntur habere inclusam dictionem taxativam: etiam si non exprimat: puta si dicatur valet decem q; subintelligitur tantum alio non confito. col. lxxv. ver. notandum est tamen. fo. 20.

Si testis deponat rem tantum valere et plus: an dictio illa et pl? aliquid importet et quantum: et similiter quid importat dictio vel circa et referuntur opiniones. col. lxxv. et seq. verfi. querit etiam Bald. hic. fo. 20.

Statutum q; consors preferatur extraneo in re in qua est consors emenda: valet sed ipse consors tenetur offerre et solvere quantum a quolibet extraneo pro precio offertur licet excedat iustum precium. col. xxvj. ver. postremo pro complemento presentis repetitionis.

Aurea repetitio l. rem maioris precij. C. de rescin. vendi. multo coaccruata labore felice hic tandem nanciscitur finem. cui et extrema manus anno virginici partus vicesimo supra sesquimillesimum septimo cal. octobris apposta est.

Zaus deo.

